

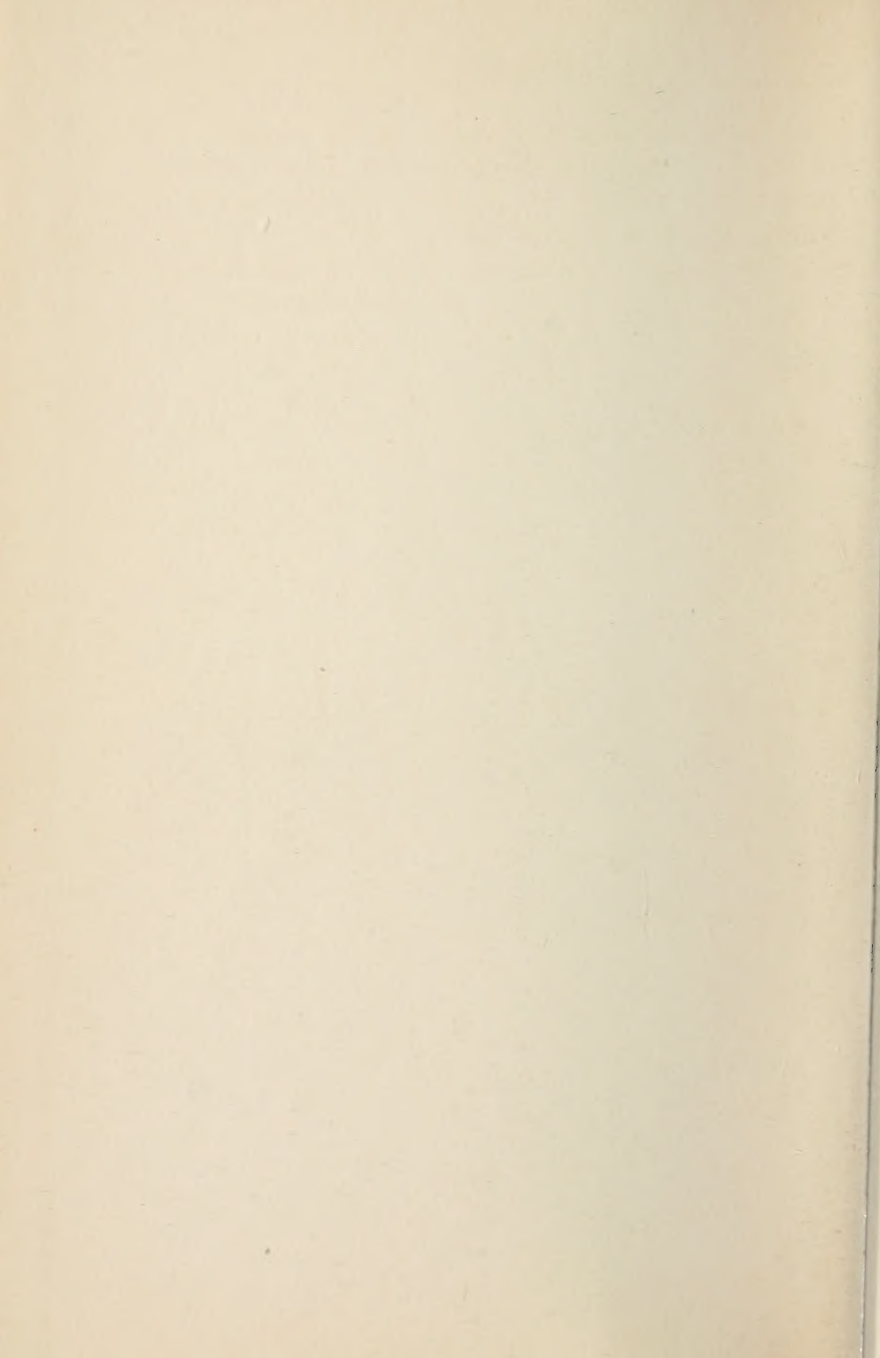
8 4209940 1921 3

Presented to the
LIBRARY of the
UNIVERSITY OF TORONTO
by
MULTICULTURAL HISTORY
SOCIETY OF ONTARIO

שטיל געלעגען אַ קבר און געווארט אויף איהם. און איהם האָט זיך
אויסגערוכט, אַז ער פערשטעהט שוין פאר וואָס זיין לעבען וואָס
ער האָט געבויט איז איינגעבראַכען. ער האָט געבויט אויף אַן אַפּע-
נעם קבר. און עס האָט ניט לאַנג געדויערט און ער האָט פערנומען
דאָס אַפענע קבר, וועלכעס איז געשטאַנען די גאַנצע צייט און געווארט
געבען זיין פערגעסענעם לעבען...

ע נ ד ע.

איינמאל איז ער אריינגעגאנגען אין א סאלון ערגעץ וואו דאן טאון אין א גאליציאנער קווארטאל, וואו בעקערס און בוטשערס פער-
 קהרען. אין דעם סאלון האָט מען איהם אויפגענומען ווי אַ אלטע
 בעקאנטען. נור אז דער אלטער האָט זיך געהאט אָנגע'שיכור'ט, האָט
 ער אָנגעהויבען צו רעדען ניט קיין אַנשטענדיגע רייד און געפלאַפּעלכ
 עפעס וועגען קינדער וואָס ער האָט געהאט מיט דער וויבעל זי
 סאלון און געפאָדערט זיינע קינדער צוריק. דער מאַן פון דער וויבע
 האָט איהם גוט אויסגערעדט: אז עס פאסט ניט פאר אַזאַ אלטען מאַן
 צו רעדען אַזעלכע אונאַנשטענדיגע רייד, אַז פאר אַזאַ אלטען פאסט
 זיך גיכער אין בית-המדרש צו זיצען און תהילים צו זאגען, ניט אין
 סאלון זיך ארומצואוואַלגערען, און אויפגעעפענט די טהיר און איהם
 געהייסען געהן...

אַמאָל האָט זיך געמאַכט, אז דער אַנקעל האָט פערבלאַנדזשעט
 אויף אַ סעמעטערי מיט אַ לוייה פון אַ לאַנדסמאַן. דער נאַמען פון
 דער סעמעטערי איז איהם פאָרגעקומען בעקאַנט, און ער האָט זיך
 דערמאַנט, אז ער האָט דאָ וועמען — אַ גאַנץ נאָהענטען. ער איז
 אריין אין אַפּים און געפרעגט זיך אויף זיין ווייב, וואָס ליגט שוין
 דאָ בערגאַבען אַ אַכצעהן-צוואַנציג יאָהר. מען האָט נאָכגעקוקט אין
 די ביכער און מען האָט מיטגעשיקט מיט איהם אַ שמש. צווישען
 ריין-געהאַלטענע און ציכטיג בעפלאַנצטע קברים איז געשטאַנען אַ
 פערלאַזטע מצבה, אַ ווילד בעוואַקסענער קבר, ווי אַ פערגעסענער.
 דער אַנקעל האָט זיך צוגעקוקט צו דער מצבה — און עראינערונגען
 פון פריהערדיגע יאָהרען זיינען אויפגעשטאַנען אין זיין קאַפּ. נעבען
 דעם קבר איז געווען ארומגעצאַמט אַ פלאַץ אויף אַן אנדער קבר,
 וועלכעס איז ניט געווען פערנומען. דאָס איז געווען די קרקע, וועלכע
 ער האָט אָנגעגרייט פאר זיך נעבען זיין פערשטאַרבנע פרוי.
 און מיט אַמאָל איז איהם קלאָהר געוואָרען: איז יענעם קבר איז
 געלעגען זיין לעבען, זיין יוגענד — ער האָט עס פערזעהן. און נעבען
 דעם לעבען איז געלעגען זיין קבר און געווארט אויף איהם.
 ער האָט זיך געיאָגט, געהאנדעלט, געקויפט לעבע, אונטער-
 טהעניג געמאַכט לעבענס אונטער זיין ווילען — און דאָ איז איז דער

מאַשאַ האָט זיך פאַר איהם דערשראָקען און זי האָט איהם פער־
שטעלט דעם וועג.

— דאָנ'ט בי עפרעיד, דאָנ'ט בי — איך וועל איהם גאר ניט
טהאָן. איך וויל איהם נאר אַנקוקען, איינמאַל נאר אַנקוקען און אַוועק־
געהן, פליעז לאָז מיך איהם אַנקוקען, דאָסטאַלל.

דער אַנקעל איז צוגעגאַנגען צום בעט, אויף וועלכען דאָס קינד
איז געלעגען און געשפיעלט זיך מיט די הענטלעך, און איינגעגעסען
זיך מיט די אויגען אין דעם קינד. פלוצים איז ער געפאלען אויפ'ן
בעט און אָנהאַלטענדיג זיך מיט ביידע הענד, האָט ער ווידער געוויינט:
— עס איז מיין קינד, מאַשאַ, איי נאו, דאָס איינציגע וואָס איך
האַב אין לעבען. איך ווייס, מאַשאַ, פליעז, מאַשאַ, זאָג — עס איז
מיין קינד, מיין אייגען, אייגענס.

אַ לאַנגע צייט האָט געדויערט, ביז עס האָט מאַשאַ'ן געלונגען
מיט גוטען און מיט בייזען, דעם אַנקעל ארויסצוקריגען פון שטיבעל.
מאַשאַ האָט איהם בערוהיגט, צוגעזאָגט איהם, אַז זי וועט צוריקגעהן
וואוינען מיט איהם, און לאָזען איהם זיין מיט איהר און מיט'ן קינד,
און דער אַנקעל איז אַוועק אַ רוהיגער און אַ גליקליכער.

אויפ'ן צווייטען טאָג, אַז ער איז געקומען צו דער וואהנונג, האָט
ער שוין ניט געפונען ניט מאַשאַ'ן און ניט דאָס קינד, און קיינער
האַט איהם ניט געקענט זאָגען וואו זיי זיינען פערפאלען געווארען.

אַ לאַנגע צייט האָט זיך דער אַנקעל ארום געדרעהט און אַלעמען
אויפגעפרעגט אויף מאַשאַ'ן און אויף דעם קינד. ער האָט אַלעמען
דערצעהלט סיי בעקאַנטע און סיי ניט בעקאַנטע, אַז דאָס קינד איז
זינס, און מאַשאַ האָט איהם צוגעזאָגט, אַז זי וועט צוריקגעהן מיט
איהם וואהנען; ער איז אפילו געווען אין פאַליס סטיישאַן און געבעטען
זוכען זיין ווייב, און ער האָט זיך געהאַלטען אין איין ערקונדיגען נאָך
אַ גענימען דעטעקטיוו, וועלכער זאָל זי אויסזוכען.

מענשען האָבען רחמנות געהאַט אויף איהם און אויסגעהערט וואָס
ער האָט זיי דערצעהלט, און אַלע האָבען איהם פערזוכערט, אַז דאָס
קינד איז טאַקע זינס, און אַז דאָס ווייבעל וועט נאָך צוריקגעהן
וואהנען מיט איהם.

אלטער איז איהר נאכגעגאנגען. אריינגעקומען, האט ער זיך געשטעלט ביי דער טהיר און האט זיך, ווי זוכענדיג עפעס וואס, ארומגעקוקט. אין א ווינקעל פון שטוב, אויפ'ן בעט איז געלעגען א קינד, נעבען וועלכען מאשא האט זיך איצט געשטעלט און האט זיך אנגעהויבען צו בעשעפטיגען דערמיט, ווי עס וואלט קיינער אין שטוב ניט אריינגעקומען.

אז עס איז אדורך געגאנגען א לאנגע וויילע און דער פרעמדער אלטער איז געשטאנען אין דער טהיר און מאשא האט זיך צו איהם ניט געווענדעט — האט זיך פלוצים געהערט א וויינען, ווי א קראנקע אלטע היה וואלט געוויינט — מיט אן אויסגעמאטערטע באסאווע שטימע.

מאשא האט זיך דערשראקען, איז צוגעגאנגען צו איהם און האט געזאגט מיט מיטלייד :

— הערט אויף, מענשען וועלען זיך דערשרעקען, עס איז ניט שעהן.

דער אלטער האט זיך בעמיהט אויפצוהערען צו וויינען. ער האט געווישט די טרעהרען פון די באקען, וועלכע זיינען גערונען זעהר הייס איבער זיי, און האט שטיל געשלוכצעט.

— בערוהיגט אייך. געהט אהיים, עס איז ניט שעהן.

— יעס, יעס, מאשא. שוין, נאך א ביסעל — האט זיך דער אלטער איינגעשטילט, ווי עס שטילט זיך איין א קינד וואס וויל גוט זיין.

— איך ווייס, עס איז מיון שולד. איי עס ענ'אלד פול. קיינעמס ניט שולד, נור מיינע. מיינע. נאר פאר וואס האט מיר גאט געשטראפט, פאר וואס? וואס האב איך געוואלט — וואס יעדער פארמאז האט — א ווייב מיט א קינד — האט זיך דער אלטער ווידער צוואוויינט.

— אַנקעל, פליעז, פייניגט מיר ניט און געהט אהיים.

— יעס, יעס, שוין, אלל-רייט, — און דער אַנקעל האט זיך געדומען ווי ארויסצוגעהן, אבער ער איז געבליבען שטעהן ביי דער טהיר און געקוקט אויף מאשא'ן מיט בעמענדע קראנקע אויגען:

— מאשא, איין ווארט, פליעז, איין ווארט. — עס איז מיון קינד, מאשא, איי נאו, איי נאו—האט דער אלטער געמאכט א טריט נעהנטער צום בעט, וואו דאס קינד איז געלעגען.

אז ער איז אריינגעקומען צו די פרעמדע מענשען, וואו די ארביי-
טער־פרוי מיט'ן קינד האָבען געוואָהנט, און האָט זיך אוועקגעזעצט
אין הויז און געשוויגען. האָט זיך פון דענסטמאָל אָן די ארבייטער־
פרוי מיט'ן קינד ארויסגעצויגען פון דעם הויז. מען ווייסט ניט וואו
זי וואָהנט איצט, און דער אלטער מאן בעווייזט זיך ניט מעהר...

פאר דער טהיר פון א טענעמענט הויז אין א רוישענדע גאס
אין די בראנקס, האָט זיך ארומגערעהט אן אלטער מאן. די שכנים
האָבען איהם שוין לאַנג בעמערקט. ווען זיי זיינען צוגעגאנגען און
איהם געפרעגט אויב ער זוכט וועמען, האָט ער געשמייכלעט און גע-
זאָגט:

— עס איז אַלץ רייט.

ער האָט געשמייכלעט און ווייטער זיך גערעהט אהין און צוריק,
ביז ער האָט בעמערקט א ווייבעל, צי א מידעל, קומט אן פון דער
ווייטען. דאָן האָט ער זיך אראַכגעכאַפּט פון טראַטואַר, דערנאָך איז
ער אריין אין קאָרידאָר, ארויפגעכאַפּט זיך אויף די טרעפּען און אַנ-
געקלונגען אין אַ טהיר.

מען האָט איהם אויפגעפּענט און געפרעגט וואָס ער וויל.

— וואָהנט דאָ אַ ווייבעל מיט אַ קינד, וועלכע מען רופט מאַשאַ?

— האָט ער געפרעגט.

— מיסעס מעלניק! דאָס פרעגט ווער אויף אייך? — האָט

די אידענע אויסגערופען.

מאַשאַ איז ארויסגעקומען פון שטיבעל. אין פינסטערען האָט זי

איהם ניט דערקענט.

— ווער איז דאָרט?

— מאַשאַ, — האָט זיך געהערט אַ שטימע פון אַן אַלטען מאַן.

מאַשאַ איז ערשטוינט געבליבען.

— וואָס זוכט איהר דאָ?

— איך וויל דיר עפּעס זאָגען.

זי האָט זיך געשעהמט פאר דער אידענע און האָט ניט געוואוסט

וואָס צו טהאָן. זי איז אַהן ווערטער אריין צו זיך אין שטיבעל. דער

געוועלכ, און פלעגט מאַכען אַ פּאַר וויצען מיט די מענשען. עס איז איהם אָבער לאַנגווייליג געוואָרען האָט ער זיך אויפגעהויבען און איז אַריבערגעגאַנגען אין סאַלון וואָס איז געווען געגענאיבער דעם סטאַר פון „מעלניק עט קאַמפּ.“

פלעגט מען דאָס פלינק זאַגען סעס'ען, אַז דער אַנקעל איז אין סאַלון. האָט זיך סעס פערשעהמט וואָס זיין אַנקעל זיצט אין סאַלון, האָט ער אַריבערגעשיקט דעם קאַזין מאַנעס, אַז ער זאָל איהם אַרויס-נעהמען, און סעס האָט שוין געזאַגט צו איהם מיט אַז ערנסט גע-זיכט, אַהן דעם גוטען שמייכלע:

— אַר יו נאַט אַ שעיס, אַנקעל? קאַס'אָן — און ער האָט גע-נומען אַ באַיטשיקעל פון סטאַר, אַז ער זאָל דעם אַנקעל אַהיים ברענגען.

אַפּטמאַל פלעגט דער אַנקעל זיצען ביי זיך אין גרויסען שלאָף-צימער, און שפּיעלען זיך מיט די פערשיעדענע ליכט עפעקטען וואָס ער האָט געהאַט אין זיין גרויסען שלאָף-צימער איינגעריכטעט, ווען ער האָט חתונה געהאַט מיט מאַשאַ'ן. אַמאָל פלעגט ער בעלויכמען דאָס צימער מיט רויט און אַמאָל מיט אַ העלל-בלויע ליכט, און פלעגט צוגעהן צו דעם דיוואַן אויף וועלכען ער האָט זיך אזוי אַפט גע-שפּיעלט מיט'ן קינד, און פלעגט עפעס מורמלען צו זיך, צווישען די צייהן, און שמייכלען, און סמאָטשקען מיט די אלטע ליפען — און מיט אַמאָל כאַפט ער זיך אויף, קוקט זיך אַרום ערשראַקען און פער-שעהמט, אויב די דיענסט-מיידעל האָט ניט געזעהן פון דער צוויי-טער שטוב וואָס ער האָט געטהאַן, און פלעגט פלינק אַרויס פון שטוב, צוקלאַפענדיג די טהיר נאָך זיך, און איז אַרויס אויף דער גאַס אין גאַרטען אַרײַן, אָדער צוריק אין שאַפּ... מען האָט איהם אויך גע-טראָפען אויף די טרעפען פון אַ גרויסע טענעמענט הויז אין די בראַנקס, וואו עס האָט געוואָהנט אַן אַרבייטער פרוי מיט אַ קינד — ביי פּרעמדע מענשען. אַפּטמאַל האָט מען געזעהן אַן אַלטען בכבוד'ען מאַן רעהענדיג זיך אויף די טרעפען פון דעם טענעמענט הויז, און אַז די שכנים האָבען געפרעגט וועמען ער זוכט, האָט ער געשמייכלט און געזאַגט: עס איז אַלל'רייט. איינמאַל האָט זיך אויך געמאַכט.

ניק'ס קינדישע וויינענדיגע שטימע האָט פּלוצים צובראַכען די שטיל־
 קייט מיט זיין דערשראָקענהייט:
 — מענשען, וואָס טהוט זיך דאָ? זאָגט מיר, וואָס טהוט זיך
 דאָ? איך פּערשטעה ניט, איך פּערשטעה ניט.
 נור קיינער האָט איהם ניט אַבגעענטפּערט.

9.

א י י נ ז א מ ק י י ט.

ביי „מעלניק ענד קאַמפּאני“ האָט זיך ארומגערדעהט אַן אַל־
 טער מאַן, וואָס די מענשען האָבען איהם גערופּען אויס געוואָהנהייט
 האַלב אין ערנסט, האַלב אין שפּאַס, „דער אַנקעל“. דער אַלטער מאַן
 פּלעגט זיין מייסטע צייט פּערברענגען אין דער הויך אין שאַפּ, צווישען
 די ארבייטער. ער פּלעגט זיך אוועקזעצען צווישען די לאַנדסלייט, און
 ליעב געהאט צו פּערברענגען מיט זיי, פּערצעהלענדיג מעשיות פון דער
 אַלטער היים, פון קוזמין. אַפּטמאָל פּלעגט דער אַלטער מאַן אזוי ארום
 באלטוטשען די ארבייטער, און אז עס פּלעגט זיך בעיוויזען אין שאַפּ
 דער פּאַרמאן, דער קאַזין מאַנעס, וואָס סעס האָט איהם ארויפגע־
 נומען צו זיך אין ביונעס — פּלעגט דער קאַזין צוגעהן צום אַנקעל
 און איהם קלאַפּען אויף די פּלייצעס: — קאמ־אן אַנקעל — און אז דער
 אַנקעל פּלעגט ניט הערען, איז דער קאַזין געגאנגען ארויפּרופּען דעם
 באַס סעס'ען. און ווי אַמאָל האָט דער אַנקעל אראַבגענומען מיט גוטע
 רייד זיין פּאַטער פון די שניידערס, אזוי האָט עס יעצט סעס געמאַכט
 מיט'ן אַנקעל. סעס'ס ערנסטע געזיכט האָט אַנגענומען אַ ליעבליכע
 מינע, און ער האָט מיט ווייכקייט אַנגעריהרט דעם אַנקעל'ס ארעם
 און געזאָגט צו איהם גוטמוטהיג:

— אַר יו נאַט אַ שעים, אַנקעל? קאַמ־אן.

דער אַנקעל האָט זיך טאַקע פּערשעהמט און איז אראַבגעגאנגען
 מיט סעס'ען פון שאַפּ, אַהנע צו זאָגען אַ וואַרט
 ער האָט זיך נאָך אַ פּאַר מינוט ארומגערדעהט אין אַפּיס, אין

איינגעקארטשעט געוואָרען, זיין פנים טונקעל, שוואַרץ אונטער די אוי-
גען, און ער האָט זיך אָנגעהויבען צו בעטען:

— וואוהין געהסטו, מאַשאַ לעבען? וואוהין געהסטו? וואָס
טהוט זיך דאָ? וואָס זאָגט זי, וואָס? וואָס זאָגט זי? מענשען,
וואָס זאָגט זי?

— זי ווייסט דען וואָס זי רעדט? זעהסט דאָ, זי איז ניט
געזונד, לעג זי אין בעט אַרײַן.

— מאַמע! — האָט מאַשאַ אויסגעשריען און צוריקגעהאַלטען די
מוטער, ניט צולאָזענדיג זי צו זיך.

אַלע האַבען געשוויגען. מאַשאַ איז צוגעגאַנגען צו דער טהיר
און געפרואווט זי עפענען. די טהיר איז געווען פּערשלאָסען. זי האָט
זיך אַרומגעקוקט און איז דאן צוגעגאַנגען צום אָנקעל מיט רוהיגע
טריט און האָט צו איהם געזאָגט:

— דו האָסט מיך ניט וואָס צוריקהאַלטען. אײַך האָב דיר גע-
זאָגט דעם אמת: דאָס קינד בעלאַנגט ניט צו דיר.

אָנקעל מאָזעס איז שמעהן געבליבען און האָט זי אַ לאַנגע וויילע
אָנגעקוקט, ווי ער וואָלט ניט פּערשטאַנען וואָס זי זאָגט. דערנאָך האָט
ער אויפגעהויבען די אויגען און האָט זיך אַרומגעקוקט אויף אַלעמען
אין שטוב. סעם איז שמעהן געבליבען ווי פריהער אַ בלייכער, גע-
ביסען זיך די נעגעל און אויסגעמיעדען דעם אָנקעל'ס בליק. דאן איז
עפעס דער אָנקעל פּלוצים צו צו דער טהיר און האָט זי אויפגעעפענט,
און געזאָגט ווי פאר זיך:

— אַלל-דייט.

מאַשאַ איז פלינק אַרויס פון שטוב, אויף קיינעם זיך ניט אומקור-
קענדיג.

— קינד, וואוהין געהסטו? — איז איהר די מוטער נאָכגעלאָפּען
אין קאָרידאָר.

אין שטוב איז אזוי שטיל געוואָרען, אז מען האָט געהערט ווי
סעם קייעט מיט די צייהן די נעגעל. דער אָנקעל האָט איהם לאַנג
אָנגעקוקט — סעם האָט איהם ניט געזעהן — אין שטוב איז אַלץ שטיל-
געווען, ווי זיי וואָלטען אַלע פּער'כשופ'ט געוואָרען, נור אהרן מעל-

נור געהרט ווי סעם שפעט שאַרף די לופט און שלינגט דורשטיג דעם אַטהעם.

— וואָס רעדט זי? וואָס זאָגט זי? מאַשאַ, וואָס געהסטו טהאַן? פֿליעז, בערוהיג זיך, עס איז דאָך שוין אַלעס גוט. אַלצדינג שוין געסעטעלט מיט די ארבייטער, וואָס ווילסטו? עס איז דאָך שוין אַלעס גוט.

— איד וויל ניט דאָ זיין — לאָזט מיך ארויס פון דאנען.

— אָבער וואוהיין געהסטו? וואָס טהוט ניד דאָ?

— פֿליעז, לאָז מיך! — האָט זי זיך ארויסגעריסען פון אַנקעל.

— איד וועל דיר ניט לאָזען, עס איז מיין קינד — האָט ער גע-

וואָלט ארויסגעהמען דאָס קינד פון איהר ארעם.

— עס איז ניט דיין קינד, דו האָסט ניט קיין רעכט דארויף.

— ניט מיין קינד? — לאַכט דער אַנקעל — וועמענס דען קינד

איז עס, דו נאריש מיידעל, וואָס רעדסטו?

— עס איז ניט דיין קינד, און — פֿליעז, לאָז מיך אָב — האָט

זי געקוקט ערנסט דעם אַנקעל אין די אויגען אריין.

דער אַנקעל איז בלייד געוואָרען. ער האָט זיך אַ מינוט אַרומ-

געקוקט אין שטוב, זיינע אויגען האָבען איין מינוט צוריקגעקריגען

יענעם גלאַנצענדיגען בליק, פאר וועלכען מענשען האָבען זיך אזוי

געשראָקען, און זיין שטים, דעם קלאַנג פון מעטאַל, און זיינע דיקע

געגאָלטע ליפען זיינען בלייד געוואָרען און אנגעהויבען ציטיירן.

— אי דאָנ'ט לייק דהיס טאַק, איד גלייך עס ניט, פֿליעז, מאַשאַ

— האָט ער געזאָגט ענערגיש.

— זי איז ניט געזונד, זעהסט דאָך, אז זי איז ניט געזונד. לאָז

זי אָב, מאַזעס, מען דארף זי לענען אין בעט אַריין. מאַזעס, קלינג

און נאָך דר. וויינבערג, איד האָב מורא דאָס קינד איז מיר ניט גע-

זונד — איז די מוטער צוגעגאנגען צו מאַשאַ'ן.

— מאַמע, פֿליעז, ער האָט ניט קיין רעכט אויף דאָס קינד.

— וואָס זאָגט זי, שוויגער? וואָס זאָגט זי? איד ליעב ניט

די ווערטער. וואָס זאָגט זי? — איד וועל דיר ניט לאָזען געהן —

איז ער פֿלוצים צו צו דער טהיר און פערמאכט זי — איד וועל דיר

ניט לאָזען צוגעהמען דאָס קינד — און מיט אַמאָל איז ער ווידער

דער ערשיינונג וואָס האָט זיך בעוויזען פאר זיי, אז זי זאָל ניט פערשווינדען. נאָר דער איינציגער, וועלכער האָט ניט געקענט איינ-צאמען זיינע געפיהלען, איז ווידער געווען דער פאָטער אהרן מעלניק: — גאָט אין הימעל, טאָטע, איינציגער פאָטער, פאָטער — האָט ער געהעשעט מיט געוויין.

— אפשר וועסטו שווייגען? שווייג! — האָט דאָס ווייב גע-שריען אויף איהם.

— לאָז מיך וויינען — האָט דער איד געזאָגט אין טרעהרען און הויך זיך צרוויינט.

עס זיינען דורך די ערשטע פאָר מינוט. די פאמיליע האָט זיך שוין אָביסעל בערוהיגט. אהרן מעלניק'ס וויינען האָט זיי אלעמען בערוהיגט. די מאמע איז געווען די ערשטע, וואָס האָט געפרואווט ארויפגעהן אויף די טרעפּען צו דעם קינדער-צימער. נור פון די טרעפּען אראָב איז איהר אַקעגענגעקומען מאַשאַ מיט דעם קינד אויף די הענד, איינגעוויקעלט אין אַ קאַלדרע, וועלכעס זי האָט געהאַלטען פעסט צוגעדריקט צו איהר ברוסט.

— טאָכטער, וואָס איז דאָס? — האָט די מוטער געפרואווט ארויסנעהמען דאָס קינד פון איהרע הענד.

— מאַמע! — האָט זי די טאָכטער צוריקגעהאַלטען מיט דעם בליק פון איהרע קלאָהרע אויגען.

— מאַזעס, קום נור אהער! — האָט די מוטער גערופּען דעם אַנקעל.

— וואָס איז ווידער געשעהן? — איז דער אַנקעל און דער טאָטע שוין דאָ געווען. נור סעם איז געשטאַנען אַ בלייכער פון דערווייטענס. מאַשאַ האָט זיי אלעמען אויסגעמיערען און געפרואווט ווייטער געהן מיט איהר קינד אויף די הענד.

— וואוהין געהסטו, מאַשאַ? — האָבען אלע געשריען.

מאַשאַ האָט זיי ניט אָבגעענטפּערט און איז ווייטער געגאַנגען.

— איך וועל דיר ניט לאָזען — האָט דער אַנקעל זי ארומגע-

כאַפט, פערשטעלענדיג איהר דעם וועג.

— דו האָסט ניט קיין רעכט, פליעז, לאָז מיך —

אין שטוב האָט געהערשט אַ טויטע שטילקייט. עס האָט זיך

פון א טיעפען שלום מיט זיך, איז געלעגען אויף איהר פנים, און איהרע גרויסע אויגען זיינען קלאָהר געווען. זי האָט זיך אויף קיינעם ניט אָב-געשטעלט, קיינעם ניט געזעהן, נור איז גלייך צוגענאנגען צו דער טרעפּ וואו די קינדער-שטוב האָט זיך געפונען אין דער הויך.

אַלע זיינען געבליבען זיצען ווי צוגעשמידט צו זייערע ערטער און דערשראָקען.

דער אַנקעל איז געווען דער ערשטער וואָס האָט אויסגעשריען:
— מאַשאַ, מאַשאַ לעבען! — האָט זיך אין זיין שטימע גע-הערט טרעהרען, און ער איז צוגעלאָפען צו איהר, מיט געוויין און פרייד אין פנים און עס האָט אויסגעזעהן ווי ער פאלט אויף די קניען פאר איהר.

— מאַשאַ, מאַשאַ! — האָט דער פאָטער געשריען נאָכ'ן אַנקעל. נור די מאמע האָט זיי ביידען צוריקגעהאלטען מיט ווינקען און מיט מאַכען מיט די הענד:

— לאַזט זי אָב, געדענקט אין גאט, לאַזט זי אָב.

סעם האָט גאָר ניט געזאָגט. ער איז נור בלייב געוואָרען. זיינע ליפען האָבען זיך פערקרימט צום וויינען און זיינע גרויסע נאָז-לעכער האָבען נאָך ענערגישער אָנגעהויבען צו שעפען די לופט.

— מאַשאַ לעבען, עס איז דאָך שוין אלעס גוט געוואָרען. ער האָט דאָך זיי שוין נאָכגעגעבען די לאַנדסלייט, אלצדינג שוין נאָכ-געגעבען פאר דיינעטוועגען — איז דער אַנקעל מיט טרעהרען אין די אויגען און מיט פרייד נאָכגעקראַכען איהר און נאָכגערעדט.

— שווייג יעצט, שווייג — האָט איהם די שוויגער געצויגען ענערגיש ביים אַרבעל.

מאַשאַ האָט גאָר ניט געדערט און גאָר ניט געזעהן. זי איז ארויף אויף די טרעפּען, וואו די שלאָף-צימער זיינען געווען.

— מאַשאַ — האָט דער אַנקעל איהר געפרואווט נאָכגעהן אויף די טרעפּ ארויף.

— געה ניט יעצט, געה ניט, לאַז זי אליין — האָט איהם די שוויגער צוריקגעהאלטען.

אין שטוב איז יעצט ווידער שטיל געווען, נור אַן אַנדער שטיל-קייט. איינער האָט זיך מיט דעם אַנדערען איבערגעקוקט און ניט געוואָלט שטערען די רוהיגקייט, ווי זיי וואָלטען מורא געהאט פאר

איז געקומען דאס קינד און האָט געפּאָדערט זי צוריק. אלעס האָט זי פּערשטאַנען, אַז דאָס קינד איז אַ רעזולטאַט פון פּערשקאַלפּונג, פון געצוואונגענהייט, און זי פּערזענליך האָט דערמיט גאָר ניט צו טהאָן, ווייל עס איז ניט געווען איהר ווילען און אפילו ניט איהר לוסט — נור דורך אַ טעות, און דורך שוואַכקייט — און יעצט איז אלעס אויס-געמעקט, אלעס וואָס דער טעות און די שוואַכקייט האָבען געבראַכט, נאָכדעם ווי זי געהט פּערריכטען דעם פּעהלער.

אַבער דאָס אלעס זיינען געווען ווערטער. די פּרייד פון קליי-נעם טונקעלען שטיבעל, די פּרייד פון אַרבייטען איז שאַפּ וועלכע זי האָט היינט צום ערשטען מאל גענאָסען, די פּרייד פון איהר איי-גענעם קליינעם פּערזענליכען לעבען וואָס זי האָט זיך געשאַפּען דורך איהר ווילען און דורך איהר שטאַרקייט, איז צושטערט געוואָרען. זי האָט ניט געקענט געניסען פון איהר בעפּרייאונג. עס האָט זיך איהר געדאַכט, אַז דאָרט האָט זי איבערגעלאָזט אַ האַלב פון זיך, און זי איז ניט אין גאַנצען פּריי. און עס האָט זי געצויגען צו ברענגען דאָס קינד מיט זיך אין דער קליינער טונקעלער שטיבעלע אַרײַן.

זי האָט ניט געוואוסט ווי אזוי זי וועט עס איינריכטען. גע-פּראווט געפינען מיטלען, גערעדט מיט דער אידענע, וואו זי האָט גע-וואָהנט, אַז זי וועט צונעהמען דאָס קינד צו זיך. און אויפ'ן דריטען טאָג אין אַבענד, אָהנע צו וויסען ווי אזוי זי וועט איינריכטען איהר ניי לעבען מיט דעם קינד — איז זי אוועק אַרויסנעהמען איהר קינד פון דער „קאַמפּאַני“ מעלניק צו זיך.

אַ פּאַר מאל איז זי שוין געווען ביי דער טהיר און צוריקגע-נאַנגען. זי האָט ניט מורא געהאַט פאַר שוואַכקייט, נור איהר קליי-נער מיידעלשער קאַפּ האָט ניט געקענט געפינען קיין פּראַקטישען פּלאַן ווי אזוי איינצואַרדנען דאָס נייע לעבען מיט דעם קינד. נור דאָס קליינע מאַמע-האַרץ האָט ניט געוואַלט וויסען וועגען דעם, וואָס דער קאַפּ איז נאָך ניט פּערטיג מיט זיין פּלאַן און האָט געהאַנדעלט אימ-פּולסיוו. פּלוצלונג אָנגעקלונגען אין דער טהיר — און מאַשאַ איז אַרײַן אין גרויסען עס-צימער, וואו עס איז געזעסען איהר משפּחה שפּעט אין אַבענד און האָט זי בעוויינט.

זי איז געווען בלייד, מיט נאַסע פּערקעמטע האַהר, אויסגע-מוטשעט פון פּייניגען זיך, נור אַ שייַן פון רהיגקייט וועלכער קומט

די משפחה האָט געוואוסט, אז עס איז בלויז אַ תירוץ, און אלע האָבן בען געשוויגען ווי פריהער.

דריי טעג איז שוין געווען פארכיי זייט מאַשאַ איז פלוצלונג שפורלאָזן פערשוואונדען. זי איז ארויס אין סטריט און איז מעהר ניט צוריקגעקומען. סעם מיט'ן קאָזין מאנעס האָבען געשטעלט די פאָד-ליציי אויף די פיס, דעמעקטיווס אָנגעשטעלט, מען האָט זי געזוכט ביי בעקאנטע, ביי פריינד, ביי די סטרייקענדע לאַנדסלייט, ביי טישארלי'ס מאַמע האָט מען אלעס דורכגעוואַרפען — מאַשאַ איז ניט געווען צו געפינען. אויפ'ן דריטען טאָג אז מאַשאַ האָט ניט געלאָזט הערען פון זיך, האָט יעדער איינער ביי זיך געדענקט אין האַרצען, אז אַז אונגליק איז געשעהן, כאַטש אַרויסגעזאָגט האָט מען עס ניט, און די משפחה איז געבליבען זיצען אין גרויסען עס-צימער שפעט אין אבענד. זיי האָבען ניט געוואוסט וואָס צו טהאָן און האָבען זיך ניט געקענט פארנאָדערנעהן.

דערווייל האָט זיך אויף דער גאס, פאר'ן הויז, בעוויזען אַ גע-שטאַלט. זי איז שוין אייניגע מאָל צוגעגאנגען צו דער טהיר פון הויז און איז ווידער אוועקגעגאנגען און ערגעץ-וואו פערשוואונדען, אום באַלד נאָך אַמאָל זיך צו בעוויזען.

עס איז געווען מאַשאַ. זי האָט געצויגען צום קינד, וואָס זי האָט איבערגעלאָזט נאָך זיך אין הויז מעלניק. אומזיסט האָט זי זיך געפייניגט אויסצומעקען דאָס לעבען, וואָס זי האָט געלעבט דורך די לעצטע יאָהרען, אויסצושניידען עס און אַנצוקניפען איהר לעבען מיט יענע געוועזענע צייט, ווען זי איז נאָך אַ מיידעל געווען. קיין איין טאָג ווערט ניט פערפאלען פון אַ מענשענס לעבען, און יעדע געשע-הענים פון אונזערע טעג פערלאנגט דין וחשבון, יעדע אונזערע טהאַט קומט און פאָדערט, גאנץ גלייך צי מיר זיינען זי בעגאנגען מיט אונזער ווילען, אָדער ניט. אומזיסט האָט זי זיך געפרובט איינרעדען, אז עס איז ניט איהר קינד — עס איז דאָס קינד פון דער פאמיליע מעלניק, פון די „קאמפאניע מעלניק“, וועלכעס זי האָט אַראָכגעוואַרפען פון זיך און איבערגעלאָזט נאָך זיך אינאיינעם מיט דער קאמפאני.

אין דעם קליינעם שטיבעל, וואו זי האָט זיך אויפגעהאלטען די פאָר טעג אלע אַ באַרדערקע ביי אַן אַרימער אידענע, וואו זי האָט זיך אָנגעגעבען פאר אַ שאַפ-מיידעל, דאָרט אין דעם קליינעם שטיבעל

8.

מענטשען, וואָס טהוּט זיך דאָ?

די משפחה מעלניק איז געווען פערזאמעלט ביים אַנקעל מאַזעס אין גרויסען עס־צימער. עס איז געווען שפעט אין אבענד און אלע זיינען געזעסען שטיל און שטום, ווי מען וואָלט אַ טויטען בעוויינט. אהרן מעלניק איז געווען דער איינציגער, וועלכער האָט נאָך געגעבען צו זיינע געפיהלען אויסדרוק. מיט אַ צוגעבונדענעם קאָפּ האָט ער זיך ארויף און אראָב געדעהט איבער דער שטוב און גערעכצט „אוי, טאַטע!“ די איבעריגע האָבען געשוויגען. די מוטער ראָזע איז עלטער געוואָרען און קראַנק געווען. און דער אַנקעל איז איינגע־בויגען געוואָרען, און אויף זיין פנים האָט זיך ארויפגע־גנבֿעט אַ קינדיש גוט שמייכלע. ער האָט ניט געוויינט, ער האָט ניט גע־רעכצט, נור ער האָט ארום זיך געקוקט גוטמוטהיג ווי אַן אלט קינד, וואָס ער אליין ווייסט גאָר ניט, און ווארט מען זאָל איהם געבען אַז עצה. אלעמענס אויגען זיינען געווען געריכטעט אויף סעם־ען, דעם איינ־ציגען נאָך געזונדען פון אלע אנוועזענדע. זיין בלייכע לאַנגע נאָז האָט דורשטיג געשעפט די לופט. ער האָט געאַטהעמט שווער, ווי ער וואָלט ניט גענוג געשעפט לופט פאר די ענערגיע וואָס ברענט אין זיינע אָדערען. ער האָט געזוכט צו בערוהיגען די משפחה, כאַטש ער אליין איז געווען מעהר אונרוהיג און אויפגע־רעגט פון זיי אלעמען. ער האָט נערוועז געביסען די שפיץ נעגעל פון די פינגער און גענויט זיך צו בערוהיגען:

— און איך זאָג אייך, אַז עס איז גאָר ניט געשעהן. איך האַלט מיך ביי דאָס מייניגע — טשאַרלי האָט אין דעם אַ האַנד. גאַנץ איינ־פאך, ער האָט זי בעהאלטען, אונז אזוי ארום צו נויטען נאָכצוגעבען די אַרבייטער. עס איז אַ גאַנץ איינפאַכער „קידנעפינג“.

ער האָט געוואוסט, אַז עס איז אַ „כבא מעשה“ וואָס ער דער־צעהלט זיי, און ער האָט עס אזוי דערצעהלט ניט נור זיי צו בערר־היגען, נור אויך זיך אליין צו בערוהיגען. זיין יונגע ענערגיע און קראַפט האָט ניט צוגעלאָזען, אַז עס איז עפעס געשעהן אַז אונזליק.

איהר האָט רעכט — עס איז גוט אזוי — גוד ביי, טשאַרלי, איך דאָנק דיר.

— אָבער וואָס איז מיט דיר? — וואָרט אַ מינוט, איך וועל געהן מיט דיר. איך וועל דיר אַהיים נעהמען.

— נו, געה ניט מיט מיר, די לאַנדסלייט וועלען האַבען אַ חשד, נו, נו, דו טאַרסט ניט געהן מיט מיר — איך בעלאַנג צו דער אַנ-דערער זייט — איהר האָט רעכט, גוד ביי, טשאַרלי! און זי איז אַרויס פלינק פון דער „קאָנגרעגיישאָן“.

זי איז אָנגעקומען אַהיים מיט'ן אַבענד צו. אין גאַנצען הויז איז געווען טונקעל, נור אויבען, אין דער הויז, אין שלאָף-צימער, האָט זיך געוויזן ליכט. די פערשיעדענע קאָלירטע ליכט-עפּעקטען, וועלכע דער אַנקעל האָט געלאָזט איינריכטען. אויף די שטיגען אַרויף האָט זי געהערט דעם אָנקעל'ס אַלטע באַסאַווע שטימע און שווערען געלעכטער. אַ מינוט איז זי שטעהן געבליבען אין די אָפענע טהיר פון שלאָף-צימער און האָט אַרוינגעקוקט. דער אַנקעל איז געזעסען אויפ'ן דינאָן און געשפּיעלט זיך מיט די הענטלעך פון'ם קינד, וועלכעס איז געלעגען געבען איהם און דער אַנקעל האָט געלאַכט וון געפרעהט זיך מיט'ן קינד, האַלטענדיג אין איין קושען זיינע הענטלאַך, סמאַקטשענדיג די הויך. דער אַנקעל האָט זי בעמערקט אין דער טהיר און האָט אויפגעפרעהט זיך מיט שטראַהלענדע אויגען:

— קום אַהער, מאַשאַ, קום אַהער, זעה, דאָס שנעבעלע וואָס עס גרינגט — עס ווערט דאָך עהנליך צו מיר — „אַל בעטש יור לייף“, עס ווערט עהנליך צו מיר.

מאַשאַ איז צוגעגאַנגען און בעטראַכט דאָס קינד. אַז די שטאַרקע ענערגישע ליפעלאַך, אַז דעם לאַנגגעשניטענעם נעזעל, אַז דעם פעסטען ענערגישען אטהעם, האָט זי דערקענט איהם. און דאָס רויטע ליכט פון צימער האָט זי דערמאַנט אַז איהר שאַנדע, און זי האָט זיך גע-פיהלט פון „דער צווייטער זייט“.

— איך וויל עפעס רעדען מיט דיר, טשאַרלי — האָט זיך מאַשאַ אנגערופען אויך מיט איהר געוועהנליך פרייען שמייכלעך, וועלכעס זי האָט זיך געבאַרגט פון דער צייט ווען זי איז נאָך אַ מיידעל גע-ווען. — קום מיט מיר ארויס.

— איך בערויער, נאָר דו ווייסט דאָך די סיטואַציע. די אר-כייטער קוקען אויף יעדער זאך מיט חשד, און זיי וואָלטען ווייס איד וואָס באלד אַויסגעטראַכט, זיי וואָלטען געמיינט, אַז איך געה זיי פֿערקויפֿען, לאָמיר רעדען דאָ.

מאַשאַ האָט זיך דערמאָנט, וואו זי געפינט זיך.

— יעס, דו האָסט רעכט, איך האָב עפעס געוואָלט רעדען מיט דיר, אפשר אַן אנדערס מאָל. נאָר יעצט כעט איד דיר, נעהם צו דאָס פאר די לאַנדסלייט, דאָס איז אלצדינג וואָס איך פערמאָג, — האָט זי געוואָלט איבערגעבען טשאַרלי'ן איהר פֿעקעל מיט ציערונג.

אַבער טשאַרלי האָט פֿערשעהמט געשמייכלעט :

— מאַשאַ, יו נאָו, אליין קען איך ניט צונעהמען. מיר מוזען פֿרעגען די סטרייק קאָמיטע אויב זיי ווילען צונעהמען.

— יעס, יעס, איך וועל וואַרטען.

טשאַרלי האָט פֿעררופען אַ פֿאַר לאַנדסלייט אין אַ ווינקעל און זיך מיט זיי דורכגערעדט. באלד איז טשאַרלי צוגעקומען און געזאָגט צו איהר מיט זיין קינדישען שמייכלעך :

— אַי עם סאַררי, מאַשאַ, אַבער די ארבייטער ווילען עם ניט צונעהמען. זיי לייעבען ניט צו נעהמען קיין טשאַרטיס, יו נאָו... און דאן, דיין פֿאַזיציאַן, — האָט טשאַרלי אַכגעהאקט אין מיטען — דו פֿערשטעהסט, מאַשאַ, מיר פֿערדריסט.

— ניט קיין טשאַרטיס. ס'איז מיין דאָנישאַן אין סטרייק, איך סטרייק אויך, איך וויל אויך סטרייקען, טשאַרלי, איך וויל אויך זיין מיט זיי, אין איינעם — איך וויל אויך זיין אזוי ווי זיי — ווי איהר, מיט אייך אין איינעם... און אין מאַשאַ'ס אויגען האַכען זיך בעוויזען טרעהרען.

— וואָס איז מיט דיר, מאַשאַ, פֿיהלסטו זיך ניט גוט?

— נאָר ניט, האָסט רעכט. יא, איך פֿערשטעה, איך בין דיר אַ פֿינד — פֿון אַ פֿינד קען מען ניט צונעהמען קיין דאָנישאַנס. יא.

א שטראַף. זי איז אין דעם מאַמענט גרייט געווען אויף אלצדינג — אלעס אויסצוטהאָן פון זיך, אראַבצואוואַרפען פון זיך די שאַנדע און די פערשקלאַפונג וואָס מען האָט געוואַרפען אויף איהר און איבער בלייבען דאָ מיט די לאַנדסלייט אין די „קאָנגרעגיישאַן“. טהיילען איהר גורל מיט זיי — און זי האָט געוואַרט אויף טשאַרלי, אַז זי זאָל איהם קענען אלצדינג זאָגען...

איהר בלייבען אין „קאָנגרעגיישאַן“ איז געוואָרען אונמעגליך. די פרויען זיינען געוואָרען אזוי ווילד אויפגערעגט, און זייערע ווער טער אויף איהר השבון זיינען געוואָרען אזוי בעליידיגענד, אַז זי האָט ניט געקענט לענגער דאָ פערבלייבען — און ווער ווייסט מיט וואָס עס וואָלט זיך געענדיגט, ווען טשאַרלי וואָלט ניט געווען אַנגעקומען.

— העלאָו, מאַשאַ — האָט זי טשאַרלי בעגריסט מיט זיין גע-וועהנליכען שמייכעל, ווי ער וואָלט זי ערשט געכטען געווען געזעהן — וואָס טהוסט דו דאָ?

מאַשאַ האָט איהם געקוקט אין די אויגען אריין. דורך די דריי יאָהר וואָס זי האָט איהם ניט געזעהן, האָט זיך טשאַרלי וועניג וואָס געענדערט; ער איז געווען אזוי קינדיש, ווי דענסטמאַל, אויף דעם ברעג ים אין קוני איילאנד, און ניט ווילענדיג האָט זי געצויגען אַ פאַראַלעל צווישען זיך און איהם, און עס האָט זיך איהר געדאַכט, אַז זי איז דורך דער צייט זיין מוטער געוואָרען און ער איז אזוי קינדיש געבליבען. די שוואַרצע הערעלאַד וואָס האָבען מיט עקשנות זיך גע-ריסען פון הינטער זיין גאַל מעסער אויף זיין פנים, האָבען איהם אַ פאַר שוואַרצע לאַנגע שפּאַנישע באַקען-בערד געשאַפען ווי צוויי שוואַרצע פּאות. דאָס איז געווען די איינציגע ענדערונג, וואָס זי האָט בעמערקט אין איהם און דאָס האָט איהם געמאַכט אין איהרע אויגען אַ סקוהל-אינגעל, וועלכער וויל פריה וואַנסעס האָבען, שוואַרצט ער זיך זיי מיט סאַזשע צו. זיין אנבליק האָט אויף איין מינוט געמאַכט זי צו פערגעסען צו וואָס זי איז אייגענטליך געקומען. עס האָט זיך איהר אויסגעדאַכט, אַז ער האָט זיך גאַר ניט געענדערט דורך דער צייט ווען זיי האָבען זיך געזעהן דאָס לעצטע מאַל, און ווידער איז זי געקומען צו איהם ווי אַ יונגע חבַר'טע צו אַ פריינד, ווי אמאַל און ער וועט זי געהמען מיט זיך אויף אַ שפּאַציער.

צוריקקומען, זעצט זיך, מיסעס מעלניק — ער וועט באלד צוריק-קומען.

— ווער איז זי, ווער? — גיב נור א קוק ווי זיי רעדען מיט איהר, וואס פאר א פארטאד זיי מאכען פון איהר. נישקשה, איהר פאטער האט אויך הויזען גענייהט ביים אַנקעל, געווען דער זעלבער קלאנגדיגער אַפּעריוטאָר, אַ גליק האט איהם געטראָפּען, דער אַנקעל האט זיך פּער-ליעבט אין זיין טעכטעריל — זעה נור וואָס זיי מאַכען.

— נאר איינער, אונז אלעמען האט געקענט טרעפּען דאָס גליק, אַז מיר וואָלטען געוואָלט אונזערע טעכטער חתונה מאַכען מיט אַלטע לייט.

— צוליב איהר שפּאַלט ער דאָך אונזערע מענער די קעפּ, אַז ער זאל זיין שעהן ווייבעל קענען דעם האַלז נאָכגעבען.
— אוראי, אַז מען האַט חתונה מיט אַן אַלטען מאַן, לאַז כאַטש דאָס חזיר רינען איבער'ן מויל.

מאַשאַ האַט געקוקט אויף די פּרויען מיט בעטענדיגע אויגען. זי האַט זיי געוואָלט זאָגען, אַז זי איז אויף אזוי אומגליקליך ווי זיי, אַז אויך זיי „אַרבייט“ ביים אַנקעל — איז פּערשקלאַפּט צו די פּירם „מאַזעס מעלניק ענד קאַמפּאַניע“, ווי זיי, און זי איז אהער געקומען סטרייקען צוזאַמען מיט זיי, און צוזאַמען מיט די לאַנדסלייט צו בער פּרייען זיך פון אונטער דעם יאָך פון אַנקעל'ס הויז. נור די ווייבער האָבען גאָר ניט געקענט און גאָר ניט געוואָלט לעזען וואָס ליגט אין די גרויסע פּערטרעהרטע אויגען פון דער יונג ווייבעל. זיי האָבען געזעהן אין איהר דעם שונא — אַן וועלכען זיי האָבען געוואָלט נקמה נעהמען פאר יאָהרען לאַנגע פּלאַגען זיך, פאר לאַנגע אַלטע בעליידי-גונג און פאר די מענערס צושפּאַלטענע קעפּ.

— גיב נור אַ קוק וואָס פאר „פּאַראַדען“ זיי מאַכען מיט איהר, דער אַנקעל איז קלוג, ער וויל זיי ארייננארען אין שאַפּ אריין, האַט ער געשיקט צו זיי דאָס יונגע ווייבעל. גיב נור אַ קוק ווי זיי זיינען שטיל געוואָרען — ווי זיי האָבען מורא פאר איהר.

— דער אַנקעל האַט זי געשיקט? — דאָס האַט זי סעם אַהער געשיקט... זי ווייסט שוין וועמען זי האַט צו האַרבען.

מאַשאַ האַט געפּיהלט די ברענענדיגע שטער-ווערטער, וועלכע די ווייבער שיקען צו איהר, און זי האַט עפּ געזעמען אויף זיך ווי

— דו קענסט דיר שוין זוכען און אנדער היים, און אנדער ווייב,
און דו וועסט מיר וואגען צום אַנקעל צו געהן — האָט אַ אידענע גע-
מאַכט מיט'ן פינגער אויף דער נאָז צו איהר מאַן.

— און אלצדינג וואָס טשאַרלי וועט דיר הייסען זאַלסט דו
טהאָן — דו הערסט — טשאַרלי ווייסט וואָס ער האָט צו טהאָן, און
ווייסט ער, אַ געזונד אין זיין קאַפּ.

און טשאַרלי איז צוריק געוואָרען דער „משה“ וואָס געהט די
אידען בעפרייען פון „פרעה מלך מצרים“ און פון אונטער זיין
שווערען יאָד. טשאַרלי איז ווידער געוואָרען דער אויסלייזער, דער
בעפרייער פון די קוזמינער לאַנדסלייט.

געהערט, און אַ „ליידי“ פרעגט זיך נאָך אויף די קוזמינער לאַנדס-
לייט, איז געוואָרען אַ רעש, די פרויען האָבען אַרומגערינגעלט מאַשאַן
און באלד האָט זי איינע דערקענט.

— יא, זי איז דאָך דעם אַנקעל'ס ווייבעל, מאַשאַ, דעם הויכען
אהר'ס טאכטער.

— פערשטעהסט שוין, זי איז אודאי געקומען רעדען פאר'ן
אַנקעל — און זיי זאָלען צוריקגעהן צו דער ארכייט — פערשטעהסט
שוין — צו וואָס זי האָט בעדארפט טשאַרלי'ן.

— און זי האָט זיך פערקויפט צום אַנקעל — מיינט זי וועלען
מיר זיך אויך אלע פערקויפען.

— וואָס עפעס צום אַנקעל אַליין — און וואו איז סעב? — האָט
אַ צווייטע געוואָרפען אַ וואָרט אין דער שטיבל.

מאַשאַ'ס פנים האָט געפלאַמט ווי פייער פאר בושע. זי האָט
ניט געוואוסט ווי זיך צו רעטען פון די אויפגערעגטע פרויען וואָס
האָבען זי אַרומגערינגעלט, זי האָט געפיהלט און זי איז דער „שונא“
פון די לאַנדסלייט, צי זי וויל יא, צי זי וויל ניט, אין דיעזער מינוט האָט
זי נור געקלעהרט ווי אזוי זיך צו ראַטעווען פון זיי.

— ווייבער, ווייבער, בערוהיגט אייך, וואָס שרייט איהר? —
האָבען זיי אַ צוויי מענער, לאַנדסלייט, איינגעשטילט און געהאַלפען
מאַשאַן אַרויסנעהמען פון די פרויען.

— טשאַרלי איז ניט דאָ, ער לויפט אַרום אין די קאָרטס צו
בעפרייען די לאַנדסלייט וואָס מען האָט אַרעסטירט, ער וועט באלד

.7

אויף דער צווייטער זייט.

מאשא האט געזוכט טשאַרלי'ן אין דער היים ביי דער מוהמע. טשאַרלי איז ניט געווען אין דער היים, און די מוהמע, וועלכע האט מאשא'ן געזעהן צום ערשטען מאל זייט מאשא איז א ווייבעל געוואָרען. האט זי אויפגענומען קאלט און שווייגענדיג. מאשא האט ניט פער-שטאנען פאר וואָס. פון דער מוהמע איז מאשא געוואָהר געוואָרען. אז זי קען געפינען טשאַרלי'ן אין די „העדקוואַרטערס“ פון די סטריי-קערס, אין די „קאָנגרעגיישאַן שלחן ערוך אנשי קומיו“, אין דער חברה, פון וועלכע דער אַנקעל איז פרעזידענט. מאשא איז געגאנגען מיט איהר פּעקעל ציערונג וואָס זי האט געטראָגען צו די סטריי-קענדע לאַנדסלייט, צו דער קאָנגרעגיישאַן. ארום דער קאָנגרעגיישאַן האט זי שוין אָנגעטראָפּען די ווייבער מיט די קליינע קינדער אויף די הענד, וועלכע זיינען געקומען צו לויפען הערענדיג פון דער „טרע-וואַגע“ וואָס איז געווען ביים אַנקעל'ס שאַפּ.

אין די ווייבער פון די קומינער לאַנדסלייט האט זיך געפיהלט אַן ענדערונג. זייער קאמפּס-לוסטטיגקייט האט געשטיגען נאָך דעם, וואָס עס איז פאַרגעקומען פאר'ן אַנקעל'ס שאַפּ. געזעהן זייערע מענער צוריק אהיים קומענדיג פון קאמפּס-פּעלד, ווער מיט אַ צור-בלוטיגטען קאָפּ, ווער מיט אויסגעריסענע פאות אָדער אויסגעפליקטע באַרד, האט זיך אין זיי ערוועקט אַזאַ רעוואָלוציאָנערער נייסט, אז זיי זיינען גרייט געווען די מינוט צו צולויפען צום אַנקעל'ס שאַפּ און איבערנעהמען דעם קאמפּס-פּעלד פון וועלכען זייערע מענער זיינען אזוי שענדליך פּוּז'ס „פיינד“ אראַבגעטריבען געוואָרען. אַ זיי האָבען שוין ניט געשיקט צוריק זייערע מענער צו דער ארבייט צו „פרעה'ן“, האָבען שוין ניט געהייסען זייערע מענער, אז זיי זאָלען פאר'ן אַנקעל'ס פּיס פאלען, אז זיי זאָלען סע'ס הענד קושען, פער-קעהרט, זיי האָבען געשראָקען זייערע מענער, אז זיי וועלען גיסען אי-בער זייערע קעפּ מיט טעפּ זודיגע וואסער, ווען זיי וועלען וואַגען דעם אַנקעל'ס שוועל איבערצוטערעטען.

זי האָט זיך אויפגעכאפט פון געלעגער, צוזאמענגענומען איהר ציערונג, וואָס דער אַנקעל האָט איהר געשאַנקען, די פּערל און די בלויע שטיינער — אלצדינג וואָס זי האָט געקענט צונויפנעהמען אין געלד און ציערונג, געמאכט דערפון אַ פּעקעל, זיך איינפאַך אַנגע-קליידעט און איז ארויס אין צווייטען צימער אריין.

— מאַשאַ, עס איז ניט מיין שולד, איך האָב עס ניט געוואָלט. איך קען ניט העלפען! — האָט דער אַנקעל געקוקט אויף איהר מיט בעטענדע אויגען.

אַ פּעראַכטונג האָט זי ארומגענומען צו דעם אַנקעל. גאַר ניט האָט זי פּערמאַנט אין איהר האַרץ צו איהם, אויסער נקמה, דאָס זיסע געפיהל, אז דאָס לעבען נעהמט נקמה פון איהם. זי האָט איהם אַנגעקוקט מיט פּעראַכטונג און אויסגערופען:

— איך האָב דיר פיינט; איך האָב אייך אלעמען פיינט:

— פאַר וואָס? — האָט דער אַנקעל אויסגעשטרעקט נאָך איהר די הענד.

— אַבער וואוהין געהסטו, טאַכטער? — איז איהר די מוטער נאַכגעלאָפּען.

זי האָט זי גאַר נישט אַבגעענטפּערט.

דער אַנקעל איז אליין איבערגעבליבען.

האַלב איז טונקעלען האָט די איינזאַמקייט אַנגעהויבען צו קריי-כען צו איהם פון די ווינקעלעך פון די צימערען. ער האָט זיך פאַר עפעס וואָס געשראַקען — ער האָט ניט געוואוסט פאַר וואָס. עס האָט זיך איהם געדאַכט, עפעס וואָס קומט נאָהענט צו איהם. נור אין קי-דער-צימער האָט זיך געהערט דאָס קינד'ס געוויין און דער אַמ'ס געזאַנג, און ער איז אריין זוכען טרייסט און פרייד ביי זיין אייגען בלוט און פלייש...

פאמיליען לעבען. ער האָט אָבער געפונען דאָס קינדער־צימער, וואו
מאשא איז מיט'ן קינד, פערשלאָסען, און ראָזע, די מאמע, האָט צו איהם
געוואונקען:

— מאָזעס לאָזט זי אליין יעצט. זי איז אויפגערעגט.

דורך דער טהיר האָט ער געהערט מאשא'ס שלוכצען.

— וואָס וויינט זי? וואָס איז געשעהן? — האָט זיך דער אַנקעל

דערשראָקען.

— זי קלאָגט אויף די לאַנדסלייט; זי האָט געהערט מען האָט

זיי געשלאָגען. זי וועט זיך באלד בערוהיגען.

— מאַשעלע, מאַשא דיער, פליען, מאשא! — האָט זיך דער

אַנקעל געבעטען הינטער דער טהיר.

מאשא האָט איהם ניט אָבגעענטפערט. זי איז געלעגען אין

קינדער־צימער, איינגענורעט דאָס פנים אין קינד'ס קישען און האָט

געוויינט. זי האָט יעצט אַלעמען געהאַסט, ניט נור בלויז איהר מאן

און סעם'ען — נור איהר קינד, וואָס איז ארויסגעקומען פון זיי, האָט

זי אויך געהאַסט. זי האָט זיך געהאַסט, וואָס זי האָט זיך פערקויפט

צו זיי פאר אַ שטיקעל ברויט, און איהר פאָטער און מוטער, וואָס האָבען

זי געטריבען דערצו. איהר יוגענד איז אויפגעשטאַנען פאר איהרע

אויגען, מיט דער אַרימער האַפּקינס סטריט, און איהר האָט זיך

געדאַכט, אז גאָר ניט האָט זיך געענדערט דורך דער צייט; אז זי איז

אויך איינע פון די לאַנדסלייט, וועלכע זיינען פערשקלאַפט ביים אַנ-

קעל איז שאַפּ און זיינען איבערגעגאַנגען אין סעם'ס מאַכט. סעם איז

דער באָס איבער די לאַנדסלייט, און אויך איבער איהר. אינאיינעם

מיט זיי איז זי איבערגעגעבען געוואָרען אין סעם'ס הענד, אלס דעם

אַנקעל'ס ירושה. אין דעם קאַמפּף פון די לאַנדסלייט געגען דעם אַנ-

קעל האָט זי געזעהן איהר אייגענעם קאַמפּף. זי וויל זיך אויך בע-

פרייען מיט אַלע לאַנדסלייט צוגלייך פון אַנקעל מאָזעס און פון סעם'ען.

און אויף דער גאס, פאר'ן אַנקעל'ס שאַפּ, האָט מען אויך זי געשלאָגען.

סעם האָט זי געשלאָגען פאר'ן אַנקעל אינאיינעם מיט אַלע לאַנדס-

לייט. זי סטרייקט אויך, זי וויל העלפען געווינען דעם קאַמפּף, דעם

גרויסעם קאַמפּף, צו בעפרייען זיך פון אַנקעל און פון סעם'ען אינאיינעם

מיט אַלע לאַנדסלייט...

דער אַנקעל האָט זיך געשראַקען. צום ערשטען מאל האָט ער
עס אזוי קלאָהר דערפיהלט, אַז איבער זיין קאַפּ איז אויסגעוואַקסען
אַ מאַכט. ער האָט זיך געשראַקען צו בלייבען אליין, ער האָט זיך גע-
שראַקען פאַר דער ענערגיע און קראַפּט וועלכע האָבען אויסגעשפּראַצט
פון סעם'ס אויגען און פנים — און ער האָט דערפיהלט זיין שוואַכ-
קייט.

— אַבער וואָס טהוּסטו, סעם? מענשען שלאָגען? — האָט דער
אַנקעל איינגעהאַלטען זיין כעס.

— ביזנעס! — האָט סעם אַבגעענטפערט איין וואָרט.

— אַבער לאַנדסלייט, משפּחה?

— אויס משפּחה, אויס לאַנדסלייט, אַנגעשטעלטע אַרבייטער.
איך'ל ניט געהן מיט זיי אין שוהל און איד וועל זיך ניט אַוועקזעצען
דערצעהלען מעשיות פון דער היים. איד קען ניט קיין משפּחה. ביי
מיר דאַרף מען אַרבייטען, אַז ניט —

דער אַנקעל האָט נאָך געפרוּאוּוט עפעס רעדען:

— אַבער, סעם —

— אַנקעל, אי עס טאַירד אַווּ איט! — האָט איהם סעם איבער-
געשלאָגען. איד האָב מיין וועג אין ביזנעס ווי צו פיהרען, דער אַנ-
קעל האָט זיך געהאַט זיין וועג, און איד וויל ניט אַז מען זאָל מיר
קומען שטערען. און איד וועל זאָגען דעם אַנקעל דעם אמת: פיר
לייכט וואָלט בעסער געווען, אַז מיר זאָלען זיך צושיידען. איד וויל
אָנהויבען טהאַן פאַר מיר אויך עפעס. שוין צו לאַנג געווען אַלין ביי
יענעם. איד וויל עפעס אָנהויבען אויף מיין אייגענער ריזיקע.

דער אַנקעל האָט שוין געשוויגען. ער איז בלייב געוואָרען און
טרויעריג. אן איינזאַמקייט האָט איהם אַרומגענומען. עס האָט זיך
איהם געדאַכט, אַז גאַנץ קוזמין איז פערשעהמט געוואָרען, אַרויסגע-
וואָרפען געוואָרען אויף דער גאַס, און ער איז איינעם מיט זיי.

ער האָט פערלאָזט די סטאַר אָהן אַ וואַכט צו רעדען, און איז
אַהיים געגאַנגען. ער האָט געוואָלט דערצעהלען מאַשא'ז דעם עגמת
נפש וואָס ער האָט געהאַט, און געבענקט נאָך אַ טרויסט, עס זאָל איהם
ווער זאָגען אַ גוט וואָרט.

ער האָט געוואָלט זעהן זיין קינד און עס קושען און פּרעהען זיך
דערמיט, ווי יעדעס מאל ווען ער האָט פּערדרוס, בערוהיגט איהם זיין

פאליס און גאסען-פרויען, מיט זידלערייען און קלעפ. אין א פערטעל שעה ארום איז שוין קיין זכר ניט געבליבען פון די לאנדסלייט, און פאר'ן אַנקעל מאַזעס' שאַפ איז געווען שטיל און רוהיג, אויסער נור וואָס שטיקער פון העטס און שטיקער קאפּאַטע האָט זיך אַרומגע-וואַלגערט אין דער בלאַטיגער גאס.

אַנקעל מאַזעס איז געווען אין סטאַר ווען די מהומה איז פאַר-געקומען. ער האָט צוגעזעהן וואָס עס קומט פאַר אין דרויסען. עס זיינען געווען זיינע לאַנדסלייט, זיינע קינדער-חברים און קינדער-פריינד, וועלכע מען שלאַגט אין דרויסען פאר זיין סטאַר אזוי אונדער-באַרעמדיג. עס איז געווען שלמה'לע דארפס-געהער, זיין חדר-חבר, מיט וועלכען ער איז נאָך היינט אויף „דו“, וועלכען מען האָט גע-שלעפט אַ צובלוטיגמען אין פּאַליס-סטוישאַן; ר' אהרן זשאַבלינער, זיין רבי, אַ איד פאר וועלכען ער האָט נאָך דרדראַרן ביז היינטיגען טאָג, וועמען מען האָט געריסען פאר די פּאות. קיין אנדערע פריינד און קיין אנדער משפּחה האָט ער ניט געהאט אויסער די, וועלכע מען האָט אזוי אונדערבאַרעמדיג בעהאַנדעלט פאר זיין טהיר, צוליעב איהם, און ער האָט ניט פערשטאנען ווי אזוי דאָס איז געשעהן. ער האָט זיך קיינמאָל ניט געקענט פארשטעלען, אז עפעס אזעלכעס זאָל פאסירען. עס האָט זיך איהם געדאַכט, אַז ער אליין איז געווען צוויי-שען די לאַנדסלייט וואָס מען האָט געשלאַגען. גאַנץ קוזמין איז דאָרט געווען. ער איז צוגעלאָפּען צו סעב'ען, וועלכער איז געשטאַנען אַ בליי-כער און געציטערט מיט די נאַז-לעכער.

— וואָס טהוט מען דאָ ביי מיר? וואָס טהוסטו? ווער האָט דיר געהייסען? — סטאַפ! די מינוט סטאַפ!

סעס האָט אויפגעוויבען אויף איהם די אויגען. אין די אויגען איז געלעגען אַ בליק וועלכען דער אַנקעל האָט ביי קיינעם ניט גע-זעהן, נור אנדערע האָבען עס ביז איצט געזעהן אין דעם אַנקעל'ס אויגען:

— אַנקעל, מישט זיך ניט אַרײַן, פליען.

— ווער זאָל זיך ניט אַרײַנמישען? איך בין דאָ דער באַס!

— אַז איהר זײט דער באַס, אַלל-רײַט; צאַהלמ מיר אַדוים

מײן טהײל וואָס איך האָב אין די ביזנעס, און איך וועל אַלײן פיהרען ביזנעס ווי איך פערשטעה.

הערענדיג, אז דעם אַנקעל'ס ביזנעס שטעהען אין געפאהר, און אז די „סאַשעליסטס“ ווילען רואינירען דעם אַנקעל, האָט זיך אין איהם ערוועקט דער משפחה-געפיהל. די גאנצע משפחה פון אַנקעל האָבען זיך געגרויסט מיט'ן אַנקעל'ס פערמעגען, און געהאלטען עס פאר אַ „האַנאַר“ ווען זיי האָבען עפעס געקענט טהאָן פאר'ן אַנקעל. מאנעס איז אוועק צום טשיף און דערצעהל'ט פון די „טראַבעל-מאַכערס“, און דער „טשיעף“ האָט געשיקט אַ „גענג“ צו עמפּפּאַנגען די לאַנדס-לייט.

אז שלמה'לע דאַרפֿס-געהער מיט די לאַנדסלייט זיינען אַנגעקור-מען פאר די אַלטר־בעקאַנטע שאַפּ פון אַנקעל, אין וועלכער זיי זיינען אַכגעזעסען טאַג-אוי, טאַג-אויס זייט זיי זיינען אין אמעריקא, האָט זיי עמפּפּאַנגען אַ גאַסען-פרוי, וועלכע איז פון ערגעץ-וואו אַרויס און ארומגענומען שלמה'לען.

שלמה'לע איז דערשראָקען געווארען. ער האָט זיך געוואַלט אַרויסמאַכען פון דער פרוי'ס אַרעמס און אַריין אין סטאָר מיט די לאַנדסלייט אַראָכנעהמען די אַרבייטער. נור די פרוי האָט איהם פעסט געהאַלטען ביים אַרבעל און געשריען:

— פּאַליס, פּאַליס, ער האָט מיך בעליידיגט!

מיט אַמאָל זיינען אַרויס פּאַליס, מיט קלאַבס אין די הענד, ציוויל-געקליידעמע דעמעקטיווס און פערדעכטיגע פרויען, וועלכע האָ-בען געריסען די אַלטע אידען ביי די בערד, ביי די פּאות.

— וואָס איז געשעהן? — האָט דער קאַפּ געפרעגט.

— ער האָט מיך בעליידיגט, ער האָט מיר אַנגעבאַטען אַ שענד-ליכע זאַך — האָט די פערדעכטיגע פרוי געשריען, האַלטענדיג ביי די קלאַפּעס דעם אַרומען שלמה'לען, ביי וועמען די פּאות האָבען גע-ציטערט פאר ירעק.

און דאָס איז געווען דער סיגנאַל. באַלד זיינען געפּלויגען קלאַבס איבער די קעפּ פון די לאַנדסלייט. אייניגע זיינען געלאַפּען, איבערלאָזענדיג ווער אַ פּאה, ווער אַ שטיק באַרד אין די הענד פון די גאַסען-פרויען; טהייל זיינען אַכגעקומען מיט צוקלאַפּטע קעפּ, מיט ביילען אויפ'ן פנים; אַנדערע, מיט שלמה'לען אין דער שפיץ, זיינען געוואַרען אַכגעפּיהרט צובלוטיגטע אין פּאַליס-סטיישאַן בענלייט פון

פון „תכלית“ וואָס האָט אזוי געפיקט זייערע מוחות און גענאָנט זייערע הערצער. די קוזמינער לאַנדסלייט האָבען מיט אַמאָל דער-פיהלט אַ גאַנץ אַנדערען טעם אין קאַמפּף מיט אַנקעל מאַזעס. אז עס איז ניט בלוז אַ קאַמפּף פאַר אַ שטיקעל ברויט און אַ לעפעל זופּ, נור אז עס איז אַ קאַמפּף פאַר מעבדות — לחירות. און די אלטע קאַמפּפס-לוסטטיגקייט פאַר עפעס ערנסטעס און וויכטיגעס האָט זיך אויפגעוועקט אין אידישען בלוט פון די קוזמינער לאַנדסלייט. און שלמה'לע דאָרפס-געהער האָט זיך געגעבען אַ רוף אָן פאַר אלע:

— אידען, מיט מיר! קומט, מיר וועלען ארויסטרייבען די לאַנדסלייט פון שאַפּ. אז ניט אַרבייטען — זאָל קיינער ניט אַר-בייטען.

— שלמה, וואו געהסטו? איך וועל דיר ניט לאָזען! — האָט חנה-דראָזע געשריען, אַנכאַפענדיג שלמה'ען פאַר'ן לאַין.

— סטופיי, סטופיי אהיים. אידען, קומט!

און די לאַנדסלייט האָבען זיך ארויסגעלאָזט בעלאַנערען דעם אַנקעל'ס שאַפּ.

.6

סעם האָט זיך געריכט אויף די לאַנדסלייט, און ער האָט גע-מאַכט אלע פאַרבשרייטונגען זיי צו עמפּפאַנגען. ער האָט זיך געזעהן מיט'ן קאָזין מאַנעס, דעם „אַניטאַטאָר“. קאָזין מאַנעס איז אַ דעמאָ-קראַט, וואָס רייסט זיך אויס דעם האַלז פאַר די פאַרטיי אין צייט פון די עלעקשאַנס, און בעהענגט זיינע פענסטער מיט די פיקטשורס פון די קאַנדידאַטען פון זיין פאַרטיי פאַר די עלעקשאַן. און מיט ברומס און מיט סיינס „אי טאָלד יו סאָ“ נאָך די עלעקשאַנס. דורכדעם איז ער אַ גאַנצער „פאַניבראַט“ מיט'ן דזשאַדזש, מיט'ן „טשיעף“ און מיט אלע קעפּ פון זיין דיסטריקט. און ווען נור עס מאַכט זיך טראַבעל אין דער משפּחה, לויפט מען צום קאָזין מאַנעס. איז סעם אויף יעצט אוועק צום אַניטאַטאָר. מאַנעס האָט אַפילו וועניג וואָס געהאַלטען פון אַנקעל, און וועניג וואָס געהאַט פון רייכען פעטער, נאָר דער-

— עם איז דאָך פּונקט אזוי, ווי די אידען ביי יציאת מצרים —
האַט ר' אהרן אָנגעהויבען מיט זיין דרשה-ניגון, מיט וועלכען ער פלעגט
יעדען שבת האַלטען זיין מדרש-דרשה — אַז משה רבינו האַט די אידען
פון מצרים ארויסגעצויגען — הויבט זיך אָן ר' אהרן צו שאַקלען —
שטעהט אין דער תורה הקדושה אזוי געשריבען: האַט ער זיי אין
מדבר געפיהרט. און ווי זיי זיינען אין מדבר געקומען, נאָך קריעת
יַם־סוּף און אנדערע גרויסע נסיונות, אזוי האַבען די אידען אָנגעהויבען
צו בענקען נאָך די טעף פלייש וואָס זיי האַבען אין מצרים געהאט ביי
פרעה'ן. האַבען זיי אָנגעהויבען צו מורמלען אויף משה רבינו, און
האַבען געזאָגט: לאַמיר זעצען אַן עלטסטען און לאַמיר צוריקקעה-
רען נאָך מצרים. אזוי איז אויך דאָ. קוים מיט צרות און גרויס מאַך
טערניש זיינען מיר אוועק פון אַנקעל, פרעה, און פון זיין נוגש סעם,
וואָס ארבייט מיט אונז עבודת פרך, ווי די אידען אין מצרים, און
טשאַרלי געהט אויסארבייטען פאר אונז אַן אַחדות, וואָס דאָס זאָל
זיין אַ חזוק, אַ תקוה רבים, אַז מען זאָל מיט אונז אזוי שווער ניט
ארבייטען, וואָס דער יונג סעם, ימה שמו, ארבייט מיט אונז, וואָס
איז שווער אריבערצוטראַגען; און קוים זיינען מיר שוין באלד אויס-
געלייזט, נאָך אַביסעל אריבערצוטראַגען דעם צער פון הונגער איידער
דעם צער פון בושות און פון עבודת פרך—פערבענקט איהר זיך נאָך די
טעף פלייש און זאַגט: לאַמיר זעצען אַן עלטסטען און צוריקקעהרען צום
אַנקעל. נאָך דאָרטען אין מצרים האַט עס דער ערב־רב געזאָגט, און
דאָ זאָגט איהר עס אלע. זאָג איך אייך, ווי דער מדרש זאָגט אויף די
אידען אין מצרים: איהר אלע וועט אויסשטאַרבען אין מדבר, ווי דער
ערב־רב, און וועט ניט די זכיה האַבען אריינצוקומען אין „אַרץ“
אַרץ — ווייל איהר זייט ווי דער עבד כנעני, וועלכער זאָגט: אהבתי
את אדוני — איך האָב ליִעב מיין האַר...

אַ שרעק איז אָנגעפאלען אויף קוזמין, און אַ שעהמעדיגקייט
האַט אַרומגענומען די אידען. זיי האַבען זיך געשעהמט איינער פאר'ן
אַנדערען צו קוקען אין די אויגען אריין. עס האַט זיך מיט אַמאָל
אויפגעוועקט אין זיי די אלטע אויסגעהאלטענע קייט פון אידישען פאַלק.
דער אלטער קשי-עורה, וואָס האַט זיך ארויסגעוויזען שטענדיג ווען עס
האַט זיך געהאַנדעלט אום עפעס ערנסטעס. עס איז מיט אַמאָל פער-
שוואַנדען די שרעק פאר דער פרנסה; אוועק איז די וואַכעדיגקייט

איהם ניט געהערט. געלאכט הינטער איהם. און א אידענע האט גע-
רופען צו איהם:

— דו בעזארג זיך צוערשט אז דו זאלסט ניט געהן מיט
אָבגעהאַקטע אָכצאַסען און מיט אַן אָבגערייבנעם הינטען, דערנאָך
וועסטו די וועלט פּערזאָרגען. מיינע פּערזאָרגער...

טשאַרלי האָט פּערצווייפּעלט. עס איז געווען זיין אמביציע,
זייט ער האָט זיך אינטערעסירט מיט אָרגאַניזירען אַרבייטער, צו אַר-
גאַניזירען אָנקעל מאַזעס' שאַפּ, דעם שאַפּ אין וועלכען זיין פּאַטער,
זיין משפּחה און זיינע אַלע לאַנדסלייט זיינען געווען פּערשקלאַפּט.
ער האָט עס געהאַלטען פאַר זיין חוב, פאַר אַמעריקאַ, פאַר די אַרביי-
טער בעוועגונג, אַלס אַ קינד פון זיין פּאַטער, צו אָרגאַניזירען אָנקעל
מאַזעס' שאַפּ. און מיט אַמאַל האָט ער געזעהן זיין אַרבייט פון
חדשים און יאָהרען צו-נישט. ער האָט פּרוּבירט אויסנוצען זיין גאַנצע
רעדנער-קונסט, זיינע אידעען און זיינע איבערצייגונגען, און ער האָט
דערזעהלט קוזמין וועגען די גרויסע פּערברידערונג אין וועלכער זיי
טרעטען אַרײַן, אַנשליסענדיג זיך אין דער יוניאָן מיט די וועלט-אַר-
בייט. נור קוזמין האָט געקוקט אויף איהם מיט שפּאַט און מיטלייד.
די פּערברידערונג האָבען זיי איבערגעלאָזט פאַר איהם. זיי האָבען
מוראַ געהאַט פאַר דער פּרנסה.

נור אין דעם האָט זיך אויפּגעהויבען ר' אהרן זשאַכלינער. ר'
אהרן זשאַכלינער איז געווען טשאַרלי'ס פּאַטער'ס אַ חבר פון דער
היים. ביידע האָבען זיי בעלאַנגט צו איין חסידים-שטיבעל אין דער
היים, און דערנאָך, ווען טשאַרלי'ס פּאַטער איז אהיים געפּאַהרען
שטאַרבען, האָט ר' אהרן איבערגענומען זיין שטעל. ער האָט גע-
רשנ'ט יעדען שבת אין דער חברה שלחן-ערוף אנשי קוזמין, געלערענט
מיט די אידען מדרש שבת פאַרנאכט, און שמחת-תורה פאַר זיי גע-
לייענט דעם מדרש פון משה רבינו'ס טויט. ר' אהרן זשאַכלינער
האָט פּערנומען ביי זיי דעם אָרט פון אַ שטיקעל דיין, און די קוז-
מינער לאַנדסלייט, וועלכע האָבען איהם געקענט אַלס לַמְדוּ און פּרוּ-
מען אידען פון דער היים, האָבען פאַר איהם דרד-אַרץ געהאַט, דע-
ריבער האָבען זיך אַלע איינגעשטילט און אויסגעהערט וואָס ר' אהרן
האָט צו זאָגען.

בעלעגט מיט ווייבער פון די סטרייקענדע לאַנדסלייט. קוים האַבען זיי איהם דערזעהן, זיינען זיי צו איהם צו, און חנה־ראַזע, שלמה'לע דאַרפס־געהער'ס ווייב, האָט זיך אוועקגעשטעלט אויס'טענה'ן פאר אַלעמען:

— ווער האָט דיר געבעטען, איך בעט דיר, אז דו זאָלסט זיך פאר אונז אָננעהמען? אז דו האָסט צו טהאָן מיט'ן אָנקעל צוליעב אַ שירודך, אַ כלה, וואָס ער האָט ביי דיר אוועקגענומען — דארפֿען מיר ליידען דערפאר, אויסגעהן מיט אונזערע קינדער פאר הונגער? וויפיעל האָסטו גענומען דערפאר?

— פאר וואָס?

— אום דו זאָלסט זיי, די אלטע נאַראַנים, פון וועג אראַכפיהרען.
— ניין, דו פרעג איהם בעסער, פאר וואָס סטרייקט ער ניט?
אונז הייסט ער סטרייקען. פאר וואָס סטרייקט ער ניט — האָט אַ צווייטע אידענע געשריען.

— פון וואָס זאָל איך סטרייקען?

— פון די יוניע פאר וואָס סטרייקסטו ניט? פאר וואָס הייסטו אונז סטרייקען?

— אָבער איך האָב דאָך ניט צו וואָס צו סטרייקען, איך אר־בייט דאָך ביי קיינעם ניט. איך ארכייט דאָך ביי מיר אליין. ביי וועמען זאָל איך סטרייקען? — האָט טשאַרלי געלאַכט.
— דו הערסט, ער אליין סטרייקט ניט, אונז הייסט ער סטרייקען.

— וואָס רעדט איהר מיט איהם? ווער איז ער אין גאנצען, וואָס ער וואַגט זיך אנטקעגענצושטעלען געגען דעם אָנקעל? און מיר, אלטע אידען, לאַזען זיך פערפיהרען פון אזא שנעק, פון אזא אינגעל!

— קומט, אידען, קומט. די הענד דארפֿען מיר קושען דעם אָנקעל, אז ער זאָל אונז צוריקנעהמען. געהערט אַ מעשה?
און שוין האַבען זיך די קוזמינער לאַנדסלייט געוואַלט ארויס־לאַזען פון דער חברה. טשאַרלי איז געשטאַנען אין מיטען אַ פרעמדע וועלט — און ער האָט ניט פערשטאַנען וואָס צו זאָגען זיי. ער האָט יא פֿרובירט עפעס רעדען, וועגען אויסהאלטען, וועגען אַ בעסער לעבען, וועגען אַ גערעכטליכע אָרדנונג, נור די אידען האַבען

אָבגעגעבען זיך מיט הויזזאכען, צורעכט געמאכט זייערע אייגענע
קליידער, אָבער קוזמין איז ניט צופריעדען געווען.

— געוואלד, יוסף, וואָס ציהט עס זיך אזוי לאַנג? וואָס וועט
זיין דער תכלית?

און טשאַרלי'ס „פּאַפּולאַריטעט“ ביי די קוזמינער לאַנדסלייט
האַט אָנגעהויבען ביסלעכווייז צו פאַלען. וואָס לענגער עס האָט זיך
געצויגען דער סטרייק און מען האָט קיין רעזולטאַטען ניט געזעהן.
האַבען די קוזמינער לאַנדסלייט, ווי אמאָל זייערע עלטערען אין דער
מדבר, אָנגעהויבען צו „מורמלען“ אויף טשאַרלי'ן:

— וואָס וועט זיין דער סוף? אַלטע אידען לאָזען זיך פיהרען
פון אַ אינגעל; הע, שעהן זעהען מיר אויס.

סעם איז דערווייל אויך ניט געשלאָפען. סעם האָט פעררופען
אַ משפּחה־ראַטה, געשיקט נאָך דעם קאָזין מאַנעס, וועלכער איז אַ
„דעמאָקראַט“, מיט'ן קאַפּ פון די פּאַליס, און זיך מיט איהם אַן עצה
געהאַלטען. מען האָט צונויפגערופען די נאָהענטע משפּחה, און זיי גע-
שיקט אין געהיים צו די לאַנדסלייט אַהיים. צוערשט איז מען גע-
גאָנגען צו די בעקאַנטע, וואָס מען קען פון דער היים, וועלכע דער
אַנקעל האָט אַם מעהרסטען טובות געטהאָן, און געמאכט מיט זיי אַ
שמועס:

— וואָס זאָגט ער אייך צו, טשאַרלי, ער וועט פאַר אייך אַ שאַפּ
עפענען? נו, לאַמיר זעהן. וואָס ווייזט ער ניט וואָס ער קען? וואָס
לאָזט ער אייך הונגערען? אז ער האָט אייך פון דער אַרבייט אַראָב-
גענומען, פאַר וואָס גיט ער אייך ניט אַ לעבען צו מאַכען? ער עסט,
ער נעהמט וויידזשעס פון דער יוניאָן. פאַר וואָס סטרייקט ער ניט?
ער סטרייקט ניט, אייך הייסט ער סטרייקען.

און די לעצטע ווערטער האָבען איבערצייגט. ס'האַט ניט לאַנג
געדיוערט און סעם'ען מיט'ן קאָזין מאַנעס איז געלונגען צו געווינען
אַ טהייל פון די לאַנדסלייט צו דער אַרבייט. ניט דער הונגער, ניט
די נויט האָט דאָ געזיעגט, נור קוזמין האָט ניט געקענט בעלמוטשען.
איז ניט געוועהנט געווען אַרומצוגעהן לעדיג און האָבען געבענקט נאָך
דעם שאַפּ.

צומאָרגענס איז דער פרייה, אַז טשאַרלי איז אַריינגעקומען אין
די חברה שלחן־ערוד אנשי קוזמין, האָט ער געטראָפען די חברה

גען; טשאַרלי איז געווען דער צווייטער משה, וואָס איז געקומען אויסלייזען די לאַנדסלייט פון אָנקעל מאָזעס, פרעה מלך מצרים.

אין די חברה שלח-ערוד אנשי קוזמין זיינען געווען פּערזאָ-מעלט די סטרייקענדע לאַנדסלייט. קוזמין האָט גערוהט, און עס האָט אויסגעזעהן ווי חול-המועד איז דער היים. ניט קיין שבת, ניט קיין יום-טוב — ס'איז אינדערוואַכענס און מען אַרבייט ניט. און צו דעם איז קוזמין אזוי ניט געווען צוגעוועהנט. שוין אכט טעג ווי דער סטרייק האַלט אָן. דער ערשמער ענטהוויאָזם איז שוין פּערשוואַנדען און קוזמין האָט שוין געפיהלט אַ בענקשאַפט נאָכ'ן שאַפּ. נאָך האָט בען זיי ניט געפיהלט קיין הונגער, אַביסעל האָט יעדער געהאַט אַליין אַבגעשפּאַרט און בעהאַלטען פאַר'ן סטרייק, און אַביסעל האָט די יור-ניאָן מיט מיה צונויפגעשילעפט. נור קוזמין האָט ניט געקענט אַרומ-געהן לעדיג. דאָס „בעלמוטשען“ האָט זיי ניט געלאָזט רוהען. דער „תכלית“ האָט געפיקט אין געהירען און גענאָגט דאָס האַרץ ווי אַ שלעכטער וואָרים.

— וואָס וועט זיין דער תכלית פון דעם בעלמוטשען? — האָט איינער אין דער שטיבל געפרעגט דעם אַנדערען.

— און וואָס פאַר אַ תכלית האָסטו ביים אָנקעל אין שאַפּ? פאַר'ן טרוקענעם שטיקעל ברויט — דאָס איז דער תכלית.

— מילא, מן הסתם, ווייסט דאָך אַז קהל הייסט אזוי — קהל ווייסט וואָס עס טהוט.

נור קוזמין האָט דערווייל ניט בעלמוטשעט. איינער האָט זיך דערווייל אָנגעגרייט אַ שטיקעל יענע וועלט און אַריינגעכאַפט אַ יום תהלים; אַן אַנדערער וואָס האָט געקענט אַביסעל לערנען — אַ פרק משניות; גאָר די פּראָסטע און די עס-האַרצים האָבען געכאַפט אַ קערטעל ביי דער טהיר פון שוהל, און די עלטערע האָבען געהאַט תרעומות: אין אַ מקום קדוש! האָבען די אינגערע גע'מענה'ט: עס איז אַ סטרייק האַלל.

קוזמין האָט זיך אַרומגערעהט פּראַנק און פריי און האָט גאָר ניט געטהאָן; קוזמין האָט דערווייל בעקענט זיך מיט זייערע וויי-בער און קינדער, אויף וואָס זיי האָבען קיין צייט ניט געהאַט ווען זיי האָבען געאַרבייט; קוזמין האָט דערווייל אַרומגעשפּאַצירט,

אידען וועלכע קענען געבען צוריק א קלאפ ווען מען וועט דארפען.
זיי האָבען גענומען ברויט און אבגעזאדענע קארטאפליעס אין די קעשע-
נעס און האָבען זיך אוועקגעשטעלט, א זייגער זעקס אין דער פריה,
פאר'ן אַנקעל'ס שאַפ. געשטאנען און געהיט
— טהיילמאַל איז דער אַנקעל ארויס צו זיי און פרובירט מיט
זיי רעדען :

— וואָס וועט זיין דער סוף פון שטעהן?

— מיר ווייסען ניט. געהייסען שטעהן, שטעהען מיר — האָר-
בען די אידען אָבגעענטפערט.

— אָבער וואָס ווילט איהר? לאָזט מיר הערען וואָס איהר

— מיר ווייסען גאר ניט, טשאַרלי — אַלץ טשאַרלי... מיר זיינען
פראַסטע סאַלדראַטען, געהייסען שטעהן, שטעהען מיר — האָבען די
ווילט.

אידען אָבגעענטפערט מיט א זעלנערישען טאָן, דערמאָנענדיג זיך אן
דער היים פון אויף דער וואַך ביי די סאַלדראַטען.

— וואָס, טשאַרלי האָט אייך געבראכט קיין אמעריקא? טשאַרלי

האָט אייך געגעבען ארבייט? פרנסה געגעבען? א גאַנץ יאָהר געהט
איהר אויך צו טשאַרלי'ן — אַלל-רייט!

— אַזוי געהייסען.

— וואָס שטעהט דער אַנקעל און טענה'ט זיך אויס מיט זיי?

מיט וועמען איז דאָ צו רעדען? אַנקעל אריין! — האָט סעם איהם
געצויגען ביים אַרבעל מיט חוצפה, וואָס ער האָט געקראָגען צום אַנ-
קעל זייט מאַשאַ האָט געבוירען דאָס קינד.

— לאָז מיר, איד וויל מיר מיט זיי דורכרעדען.

— אַנקעל — האָט סעם געשריען — איד וויל, אז דער אַנקעל

זאָל אריין. מען דארף ניט רעדען מיט זיי, אויס משפחה, אויס לאַנדס-
מאָן. איד לאָז ניט מעהר קיין משפחה איבער די שוועל ארויף.

— אַלעס צו טשאַרלי'ן. מיר ווייסען גאר ניט — האָבען די

לאַנדסלייט אָבגעענטפערט.

און טשאַרלי איז געווען דער גאָט. טשאַרלי איז געקומען יע-

דען אבענד אין חברה אנשי קוֹמין און גערעדט צו די לאַנדסלייט;

טשאַרלי האָט געבראכט אַנדערע ספיקערס; טשאַרלי איז ארומגע-

לאַפען צו די צייטונגען; טשאַרלי האָט פון ערגעץ-וואו געלד געקראָ-

די לאַנדסלייט האָבען זיך אַרויסגע'גנב'עט פון שאַפּ, ווי זיי וואָלטען בעגאנגען אַ גנבה, און געשעהמט זיך צו קוקען דעם אַנקעל אין די אויגען אַרײַן. איינציגווייז האָבען זיי זיך אַרויסגעשלייכט. האָט דער אַנקעל אַבגעשטעלט שלמה דאַרפּסיגעהער, אַ גוטען בע-קאַנטען פון דער היים:

— שלמה, וואוהין געהסטו?

— איך ווייס ניט. מ'האַט מיר געהייסען, געה איך.

— וואָס בין איך, אַ פרעמדער? — האָט דער אַנקעל געשריען:

— ביי מיר סטרייקט מען? פאַר מיין גוטס וואָס איך האָב אייך אַראַבגעבראַכט קיין אַמעריקאַ, האַלט אייך אויס מיט ווייב און קינד דער. די ביזנעס זיינען דאָך נור צוליעב אייך — סטרייקט מען ביי מיר! גוט, גוט, איך וועל זיי שוין ווייזען סטרייקען.

די לאַנדסלייט האָבען גאָר ניט געענטפערט, פערלאָזט דעם שאַפּ און צונויפגעקליבען זיך אין די חברה אַנשי קוזמין, טאַקע אין דער שוהל פון וועלכער דער אַנקעל איז געווען פּרעזידענט.

לאנג האָט געדויערט ביז עס איז געלונגען די יוניאָן פון די שניידער צו אַרגאַניזירען אַנקעל מאָזעס' שאַפּ. אזוי לאנג ווי דער אַנקעל איז געווען דער „אינסידד מענש“, איז עס זיי טאַקע ניט גע'לונגען. די לאַנדסלייט האָבען דעם אַנקעל ניט געקענט מעין פנים זיין, זיי האָבען זיך ניט פאַרגעשטעלט ווי אזוי זיי וועלען קענען דעם אַנקעל שלעכטס טהאָן. ער איז דאָך אונזער „פּרנסהגעבער“, האָר בען זיי אויף אַלע טענות אַכגעענטפערט. קוים איז סעם געווארען זייער באַס, זייט דער אַנקעל האָט חתונה געהאַט, און סעם האָט זיי געלאָזט פיהלען זיין האַנד, איז ביסלעכווייז געוואקסען די אונצופרייע דענהייט צווישען די לאַנדסלייט מיט'ן אַנקעל, און טשאַרלי'ן מיט אייניגע פראפּעסיאָנעלע אַרגאַניזערס פון טרייד איז ענדליך גע'לונגען אין דער שטיבל צו אַרגאַניזירען דעם אַנקעל'ס שאַפּ, איז גע'היים פון איין לאַנדסמאַן צום אַנדערען, ביז דער סטרייק איז אונ-געריכט אויסגעבראַכען פאר'ן אַנקעל און אַלע זיינע בעהעלפּערס.

איז אַנפאַנג איז קוזמין געווען זעהר ענטהוויאָסטיש צו קעמפּפּען-אז מען האָט געדאַרפט געהן „פיקעמען“ פאר'ן אַנקעל'ס שאַפּ, האָר בען זיך אַלע געריסען. אויסגעקליבען אַבער האָט מען שלמה'לע פאַרכאַן, יאַסעל דאַרפּסיגעהער, אידען סערערהאַלטער און פישערס,

ווייב מיט די קינדער אריבערצוברענגען קיין אמעריקא — איז עס געקומען צום אַנקעל. וואָס, ווען, עס האָט בעדארפט עפעס — איז עס געקומען צו אונז. מיר האָבען עס געשטיצט. מיר האָבען עס אויס-געהאלטען און יעצט סטרייקען זיי גאַר. נאָ דיר אמעריקא. און ווער? די שנאָרערס זעהן, טשאַרלי — ער איז דיר גאר געוואָרען אַ גאַנצער פאַלקאוויק ביי דער יוניאן. האָסט שוין געהערט אזעלכעס?

— מאַמא, וואָס איז געשעהן?

— האָסט ניט געהערט? די לאַנדסלייט סטרייקען דאָך — זיי קומען דאָך ניט צו דער ארבייט. און טשאַרלי איז זייער אַנ-פיהרער.

נאָר איז דעם האָט ווידער ווער דעם קאָפּ אין דער אָפּענער טהיר אריינגעשטעקט. און מאַמא און טאַכטער האָבען דערקענט סעם'ס בלייכען ענערגישען פנים מיט זיינע דערשראָקענע בעטענדיגע אויגען.

— מאַמא, פערמאָד די טהיר — האָט מאַשאַ אויסגערוּפּען, בלייך-ווערענדיג.

— וואוהין קריכען זיי, די שנאָרערס, וועניג איז זיי די ביזנעס, קריכען זיי נאָך אין די שלאַף-צימערען. — די מאַמא האָט פערקלאַפט די טהיר פאַר סעם'ס פנים...

5.

דער סטרייק פון די קוזמינער לאַנדסלייט.

עס איז געשעהן אַ וואונדערליכע זאך — די לאַנדסלייט פון קוּז-מיז, אַנקעל מאַזעס' משפּחה, זיינען ארויס אין סטרייק. צוערשט האָט עס אַנקעל מאַזעס גאַר ניט פערשטאַנען וואָס איז געשעהן. גע-זעהן, ווי די לאַנדסלייט הויבען זיך אויף אין מיטען טאָג און לעגען אוועק די נאָדעל און פערלאָזען דעם שאַפּ, האָט ער געמיינט עפעס אַן אונגליק איז געשעהן.

— וואָס איז געשעהן? וואוהין געהט איהר?

מיד אליין — פליעז, לאָז מיד אליין מיט מיין קינד — קום ניט אריין
צו מיר, זעה מיד ניט — לאָז מיד, פליעז.

— א, דיער טשאַילד — אי ניו, דיין מאמא האָט רעכט, דיין
מאמא זאָגט, אַז עס איז שטענדיג אזוי מיט די יונגע מוטערס ווען
זיי זויגען די קינדער. דו ביזט נאָך אליין אַ קליין קינד, איין קינד
זויגט דאָס צווייטע — מיינע צוויי קליינע קינדער — האָט דער אָנקעל
געלאַכט.

פון עס-צימער האָט זיך פּלוצלונג דערהערט אַ שטימע. מאַשאַ
איז בלייך געוואָרען.

— ווער איז דאָרט?

— סעם איז עס. — יעס, שטעל דיר פאַר, מאַשאַ, טשאַרלי דיין
קאָזין איז דאָך דער לאַיער פון דער יוניאן, ביי איהם וועלען מיר
דאָס בעדארפען סעטלען דעם סטרייק מיט די לאַנדסלייט. דו ווייסט.
אונזערע לאַנדסלייט סטרייקען דאָך — שוין די צווייטע וואָך ווי זיי
קומען ניט צו דער ארבייט — דאָס האָט אַלין דיין קאָזין אָנגעמאכט.
איך האָב דיר שטענדיג געזאָגט, אַז ער איז אַ „דענדזשעראַס“ יאָנג
מען — ער וועט אונז מאַכען טראַבעל — נאָ, זעהסטו, דאָס האָט אונז
אַן אייגענער, אַ לאַנדסמאַן, אַ משפּחה-מאַן אָפּגעטהאַן.

— געה אראָפּ, פליעז, געה אראָפּ און רעד מיט זיי — לאָז מיד
אליין — האָט זיך מאַשאַ געבעטען ביים אָנקעל און גענומען אוועק
לייגען דאָס איינגעשלאָפענע קינד פון איהר ברוסט אין וויענעלע
אריין.

— נאָך איין מינוט. איך וויל נור זעהן אביסעלע, ווי עס שלאָפט.

— שטיל, וועסט עס נאָך אויפוועקען.

— שוין, שוין — און דער אָנקעל איז ארויס מיט שטילע טריט.

מאַשאַ האָט פּערשלאָסען די טהיר נאָך איהם.

נאָך באלד האָט ווער געקלאַפט:

— שטיל. ווער איז דאָרט?

— עפען אויף, מאַשאַ לעבען — רופט זיך אַפּ די מוטער, וואָס

פּערשליסט דו זיך? קיינער וועט דיר ניט צו'גנב'ענען.

— נו, וואָס זאָנסטו צו די שנאָרערס, הע, צו די משפּחה. אויס-

געהאַלטען דאָס פאַר אונזער פּערהאַרעוועטע גראַשען. אַז עס האָט

געדארפט אַ טאָכטער אויסצוגעבען, אַז אויסשטייער צו מאַכען, דאָס

— און איד וויל ניט, אז דו זאלסט אריינקומען. פליען, טהו
עם פאר מיר.

— אָבער פאר וואָס? יו אר עי ליטל טשאַילד — אזוי ווי מיין
קינד. איהר ביידע זייט מיינע קליינע צוויי קינדער — נעהמט זי דער
אַנקעל ארום מיט'ן קינד צוזאמען און טאַנצט פאַר פרייד.

מאַשאַ איז טרויעריג געוואָרען און שטיל, און שטילע טרעהרען
האַבען פּלוצלים אָנגעהויבען צו רינען פון איהרע אויגען איבער איהר
געזיכט און זיינען געפאלען אויף איהר נאקעמע ברוסט.

— וואָס איז דיר, פאַר וואָס וויינסטו שטענדיג, אז איד קום
אריין? וואָס האָב איד דיר געטהאָן? פאַר וואָס לאָזטו מיר ניט
קיין נחת האָבען פון מיין פרייד, וואָס גאָט האָט מיר געשאַנקען.
איד האָב דאָך קיינמאָל קיין פרייד ניט געהאַט אין מיין גאַנצען
לעבען. נור יעצט, אויף דער עלטער — דיר און מיין קליין, קליין
ריין קינד — מיינס — מיין אייגענס. און פאַר וואָס וויינסטו? פאַר
וואָס פרעהסטו זיך ניט מיט מיר — מאַשאַ לעבען — מיין גרויס,
גרויס גליק?

מאַשאַ האָט אויפגעהויבען איהרע אויגען און האָט איהם אָנ-
געקוקט. איהרע אויגען זיינען פול געווען מיט טרעהרען — און דער
גרויסער ווייס-אפעל האָט זיך געוואַסערט — און זי האָט איהם אָנ-
געקוקט מיט רחמנות אויף זיך און אויף איהם, און געשוויגען, ווי זי
וואָלט געווען אַ שטומע חיה, וואָס גאָט האָט איהר ניט דעם לשון
געשאַנקען, נור זי דריקט אויס איהרע געפיהלען אין בליק.

— פאַר וואָס קוקסטו אויף מיר? פאַר וואָס רעדסטו ניט צו
מיר? — זייט דו האָסט געהאַט דאָס קינד, רעדסטו ניט צו מיר —
פאַר וואָס, ביזטו דען ניט גליקליך מיט'ן קינד? מאַשאַ דיער, זאָג מיר.
— יא, יא, איד בין גליקליך מיט מיין קינד — קיינעמס ניט
נור מיין — איד האָב גאָר ניט מעהר, נאָר דאָס קינד — איד בין גליק-
ליך — און די טרעהרען האָבען גערונען פון איהרע אויגען אלץ גע-
דיכטער.

— און פאַר וואָס וויינסטו ווידער? — פאַר וואָס ביזטו אזוי
טרויעריג, פאַר וואָס?

— איד ווייס ניט, מאָזעס, פאַר וואָס, איד ווייס ניט — לאַז

מאן, נאָר וואָס זי האָט אָן איינציגען און ריכטיגען פּאַטער פאַר איהר קינד. און אַ בענקשאַפט האָט זי אַרומגענומען צו אַ געטריי און ריין לעבען, וואָס האָט אַ בעשטאַנד, אַ שטאַרקען וואַרצעל אונטער זיך. זי האָט ניט געהאַט קיין מאן, נור אַ קינד, און דעם קינד האָט זי אוועקגעגעבען איהר מוטערליכע און ווייבליכע צערטליכקייט. מיט דעם קינד האָט זי געפיהלט ווידער צוריק יענע אונבעוואוסטע זוי-בערסקייט, אין וועלכע זי האָט געלעבט, ווען זי איז געווען אַ מיידעל. מיט דעם קינד האָט זי זיך צוריק געפונען. זי איז ניט קיין ווייב — זי איז אַ מיידעל אַ מוטער.

האַט זי נור פערבראכט מיט איהר קינד, קיינעם ניט געוואָלט זעהן, ניט אַרויסגעגאַנגען פון הויז, ניט געלעבט מיט עפעס אנדערש, נור פערבראַגען זיך אין'ם שלאָף-צימער, ווי אַ כהן אין זיין טעמפל, און פערבראכט מיט'ן קינד. זי האָט עס געבאַדען, געוואשען, איבער-געטהאָן, און ביים קינד האָט זי זיך געפיהלט גערעטעט...

די טהיר פון שלאָף-צימער האָט זיך אין דער שטיל געעפענט. מאַשאַ האָט ניט בעמערקט, ווי דער אַנקעל איז אַריינגעקומען אויף די שפיץ פינגער. ער האָט פון דערווייטענס געזעהן ווי מאַשאַ שטילט איין דאָס קינד, און אַ מינוט האָט ער זיך אָבגעשטעלט ביי דער טהיר, ווי ער וואָלט בעטראַכט זיין הייליגטהום. אַ ציטערנדיג געפיהל האָט איהם אַרומגענומען יעדעס מאָל, ווען ער האָט געזעהן ווי מאַשאַ זויגט דאָס קינד, און ער איז מיט שטילע טריט און איינגעהאַלטענער פרייד צוגעגאַנגען צו מאַשאַ'ן און געגלעט זי איבער'ן קאַפּ.

מאַשאַ האָט אויפגעציטערט, ווי עס וואָלט זי ווער אויפגעוועקט פון אַ שווערען שלאָף:

— ווער איז דאָס? — האָט מאַשאַ אויסגערופען מיט שרעק.
— דאָס בין איך. וואָס דערשרעקסטו זיך? יעדעס מאָל ווען איך קום אַריין צום קינד דערשרעקסטו זיך. אין אמעריקא זיינען ניטאָ קיין גנבים, מיין קינד.

— קום ניט אַריין ווען איך זויג דאָס קינד, פליען, דו דער-שרעקסט מיר.

— פאַר וואָס, קינד? — שמייעלט דער אַנקעל — אַי לייק אים. איך לייעב צו זעהן ווי דו זויגסט דאָס קינד.

געזעהן ווי דאס קינד שטרעקט אויס זיין מיילעכעל נאך די טראפּענס און זוכט, ווי אַ שטום חיה'לע, די קוואלען דורך וועלכע גאָט שיקט צו צו איהם זיין ערנעהרונג.

אַ מינוט האָט זי געלאָזט דאָס קינד זוכען. נאָכשפּירענדיג נאָך דעם געשמאַק פון די מילך, האָט דאָס קינד געפונען דעם קוואל און איינגענאַרעט זיין פנים'ל אין מאשא'ס שטאַרקע יונגע ברוסט, און גענאָגט פון זיינע קוואלען מיט דעם גאַנצען קינדערשען כח וואָס איז געווען אין דעם פרישען מאַרד פון זיינע יונגע בינדעלעך. און איבער דער מוטער איז געקומען אַן ערלייכטערונג, ווי עס וואָלט זי ווער געקושט אונבעוואוסט אין שלאָף, און אַ ציטערדיגער ווינד פון קינדיש-מוטערליכער צערטליכקייט איז דורכגעגאַנגען דורך איהרע בינער...

יעדעס מאָל ווען מאַשאַ האָט געזויגען דאָס קינד, זיינען איהר געקומען מאַדנע געדאַנקען אין קאַפּ, און עפעס אַן אונבעוואוסטע וועהר טאָג האָט זי גענאָגט. אַ וועהטאָג און אַ בענקשאַפט. זי האָט גע- האָט דאָס געפיהל, אַז זי האָט נאָך ניט חתונה געהאַט, אַז זי האָט אַ קינד און ניט קיין מאַן... און זי האָט געבענקט נאָך אַ מאַן, וואָס זאָל קומען און זי גלעטען אין דער שטיל איבער'ן קאַפּ, ווען זי זיצט און שטילט איין איהר קינד. און דער מאַן זאָל זיין דער ריכטיגער און איינציגער פאַטער פון איהר קינד. די פּערכינדונג צווישען איהר און איהר מאַן זאָל זיין אַ געטרייע און אַ טיעפע, ווי ביי יעדען יונגען פאַר פאַלק — איהר קינד זאָל האַבען אַן אמת'ען פאַטער. און יעדעס מאָל, ווען עס זיינען געקומען די געדאַנקען צו איהר, האָט אַ טיעפע און אַ בעהאַלטענע וועהטאָג געוועהטאָגט זי, און פּערשעהמט זי, און זי האָט זיך געהאַלטען, אַז זי איז אַ פּערשאַלטענע אויף אייביג. קיינ- מאַל ניט — וועט זי ניט קענען געבען איהר קינד אַ פאַטער...

זי האָט מקנא געווען יעדער ווייבעל, וועלכע האָט אַ מאַן. אָפּט- מאַל האָט זי בעמערקט פאַהרענדיג אין עלעווייטעד, שבת אין אבענד, ווי עס זיצט אַ יונגער טאַטע און האַלט אַ קינד אויף די הענד, און נעבען איהם זיין ווייב. זיי פאַהרען געוויס צו שווער-און-שוויגער דאוו-טאון, האָט זי זיך געטראכט, און מקנא געווען דער אויסנע- האַרעוועטער מיעדער ווייבעל איהר מאַן. ניין, ניט וואָס זי האָט אַ

.4

עס איז געווען אַ שעהנער זומער־טאָג. דאָס גרויסע שלאָף־צימער אין אַנקעל מאָעס' וואָהנונג איז געווען בעגאַסען מיט צעבערס ליכט, וועלכע האָבען אַריינגעדונגען פון די צוויי גרויסע פענסטער, וואָס זיינען אַרויסגעגאַנגען אין אַ ברייטע גאַס אַריין. מאַשאַ, אַ יונגע און שטאַרקע מאַמע, האָט געבאַדען איהר נאַקעט פּינאָמאַנאַטיג קינד אין אַ בעקען מיט לאָהע וואַסער. דאָס קינד איז געווען געהילט אין ווייס־באַטיסטענע ליילעכעלעך, אַז עס זאָל זיך ניט פּערקיהלען. דאָס קינד האָט בעוואויגען דאָס וואַסער מיט זיינע שווערפעלטיגע בעווע־גונגען און עס האָט געשריען, פּערקנייטשענדיג די אויגען ווי אַן אלטער איד. מאַשאַ האָט זיך געפּרעהט און געשפּיעלט זיך מיט'ן קינד, וואַשענדיג עס און גיסענדיג וואַסער אויף דעם קינד'ס קערפּערעל. אַרום איז געווען אַנגעוואַרפען ווייסע וועש, ליילעכעך, האַנד־טיכער, און אַלצדינג אין שטוב האָט געשמעקט מיט ריינקייט און מיט מוטער־ליכקייט. זי האָט דאָס קינד אַרויסגענומען פון שיסעל, פּלינק עס איינגעהילט אין געמאַנגעלטע קנייטשענדיגע פּרישע ליילעכעלעך און עס געטויליעט צו איהר האַרץ, איינשטילענדיג דאָס קינד, וועלכעס האָט ניט אויפּגעהערט צו פּערטומלען די שטוב מיט זיין שאַרף־שניידענדיגען קווייטשען. מאַשאַ האָט געלאַכט און געפּרעהט זיך, ווייל זי האָט געוואַוכט פאַר וואָס דאָס קינד שרייט, און שפּיעלענדיג זיך מיט'ן קינד, האָט זי צו איהם געלאַכט:

— דו פּרעסער איינער, איד ווייס וואָס דו ווילסט, איד ווייס. זי האָט פּלינק בעפּרייט איהר יונגע קערענדיגע ברוסט פון איהר קאַפּטענדעל, אָבער זי האָט ניט באלד אַריינגעגעבען איהר ברוסט אין דעם זוכענדען קינדישען מיילעכעל, נור האָט זיך גערייצט מיט'ן קינד, ווי איין קינד מיט'ן אַנדערען, אַנגענומען איהר ברוסט מיט צוויי פינגער און אַרויסגעשפּריצט אַ פאַר טראַפען מילך פון די בריסט־וואַרצלען אויפ'ן קינד'ס מיילעכעל, האָט דאָס קינד עס אָבגעלעקט און ווייטער געשריען.

— דו פּרעסער איינער — האָט מאַשאַ געלאַכט, ווען זי האָט

— סעם, מאי דיער באי — איך בין גליקליך, איך בין דער גליקליכסטער מענש אין דער וועלט. איך געה אלעמען גליקליך מאַכען. סעם, איך ווייס וואָס דו ביזט פאר מיר, איך וועל דיר מאַכען פאר מיין פארטנער, סעם — איך ליעב דיר ווי אַ פאַטער, און איז איהם געפאלען אויפ'ן האַלז און געקושט איהם.
די טהיר האָט זיך שטיל געעפענט און די שוויגער איז ארויס-געקומען.

— שוויגער, וואָס מאַכט זי ?

— שיש — זי שלאָפט, זי איז מיעד.

— איך וויל עס זעהן, איין אויגען-בליק נור...

די מוטער האָט פאמעליך אויפגעעפענט די טהיר און דער אנקעל איז אריין אויף די שפיץ פינגער.

ער איז געבליבען שטעהן ביי דער טהיר. פון בעט האָט מאַשאַ ארויסגעשיינט אַ בלייכע און אַ מיעדע, דער אַנקעל האָט געקוקט אויף איהר און ניט געוואגט צו צוגעהן, ווי דארט וואָלט געלעגען זיין הייליגטהוב. מאַשאַ האָט איהם ניט אָנגעקוקט, איהרע אויגען זיינען שטאר געווען און שטום און געקוקט אויף איין אָרט. דער אַנקעל האָט געציטערט און איז געגאנגען מיט פאַמעלאַכדיגע טריט — נעהער טער צו צום בעט — אראַבעכויגען זיך און געקושט די זיידענע קאַלדרע מיט וועלכער מאַשאַ איז געווען צוגעדעקט:

— מאַשאַ — מיינ, מיינ — מיינ מאַמא — אויף מאַשאַ'ס בליי-

כע באַקען האָט ארויסגעשלאָגען אַ רויטליכקייט, ווי זי וואָלט אַ קליין קינד געווען און זי וואָלט זיך פערשעהמט.

נעבען מאַשאַ'ס בעט איז שוין געשטאַנען דער נייער קינדער-וואגען, די מוטער האָט אויפגעדרעקט דאָס זיידענע געדעקס און דער אַנקעל האָט דערזעהן עפעס רויטעס, צוהיצטעס און אונפאַרמדיגעס. ער האָט זיך אראַבעוואָרפען אויף דער ערד, איינגעגראַבען זיין פנים אין דעם נייעם געבוירענעם געלעגער און געוויינט

סעם, וועלכער איז געשטאַנען ביי דער אָפענער טהיר, איז דאָן צוגעגאנגען מיט שטילע טריט און געשטעלט זיך איבער דעם אַנקעל'ס קאַפ און אויף אריינגעקוקט אין וויעגעלע אריין...

מאַשאַ האָט געצויגען די זיידענע דעק איבער איהר קאַפ און פערשטעלט זיך דאָס פנים.

— איין מינוט, מר. מעלניק, לאָזט זי אליין — מיר'ן באלד געהן.

— דאָקטאָר דיער! — איך וועל עס אייד קיינמאָל ניט פּער-געסען — קיינמאָל ניט, וועיט אַ מינוט — און וואָס מאַכט זי, און דאָס?...?

— שי איז אַלל־רײט, און די בייבי איז אַלל־רײט, וואָס האָב איך אייד געזאָגט, מר. מעלניק, איהר געדענקט? — האָט דער דאָקטאָר איהם געקוקט אין די אויגען אריין מיט אַ פּרעד געלעכ־טערעל.

— איך געה טהאָן עפעס פאר אייד אַ זאָך, אז די גאַנצע שטאָרט וועט דערמיט קלינגען — איהר וועט זעהן, דאָקטאָר.

— אַלל־רײט, מר. מעלניק! — מיר'ן זעהן.

נור דער אַנקעל האָט איהם שוין ניט געהערט. ער איז דורכ־געלאָפּען דעם זאַל. איז עס־צימער איז איהם געפאלען אויפ'ן האַלז אהרן מעלניק מיט געוויין און קושען. אַ האַלב טויז מוהמעס, פּע־טערס, משפּחה און לאַנדסלייט האָבען איהם ארומגערינגעלט מיט פרייד און געשריען: מזל טוב! מזל טוב, אַ אינגעל — ער האָט זיך קוים ארויסגעריסען פון זיי און איז ארויף מיט לייכטע, איינגע־האלטענע טריט צו די שלאָף־צימערס. הינטער מאַשא'ס טהיר האָט ער געפונען סעם'ען. דער יונג איז געשטאַנען הינטער דער טהיר — אַ בלייכער, און די טרעהרען זיינען איהם גערונען איבער'ן פנים.

— סעם, דו ביזט דאָ, סעם, מאַי באַי — אַי עס העפּפי, יור אַנקעל איז העפּפי — סעם, העפּפי.

סעם האָט איהם ניט געענטפּערט, סעם האָט איהם ניט אָנגע־קוקט, ער איז אלץ געשטאַנען אויף איין אַרט, געציטערט. די נאָז לעכער האָבען שאַרף געשלאָנגען די לופט. די ליפּען פּערביסען ביזן — און די טרעהרען זיינען גערונען אין פּיעלע טראָפען איבער די באַקען.

דער אַנקעל האָט לייכט אָנגענומען ביי דער קלאַמקע פון דער טהיר און געוואָלט זי עפּענען. די טהיר איז אַבער געווען פּערשלאָסען. — געה ניט אַרײַן, אַנקעל, געה ניט, זי איז מייער, זי שלאָפט, אַנקעל, זי שלאָפט — האָט איהם סעם צוריקגעהאלטען.

שא'ם שוים — און דארטען ווערט עס יעצט בעשאפען אדער געטוי-
טעט. מיט יעדע שטונדע וואס האט לענגער געדויערט, אלץ געלויטער-
טער איז ער געווארען, דער שווערער אנקעל — און גערייניגט פון זיין
זינדיגעס לעבען, און געאיידעלט אין בענקשאפט נאך רייניקייט. אין
מאשא'ס קרעכצען האט ער געהערט די שטים פון זיין אייגענע נשמה,
וואס לויטערט זיך איצט אין פיין. עס איז זיס געווען די וועהטאגען,
וואס די קרעכצען האבען איהם געשמיסען. ער האט זיך דערמאנט
זיינע קינדערייגערען. זיין מאמא'ס אויסגעמאטערטע געזיכט האט
ער געזעהען פאר זיך און דעם שבת פאר-נאכט. אלצדינג ארום איהם
איז געווען ווי אמאל שבת פאר-נאכט. ניין, ווי ערב יום-כפור, אמאל,
אמאל — אין די אלטע היים, ווען ער איז נאך א קינד געווען, ער געד-
דענקט עס נאך — די גרויסע יאהר-צייט ליכט אין א מעשענעם ראנדעל
אין זאמר — שטעהט אויפ'ן ווייס געדעקטען טיש און די מאמע אין
א ווייסען הויב בענשט ליכט און וויינט — און ער איז א נייע צי-
טענע קאפאטע, וואס דער טאטע האט איהם געקויפט ביי א קרע-
מער — שטעהט אין א ווינקעל פון שטוב מיט'ן גרויסען מחזור אין
האנד — און שעהט זיך פאר די מאמא'ס ווייסע הויב און פאר די
מאמא'ס טרעהרען — ער האט היינט מערען געריסען אויפ'ן פעלד,
און עפעל גע'גנב'עט — ערב יום-כפור עפעל גע'גנב'עט פון א שטעל
אראפ, און די מאמע בענשט דאס גרויסע יום-כפור ליכט.

דאס זעלבע געפיהל האט ער אויך יעצט געהאט — מאשא'ס
ריינקייט, איהרע קרעכצען און פיין — און ער — ער האט עפעל
גע'גנב'עט...

נור טריט הערען זיך, א רעש הינטער דער טהיר — ער כאפט
זיך אויף — לויפט ארויס — דאקטאר גאלדשטיין אין ווייסען פאר-
טוך מיט אויפגעשארטע ארבעל פאראויס, די שוויגער הינטער איהם.
— מזל טוב, משה! — מזל טוב — א אינגעל, א אינגעל, א
אינגעל!

— דאקטאר, יא? דאקטאר...

— יעס, יעס — מר. מעלניק — מזל טוב! — עוורי טהינג אין
אלל-דרייט. שי איז אלל-דרייט.

— דאקטאר דיער — און שפרינגט ווי א אינגעל איבער די

טרעפ.

אין צווייטען צימער האט זיך געהערט טריט און עס איז ווער
דורכגעלאָפֿען, דער אַנקעל איז ארויס.

— וואָס הערט מען, שוויגער? — וואָס?

— גאָט העלפט אונז, מישה, גאט העלפט אונז — שווייג, דער
דאָקטאָר איז דאָרטען.

— אוי, גאָט, האָב רחמנות! — טאַטע, מאַמע, אַיינציגער.

אין איין מינוט איז דורכגעגאַנגען זיין לעבען פאר איהם. ער
האט זיך דערמאָנט אַלצדינג וואָס ער האָט געטהאָן, און עס האָט
זיך איהם געדאַכט, אז עס ישטעהט ווער הינטער איהם און לאָזט
איהם ניט צוקומען צו אַ תכלית אין לעבען. לאָזט איהם נישט ווערען
דאָס, וואָס ער וויל. ערשט יעצט זעהט ער דאָס. ער האָט ניט גע-
וואוסט דערפון.

ער האָט געבענקט נאָך אַ בעסערען לעבען דורך דער גאַנצער
צייט, וואָס ער האָט זיך געשטעלט אויף די פיס, נור עס האָט ווער
ניט צוגעלאָזט דאָס לעבען, און יעצט, אז ער האָט עס שוין געפונען,
אז ער איז שוין אין דעם נייעם לעבען — און עס בעדאָרף קומען דאָס
וואָס ער האָט אזוי געהאַפּט דערויף, אז עס וועט קומען — אַ קינד
פון איהם; זיין אייגען קינד פון ריינקייט, מיט וועלכען ער וועט זיך
ניט דארפֿען בעהאַלטען; זיין אייגענער איד — אַ נייער און אַ יונגער
— זיין אייגענער איד וועט נאָך אַמאָל געבוירען ווערען, וואָס וועט
געבען אַ טעם און אַן אינהאַלט צו זיין גאַנצען געוועזענעם לעבען; איצט,
אז עס קומט די מינוט, האָט ער מורא, אז אימיצער וועט ניט לאָזען
— עס וועט געשעהן אַן אומגליק.

— ניין, טאַטע אין הימעל — וועסט מיר מוחל זיין — איד וועל
אלעס טהאָן. גאַנץ אנדערש, גאַנץ אנדערש לעבען — לאַז מיר, טאַטע
אין הימעל, לאַז מיר — העלף מיר, העלף מיר!

מיט יעדע שטונדע וואָס עס האָט לענגער געדויערט מאַשא'ס
ענטבינדונג — איז איהם אַליץ קלעהרער געוואָרען וואָס מאַשאַ און
דאָס ניין-געבוירענע בעדייט פאר איהם. ער האָט געהאט דאָס געפיהל,
אז ניט אַ פרעמדער לעבען, נור זיין אייגענער לעבען ווערט דארט
אונטער די פערמאַכטע טהירען געבוירען אָדער געטויטעט. זיין
ווייטעם לעבען אין דער פערגאַנגענהייט און זיין ווייטעם, ווייטעם לע-
בען אין דער צוקונפט — אַלעס, וואָס קומט נאָך אַיהם ליגט אין מאַ-

און סעם איז איהר געוואָרען אַן אמת'ער, איבערגעגעבענער פריינד. זיין געפיהל צו איהר איז אזוי שטאַרק געוואָרען, אז דער יונג איז גרייט געווען אלצדינג צו טהאָן פאר איהר. ער האָט צוליעב איהר אָנגעהויבען זיך אַנדערש אויפצופיהרען. אַנשטענדיגער און שעהנער. ער האָט זיך פאר איהר געוואָלט אויספיינען און ניט געוואוסט מיט וואָס, האָט ער אָנגעהויבען צו געהן אין אַ דייטשען טעמפעל דאוונען. געמיינט, ער וועט דערמיט מאַשאַ'ן געפעלען. געלערענט זיך ענגליש שרייבען, און אפילו גענומען ביכער צום לעזען. אין זיין קליידען זיך האָט ער זיך אויך געענדערט. און צו איהר האָט ער ארויסגע-וויען אַ שטילע, איבערגעבענע געטריישאַפט, און די געטריישאַפט האָט איהם עדלער און שעהנער געמאַכט...

3.

אין הויז איז געווען שטיל. די דיענסטען זיינען גענאנגען אויף די שפיץ פינגער, ווי אַ טויטער וואָלט געווען אין שטוב, נור פון אַ ווייט, ווייט צימער וואָס איז געלעגען אין אַ ווינקעל פון הויז האָט זיך געהערט אַ בעוועגונג, אַ פערשטיקטע בעוועגונג, אַ טהיר האָט זיך אויפגעמאַכט און צוגעמאַכט, אַ כלי האָט געקלימפערט, אַן ערנסטער בעפעהל אין אַ שטילען טאָן און טריט, טריט אויף די פינגער.

אין זאאל, וועלכער איז געווען זעלטען בענוצט, און די קאלטקייט פון אונבעוואָהנהייט האָט אונהיימליך געמאַכט, האָט זיך דער אַנקעל ארומגערעהט איבער'ן שטוב, געביסען זיך די נעגעל פון אונגע-דולדיגקייט, און דאָס פנים איז בלייד געווען און אויסגעמאַטערט פון אַ פאָר נעכט ניט שלאָפען. זיינע אויגען האָבען געשטראַהלט פאר שרעק און האַפנונג. ער האָט געביסען די פינגער און געמורמעלט פאר זיך:

— טאַטע, מאַמע — גאַט — העלף מיר. — איך וועל אַלץ טהאָן, אַלץ, אַלץ, אַלץ — נור העלף מיר — לאָז זי ניט פייניגען, טאַטע — לאָז זי ניט, עס איז דאָך אַ רחמנות — אוי-אוי-אוי.

בעליידיגט דורך אהן כחות'דיגע תאוה — ווי זי איז געווארען דער-
ווארעמט מיט די אהן-ביינענדיגע שטראהלען וואס גליהען פון א
פראסט שטיק גלאז, און זי איז געווען ווי א יונגער שטארקער אקס,
וואס ווערט געפיטערט מיט פאפיערען גראז...

אפטמאל איז אריינגעקומען אין די אבענדען סעם. שוין לאנג
האט ער זי פערפאלגט מיט זיינע שטויב-רעדענדיגע בליקען. און אז
דאס לעבען איז איהר געווארען לאנגווייליג, האט זי זיך אנגעהויבען
צוצוקוקען צו די שטויב-שנארענדיגע בליקען. דאס פנים איז גע-
ווען דאס זעלבע ווי דעם אנקעל'ס, נור אינגער און קרעפטיגער, די
נאז-לעכער האבען נאך געציטערט, און די אונטערשטע ליפ האט גע-
ציטערט פאר שטארקייט און פרישקייט. געווען איז ער, דער אנקעל—
נאך אינגער און ברוטאלער, און גערעדט א סך און געלאכט א סך אין
די אבענדען, און האט געוויזען זיינע שטארקע ווייסע צייהן וואס הא-
בען ארויסגעקוקט פון די נאקעטע ליפען. און האט זי זיך אפטמאל
געוואלט פרגעסען, האט זי זיך פארגעשטעלט דעם אינגערען און
ברוטאלערען אנקעל...

סעם האט אויסגעפיהרט דעם קאזין מאנעס' עצה: „מאד דיך צו
צו דער יונגער וויבעל; וואס דו האסט ניט געקענט דערגרייכען
ביים אלטען, וועסטו דערגרייכען דורך איהר...“ און ווי ער האט נור
געהאט א געלעגנהייט, האט ער איהר ארויסגעוויזען אויפמערקזאמ-
קייט. צוערשט אויס איבערגערעכענטקייט פאר די ביזנעס. נור אז
ער האט זיך אנגעהויבען צוצוקוקען צו איהר, צו איהר שמילקייט
און צו איהר ליידענדען שווייגען, האט עס ביי איהם עפעס געריהרט.
ער האט זיך פערליעבט אין איהר. און צוליב איהר אבגעלאזט דעם
שידוך, וואס ער האט געהאט אויך פאר א ביזנעס-קאריערע. דאס
געפיהל צו איהר האט איהם דיקטירט ווי זיך צו האלטען. ער האט
געשווייגען, ניט געוואגט מיט קיין ווארט אדער מיט קיין בעוועגונג
צו בעליידיגען זי אדער געבען אנצוהערען פון זיינע געפיהלען. ער איז
אפטמאל געווען מיט איהר אליין, זי אפט אהיים געפיהרט פון גע-
שעפט, פערבראכט מיט איהר אין די אבענדען ווען דער אנקעל איז
געווען פערנומען מיט זיינע מיטינגען אין פערשיעדענע סאסייעטיס.
ער האט איהר פערטרויט פון זיינע פלענער און עצות געפרעגט ביי
איהר וועגען זיין שידוך. דאס האט זי געהענטער געמאכט צו איהם.

אפטמאל האט זי געקלעהרט וועגען טשארלי'ן, און פרובירט זיך פארשטעלען אין איהר פאנטאזיע, וואס עס וואלט געווען ווען זי וואלט ניט חתונה געהאט מיט'ן אַנקעל. אַ גאַנץ אַנדער לעבען. זי האט זיך געזעהן אלס ארבייטער-מיידעל. זי איז אַ סטענאַגראַפערין און ארבייט אַכט שעה אַ טאָג אין אַן אָפּיס און העלפט טשארלי'ן ער זאָל קענען ענדיגען קאלעדזש. און יעדען גארנאכט ווארט ער זי אַב פאר'ן אָפּיס, און זיי געהען ביידע עסען אין אַ ביליגען גאַנטש-רום, געהען צוזאמען אויף אַ שאַו אָדער אַ לעקטשור, אָדער צוזאמען אין ביבלי-אָטעק אַרײַן. אָפטמאַל, ווען זי וויל זיך עפעס קויפֿען, טרעפֿען זיי זיך שבת נאַכמיטאָג פאר דער טהיר פון אַ גרויסען מאַגאַזין. זי האט אַב-גענומען דעם „ענוועלאָפּ“, קלייבען זיי אויס אַ סוט פאר איהר, טשארלי מוז זאגען אויב עס געפעלט איהם, און זי טהוט גלייך דעם סוט אָן. און טשארלי דעם נייעם „נעקטאָי“ און זיי געהען צוזאמען אויף אַ מאַטינע...

דערנאָך איז איהר דאָס לעבען לאַנגווייליג געוואָרען. בייטאָג, ווען דער אַנקעל איז ניט געווען, האט זי געקענט אויספֿילען איהרע טעג מיט חלומות — אין די אַבענדען איז איהר לאַנגווייליג געווען. עס האָבען איהר דערעסען די פאַרצעלייענע הינד און קעץ און דאָס נאַרישע געשליפֿענע גלאַז וואָס האָט געפֿינקעלט פון אלע ווינקלען און וואָס איז שטום געווען, האט גאָר ניט געקענט זאָגען, און איז אלע טאָג עהנליך געווען און קיינמאַל זיך ניט געענדערט. אלע אַבענד, די זעלבע צימערען, די זעלבע לאַמפֿען און דער זעלבער „אַנקעל“, דאָס זעלבע שמייכלען מיט'ן זעלבען „מאַשאַ דייער, דאַרלינג“. די לאַנגווייליגקייט מיט דעם אַלטען אַנקעל איז געווען ניט צו דער-טראָגען. זי האט געקריגען קאַפֿ-שמערצען יעדען אַבענד פאר לאַנג-ווייליגקייט, ווי מען קרינט פון אַ שלעכטען ריח... יעדער אַבענד דאָס זעלבע: דאָס נאַרישע עפֿען, צו וואָס און צו ווען — טהיילמאַל מואוועס, אָפטמאַל די זעלבע אָהן פרייד און אָהן לוסט טאַטע-מאמע, וואָס פייניגען זי מיט איבערטריבענער גוטסקייט און אונטערטהע-ניגקייט. די מאמע טרייבט פּאַליטיק וועגען די אַנגעשטעלטע אין די ביזנעס און וועגען די לאַנדסלייט אין דער משפּחה, און דער אַנקעל זאָגט גראָבע וויצען מיט'ן טאטען. און דאן די פערשעהמטע און שמאַכטענדע נעכט, פערשעהמט דורך רפואות געטריבענעם ריין און

שפּראַצלינג, מען ווארעמט די וואַרצלען, אבער די צווייגען זיינען איינגעצאמט אין אַ גלאַז...

מיט יעדער בעריהרונג איהרער, מיט יעדער צערטליכקייט, האט זי איהם ערעלער און שעהנער געמאכט, האט זי אין איהם איינגע- פלאנצט נייע בענקענישען צום לעבען, און זי אליין איז העסליכער און גראַבער געוואָרען. ווי אַ פרעה אַ נאַקעטער, וואָס באַדט זיך ביינאַכט אין קינדער-בלוט, האָט זיך דער אַנקעל בייטאַג אַרומגעדרעהט אַ גוטער, אַ שיינענדער און אַ שמייכלענדער, בעסער צו גאָט און צו לייט. זיין האַרץ, גענעהרט מיט קינדער-בלוט, האָט ער האָט גע- טרונקען ביינאַכט, איז ווייכער געוואָרען, פיהלענדער און מענטשלי- כער... אזוי האָט כאַשאַ געקאַרמעט יעדע נאַכט מיט איהר מי- דעלשע אונשולד און ערעלע יונגקייט טראַפּענווייז אַ פרעמדען אַלטען פּערדארטען דאָרן. דער דאָרן האָט אַנגעהויבען צו בליהען און אַליין איז זי געוואָרען פּערטריקענט.

די ערשטע צייט האָט זי זיך געשעהמט. זי האָט געמיינט, אַז אַלע ווייסען, אַלע זעהען איהרע מיידעלשע פּערבאַרענגנישען וואָס דער אַנקעל האָט ענטפּלעקט, און עס ליגט נאַקעט אַפּען פאַר דער גאַנצער וועלט — האָט זי זיך בעהאַלטען אויף גאַנצע טעג אין שטוב, אַבגע- שלאָסען זיך פון מענשען, געשעהמט זיך צו קוקען אין שפּיעגעל אַרײַן, איהר אייגען פנים צו זעהן, איהרע אייגענע שוועסטער צו זעהן.

דערנאָך האָט זי אַרומגענומען אַ בענקעניש נאָך איהרע מי- דעלשע יאָהרען. זי האָט זיך ליעב געהאַט אַנצוטהאָן ווי אַ מיידל, אזוי ווי ווען זי איז נאָך געווען אין פּאַנסיאָן, און דערמאַנט זיך יעדע קלייניגקייט, וואָס עס קאָמט פּאַסירט מיט איהר ווען זי איז געווען אַ מיידעל. די געשפּרעכען מיט איהרע חבר'טעס, דאָס שפּיעלען זיך מיט טשאַרלי'ן, און דאָס אויסלאַכען איהם — יעדע קלייניגקייט האָט אַרויסגערובען ביי איהר אזוי פיעל אַנגענעהמע עראינערונגען. זי פלעגט זיך איינשליסען אויף גאַנצע טעג, אַרויסנעהמען איהרע שוהל- ביכער און שול-העפּטען, וועלכע זי האָט בעהאַלטען אַלס אַנדענקען, אַלטע בריעף, וואָס זי האָט אַמאָל געקראָגען פון חבר'טעס, גע- בורטס-טאַג געשענקען, סוואוועניערס און אַנדערע אונשולדיגע שפּיע- לערייען, און דערמיט אויסגעפילט איהרע לעערע בענקענדע טעג.

און ז נדיגען לעבען. ניט נור זי אליין, איהר צימער אין וועלכען זי האָט געוואָהנט, די זאכען וואָס זי האָט בעריהרט, די קליידער וואָס זי האָט געטראָגען, האָבען אין איהם ערוועקט אַ געפיהל פון רייני-קייט. די בעריהרונג מיט ריינקייט האָט איהם אָנגעשטעקט און ער איז געטריבען געוואָרען צו זויבערקייט — און געבענקט נאָך איהר, און דאָס האָט איהם אונטערטהעניג געמאכט, שוואַך געמאכט און מענשליך געמאכט.

נור אַ גאַנץ אַנדערעס בעטריעב האָט אָבער געיאָגט מאַשאָ'ן. זי האָט זיך אויך צו עפעס אָנגעריהרט — און די פּאָלגען זיינען געווען גאַנץ אַנדערע.

2.

יעדע בעריהרונג און מיט געוואלט געבראכטע צערטליכקייט, האָט צוערשט אַרויסגערופען ביי איהר עקעל און דערנאָך גלייכגיל-טיגקייט.

זי האָט געטהאָן וואָס מען האָט פּערלאַנגט פון איהר, ווייל עס האָט זיך איהר געדאכט, אַז ווען זי איז געגאנגען צום אָנקעל און בע-שטאַנען חתונה צו האָבען מיט איהם, איז זי איינגעגאנגען אויף אלעס. און זי האָט זיך געהאלטען פאַר אַ קרבן. איז איז אַנהויב פון איהר חתונה געלעגען אַ שטילע ליידענדע שיין אויף איהר — דער שיין פון אַ קרבן, וואָס האָט זי עדעל און שעהן געמאכט. האָט דער אָנקעל איינציגווייז דעם הייליגען שיין אויף איהר פּערשוועכט, אויסגעלאָשען. ער האָט אויפגעוועקט אין איהר אַ רייז, אָבער דר. גאַלדשטיין'ס עלעקטרישע מאַשינען, וועלכע האָבען געווארעמט און אויפגעפרישט אָנקעל מאַזעס איינגעשלאָפען בלוט — (וואָס דער אָנקעל האָט גע-נומען אין געהיים) — זיינען ניט בכח געווען יונג צו מאַכען דעם אָנקעל. האָט ער געוועקט זי פון איהר מיידעלשען חלום און איז ניט אימטשאַנד געווען צו שאַפען פאַר איהר אַן אַנדערען, אַ וואַהרען חלום... זי איז געווען ווי אַ געבעטענע כּלה צו דער חתונה — און קיין חתן איז ניט געווען... ווי אַ יונגער פּרישער שפּראַצלינג, איבער וועלכען מען פּערדעקט אַ גלעזערנע באַנע, מען פּיטערט די ערד פון

ליכע ברומפֿליטעט, און דאָס האָט מען אָנגעזעהן אין ביידענס געזיכט. איז דעם אָנקעל'ס פנים בעשטראַהלט געוואָרען מיט אַ מענשליכע אונבעהאַלפענקייט, איז פון מאַשאַ'ס געזיכט דורך דער צייט פון איהר חתונה אויסגעלאָשען געוואָרען יענע מיידעלשע צערטליכקייט. זי איז שטאַרקער געוואָרען און פולער ווי אַ רייפֿע שטאַרקע פֿרוכט, כאַטש איהרע אויגען האָבען אויסגעדריקט אַ בליק פון שרעק, ווי זי וואַלט פֿאַר עפעס מורא געהאט, וואָס שאַפט זיך אין איהר — נור איהר פנים האָט אויסגעדריקט די בערייטקייט זיך צו בעשיצען. איהר הויכע שטאַרקע פיגור און איהר דיצירענדער בליק האָט אויסגעדריקט הער-שאַפט.

און דאָס טראַגען האָט נאָך מעהר צוגעגעבען און פֿערשטאַרקט דעם איינדרוק פון איהר געביטערישע הערשאַפט, וואָס זי האָט פֿער-שפּרייט ארום זיך, ווי אַ טראַגענדע הערשענדע מאַמע — וואָס ווייסט, אז זי בריינגט לעבענס אויף דער וועלט.

אָנקעל מאָזעס האָט געהאט צו איהר אַן אַבשיי און אַ דרד-אַרץ, ווי מען האָט צו עפעס אונפֿערשטענדליכעס, רעליגיעזעס, מיסטערי-שעס, זייט זי טראַגט. ניט בלויז האָט איהם אַרומגענומען עפעס אַ אונפֿערשטענדליכעס צערטליכעס געפיהל צו זיין אייגען בלוט און פֿלייש, צו זיין צווייטען איד, וועלכעס ליגט אין די טיעפע פֿערבאַר-גענישען ביי דער מיידעל — און זי האַלט עס אין זיך און שענקט עס לעבען, נור אַ רעליגיעזעס מיסטישעס אימה פֿאַר דעם, וואָס טהוט זיך מיט מאַשאַ'ן איצט, פֿאַר דעם אונפֿערשטענדליכען און אונבע-וואוסטען וואָס וועבט זיך אין איהר, וואָס גאָט טהוט מיט איהר דאָס וואונדער און בעשאַפט דורך איהר אַ לעבען.

דאָס האָט איהם שוואַך געמאַכט און אונטערטהעניג געמאַכט צו איהרע פֿיס. דאָס און נאָך עפעס.

אָנקעל מאָזעס האָט געהאט אַ גרויס בענקשאַפט נאָך ריינקייט, זייט ער האָט חתונה געהאט פֿאַר מאַשאַ'ן. פֿונקט אזוי ווי ער וואַלט זיך אַבגעוואשען פון אַלע מיאוס'ע געפיהלען וואָס איז ביי איהם איבערגעבליבען פון זיין פֿריהערדיגעס לעבען. און מאַשאַ, די יונגע אונשולדיגע מאַשאַ, וועלכע ער האָט ערצויגען ביי זיך און מיט איהר חתונה געהאט, מאַשאַ איז געווען ביי איהם דער סימבאָל פון ריינ-קייט. ביי איהר האָט ער זיך גערייניגט פון זיין נאַנצען מיאוס'ען

— שוויגער, לאזט מיד אָפּ. וואָס מאַכט מאַשעלע? האָט זי
עפּעס געגעסען? איז דאָ געווען דר. גאַלדשטיין? איד וויל, ער
זאָל יעדען טאָג אַרײַנקומען, איהר הערט, שוויגער, יעדען טאָג.
— שווער — רופט ער צו אהרן'ען — גיט איהם אַ קלונג און,
דעם דאָקטאָר.

— וואָס דאַרף מען דעם דאָקטאָר דאָ? זיי נישט משוגע, מאַזעס.
מאַשאַ איז אַלל־רייט, באַדער זי ניט מיט דאָקטוירים. דר. גאַלד־
שטיין וועט שוין קומען ווען מען וועט איהם בעדאַרפען.

— ניין, איד וויל יעדען טאָג זאָל ער קומען — האָט דער אַנקעל
געזאָגט מעהר פאַר זיך, און איז אויף די שפּײַן־נעגעל אַרויפגעגאַנגען
אויף די טרעפּ, וואו דאָס שלאַף־צימער איז געווען.

נור באַלד איז ער געבליבען שטעהן פאַר די טרעפּ מיט אַ פּרע־
הענדע מינע, און געקאווערט פאַר שרעק און פּרייד:

— פּאַמעליך, מאַשאַ, פּליען לויף ניט — האָט דער אַנקעל גע־
זאָגט אונרוהיג און ניט ווילענדיג פּערשפּרייט די הענד — ווי ער
וואַלט געוואַלט בערייט זיין אויף יעדע סיבה.

פון די טרעפּ אַראַב איז אַראַבגעקומען מאַשאַ. זי איז ניט גע־
ווען פּאַרזיכטיג ווי דער אַנקעל האָט געוואַלט. זי האָט נישט געענט־
פּערט אויף זיין פּרעגענדיגען פּרעהענדיגען בליק. זי האָט איהם
ניט אַנגעקוקט — זי איז ווייטער געגאַנגען און איז אַרײַן צו איהרע
עלמערען אין עס־צימער.

אַנקעל מאַזעס איז איהר נאָכגעגאַנגען און געשלונגען פאַר זיך
די ווערטער:

— מאַשאַ לעבען, ווי פּיהלסטו זיך היינט? איד האָב געהייסען
אַברופּען דר. גאַלדשטיין.

— מען בעדאַרף ניט דעם דאָקטאָר. טאַטע, זעץ דיד אוועק.

— מאַשאַ לעבען, וואָס אַרט עס דיר?

— פּליען, באַדער מיד ניט — און זי האָט אַנגעקוקט איהר מאן

— זעץ דיד אוועק — און דער אַנקעל האָט זיך אוועקגעזעצט.

מאַשאַ האָט זיך אויך געענדערט דורך דער צייט פון איהר
התנוה. עס איז געווען, ווי דער אַנקעל האָט אויסגעזויגען פון איהר
די מיידעלשע צערטליכקייט און איינגעהויכט אין איהר פון זיין מענ־

זייער אינטימען לעבען, און געפרעגט איהם עצות. אַנקעל מאָזעס איז אויפגעבראכט געוואָרען איבער געשעהענישען, גערופען דעם שול-דיגען און מוסר געזאָגט. שלום געמאכט צווישען מאן און ווייב, און אָנגעזאָגט, אז אזעלכעס זאָל מעהר ניט געשעהן. און אלע מאָל האָט ער געקענט קוקען דער ווייבעל, וועלכעס ער האָט מוסר גע-זאָגט, אין די אויגען אריין...

אַנקעל מאָזעס איז פריה אַהיים געקומען פון די ביזנעס. ער האָט ניט געקענט איינזיצען אין געשעפט זייט מאַשאַ איז אריין אין די הויכע חדשים. אַהיים געקומען, האָט ער געטראָפען אַהרן'ען מיט ראָזע'ן, וועלכע זיינען דורך דער צייט פון מאַשאַ'ס טראָגען געוואָרען גאַנצע בעלי-בתים אין שטוב.

עס איז געווען אַ וואונדער, ווי דעם דערשלאָגענעם אידען'ס בע-ציהונגען צום אַלמעכטיגען אַנקעל האָבען זיך געענדערט, זייט זיין טאַכטער האָט פאַר איהם חתונה געהאַט. ניט נור האָט דער אַמאָ-ליגער „מענש“ פערלאָרען די אימה און רעספעקט פאַר'ן בעלי-הבית, נור אַהרן האָט זיך באלד געהאַלטען מעהר בעלי-הבית אין שטוב ביים אַנקעל, ווי דער אַנקעל אליין. און פון ראָזע'ן איז דאָ אַבגערעדט. זייט איהר מאַשעלע האָט חתונה געהאַט פאַר'ן אַנקעל און זייט איהר מאַשעלע איז נאָך געקומען אין אַנדערע אומשטענדען, איז ניט בלוין זי האָט זיך געהאַלטען די בעלי-הבית'טע פון שטוב, נור זי האָט זיך אָנגעהויבען צו מישען אין די ביזנעס, און איז געוואָרען אַ זעהר אַנ-געזעהענע קראַפט אין דעם דיפלאַמאַטישען קאַרפּוס פון אַנקעל מאָזעס'עס ביזנעס. נאָך האָט אַנקעל מאָזעס ניט קיין צייט געהאַט זיך אוועקצוזעצען און אויספרעגען זיך אויף מאַשאַ'ן, איז ראָזע שוין צוגעטראָטען צו איהר בעליעבטער טהעמאַ, מיט וועלכער זי האָט אַרומגעפלאַנט דעם אַנקעל די לעצטע צייט:

— איז ווידער דאָ געווען דער שנאָרער, דער גאַליציאַנער אַכבראַש. ער האָט זיך געפרעגט אויף דיר, מאָזעס, איך פערשטעה ניט פאַר וואָס קומט איהם דאָס, אז ער זאָל זיין דער קאַלעקטאָר? וואָס, חתונה געהאַט מיט איהם האָסטו? צו האָסטו מיט איהם אַ שידוך געטאַן, וואָס דו מוזט זיך האַלטען מיט איהם צוגעבונדען?

דער חתונה האָט זיך אָנקעל מאַזעס אָנגעהויבען אינטערעסירען מיט דער סאָסייעטי, און אריינגעלעגט זיינע גאַנצע ביזנעס־פּעהיגקייט טען און אויסגענוצט זיינע „ביזנעס עקספּיריענס“ פּאַר'ן „בענע־פיט פּון דער סאָסייעטי“. אָנקעל מאַזעס האָט געקויפט פּאַר דער סאָסייעטי אַ נייעם פּלאַץ פּאַר אַ סעמעטערי און האַלב דערפּון גלייך פּערקויפט אַן אַנדער סאָסייעטי, און דערפּון אזוי פּיעל געלך פּער־דיענט, אַז די קוזמינער סאָסייעטי האָט געקראָגען איהר סעמעטערי לאַטס כּמעט בחינם. יעצט נוצט ער אויס זיינע גאַנצע סוּחרי'שע פּעהיגקייטען ארויסצוקריגען אַ שוהל פּאַר דער סאָסייעטי. ער האָט שוין דורך אַ ביזנעס טריק געקראָגען אַ פּלאַץ אויף אַ שוהל כּמעט בחינם און יעצט האַנדעלט ער דאָס אונטער אַ טויש צו מאַכען אויף אַ הויז. אָנקעל מאַזעס וועט קריגען אַ שוהל פּאַר די לאַנדסלייט. און זייט אָנקעל מאַזעס אינטערעסירט זיך מיט די קוזמינער סאָסייעטי, איז די סאָסייעטי געוואַקסען, רייך געוואָרען און האָט שוין איינגעשלאָגען אַ פּאַר אַנדערע קלענערע סאָסייעטלעך. זיינע פּערדיענ־סטען פּאַר קהל'ישע אַנגעלעגעהייטען האָבען איהם באַלד בעריהמט געמאַכט ארויס פּון די גרענעצען פּון קוזמינער לאַנדסמאַנשאַפּט. אַנדערע סאָסייעטים פּרואווען פּעראינטערעסירען אָנקעל מאַזעס אין גרעסערע אונטערנעהמונגען פּאַר טובת הכלל. אָנקעל מאַזעס איז שוין ווייס־טשערמאַן פּון אַ מושב זקנים, אַ טרעזשורער פּון אַ תּלמוד תּורה און אַ דירעקטאָר פּון אַ קליינעם האַספּיטאַל — און זיין בע־דיהמטהייט אלס פּילאַנטראָפּ און כלל־מענש וואַקסט אין שטאַדט.

זעלבסטפּערשטענדיגלך האָט אָנקעל מאַזעס אַבגעשניטען יעדע בעציהונג מיט יענער ווייבעל, וועלכע האָט געהאַט פּרעטענזיעס צו איהם וועגען קינדער. אָנקעל מאַזעס האָט ליעב געקראָגען זיין היים און זיין ווייבעל, און איז געוואָרען אַ מאַראַלישער מענש. ער האָט ליעב געהאַט די ריינקייט פּון זיין שטוב, און ניט געקענט פּער־שטחן ווי אזוי האָט ער געקענט אַמאַל אַנדערש לעבען. און דער־מאַנענדיג זיך זיין אַמאַליגעס לעבען, האָט ער זיך אַבגעשאַקעלט דערפּון און געהאַלטען פּאַר אַ שלעכטען חלום. אָנקעל מאַזעס האָט געפּרעדיגט מאַראַל צווישען זיינע מענשען, זיינע לאַנדסלייט. מיט דער צייט איז ער געוואָרען אַ שופּט און אַ פּאַטריאַרד צווישען זיינע לאַנדסלייט. די לאַנדסלייט האָבען איהם פּערטרויט זאכען וועגען

פון איהר וועזען. און עס איז געווען אזוי ווי ער וואָלט בייטאָג פערשפּרייט ארום זיך די ליעבע און ווייכקייט וואָס ער האָט פון ערגעץ אַ געהיימען קוואַל איינגעזאָפּט. אַנקעל מאַזעס האָט געשמייד-כעלט, געשמייכעלט צו זיינע מענשען. אַנקעל מאַזעס איז געוואָרען פריינדליכער, און וואָס אַ טאָג האָט מען פּערלאָרען פאַר איהם די אימה און דעם רעספּעקט, און אויפּגעהערט זיך צו שרעקען פאַר איהם.

נור אַם מעהרסטען האָט זיך געפּיהלט די ענדערונגען אין אַנקעל מאַזעס זייט מאַי'ס האָט אָנגעהויבען צו שוואַננערען. פון ערשטען טאָג אָן האָט מען עס באַלד געוואוסט אין סטאָר און ביי די שנייד-דערס אויבען און ביי אלע לאַנדסלייט. און געוואוסט האָט מען עס דורך אַנקעל מאַזעס' האַלטען זיך, דורך זיין אונרוהיגקייט, דורך זיין יעדעס מאָל אַנקלינגען אַהיים און דורך זיין גוט שמייכעלע, און מען האָט אָנגעהויבען צו לאַכען פון איהם הינטער דעם רוקען און גערוימט זיך אין די אויערען פּערשיעדענע סודות, און געוואָרפּען בליקען אין געהיים אויף סעם'ען.

נור אויף סעם'ען האָט מען מורא געהאט צו קוקען. עס איז געווען, ווי סעם וואָלט איבערגענומען אין זיינע הענד אריין די ליי-צעס, וועלכע אַנקעל מאַזעס האָט אַבגעלאָזט. אַנקעל מאַזעס האָט זיך וואָס אַמאָל מעהר פּערלאזט אויף סעם'ען אין די ביזנעס. סעם איז ניט בלוז געוואָרען דער „אינסיד מען“, נור ער האָט איינציגווייז איבערגענומען די בעשטעלונג פון דרויסען. סעם האָט דורכגעקוקט די אַרדערס. סעם האָט אַרויסגעשיקט די סיילסלייטע איבער'ן לאַנד, און ביסלעכווייז איז סעם געוואָרען דער ריכטיגער „באַס“ אין סטאָר, און מורא האָט מען געהאט פאַר סעם'ען מעהר ווי פאַר'ן אַנקעל.

אַנקעל מאַזעס האָט זיך אין די לעצטע צייט אָנגעהויבען צו אינטערעסירען מיט אַזעלכע זאַכען, וואָס גיבען ניט קיין פּרעסטיזש אַ ביזנעס-מאַן, פאַר וועלכען מען זאָל דרד'אַרץ האַבען. אַנקעל מאַזעס איז געוואָרען דעליגיעז, אינטערעסירט זיך מיט דער שוהל פון די לאַנדסלייט, און דאַס וואָס ער האָט ניט געהאַלטען צו דער חתונה, האָט ער יעצט געוואָלט אויספיהרען — קויפען די קוזמינער לאַנדסלייט אָן אייגענע שוהל. ביז איצט איז ער נאָר געווען דער „פּרעזידענט“ פון די קוזמינער לאַנדסלייט אויפ'ן פּאַפּיער. זייט נאָך

דריטער טהייל

1.

מאן און ווייב.

מאשא האט געשוואנגערט (עס איז שוין געווען צוויי יאהר נאך דער חתונה). און אַנקעל מאַזעס האַט געציטערט איבער איהר, ווי מען ציטערט איבער אַ קליין שוואך קינד. ער האט ניט געקענט איינזיצען אין געשעפט און יעדער פערטעל שעה האט ער זיך געלאָזט פערבינדען מיט דער היים, און געפרעגט דורכ'ן טעלעפאָן אויף מאשא'ן און אַנגעזאָגט: „מאשא לעבען, פליען, בעוועג זיך ניט“. געהערט, אַז אַלעס איז גוט אין דער היים, האט ער זיך בערוהיגט און איז ארויף צו די שניידערס, און שפאס געמאכט מיט די לאַנדס-לייט:

— נו, שלמה'לע, וואָס שווייגסטו, זינג אַב דיין קדושה'לע.

עס האט זיך בעמערקט אַ וואונדערליכע ענדערונג אין זיין כאַראַקטער פון טאָג צו טאָג, זייט דער אַנקעל האַט חתונה געהאַט. ניט נאָר איז זיין בעציהונג צו מענשען געוואָרען אַן אַנדערע, נאָר דאָס אויסערליכע זיינס האַט זיך אפילו געענדערט. דאָס געזיכט זיינס האַט אַנגענומען אַן אַנבליק מעהר פון מענשליכען געשטאַלט. עפעס אַ ווייכעס און אַן אונבעהאַלפענעס האַט זיך אריינגע'גנב'עט צווישען די פעטע פאלדען פון ארום זיין מויל, און די טיעף איינגע-זונקענע אויגען — דאָס פנים האַט שוין מעהר ניט געשראַקען. ווי אַ ווייכע ווייבליכע האַנד וואַלט ליִעבע אַיינגעקנאַמען איז די קנייטשען פון זיין פנים און צערטליכקייט אַיינגעהויכט אין זיי, צערטליכעס

— ווי אַ מאַן — האָט דער אַנקעל איהר נאַכגערעדט. ער איז צוגעגאנגען, זי ארומגענומען און טיעף איהר געקושט אין מויל ארײַן... .

מאַשאַ איז אוועקגעגאנגען פון אַנקעל און זי האָט געהאַט דאָס געפיהל, אז יעצט מעג זי שוין אלעס טהאָן. און זי איז טאַקע געווען פעהיג אויף אלצדינג... .

(ענדע פון צווייטען טהייל).

— איך וויל וויסען אָפענע ווערטער, אַ קלאַהרע סיטואַציע, פאַר וואָס האָסטו פּריהער ניט געוואָלט, און איצט ווילסטו יא? איז עס דערפאַר, וויל דיין „פאַ“ האָט דיר גענויט דערצו? זאָג מיר.

— אָבער, אַנקעל, פאַר וואָס רעדסט דו אזוי צו מיר?

— איך וויל עס וויסען. עס מוז דאָך זיין אַ „ריזאָן“, פאַר וואָס יעצט ווילסטו יא מיט מיר חתונה האַבען און פּריהער האָסטו ניט געוואָלט?

— דער „ריזאָן“ איז, וויל — איך ליעב דיר! — האָט מאַשאַ געזאָגט פּערשעהמט.

— ווי וואָס ליעבסטו מיר, ווי אַן אַלד גור אַנקעל, אָדער ווי צו מאַן, מיט וועלכען מען וויל הייראַטעהען?

מאַשאַ האָט אויפּגעהויבען איהרע גרויסע אויגען צו איהם און געזאָגט:

— פאַר וואָס פּרענסטו מיר אַזעלכע פּראַגען? דו ווייסט עס אַליין.

— איך ווייס עס שוין גאָר ניט אַליין. פּריהער האָסטו מיר אַני דערש געליעבט.

— פּריהער בין איך אַ קינד געווען — האָט מאַשאַ געענטפּערט אין דער שטיל.

— און יעצט?

מאַשאַ האָט געקוקט אויף איהם און דערקענט אין איהם דעם אַלטען „אַנקעל“. זי האָט זיך דערמאָנט די סצענע, ווען זי איז אַ קינד געווען און ער האָט פּערשעהמט איהר פאַטער אין איהרע אויגען, און ווי דענסטמאָל האָט זי זיך געוואָלט אויפהויבען און שרייען איהם אין פנים אַרײַן: „ביעסט, דאָג“, נור אַ געפיהל פון נקמה אין זיך אַליין האָט זי גענויט צו שטעהן און אויסצוהאַלטען די אינקוויזיציע. זי האָט געשוויגען.

— און וואָס יעצט? — האָט דער אַנקעל נאָך אַמאָל געפּרענט.

— וואָס, יעצט?

— און ווי אזוי האָסטו מיר יעצט ליעב?

— יעצט האָב איך דיר ליעב, ווי אַ מאַן מיט וועלכען מען

וויל הייראַטעהען — האָט זי געקוקט גלייך דעם אַנקעל אין פנים אַרײַן.

חילוק — שוין לאנג איז די שנור אויפ'ן האלז ארויפגעצויגען. זי איז געבוירען געוואָרען מיט דער שנור אויפ'ן האלז.

זי איז געגאנגען צום אַנקעל. זי האָט מעהר ניט געפיהלט צו איהם, ווי עקעל און פּעראכטונג — דאָך איז זי געגאנגען. זי האָט קלאָהר געוואוסט און געפיהלט די בעדייטונג פון דעם נאנג, די רע-זולטאַטען דערפון, און זי האָט געזעהן דאָס בלויע שלאָף-צימער מיט דעם בעט אויפ'ן פּיעדעסטאַל... און אפשר איז עס געווען דאָס בלויע צימער און דאָס בעט אויפ'ן פּיעדעסטאַל, וואָס האָט זי גע-בראַכט צו פּערבויגען אלע בעליידיגונגען און אלע געפיהלען און געהן אליין צום אַנקעל זיך בעטען, אַז ער זאָל חתונה האָבען מיט איהר. עס איז געווען ווי דאָס בלויע צימער וואָלט איהר כּישוף אַנגעטהאָן. יא, זי האָט געבענקט נאָך דעם בלויען צימער, אין דער שטיבל, אין געהיים, טיעף אין זיך האָט זי געבענקט נאָך דעם בלויען צימער מיט אלע זיינע סודות'דיגע ליכט עפּעקטען. איהר פּאנטאזיע האָט זיך צושפּיעלט ארום דעם בלויען צימער און געמאָהלט איהר פּערשיע-דענע שרעקענדע בילדער. און דאָס בלויע צימער האָט געצויגען צו זיך, ווי דער טויט דעם קראַנקען...

דער אַנקעל האָט איהר, ווי דעם ערשטען מאָל, גענומען אין אונגאַרישען רעסטאָראַן. ער האָט פון אלצדינג גערעדט, נור ניט ווע-גען דעם, צו וואָס מאַשאַ איז געקומען. ער האָט איהר אפילו ניט געהאַלפּען מיט קיין וואָרט. ער האָט געוואָלט האָבען די גאַנצע בע-לוינונג, אַז זי זאָל זיך טאַקע בעטען ביי איהם, און דערמאָנען מיט'ן גאַנצען מויל צו וואָס זי איז געקומען. די בעלוינונג האָט ער גע-קראַגען, ווען זיי זיינען ווידער געווען אין דער גייער וואַהנונג, און ער האָט זי ווידער אריינגעבראַכט אין בלויען צימער. דער אַנקעל האָט זיך אוועקגעזעצט אויפ'ן בעט, ווי אַ תּליון אויפ'ן קלאָץ און געזאָגט:

— נו, דאָ קענסטו מיר זאָגען, וואָס דו האָסט מיר צו זאָגען.

— אַנקעל, איד בין גרייט חתונה צו האָבען מיט דיר, — האָט מאַשאַ געזאָגט.

— איז דאָס סאָ, בין איד שוין ניט מעהר צו אלט פאַר דיר?

— אַנקעל —

איהר ווי שטומע בעישעפענישען: טהו עם פאר אונז. זי איז געווען „די קליינע מאַמע“ און ניט קיין כח געהאט ווידערצושטעהן די געד-
פיהלען פון איהר מוטערליכקייט, וועלכעס זי האט גענומען אויף זיך
פון קליינערהייט אָן.

זי האט זיך דורך דער צייט געזעהן מיט טשאַרלי'ן, ניט דער-
פאר וואָס זי האט ערוואַרטעט צו הערען פון איהם אַ וואַרט וואָס זאָל
איהר כּח געבען אויסצוהאַלטען דעם קאַמפּף, נור זי האט געוואָלט
זעהן, אפּשר וועט איהר זיין אַנבליק מעהר קראַפט און האַפּנונג גע-
בען. זי האט זיך אַנגערעדט מיט איהם צו טרעפּען, און ווידער האָבען
זיי אַ גאַנצען טאָג דורכגעשפּאַצירט די פינפטע עוועניו און סענטראַל
פאַרק און טשאַרלי האט ווידער געהאַלטען אין איין רעדען פון
גרויסע זאַכען, וועגען בעפּדייען די וועלט, און וועגען דעם תּכלית פון
לעבען, און דערצעהלט איהר פון זיינע פּלענער צו אַרנאָניזירען אַ
סטרויק ביים אָנקעל. אָבער פאר איהר אליין, פאר איהר לעבען, פאר
איהרע אייגענע אינטערעסען, האט ער קיין וואַרט ניט געהאַט. ווי
דענסטמאָל האט זיך טשאַרלי אינטערעסירט מיט דער גאַנצער וועלט,
נור ניט מיט איהר, אזוי אויך דאָס מאָל האט טשאַרלי זי ניט געזעהן.
שזיין האט זי איהם געוואָלט פון אלצדינג דערצעהלען און בעטען איהם,
אַז ער זאָל איהר העלפּען שטאַרק זיין, זי זאָל כּח האָבען ווידער אַני-
צוהויבען דאָס לעבען אויף אייגענער אַחריות, אויף אייגענעם רעכנונג,
ער זאָל איהר העלפּען שטעלען זיך אויף די פּיס. אָבער טשאַרלי איז
געווען פּערנומען מיט אַזעלכע גרויסע וועלט־זאַכען, אַז זי האט ניט
געוואוסט, ווי זי הויבט אָן רעדען מיט איהם וועגען זיך, וועגען איהר
קליינעם לעבען. עם האט זיך איהר געדאַכט, אַז פאר טשאַרלי'ן איז
דאָס צו קליין, ער זאָל זיך מיט אַזעלכע „פריוועט אפּעירס“ אָבנעבען.

זי איז אַהיים געקומען פון טשאַרלי'ן נאָך מעהר פּערלאַזט און
איינזאַם, ווי זי איז געגאַנגען צו איהם. קיין וואַרט וועגען זיך האט
זי מיט איהם ניט גערעדט, און טשאַרלי'ן איז עם גאָר ניט איינגע-
פאלען. זי האט געפרוּאוּווט אַמאָל אליין שטעלען זיך אויף די פּיס,
געגאַנגען זוכען אַ דזשאַב, נאָך אַז אַנאַנס פון אַ צייטונג — איז אין
דער היים געווען תּשעה־באַב, און די שטומע בליקען פון די קליינע
שוועסטערלעך און דעם טאַטע'ס ציטערען. און וואָס איז דער

גראסערי-מאן און דעם בוטשער מיט דעם צויבער-וואָרט: „פּאָ אַר-
בייט שוין.“ זי האָט זיך דערמאַנט, ווי זי האָט דעם טאַטען אהיים
געשלעפט, ווען ער איז אנטלאָפּען פון דער מאמען און נאָך אַזעלכע
עהנליכע סצענעס. און זי האָט איינגעזעהן, אַז זי האָט נאָך ביז
איצט ניט אויפגעהערט צו שפּיעלען די ראָלע פון „די קליינע מאמע“,
און זי טאר די ראָלע שוין מעהר פון זיך ניט אַראַבזואַרפען.

זי האָט געזעהן דעם „עשאַפּאַט“ — דאָס שלאַפֿ-צימער מיט דעם
בלויען, רויטען, געלען ליכט — און פּילייכט איז עס געווען דער
עשאַפּאַט, די תּלִיה וואָס האָט זי געצויגען צו זיך... זי האָט זיך גע-
שראַקען פאַר דעם בלויען שלאַפֿ-צימער, און עס האָט זי געצויגען צום
בלויען שלאַפֿ-צימער. זי האָט שוין איין מינוט ניט געקענט אויפֿ-
הערען צו קלעהרען וועגען דעם בלויען צימער. עס האָט זי געצויגען
מיט די זעלבע קראַפט, ווי עס ציהט דעם קראַנקען צום טויט. צומאָר-
גענס האָט זי, צו אלעמענס איבערראַשונג, געזאַגט דעם פּאַטער, אַז
ער זאָל רעדען מיט דעם אַנקעל, אַז זי בערויערט איהרע רייד, און —
אַבער דער אַנקעל האָט זיך ניט געלאָזט רעדען. ער האָט ניט
געוואָלט הערען און געדענקען מעהר דערפון. אהרן מעלניק מיט'ן
ווייב זיינען געקומען בעטען זיך ביי איהם אַז ער זאָל רחמנות האָבען
אויף זייער יונג קינד, און ער זאָל ניט צוכרעכען איהר יונג לעבען —
אַבער דער אַנקעל האָט נאָר געוואָלט, אַז מאַשאַ זאָל קומען צו איהם
אליין און איהם זאָגען, וואָס זי האָט צו זאַגען. און דערנאָך וועט
ער זעהן, וואָס ער האָט צו טהאָן. און צוגעגעבען האָט ער:

— פּליעז, טהוט מיר אַ טובה און נויט זי ניט צו טהאָן זאַכען,
וואָס זי וויל ניט, פאַר אייער שטיקעל ברויט.

מאַשאַ האָט געפּיהלט די בעליידיגונג וואָס דער אַנקעל וויל פון
איהר, אַז זי אליין זאָל זיך קומען בעטען ביי איהם. דורך די פאַר-
טעג איז יעדעס געפּיהל פון אַכטונג און טאַכטערליכע ליכע, וואָס איז
געוואָרען איינגעפּלאַנצט אין איהר האַרץ צו איהם דורך דער נאַנ-
צער צייט, וואָס ער האָט זיך אינטערעסירט מיט איהר, אויסגעריילען
געוואָרען ביי איהר. זי האָט שוין מעהר נאָר ניט געפּיהלט צו איהם
נאָר פּעראַכטונג און עקעל. זי האָט אַבער ניט געקענט ביישטעהן
די בעטענדע שנאָרעדיגע בליקען פון איהר „פּאָ“ און „מאַ“, פון
איהרע ברידערלעך און שוועסטערלעך, וועלכע האָבען געקוקט אויף

אדומנעהמען און קושען אין מויל אריין, ווי אַ מאַן אַ ווייב, נור איהרע טרעהרען האַבען איהם צוריקגעהאַלטען דערפון, ווייל די טרעהרען האַבען זי קינדיש געמאַכט, און ער האָט בעגעהרט צו קושען די פרוי אין איהר... האָט ער זי אראַבגענומען פון זיך און אַבגערוקט זי :

— דו פּערנעסט זיך, מאַשאַ, דו ביזט שוין מעהר ניט קיין קינד, דו ביזט אַן ערוואַקסען מיידעל.

מאַשאַ איז רווט געוואָרען, פּערשעהמט, איהרע טרעהרען זיינען געבליבען הענגען אין מיטען איהרע אויגען, און זי האָט געקוקט מיט נאַסע אויגען אויפ'ן אַנקעל און ניט געוואוסט וואָס צו טהאָן.

— ווילסט אַהיים געהן? — האָט דער אַנקעל זי געפּרענט.

— יאָ — האָט מאַשאַ געשאַקעלט מיט'ן קאָפּ.

דער אַנקעל האָט אויסגעלאָשען דאָס ליכט, זעהר זאָרגפּעלטיג פּערשלאָסען די טהירען פון הויז, אויף מאַשאַ'ן האָט ער זיך ניט אדומנעקוקט, ווי זי וואַלט דאָ ניט געווען. אויפ'ן וועג, בעפּאַר ער האָט זי אראַבגעלאָזט פאַר איהר הויז, האָט ער געזאָגט צו איהר :

— זאָרג דיך ניט, מאַשאַ, אַלעס וואָס איך וועל קענען טהאָן פאַר דיר, וועל איך טהאָן, ווי פאַר אַלע מיינע לאַנדסלייט און משפּחה — און ער איז אוועקגעפּאהרען.

אין דער היים האַבען „פּאַ“ און „מאַ“ געווארט מיט אַננסט אויף מאַשאַ'ן. נאָר מאַשאַ האָט זיי נאָר ניט געענטפּערט אויף זייערע פּרענענדע בליקען, און איז אריין צו זיך אין צימער.

אהרן האָט עפּעס נאַכגעשריען און געוואַלט פּרעגען, נור די ווייב האָט איהם געצופּט ביים אַרבעל און געברומט צו איהם :

— לאָז זי געהן, היינט פּרעג זי ניט.

אהרן האָט איינגעזעהן, אז דאָס ווייב האָט רעכט, ווי תמיד. מאַשאַ איז געלענען אַ גאַנצע נאַכט. דורך דער נאַכט איז איהר קלאַהר געוואָרען, אז זי האָט ניט מעהר קיין רעכט אויף קיין גליק, אז זי איז אויפגעצויגען געוואָרען מיט אַ שנור אויפ'ן האַלז, אז פּען האָט זי פּערקויפט, ווען זי איז נאָך אַ קינד געווען, פאַר דער בעק-וועמליכקייט פון „פּאַ“ און „מאַ“ און פון איהר גאַנצע משפּחה. זי האָט זיך דערמאַנט אַן האַפּקינס סטריט, בעפּאַר דער אַנקעל האָט זיך פאַר זיי אַנגענומען, ווי זי איז געווען די „קליינע מאַמע“ פון הויז. זי האָט געשמייכעלט דערמאַנענדיג זיך, ווי זי האָט אַבגענאַרט דעם

דו פערשטעהסט וואָס איך מײן. קײן גוד אַלד אַנקעל ווײל אײך נײט זײן, אײך האָב קײן חשק נײט, אײך ווײל עס נײט. מאַשאַ איז שטײל געבליבען, האָט געבוױגען דעם קאַפּ צו דער ערד.

— וועלל, אײך בײן צופרײעדען וואָס עס איז יעצט אַרויסגעקױ- מען און נײט שפּעטער — האָט דער אַנקעל ווײטער גערעדט — יעצט וועט צום וועניגסטענס קײן טראַבעל נײט זײן. דאַס הױז קען אײך פּערדינגען, אַדער אפּשר עפּעס אנדערש טהאָן דערמײט.

— בײזט בײז אויף מיר, אַנקעל? — האָט מאַשאַ געפּרעגט.

— בײז? פּאַר וואָס זאָל אײך זײן בײז? פּאַר דעם געלד וואָס דו האָסט מײך אָפּגעקאַסט? אַה, אַה, מײנע לאַנדסלײט קאַסטען מײך אזױ פּיעל. נײן, אײך בײז נײט בײז, אײך בײז נײט גוט. און פּיר לײכט האָסטו שױן וועמען, דאַרף מען חתונה מאַכען, שײק דעם פּאַטער צו מיר. וואָס אײך טהו פּאַר אלע מײנע לאַנדסלײט, וועל אײך טהאָן פּאַר דיר אויך. און אײך ווײנש דיר גליק, מאַשאַ. דער יונגער מאַן, ווען ער איז פּעהיג צו עפּעס, קען ער קומען צו מיר, פּילײכט וועל אײך עפּעס קענען טהאָן פּאַר אײהם.

מאַשאַ האָט אויפּגעהױבען אײהרע גרויסע אויגען אויפ'ן אַנקעל. זי איז געווען צוגעוועהנט צו אײהם ווי אַ קינד צו אַ פּאַטער, און די שפּראַך וואָס ער האָט גערעדט יעצט, האָט זי קײנמאַל פּון אײהם נײט געהערט, און זי האָט מוראַ געקריגען פּאַר אײהם. דאַך איז זי געווען צוגעוועהנט צו אײהם, און זי איז צוגעגאַנגען צו אײהם און געפּיעסטשעט זיך צו אײהם, ווי אַ קינד צו אַ גרויסען, פּאַר וועלכען עס האָט מוראַ: — דײער אַנקעל, פּלײעז רעד נײט אזױ. אײך ווײס נײט וואָס אײך זאָל טהאָן. אײן בײז אַ נאַריש מײדעל. דו האָסט רעכט, דו האָסט אזױ פּיעל גוטעס געטהאָן מיט מיר, מיט מײן פּאַ, מיט מײן מאַ — און אײך בײז אזױ שלעכט, אזױ נאַריש. מאַי גוד, גוד אַנקעל — און זי האָט בעהאַלטען אײהר קאַפּ אײן זײן האַלז, און הײסע טרעהרען און אַ קינדישער קוש, וואָס זײנען געקומען פּון אײמה און אונבער האַלפּענקײט האָבען געווארעמט דעם אַנקעל'ס אלטע האַרטע הױט. אַ מינוט האָט עס אײהם גוט געטהאָן, און ער האָט זיך געלאָזט קושען. נור באלד האָט זײן אײנערלײכער מענליכער שטאַלץ פּראַ- טעסטירט געגען די אונשולדיגע קינדישע קושען. ער האָט זי געוואָלט

קראפט זי געצויגען צו קוקען אויף דעם בעט. דאָס צימער איז איהר פאַרגעקומען אזוי ווי אלט בעקאנט, ווי זי וואָלט עס אַמאָל אין חלום געזעהן, און זי האָט געפיהלט אַ געוויסע משפּחה־דיגע נאָהענטקייט צו דעם צימער, און צו דער בעט, ווי אַ קראַנקער צום טויט. זי האָט זיך געשראַקען פאַר דעם געדאַנק, און פּרוּכירט אַרויסגעהן פון צימער. דער אָנקעל אָבער איז געבליבען זיצען אויפ'ן ראַנד פון בעט און זי אַריינגערופען:

— וואו לויפסטו, מאַשאַ? בלייב דאָ. ווי געפעלט עס דיר, האָ?

— אָה, שעהן — האָט מאַשאַ אַבגעענטפערט, קוקענדיג ערגעץ אַן אַ זייט.

— שעהן, וואָס? — האָט דער אָנקעל געלאַכט, געגעבען אַ דריק אַ קנאַפּ אין וואַנד, און דאָס גאַנצע צימער איז בעגאַסען געוואָרען מיט אַ בלוט־רויטעס ליכט, וועלכע האָט די בלויע פאַרבען פון צימער געמאַכט געל, און דאָס גאַנצע צימער האָט מיט אַמאָל אַנגענומען אַ קאַליר ווי ניט פון דער וועלט. אַלעס איז פּערוואַנדעלט געוואָרען אין עפעס געהוימנוספּולעס, די מעבעל, די פאַרבען פון די ווענד, און דער אָנקעל, ווי אַ פעטע געלע חיה, איז געזעסען אויפ'ן בעט...

— נור דאָס ליכט האָט ניט לאַנג געדויערט. באַלד האָט דער אַנקעל געגעבען אַ דריק אַן אַנדער קעפעל און דאָס צימער איז בעגאַסען געוואָרען מיט אַ בלויעס ליכט, אַ ווייסעס ליכט. דער אָנקעל האָט גערן געהאַט די ליכט־עפעקטען און ער האָט בעזאָרנט דאָס שלאַפֿ־צימער מיט פּערשיעדענע ליכט־קאַמבינאַציאָנען. און די עלעקטרישע פּיאַנאָלאַ האָט געהיימניספּול געשפּיעלט אַ ביליגען וואַלצער פון אַ צווייטען צימער אַרויס...

— נו, ווי גלייכסטו דאָס, מאַשאַ?

— אַ, שעהן!

— וואָס קומט אָבער אַרויס, אַז דו האַסט מיך ליעב נאָר ווי אַן אַלד גוד אָנקעל — ניט מעהר ווי אַן אַלד גוד אָנקעל. ווי האַסטו געזאָגט, מאַשאַ? ווי אַן אַלד גוד אָנקעל.

— פּליעז, רעד ניט אזוי, אָנקעל, איד גלייך ניט ווי דו רעדסט. ליסטען, מאַשאַ — איז דער אָנקעל פּלוצים ערנסט געוואָרען. איד מוז מיט דיר רעדען אָבען. דו ביזט שוין מעהר קיין קינד ניט.

אן אַלל־רייטניק, היימיש וואַרם, מיט אַ סך מעכעל, קליינע שטיקלעך און זעהר פיעל אַנגעשטעלטע קלייניגקייטען. די „פארלאַר“ האָט געמאַכט דעם איינדרוק ווי אַ קראָם פון עלעקטרישע לאַמפען און פאַר־צעלאַיענע הינד. און דער אַנקעל האָט יעדעס מאָל איבערראַשט מאַשאַ'ן מיט אַ נייעם ליכט־עפעקט. דאָ האָט אַ קאָץ אַרויסגעשטאַרט אַ פּאַר געלע לייכטענדע אויגען. באלד האָט זיך אַ הענגעל ווייני־טרויבען פון אַ שראַנק אראָב אַנגעהויבען צו לייכטען און באלד אַן אַנדער שטיק גלאַז־וואַרג. מען האָט געזעהן, אַז דער אַנקעל האָט זיך זעהר אַבגעגעבען מיט דעם אויסמעכלירען די צימערען און האָט אין זיי אַריינגעלעגט זיין ליעבע און זיין פאַנטאַזיע. נור אַם מעהר־סטען האָט געטראָגען שפורען פון זיין אויפּמערקזאַמקייט דער שלאָפ־צימער. דער שלאָפ־צימער איז געווען איינגעאַרדענט מיט די צערט־ליכקייט פון אַ גראַבען מענשען. אַלצדינג אין צימער איז געווען בלוּי, די ווענד בעמאָהלט מיט ביליגע לאַנדשאַפטען, וועלדער און טיי־כען, באַדענדיגע פרויען, טאַנצענדע פעען, און דער באלקען ווי אַ נאַכט־הימעל מיט שטערען. אַ בלויער פראַנצויזישער גרויסער דיִוואַן האָט צוגעדעקט דאָס גאַנצע צימער. דאָס בעט איז געשטאַנען אויף אַ פיעדעסטאַל בעהאַנגען מיט אַ בלויע זיידענע חופּה, נור דאָס ליכט האָט ניט אויסגעהאַלטען דעם סטיל. דאָס ליכט איז אויך דאָ גע־ווען ווי אין „פארלאַר“, פּערשיעדען־פאַרביג, רויט, בלוּי, העל, און דאָס האָט צושטערט די האַרמאָניע פון צימער. דער אַנקעל האָט גע־געבען אַ דריק אין אַ קנאַפּ און אַ עלעקטרישע פּיאַנאָלאַ, וועלכע איז געשטאַנען אין אַ צווייטען צימער און איז געווען בעהעפטעט מיט דעם שלאָפ־צימער, האָט פּלוצים אַנגעהויבען צו שפּיעלען.

דער אַנקעל האָט זיך אַם לענגסטען אַבגעשטעלט אין שלאָפ־צימער און גענומען זיך זעהר זאָרגפּעלטיג בעטראַכטען דאָס בעט, מיט אַלע איינצעלהייטען. מאַשאַ איז רויט געוואָרען און דאָס האַרץ האָט איהר אַנגעהויבען צו קלאַפען. זי האָט געוואַלט וואָס שנעלער אַרויס פון דעם צימער. דאָס צימער מיט דער בעט אויף דעם פּיע־דעסטאַל האָט זי אַן עפעס דערמאָנט און אַרויסגערופּען ביי איהר אַנגסט, אַ הייסע ציטערענדע אַנגסט — ווי מ'וואַלט אַ צום טויט־פּער־אורטהיילטען געוויזען דעם עשאַפּאַט, אויף וועלכען עס וועט ווע־רען אויסגעפּיהרט זיין טויט־אורטהייל. און דאָך האָט אַ געהיימע

— אומערום, אַנקעל.
 ארויסקומענדיג האָט ער צוגערופען אַן אויטאָמאָביל און געהיי-
 סען זיך פיהרען האַרלעם וועסט.
 — איך וויל דיר ווייזען די נייע מעבעל, דער טאַפּעצירער האָט
 שוין אויפגעפיקסט די מעבעל. אלעס איז שוין פארטיג. איך וויל,
 אַז דו זאָלסט זעהן.
 מאַשאַ איז טרויעריג געוואָרען און געשוויגען. פּלוצים האָט זי
 זיך ווידער אָנגערופען:
 — אַנקעל, פאַר וואָס ענטפּערסטו מיר ניט?
 — וואָס?
 — דאַס, זואַס איך האָב געזאָגט דיר —
 — וואָס, וואָס?
 גלויבסטו ניט, אַז עס איז בעסער פאַר אונז, אַז דו זאָלסט בליי-
 בען מיין אַנקעל, מיין גוד, גוד פאַ, און איך דיין טאַכטער — ווי מיר
 זאָלען חתונה האָבען?
 — עס איז אַלל־רייט, מאַשאַ. שווייג, שווייג — און זיי זיינען
 שוין שטיל געבליבען איבער'ן גאַנצען וועג נאָך האַרלעם.

14

דאָס בלויע צימער.

דער אַנקעל האָט אַריינגעפיהרט מאַשאַ'ן אין דעם הויז אַריין.
 וואָס ער האָט אויסגעריכט אויף צו וואַהנען נאָך דער חתונה. דאָס הויז
 איז שוין געווען אין גאַנצען אַיינגעריכטעט, די מעבעל האָט נאָך פּריש
 געשמעקט מיט לאַק, די פּאַרהאַנגען האָבען שוין געהאַנגען, און דאַס
 גאַנצע הויז האָט געוואַרט אויף די אַיינוואַהנער. דער אַנקעל האָט
 ליכטיג געמאַכט אין אלע צימערען און עס האָבען אָנגעהויבען צו
 פינקלען די געשליפענע גלאַדוואַרג, די וואַזאַנען, די פּאַרצעלאַיענע
 הינד און קעץ, מיט וועלכע אלע צימערען זיינען פול געווען. דער אַנ-
 קעל האָט אַרומגעפיהרט מאַשאַ'ן פון אַיינ צימער אין אַנדערען. די
 צימערען זיינען געווען רייך אויסגעבלירט, לויט דעם געשמאַק פון

— שווייג, מאשא, שווייג — האט דער אַנקעל געברומט ווי פאר זיך — טרינק וויין, טרינק, פליעז.

— איד קען ניט — האט מאשא צוגענומען דאָס גלאָז פון איהרע ליפען און האט עס באַלד אוועקגעשטעלט — ליסטען, אַנקעל, — האט זי זיך אַנגערופען, און איז צום ערשטען מאל רויט געוואָרען, רעדענדיג מיט'ן אַנקעל און איהרע אויגען האבען אַנגעהויבען שיינען מיט אַ נאסען גלאַנץ — איד האָב ניט געוואוסט ביז איצט וואָס עס מיינט חתונה האָבען. יעצט ווייס איד. און איד דענק... און איד דענק, אַז אונז חתונה האָבען — איז ניט גוט... עס וועט ניט גוט זיין... איד וויל זיין מיט דיר אין דער היים ווי אַ טאכטער. איד וועל דיר ליעב האָבען ווי מיין טהייערען, טהייערען אַנקעל — ניט ווי דו ווילסט. דענקסט דו ניט אַזוי?

דער אַנקעל האט געשוויגען, געטרונקען דעם וויין שווער, און אויפגעמונטערט מאשא'ן.

— טרינק, מאשא, פליעז, טרינק.

— דאָנ'ט, אַנקעל, דאָנ'ט — האט מאשא געזאָגט און אוועקגע-
נומען דאָס גלאָז פון אַנקעל און ניט געלאָזט איהם טרינקען — איד ליעב ניט ווי דו טרינקסט היינט. איד ליעב ניט — דאָנ'ט, דאָנ'ט, ענטפער מיר, פליעז, ענטפער. פאר וואָס רעדסטו ניט מיט מיר היינט?

דער אַנקעל האט זי אַנגעקוקט און געשמייכלט גוט און מיט ליעבע צו איהר.

— ליעבסטו ניט, הייסט עס, דעם אַנקעל. ווי, מאשא? איד בין צו אַלט פאר דיר, וואָס? איד פאס דיר ניט. יעס, מאשא — האט דער אַנקעל געלאַכט און געמאַכט מאשא'ן אויך צו לאַכען און פון דעם גאנצען געשפרעך איז עפעס גאָר ניט געוואָרען.

— אַ, אַנקעל, אַ אַלד מען, רעד ניט אַזוי. אַי לייק יו, יו אר מאי אַלד גוד אַנקעל. איד וועל שטענדיג זיין מיט דיר, איד וועל וואָהנען מיט דיר אין דעם נייעם הויז וואָס דו האַסט אויפגעפיקסט — אַי לייק אים — יו אַלד דיער אַנקעל.

דער אַנקעל האט צוגערופען דעם העלנער און בעצאָהלט. ארויס-

געהענדיג האט ער זיך אַנגערופען צו מאשא'ן:

— דו ווילסט געהן מיט מיר?

— ווילסטו ניט עסען מיט מיר? — האָט דער אַנקעל געזאָגט,
 אָהנע צו קוקען איהר אין פנים אריין.

— געווים, איך וויל.

— טאָ קום.

זיי זיינען אריין אין אַ שמאַל געסעל. דאָרט האָט זי דער אַנ-
 קעל אריינגעפיהרט אין אַ בעקאנטען אונגארישען רעסטאראן. דער
 ווירטה האָט דערקענט דעם אַנקעל, זיי געגעבען אַ פלאץ אין אַ וויי-
 קעל, אז מען זאָל זיי ניט שטערען. דער אַנקעל האָט בעשטעלט עסען
 און אונגארישען וויין.

ביים עסען איז דער אַנקעל נאָך אַלין ערנסט געבליבען, געשוויי-
 גען, זעלטען ווען געקוקט אויף מאשא'ן, געווען פערקלעהרט, כאַטש
 גענעסען האָט ער מיט אַפּעטיט און פיעל וויין געטרונקען, און פון
 צייט צו צייט אויפגעפאָדערט מאשא'ן צו טרינקען.

— אַנקעל, מאַך ווידער, אז עס זאָל גוט זיין. דו קענסט עס
 שטענדיג אזוי גוט מאַכען — האָט זיך מאַשאַ פּלוצים אָנגערופּען,
 ארויפּלעגענדיג איהר מיידעלשע האַנד אויפ'ן אַנקעל'ס האַנד.

— וואָס זאָל איך גוט מאַכען?

— דו ווייסט. ביי אונז איז אזוי שלעכט יעצט — פאפא וויינט,
 מאַמא וויינט.

— פאד וואָס וויינען זיי? — האָט דער אַנקעל געפרעגט וואונ-
 דערענדיג זיך. — האָט עפעס פּאַסירט?

— האָבען מורא, אז דו זאָלסט פּא אַ ניט אַבזאָגען פון דער שטעלע.

— פאד וואָס זאָל איך פּא אַבזאָגען פון דער שטעלע?

— דו ווייסט פאד וואָס... — האָט מאַשאַ געזאָגט פּערשעהמט.

געשווייגען אַ מינוט, פּלוצים אויפגעהויבען איהרע גרויסע אויגען און
 געקוקט פריי און קינדיש דעם אַנקעל אין פנים אריין, און געזאָגט
 מיט אַ קינדישע, אַבער זיכערע שטימע:

— איך ליעב דיר, אַנקעל. איך ליעב דיר זעהר. איך ליעב דיר

מעהר ווי מיין „פּאָ" און מעהר ווי מיין „מאַ". פּילייכט ביזטו צו
 אנדערע שלעכט, נור צו מיר ביזטו שטענדיג געווען גוט, שטענדיג
 זעהר גוט. און איך וועל דיר שטענדיג ליעב האַבען, קיינמאָל ניט
 לאָזען קיין שלעכט וואָרט רעדען אויף דיר. איך ליעב דיר. דו ביזט

מיין טהייערער, טהייערער אַנקעל.

מאשא איז איהם געפעלען, זייט דער אַנקעל האָט געצויגען זיין אויפֿ-
 מערקזאמקייט אויף איהר. און סעם האָט בענוצט יעדע געלעגענע-
 הייט, וואָס עס האָט זיך איהם געמאכט, צו בעקענען זיך מיט מאשא'ן,
 ארויסצואווייזען צו איהר פּערעהרונג. אויף יעצט האָט סעם גע-
 האַלטען אין איין ריהמען איהר סוט, וועלכען דער אַנקעל האָט גע-
 קויפט פאר אַ סעמפעל, און צוגעגעבען, אַז ווען אַ „באיער“ פון אַ
 גרויסען סטאָר אין שיקאַגאַ וואָלט זי געזעהן אין דעם סוט, וואָלט ער,
 סעם, געקענט מאַכען אַ פאַר שעהנע דאלאַר. ער וואָלט געווען אַנ-
 גענומען דעם אָרדער און וואָלט איהם געווען פּערקויפט צו זיינס אַ
 פריינד, אַ מאַנופעקטשורער פון קלאָוקס. און נאָך האָט ער צוגעגע-
 בען, אַז ווען ער האָט זי, מאשא'ן, פאר אַ „מאָדעל“ — עס רעדט
 זיך נאָר אזוי — וואָלט ער באַלד אוועק פון אַנקעל און אליין געוואָ-
 רען אַ מאַנופעקטשורער פון קלאָוקס, ווייל וואָס מאשא טהוט אַז, זעהט
 אויס אויף איהר מיט „דיגניטי“ (דאָס איז געווען דער גרעסטער
 קאָמפּלימענט, וואָס סעם האָט געקענט זאָגען צו אַ ליידן). נור לאַנג
 פּרעהען זיך האָט איהם דער אַנקעל ניט געלאָזט. דער אַנקעל איז
 באַלד ארויסגעקומען פון זיין פּריוואַט אַפּיס, געוואָרפען עפעס אַ
 בליק אויף סעם'ען, קיין וואָרט ניט גערעדט, נור פּערקנייטשט דעם
 שטערען, און אַהנע אַ וואָרט צו זאָגען אויך צו מאשא'ן, האָט ער זי
 אַנגענומען אונטער'ן אַרעם און איז מיט איהר ארויס פון געשעפט.
 אז זיי זיינען ארויסגעקומען אין גאס ארויס האָט זיך מאשא
 אַנגערופען אויף ענגליש:

— אַנקעל, דו ביזט זעהר ביזן אויף מיר?

דער אַנקעל האָט איהר גאָר ניט געענטפּערט. נור האַלטענדיג
 זי פעסט אונטער'ן אַרעם, איז ער מיט איהר געגאנגען אויפ'ן טראַ-
 טואַר, קעמפּענדיג יווער געגען דעם שטראָם מענשען, וואָס האָט
 זיך געגאַסען פון אלע ווינקעלעך, פון אלע געשעפטען אויף דער גאס
 ארויס, און געאיילט זיך צום עלעווייטער סטיישאָן. עס איז געווען
 די שטונדע, ווען די געשעפטען שליסען זיך, און די גאסען זיינען פינ-
 סטער געווען פון מענשען. זיי האָבען איבער'ן וועג ניט געקענט קיין
 וואָרט רעדען. דער אַנקעל האָט זי געצויגען מיט זיך.

— וואוהין געהען מיר, אַנקעל? — האָט מאשא געפּרעגט.

געה, קלינג אָן דעם טעלעפּאָן, רוף אָב דעם אַנקעל! — האָט זי גע-
שריען אויפ'ן מאָן — וואָס שטעהסטו ווי אַ ליימענער גולם?
אהרן האָט געפּאָלגט די ווייב. ער האָט איינגעזעהן, אז זי האָט
רעכט, ווי תמיד. ער איז צוגעלאָפּען צום טעלעפּאָן מיט האַרץ-
קלאַפּעניש.

דער אַנקעל האָט געלאָזט לאַנג וואַרטען אויף זיך ביים טעלעפּאָן.
צוערשט געלאָזט זאָגען, אז ער איז בייז; אז ער איז ניטאָ, און אז
מען איז איהם געגאנגען זוכען. נור דערנאָך, זעהט אויס, האָט ער זיך
אַליין ניט געקענט בערוהיגען און געלאָזט אַברופען דעם טעלעפּאָן
צו מאַשא'ן. אז ער האָט דערהערט מאַשא'ס שטימע דורכ'ן טעלע-
פּאָן, איז ער ווייכער געוואָרען. ער האָט זיך אָבגערעדט מיט איהר,
אז זי זאָל קומען זעקס פּאַרנאכט אין סטאָר, פון וואַנען ער וועט
זי אַרויסנעהמען אין אַ „קווייעט ליטטל פּלייס“, וואו זיי וועלען
קענען האָבען אַ „טאָק“.

אַרום זעקס אַ זייגער פּאַרנאכט איז מאַשאַ צוגעגאנגען צום
אַנקעל'ס סטאָר. זי איז געווען אַנגעטראָן אין איהר ענגליש-געשני-
טענעם צינעל-קאָלירענדיגען הערבסט-סוט; אויפ'ן קאָפּ, דעם בריי-
טען טונקעלען פּילצענעם הוט, וואָס איז דאָן נור וואָס מאַדע געוואָר-
רען. זי האָט ניט געוואַרט אויפ'ן אַנקעל פּאַר דער טהיר, ווי זי פּלעגט
עס אימער טראָגן, נור איז גלייך אַרײַנגעגאנגען אין געשעפט אַרײַן.
סעם איז איהר אַקעגענגעלאָפּען, זי פּריינדליך בעגריסט, און איז
געלאָפּען אַנזאָגען דעם אַנקעל. דער אַנקעל איז געווען פּערנומען
מיט אַ ריזענדען אין זיין פּריוואַט אָפּיס, וואָס איז געווען אין אַן
אַבגעצוימטען ווינקעל פון גרויסען סטאָר, אין וועלכען עס איז גע-
שטאַנען די קאסע און וואו עס איז געזעסען דער בוכהאַלטער. דער
אַנקעל האָט זיך ניט געלאָזט שטערען, געהייסען סעם'ען ער זאָל
מאַשאַ'ן איינהאַלטען אַ מינוט, ער וועט באלד אַרויסקומען, און ער
האַט אַרויסגעקלאַפּט דורך די שוויבען פון אָפּיס מיט זיינע פינגער:
„האַלאָ, מאַשאַ, אי עס רעדי אין עי מינוט“. סעם האָט שוין דער-
שמעקט, אז עס איז עפּעס וואָס פּאַרגעקומען צווישען דעם אַנקעל און
מאַשאַ'ן, און געטראַכט זיך, אז ווי עס זאָל ניט זיין, איז גוט אָבצור-
היטען מאַנעס דעם קאָזיז'ס עצה וועלכער האָט איהם געראַטהען:
„חנפּ'ע דרך צו צו מאַשאַ'ן, ביזט יעצט ביי איהר אין די הענד“.

זי וועט שטענדיג, שטענדיג שוין זיין מיט'ן אַנקעל צוואמען... געהן שטענדיג מיט'ן אַנקעל, זיין שטענדיג מיט'ן אַנקעל. זי האָט דעם אַנקעל ניט פיינט געהאט, פערקעהרט, זי האָט איהם זעהר גערן געהאט, און זי איז איהם זעהר דאנקבאר געווען — נור עס איז געווען לאנגווייליג מיט'ן אַנקעל. און זי האָט זיך געשראַקען פאר לאנגווייליגקייט.

— און וואָס בין איך שולדיג, מאמע? איך בין ניט שולדיג.
 — ווער דען איז שולדיג? איך בין שולדיג? אויף מיר האָט ער זיך געלאָזט געלר קאָסטען? מיך האָט ער געשיקט אין היי-סקוהל? פאר מיר האָט ער געהאלטען מוזיקטיטשערס? איבער דיר האָט ער רואינירט זיין לעבען. ער וואָלט געקענט קריגען אַ ליידי, אַ פּוירסט קלאַס אמעריקאן ליידי. וועמען נור ער וואָלט געוואָלט. ער האָט אָבער ניט חתונה געהאט, געווארט אויף דיר — וואָס מיינסטו, דו האָסט איהם דעם קאַפּ פערדרעהט און יעצט ווילסטו ניט? מיט וועמען שפיעלסטו זיך? וואָס מיינסטו, ער איז דיין גלייכען? דו ווייסט, ווער דער אַנקעל איז, דו ווייסט?

מאַשאַ האָט ניט פערשטאַנען, וואָס די מאמע מיינט. זי האָט ניט פערשטאַנען פארוואָס זי האָט דעם אַנקעל דעם קאַפּ פערדרעהט. זי האָט ניט פערשטאַנען, וואָס זי האָט געטהאָן אזעלכעס דעם אַנקעל, פאר וואָס דער אַנקעל דארף אזוי ביזן זיין. עס האָט זיך איהר גע-דאַכט, אַז די „מא“ און „פא“ קענען גאָר ניט דעם אַנקעל; אַז זי וועט אהין געהן און וועט איהם אלעס זאָגען, און דער אַנקעל וועט אלעס באַלד גוט מאַכען — ווי ער טהוט יעדעס מאָל ווען עס איז טראָבעל.

— איך וועל אהין געהן צום אַנקעל, איך וועל איהם אלעס זאָגען, איהר וועט זעהן, דער אַנקעל וועט ווידער גוט ווערען — האָט מאַשאַ געזאָגט.

— שוין צו שפעט, צו שפעט, ער וויל ניט הערען און געדענקען מעהר — האָט אהרן געוויינט.

— וואָס צו שפעט? עס איז גאָר ניט צו שפעט! — האָט ראָזע געשריען אויפ'ן מאָן — וואָס פערקלאָגסטו מיר דעם קאַפּ? נאר איינער — האָט זי געקנייפט דעם מאָן — לאָז זי זיך נור זעהן מיט'ן אַנקעל, ער וועט איהר שוין די נאַרישקייט ארויסשלאָגען פון קאַפּ.

גלויבען אין זיך, קיין ענערניע, נור די גונסט פון אַנקעל, וועלכע ער האָט געקויפט מיט זיין טאַכטער'ס גליק — און די גונסט שטעהט אין געפאהר, זיין גאַנצע פרנסה, זיין לעבען, זיין ברויט און דירה. ער האָט זיך געזעהן זינקען אין דעם אַבגורנד, פון וועלכען ער האָט זיך ארויסגעקריגען. דער איד האָט פערלויבטן פון וואָג, וואָס ער האָט צוגענומען דורך דער צייט וואָס איז איהם גוט געגאנגען — דער איד האָט אַנגעהויבען אויסצוזעהן ווי אין די אמאָליגע יאהרען, ווען ער האָט געארבייט ביים אַנקעל אין שאַפּ.

נור די מוטער, ראָזע, האָט זיך ניט אונטערגעגעבען. צוערשט האָט זי געלאכט פון דער גאַנצער געשיכטע: די מויד האָט זיך דעם קאַפּ פערדרעהט, זי וועט זיך אויסשלאָפּען וועט זי ניכטער ווערען. אבער אז זי האָט געזעהן, אז די מויד האָט זיך אויסגעשלאָפּען און איז ניט ניכטער געוואָרען — האָט זי גע'טענה'ט צו מאַשאַ, אז זי האָט שוין קיין רעכט ניט חרטה צו האָבען.

— יעצט געהסטו חרטה האָבען? צו שפעט, מיין טאַכטער. האסטו איהם ארומגעפיהרט ביי דער גאָז פאר פיער יאהר. ער האָט פּעדשפּיעלט זיין לעבען איבער דיר; ער וואָלט געקענט חתונה האָבען מיט דער שעהנסטער און בעסטער מיידעל, ניט מיט אַזאַ שנאַרעריז ווי דו, וועלכער ער האָט אַ קליידעל געקויפט — יעצט געהסטו חרטה האָבען? יעצט, ווען ער האָט זיך געלאָזט קאַסטען אזוי פיעל געלד פאר דיר, און געוואַרט אויף דיר אזוי לאַנג, האסטו דו נאָך דערנאָך חרטה? צו שפעט, מיין טאַכטער, צו שפעט. האסטו בעדארפט חרטה האָבען ווען ער האָט דעם ערשטען דאלאַר זיך געלאָזט קאַסטען אויף דיר, ווען דו ביזט נאָך אַ קליינע געווען, בעפאַר ער האָט דיין טאַטען אַ דזשאַב געגעבען — אויף האַפּקינס סטריט. אויף האַפּקינס סטריט האָסטו בעדארפט חרטה האָבען, ניט יעצט.

— אוי, ראָזע, עס איז שוין סיי ווי סיי צו שפעט. דער אַנ-קעל וויל מעהר ניט הערען און געדענקען דערפון.

מאַשאַ האָט איינגעזעהן, אז די מאַמע האָט רעכט, נור דאַך האָט זי זיך ניט געפיהלט שולדיג. עס איז אַלצדינג געוואָרען אזוי אַהן איהר וויסען. זי האָט ניט געוואוסט, ווען זי איז אַ קינד געווען, וואָס עס הייסט חתונה האָבען. ערשט יעצט האָט זי עס דערפיהלט. און פאר וואָס זי האָט זיך אַם מעהרסטען געשראַקען איז געווען — וואָס

.13

מאַשאַ טרעפט זיך מיט'ן אַנקעל.

— וואָס וועט יעצט זיין, ראָזע, וואָס? — האָט אהרן מעלניק געוויינט.

אין דער היים איז געווען תשעה-כאב. די שטובען ניט צוגע-ראמט א פאַר טעג. מען האָט ניט גענעסען, ניט געשלאָפען. די איבעריגע קינדער זיינען געקומען צו פאַהרען פון דער קאָנטרי דאָס שוועסטערעל ציליע, וועלכע האָט קליינערהייט, ווען אהרן האָט נאָך געוואָהנט אין האַפּקיןס סטריט, געשפּיעלט „מאוויעס“, איז יעצט שוין געווען אן ערוואַקסענע פּריילין, געגאנגען אין היי-סקוהל, און האָט שוין געהאט אַליין אמביציעס צו ווערען אַ כּלח; זי האָט אַם מעהרסטען אנגעברויעט און געוויינט, אז די שוועסטער געהט זי אונגליקליך מאַכען. די איבעריגע קינדער, וועלכע האָבען זיך שוין ערצויגען אין וואוילטאָג, נור האָבען נאָך ווי אין אַ חלום געדענקט די אַרימקייט פון האַפּקיןס סטריט, האָבען מעהר געפּיהלט ווי פּער-שטאַנען דאָס אונגליק. זיי האָבען ניט געוויינט, נור זיינען אַרומגע-גאַנגען קינדיש-פּערזאָרגט און ערנסט, און די קינדישע פּערזאָרגטקייט האָט מעהר געווירקט אויף מאַשאַ'ן ווי דעם פּאַטער'ס טרעהרען. לאה'לע, די אינגסטע שוועסטערעל, וועלכע האָט פון קליינערהייט אָן געהאט די געוואָנהייט צו שפּיעלען די „אַמעריקאַן ליידי“, און האָט געהאַלטען אין איין פּערריכטען דאָס ענגליש אין שטוב, זי האָט נור געקוקט מיט איהרע קינדישע אויגען אויף מאַשאַ'ן. מאַשאַ איז געווען איהר אידעאל, און זי האָט ניט געוואוסט וואָס צו זאָגען. זי האָט געפּיהלט, אז מאַשאַ טהוט אזוי — מוז עס אזוי זיין.

און דער פּאַטער, אהרן, איז אַרומגעגאַנגען אין שטוב הילפּלאַן און שוואַך אזוי ווי זיינע קינדער, מיט אַ פּערבונדענע קאַפּ און האָט זיך געהאַלטען אין איין ברעכען די הענד:

— וואָס וועט יעצט זיין, וואָס?

אַ שרעק האָט אַרומגעכאַפט דעם איד פאַר די אַרימקייט וואָס שטעהט איהם פאַר. ער האָט גאָר ניט געהאט אין זיין לעבען, קיין

— אַנקעל, וואָס רעדט דער אַנקעל! יעס איז דאָך גאָר ניט געשעהן. דאָס מיידעל וועט דאָך פּערשעהמט ווערען — וואָס רעדט דער אַנקעל!

דעם אַנקעל האָט עס זיס געטהאָן. ער האָט אַ מינוט אַבגעבויגען דעם בריעף און אָנגעקוקט אהרן'ען.

— סעם!

סעם איז געקומען צו לויפען

— ווי האָט מען איהם גערופען אין דער היים? — פּרעגט ער, ווייזענדיג אויף אהרן'ען.

סעם איז שטעהן געבליבען, געצווייפעלט אַ מינוט:

— דאכט זיך „גארגעל“.

— גארגעל איז אַלל-דייט! — ער האָט זיך אויפגעהויבען און

איז ארויסגעגאנגען פון געשעפט אָהנע אַ בליק צו שענקען אהרן'ען.

— סעם, דהי גודס מוז געליפערט ווערען נאָך באַלטימאָר ביז

דעם ערשטען, געהערט?

— יעס, אַנקעל.

דער אַנקעל איז ארויסגעקומען אויף דער גאס. ער האָט ניט

געוואוסט וואָס מיט זיך צו טהאָן. די פאסיע האָט נאָך אין איהם

געברענט, און זיך וועלענדיג קיהלען איז ער אוועק צום „ווייבעל“

(א זאך וואָס ער האָט ניט געטהאָן זייט ער איז מיט איהר מאן

דורכגעקומען וועגען די קינדער). גענומען דאָס ווייבעל אין אַ בעי

זונדערען צימער אריין, און אוועקגעזעצט זיך מיט איהר עסען גע

בראָטענע קאָטשקעלעך און טרינקען שנאָפּס. איהר מאן, דער קאָ

לעקטאָר פון זיינע הייזער, האָט זיי געמוזט בעדיענען, טראָגען די

נוטע זאכען אין שטיבעל אריין. געלאָזט זיך פון איהם די קאמאשען

אראַבציהען און גערופען איהם „גאליציאַנער שמענדריק“. דער אַנ

קעל האָט זיך אָנגע'שכור'ט (א זאך וואָס האָט זיך זעלטען געטראָפען

מיט איהם) און איז איבערגעבליבען ביים „ווייבעל“ איבערנאכט...

בעט, זי זאל ווארטען אויף מיר אין בעט א האלבע נאכט — און איד מיט אנדערע ווייבער. א, זי וועט זיך אויסריכטען ביי מיר.

עפעס אינוועניג אין זיין הארץ האט געצווייפעלט אין זיין שטארקייט. און די פאסיע האט געברענט דעם עפעס אין הארצען צו איבערצייגען, אז ער וועט עס געוויס טהאן, און געברומט פאר זיך:

— צי זי וויל יא, צי זי וויל ניט — קינדער מוז זי האבען.

אין דעם איז ווער צוגעגאנגען צו איהם. ער האט אויפגעהויבען זיינע ברעמען און געזעהן מאשא'ס פאטער, אהרן, שטעהט פאר איהם א בלייבער, א דערשראקענער, קוקט זיך ארום אויף אלע פיער זייטען אויב קיינער הערט ניט.

— אַנקעל, ס'איז געווען א מיסטייק. דאָס מיידעל האָט דערנאָך געוויינט אַ גאַנצע נאַכט. זי ווייסט ניט וואָס עס איז געווען מיט איהר.

דער אַנקעל האָט געוואוסט, אז דער איד זאָגט ליגען. ער זאָגט עס דערפאַר, ווייל ער האָט מורא פאַר זיין שטיקעל ברויט. נאָר דאָך איז עס איהם געווען אנגענעהם צו הערען. האָט ער זיך פערטיעפט אין די בריעף, געלאָזט אהר'ען רעדען און ניט געמאכט זיך הערען.

— אין אַ פאַר טעג ארום, זי וועט זיך גוט אויסניכטערען, זאָל דער אַנקעל אריינקומען. אלעס וועט זיך ערקלעהרען.

— שאַט-אָפּ, מעהר זאָל קיין רייד ניט זיין. האָב ניט קיין מורא, איד וועל דיר ניט ארויסזעצען. אי עס נאט דהיס קינד און עי מען — פאַרלויפּיג ניט, ביז דו וועסט ניט קריגען קיין בעשעפטיגונג. נור פערשטעהסט דאָך, אז אויסהאַלטען דיר מיט דיין הויז, ווי ביז יעצט, קען קיין רייד ניט זיין. מאשא איז מיר יעצט גאָר ניט — שי דאָזנ'ט לייק מי. איד האָב גאָר ניט צו איהר, איד ווינט איהר אלעס גוטס און אז דו וועסט דארפּען נדן פאַר איהר — פליען, ווי יעדען מיין לאַנדסמאַן. אי עס נאט דהיס קינד און עי מען — נור פערשטעהסט דאָך, אז עקסטראַ עקספענסעס קען איד ניט. ווילסטו ביי מיר בלייבען — וועסטו דארפּען צוריק ארויפגעהן אין שאַפּ אריין, אַז ניט וועל איד דיר געבען גוטע רעקאָמענדאציעס.

און איינגעפלאנצט געוואָרען צו מאשא'ן דורך דער צייט וואָס ער האָט זיך מיט איהר אָבגעגעבען, האָט געגען דעם פראַטעסטירט. און דאן האָט ער טיעף געפיהלט, אַז ניט דאָס וויל ער פון מאשא'ן. אַז ווען ער וואָלט נור דאָס געוואָלט — זי נור צו בעזיצען — וואָלט ער שוין דאָס לאַנג געהאַט. די גאַנצע זאַך, וואָס ער האָט אזוי לאַנג געוואַרט אויף מאשא'ן און זיך מיט איהר אזוי פיעל אַב-געגעבען — איז געווען דערפאַר, וואָס ער האָט געוואָלט — אַז זי זאָל וועלען. זי זאָל אַל י י ז וועלען — ניט דערפאַר וויל דער אַנקעל וויל. ער האָט געוואָלט, אַז זי זאָל איהם ליעב האַבען, גוט ליעב האַבען און וועלען אזוי חתונה האַבען ווי ער. אויף דעם האָט ער געוואַרט. דאָס איז געווען זיין גאַנצע האַפנונג די לעצטע יאָהר רען — דורך דער גאַנצער צייט וואָס ער האָט זיך אָבגעגעבען מיט איהר. ער האָט דאָס געזעהן אין זיין פאַנטאַזיע יעדען טאַג און גע-קויקט זיך מיט דעם — זי ווערט זיין ווייב. זי ווערט שוואַך, בלייב, און ער האָט רחמנות אויף איהר. זי ליגט אין קינדפּעט, פון איהם אין קינדפּעט. אַ בלייבע קוקט זי אויף איהם מיט איהרע גרויסע טרעהר רען-אויגען, און ער האָט רחמנות אויף איהר. אויף דעם האָט ער גע-וואַרט, און דאָס וועט שוין ניט זיין. אַלעס וועט זיין: חתונה האַ-בען, קינדער האַבען, נור דאָס וועלען — אַז זי אַליין זאָל וועלען — דאָס וועט ניט זיין. דאָס האָט ער נעכטען אין איהר בליק, אין איהר פּערוויינטען בליק אזוי טיעף געזעהן. און פאַר וואָס זאָל עס ניט זיין? פאַר וואָס קען עס ניט זיין מעהר? פאַר דעם האָט ער געהאַפּט, פאַר דעם האָט זיך געלוינט דאָס לעבען, און דאָס לאַנגע וואַרטען.

ער איז ביז געוואָרען. ווידער האָט די פּאסיע געברענט אין איהם. אַז דאָס קען ניט זיין, זאָל גאָר ניט זיין. צוטרעטען זי, צו ברעכען און אוועקוואַרפען. אַ נקמה-געפיהל האָט געברענט אין איהם. ניט איינמאָל צוברעכען, נור יעדען טאַג. חתונה האַבען מיט איהר, צי זי וויל, צי זי וויל ניט. נור צוערשט מוז זי קומען זיך בעטען. ערניעדריגען זי, בעטען זיך ביי איהם, אויף די פּיס בעטען. קושען די הענד און בעטען זיך: האַב חתונה מיט מיר. אַ, איד וועל זי שוין ברענגען אויף די קניען פאַר מיר. און קינדער מוז זי האַבען, צי זי וויל יא, צי זי וויל ניט — אין קינדפּעט ליגען פון אַנקעל. און האַלטען זי ווי אַ חונד, ווי אַ הינטעלע אָנגעבונדען ביי מיר, ביים

בעסטען וואָלט ער יעצט אַרײַן צו מאַשאַ'ן, זי אַרויסגענומען מיט אַ מאַשין ערגעץ־וואו אויף אַ זומער־פּלאַץ און געשטאַנען מיט איהר איבער נאכט, ענטציקט זיך מיט איהר פיגור, מיט איהר לאכען, מיט איהר אין גאַנצען און געלעבט אין די זיסע פּערציקטע האַפּנונגען, וועלכע האָבען אָנגעפּילט זיין לעבען און זיינע חלומות דורך די צײַט וואָס ער האָט געוואַרט אויף איהר... די ענטציקונגען האָבען נאָר ניט אויפגעהערט ביז איצט, און ער האָט זיך גאָר ניט געשראַקען פאַר איהרע רײד. ער האָט געוואוסט, אז ווען ער וויל קען ער אלעס אויספיהרען, צי זי וויל יא, צי זי וויל ניט. ער דאַרף נור אײַן וואונק געבען. נור ער האָט זיך עפּעס אָנגעהויבען צו שרעקען פיעל מעהר פאַר זיך אַלײַן. אינוועניג האָט זיך בעהאַלטען אין איהם אַ חשד, וואָס זאָגט איהם, אז ער איז שוין צו אַלט אָנצוהויבען אַ נײַעם לעבען. אז דאָס לעבען, וואָס ער וויל, וועט ער ניט קריגען. ער וועט עס ניט קענען קויפען ניט מיט זײַן געלד און ניט מיט זײַן מאכט... ער האָט דעם געדאַנק ניט געוואַלט צולאָזען צו זיך און געקעמפּט געגען איהם. און עפּעס ווי זיך אַלײַן צו איבערצײגען, אַז ער בעזיצט נאָר די קראפט אָנצוהויבען אַ נײַעם לעבען, האָט איהם אַרומגעכאַפט אַ פּאַסיע צו טהאָן עפּעס אַ שלעכטע זאַך — צו אַפּפּערען מאַשאַ'ן. עס האָט זיך איהם געגלױסט צו צופאַהרען מיט דער מאַשין נאָר מאַשאַ'ן, זי אַרויסצונעהמען, איבערבלייבען מיט איהר ערגעץ־וואו איבער נאכט, צוברעכען זי, צוטרעטען זי — און ניט חתונה האָבען מיט איהר. געבען איהר פאַר דעמעדזשעס — געלד, נדון, און ניט חתונה האָבען מיט איהר. ער האָט געוואוסט, אז ער קען עס אויס־פיהרען, אז עס וועט איהם קײנער גאָר ניט טהאָן דערפאַר. עס קען איהם קײנער גאָר ניט טהאָן.

אין זײַן פּאַנטאזיע האָט ער שוין געזעהן מאַשאַ'ן אַ צובראַכענע, זיצט אין דער היים אַ קלאַגענדע. זי, דער טאַטע, די מאמע, קומען און בעטען זיך בײַ איהם... אונגליקליך געמאַכט דעם קינד... און ער — געלד וועל אײך געבען, נאָר חתונה האָבען וועל אײך ניט. ער האָט זיך געקױקט מיט דעם נקמה־געפיהל.

ער וואָלט עס אויסגעפיהרט אײך, נור אינוועניג אין האַרצען האָט איהם ווער געזאָגט, אז דאָס איז ניט דער ריכטיגער וועג. אַ פּאַטערליכעם געפיהל, וואָס האָט זיך אַרײַנגע'גנב'עט אין זײַן האַרץ

טער, וועלכער שעחמט זיך ניט מיט זיי און דערמאָהנט זיך פון דעם אַלטען ליבענען קוזמיון, נאָך וועלכען אלע בענקען.

— ווער געדענקט דאָס ניט דעם אַלטען ר' יצחק, אַ איד אַ מכנים אורח געווען, אוראי אין ג'ערדן... — האָט זיך דער אַלטער אָנגערופען.

— אוראי אין ג'ערדן, הא, ר' שלמה, — האָט דער אַנקעל זיך פערקלעהרט וועגען ג'ערדן און גיהנום-זאכען, וועגען וועלכע ער האָט אין גאנצען פערגעסען... עס האָט זיך איהם געדאכט, אז ער האָט זיין נאנץ לעבען פערשפיעלט, און ניט אָנגעגרייט זיך קיין ג'ערדן — און אפשר איז יעצט צייט אַנצוהויבען לעבען פאר'ן ג'ערדן: צו בויען אַ גרויסע שוהל. אלע קוזמינער לאַנדסלייט זאָלען זיצען אין שוהל און דאוונען, און ער זאָל זיך דעם גאנצען טאָג אַבגעבען מיט „טשאַ-רינע“. פאר דער וועלט איז ער שוין צו אלט — צו שפעט אָנגעהויבען. זאָל כאַטש זיין אַ צווייטע וועלט און אפשר האָבען די אלטע אידען רעכט — עס איז גאָר ניטאָ קיין דיזוועלט, נור דאָס ריכטיגע לעבען איז ערשט אויף דער צווייטער וועלט...

איין מינוט האָט געדויערט די אלע געדאנקען, וועלכע זיינען אזוי פלוצים דורכגעלאָפען דעם אַנקעל אין קאָפּ; איין מינוט נור האָט געדויערט דאָס אַבזאָגען זיך פון דער וועלט, פון מאַשין, פון די אלע ענטזיקענדע גענוסען מיט וועלכע ער האָט זיך געפייניגט אין לאַנגען וואַרטען — באַלד איז אלעס ווידער אין איהם לעבעדיג גע-וואָרען. ער האָט זיך פלוצים אויפגעהויבען, דאָס פנים האָט בעקומען די מינע, פאר וועלכער אלע האָבען געציטערט, די אויגען שטאַר-אונ-בעוועגליך, גלייכגילטיג, מיט דעם פּעראַכטענדען שמייכעל אויף די ליפען, און געזאָגט צו סעם'ען:

— די ארבייט מוז פארטיג ווערען ביז דעם ערשטען. געדענק — באַלטימאָר. ווי מאַסט דעליווער די גודס. — און אַהנע צו שענקען אַ בליק די לאַנדסלייט איז ער צוריק אראָב אין זיין אַפּיס, גענומען זיך איינגראַבען אין די בריעה, אין די אַרדערס, אין די ביכער, נור דער קאָפּ איז ניט געשטאַנען צו קיין זאך. וויפיעל ער האָט זיך ניט גע-פּראַווט פּעראַינטערעסירען מיט די ביזנעס — עס איז איהם ניט געלונגען. אהיים געהן האָט ער ניט געוואָלט. די היים איז איהם געווען לאַנגווייליג און ער האָט מורא געהאט פאר אַיחר. צום

מען געקענט — און יעצט זיינען זיי אלע זיינע משרתים און האבען מורא פאר איהם, און זיינען שטיל געוואָרען ווען ער איז אריינגע-קומען. איהם האָט זיך מיט אַמאָל אליין פּערגלֹוסט צו הערען דער-צעהלען פון קוזמין — אַלמטע מעשיות, וואָס איז איהם אָנגעגאָנגען ווען ער איז אַ קינד געווען, און עס האָט זיך איהם געדאַכט, אז קיין אַנדער לעבען האָט ער ניט געהאַט, נור דאָס לעבען פון זיין קינד-הייט וועגען וועלכע זיי דערצעהלען דאָ.

— דערצעהלט, ר' שלמה, דערצעהלט ווייטער פון קוזמין, — האָט זיך אָנגערופען דער אָנקעל, נאָך אַ לאַנגען בעטראַכטען זיך. אָבער ר' שלמה איז שטיל געבליבען. די לאַנדסלייט זיינען ניט געוועהנט געווען צו רעדען מיט'ן אָנקעל גלאַט אזוי ווי מיט זייערס אַ גלייכען. זיי האָבען געבויען טיעף די קעפּ איבער די רעק און הויזען וואָס זיי האָבען גענעהט, און פּעררוישט דעם שאַפּ מיט דעם קלאַפּען פון די מאַשינען, און די פּרעסערס האָבען געזעצט מיט די פּרעס אַייזענס. פון וועלכע עס האָט זיך געהערט דער רינגער גאָז. דעם אָנקעל איז טרויעריג געוואָרען. אַ מינוט איז איהם דאָס אלעס ניט פּערשטענדליך געווען. צו וואָס האַלט ער דאָ אַט די שעהנע בעלי-בתים פון קוזמין אין דעם שטיקענדען שאַפּ, אַיינגעשפּאַנט ביי דער נאָדעל. צו וואָס און פאר וועמען יאָגט ער זיי און זיך, און מאַד טערט זיי ביי די לאַנגווייליגע אַרבייט. אַ מינוט האָט ער געקלעהרט. אפשר וואָלט נאָר בעסער געווען צו בעפרייען קוזמין און אליין אהיים צו פּאַהרען אין דער קליינער שטעדטעל און ווערען דער גרעסטער נגיד, מיט שבת, מיט יום-טוב — מיט צוויי גרויסע בולאַנעס, ווי ר' יצחק דער אַקסען-סוחר, זיין בעל-הבית, האָט געהאַט און צו לעבען דאָס אַלמטע אירדישע לעבען וואָס ער האָט געקענט פון זיין קינד-הייט. — און איהר געדענקט נאָך. ר' שלמה, דעם אַלמען ר' יצחק? איהר געדענקט זיינע שבתים? אַהיים געקומען פרייטאָג מיט צוויי בולאַנעס, איהר געדענקט? — האָט זיך דער אָנקעל אָנגערופען מיט בעוואַסערטע אויגען.

די אידען האָבען מורא געהאַט צו געדענקען דעם אַלמען ר' יצחק אין דער צייט, ווען דער „אָנקעל“ איז ביי איהם געווען אַ שמיים-יונג. נור דעם אָנקעל'ס ווערטער האָט זיי טיעף געריהרט און אַז אונטערגענצטע ליבע האָט זיי אַרומגענומען פאר זייער וואַסלטהע-

און עס האָט זיך אָנגעהויבען בענקען. דאָס בענקעניש האָט זיי מוטא געגעבען צו קעמפּפּען געגען די זיס־נורענדיגע גאז שטאַפּען און פייכטען לופט־רויך און אויפהאַלטען זייער ענערגיע. מיט אַמאָל האָט זיך שלמה'לע דאָרפ־ס־געהער צולאָזט איבער דער מאַשין — אָנגעהויבען צו יאָנען די מאַשין מיט די פּיס — די לאַנדסלייט האָבען עס גערופּען „מנחה־דראַוונען“. ער כאַפּט אַריין אַ מנחה. און היים אָקס האָט זיך אָנגערופּען:

— הער, נור דו, גאַרגעל, וואָס צולאָזט דו זיך צו „מנחה“ אויפ'ן קול? ...

עס איז אוועק אַ שמועס פון דער היים. קוזמין האָט אויפגעלעבט מיט אַלע זיינע דערפער, וועגען, שענקען און פּישיעזשערס. עס האָט אויפגעלעבט דער אַלטער רבי פון קוזמין, און ר' ליבוש'ל דיין, און דער אַלטער הזן, און אַלע געסלעך און ווינקעלעך פון קוזמין. פון קוזמינער בית־עולם זיינען אויפגעשטאַנען די טויטע וועלכע רוהען אין טיעפען גראָז הינטער די מציבות, און זייערע נשמות האָבען געשוועבט צוויי־שען די פרעם אייזענס און מאַדעל־פּאַדעם, אויף קאַפּאַטעס און ניי־געשניטענע הויזען. זיי האָבען ניט געהערט, די קוזמינער, דעם אַנ־קעל קומען. זיי האָבען ניט געזעהן דעם אַדיוטאַנט סעם — זיי האָבן בען געלעבט אין אַלטען קוזמין, אין די פאַרנאַכטען צווישען מנחה און מעריב, אין קוזמינער בית־המדרש.

— העי, קוזמין, וואָס איז דער מעהר? I — האָט סעם אויס־געשריען — נו, יא. דער אַנקעל לאָזט שניידען סטאַק, כדי די שנאָ־רערס זאָלען האָבען וואָס צו פרעסען, האָבען זיי רעכט! וואָס טויג זיי אַרבייטען, מען דאַרף סיי ווי סיי ניט די אַרבייט. אַז דער אַנקעל וואָלט מיר געהאַרכט—

נור דער אַנקעל האָט איהם איינגעשטילט מיט אַ בעוועגונג פון די הענד און געקוקט אויף קוזמין.

עס זיינען אַלע געווען אידען, וואָס ער האָט געקענט פון זיין יוגענד. מיט אַ טהייל פון זיי האָט ער פּערבראַכט אין איין חדר, אַרומגעלאָפּען אין גאַס, אַהיים געטראָגען שטעלען פון די אויבס־סוחרים פון מאַרק, און דערפאַר געקראָגען פּערפּוילטע אויבס. פיעלע פון זיי האָט ער געקענט ווען זיי האָבען געלעבט אין נגידות און עשירות און ער האָט ניט געוואַגט זיך צו גלייכען צו זיי. ער האָט זיי אַלע־

איז ער יעצט אויך ארומגעגאנגען אָנגעלאָדען און אלע האָבען מורא געהאט פאר איהם. נור צייט דער אַנקעל איז אַ חתן געוואָרען. האָט ער זיך אָנגעהויבען צו שאַנעווען און איז ניט אַריינגעקומען אין שאַפּ אין די הייסע טעג, דורכדעם האָט מען זיך ניט געריכט אויף איהם.

די שניידערס האָבען טאַקע געמיינט, אז דער אַנקעל איז ניטאָ. און סעם, זייט דער אַנקעל איז אַ חתן געוואָרען, האָט אויך געגעבען אַ מאָד מיט דער האַנד און איז ניט געווען מעהר אזוי געטריי דעם אַנקעל. דורכדעם האָבען זיי זיך ערלויבט צו באַלאַמוטשען. עס איז אויך געווען איינער פון די הייסטע טעג. די היץ איז געווען אונמעגליך איבערצוטראָגען אין דעם ניערדיגען לאַנגען שאַפּ, וועלכער איז געווען איבערגעמאַכט פון אַ בוידעם אין אַ ווערקשטעל. דער ציגעלנער דאָר, וועלכער איז נאָקעט געלעגען איבער די קעפּ פון די אַרבייטער, האָט געבראַטען פון די אַנגעוואַרעמטע היץ. איבער'ן גאַנצען לאַנגען שאַפּ האָט זיך געהערט אַ זיס־הלשות'דיגער געשמאַק פון נאַז, וואָס האָט גערונען פון די ראַבערנע פייפּס, מיט וועלכע די פּלעט־אייזענס פון די פּרעסערס זיינען געווען בעהעפּטעט. די פּרעסערס זיינען געשטאַנען האַלב־נאַקעטע און האָבען מיט זייערע אָנגעהיצטע אייזענס געפּרעסט די נייע וואַלענע שטאַפּען. די פּאַרע פון די גענעצטע שטאַפּען האָט פייכט געמאַכט די לופּט און געוואַרפען אַ מיעדקייט. די מיעדקייט איז געקראַכען אין די ביינער און איינגעשלעפּערט דעם מאַרד. אלעמען האָט זיך געוואַלט שלאָפען — פון גאַז־געשטאַנק און פון שווייס־גע־שטאַנק. פיעלע האָבען ניט געקענט ביישטעהן דעם יצר־הרע פון שלאָף און זיינען געפאַלען אויף די שמוציגע מאַשינען און געכאַפט אַ דרע־מעל. אַנדערע, די שטיק־נעהערס, האָבען אויפגעהאַלטען זייער וואַ־כעדיגקייט מיט אַ זמר'ל. יעקיל דעם חזו'ס האָט זיך דערמאַנט אַן אַלטען, אַלטען ניגון פון ראש השנה מוסף, וואָס דער אַלטער חזן האָט געזונגען אין קוזמינער שוהל — און אַ סך האָבען זיך אויפגעכאַפט פון שלאָף צוליבע דעם ניגון און דערמאַהנט זיך אַן ראש השנה אין קוזמין. דער ניגון האָט אַרויסגערופען זיסע עראַינערונגען, פון פּיש און ציבעלעס, פון תהלים זאַגען, פון גרינעם פעלד און קאַלטען וואַסער ביי תשליד, און נאָך אַ סך זיסע זכרונות פון דער היים, מיט דעם היי־מישען הימעל, פון אַלטען קוזמינער בית־עולם מיט דעם תשעה־באַב־געשמאַק, און פון ראַזשינקע וויין און שבת פאַרנאַכטליך מקוה געהן.

און גרויסע טרעהרען האָבען אָנגעפילט דעם גאנצען הלל פון אויג.
זי האָט נעקוקט דעם אַנקעל אין פנים אַריין און געזאָגט:

— מאַסט אַי מערי יו, אַנקעל? אַי קענ'ט, אַי קענ'ט. — און די
פיעלע זאפטיגע טרעהרען האָבען אויסגערוגען פון די אויגען און
געפערעלט זיך פון די אויגען-הערלאך אראָפּ אויף די באַקען.

דער אַנקעל איז בלייב געוואָרען און איז געבליבען אַהן ענטפער.
— מאַשאַ לעבען, וואָס טהוסטו?

— מאַשאַ, מאַשאַ, — האָבען פאַטער און מוטער אָנגעהויבען
שרייען.

— שאַט-אָפּ! — האָט דער אַנקעל זיי איינגעשטילט מיט אַ
שאַרפען פּעראַכטענדען בליק.

— אַלל-רױט, קיד, געה שלאָפען, — האָט ער געזאָגט צו מאַשאַ'ן
און איז אַרויסגעגאַנגען אַהנע צו שענקען אַ בליק די דערשראָקענע
טאַטע-מאַמע.

.12

דער טייפּעל נעהמט איהם.

דער אַנקעל איז געקומען שפעט איז ביזנעס. ער איז געווען
ערנסט געשטימט און גענומען זיך נאַכקוקען די אַרדערס. ער האָט
אַבגעשראַקען מענשען מוט זיין אָנגעכמוּרעטען בליק און שווער
אַטהעמען. ער האָט געהאַלטען אין איין אויספרעגען די מענשען און
זיך אַרויסגעוויזען ניט פּערטרויענדיג. זיין „אַדיוטאַנט“ סעם איז ניט
אַבגעטראָטען פון זיין זייט. איז איהם עפעס ניט געפעלען, האָט ער
פאַרווירפּע געמאַכט סעם'ען. גערעדט האָט ער צו סעם'ען און גע-
קוקט האָט ער אָבער אויף דעם שולדיגען, און דאָס איז גענוג געווען,
אַז עס זאָל פון יענעם דאָס חיות אַרויס.

ער איז אַרויף צו די שניידער אויף דעם אויבערשטען שטאַק.
עס איז געווען סלעקצייט און דער אַנקעל האָט געלאָזען שניידען סטאַק,
היי די אַרימע לאַנדסלייט זאלען האָבען פון וואָס אַ לעבען צו מאַכען
אין ווי יעדעס מאָל, ווען דער אַנקעל פלעגט לאָזען שניידען סטאַק.

— וואס מיינסטו, דער נייער קאלעקטאר וואס איך האב אָנגע-
שטעלט פאר די הייזער דאן-טאון, ווי רופט מען איהם דארט, יודעל
דער רעסטאראַטאר, ער וועט זיין אַלל-רייט?

— איך ווייס ניט וואס דער אַנקעל דארף נייע מענשען. אויף
פרעמדע מענשען איז זיך קיינמאל ניט גוט צו פערלאָזען, — האָט זיך
אהרן אָבערופען מיט מעהר דרייסטקייט.

— אויף פרעמדע מענשען איז זיך ניט גוט צו פערלאָזען, האָ
אהרן, — האָט דער אַנקעל געזאָגט גלייכנילטיג, אויפגעהויבען זיך,
צוגעגאנגען צום שפיעגעל, איינגעשפיעגעלט זיך. ער האָט, ווי זיין
געוואָנהייט איז געווען, פון וועלכער ער האָט זיך ניט געקענט אָב-
געוועהנען, ארויפגעשפיגען אויף דער האַנד און געגלעט זיך די ווייס-
גרויע האָהר וואָס זיינען זעהר שטאַרק געוואקסען ביים קארק און
זיך נאָך געשווארצט ביי די וואַרצלען.

— מאַזעס לעבען, וועסט מיר אפשר צוליעב טהאָן און פערזוכען
פון מיינע מילכיגע קרעפלאַך; איך האָב זיי ספעשעל געמאכט פאר
דיר, — האָט זיך אָנגערופען ראָזע, וועלכע האָט צייט מאַזעס איז אַ
חתן געוואָרען געפונען מעהר דרייסטקייט צום אַנקעל, גערוצט איהם,
וואָס אהרן האָט באין אופן ניט געקענט ברענגען איבער זיך.

דער אַנקעל האָט אָבער ניט געענטפערט, צוגעגאנגען צו די
טהיר פון מאַשא'ס צימער, אָנעקלאפט און געזאָגט מיט אַ בעפעהלע-
רישען טאָן:

— העי טשיילד, קום אַרויס, די מאַשין ווארט.

אהרן איז ווידער בלייב געוואָרען ווי די וואַנד. נור ראָזע האָט
איהם בערוהיגט מיט בליקען.

עס זעהט אויס, אז דעם אַנקעל'ס שטימע האָט אויך מאַשא
ניט געקענט ביישטעהן. באלד האָט זיך די טהיר געעפּענט און
מאַשא איז אַרויס, אַ בלייכע. זי איז געגאנגען מיט פאַמעלעכדיגע
טריט, איז צוגעגאנגען צום אַנקעל און איז געבליבען שטעהן.

דער אַנקעל האָט איהר אויפגעהויבען דעם קאַפּ מיט זיינע קורצע
פעמע פינגער און זי אָנגעקוקט:

— ווהאט איז דהי מעטער וויטה יו, מאַשא?

מאַשא האָט פלוצים געלאָזט הענגען איהרע אויגען אויפ'ן אָב-
קעל. איהרע אויגען זיינען גרויס געווען, גרעסער ווי געוועהנליך.

און אז דער אָנקעל איז אַרײַנגעקומען, האָט ער געטראָפּען די צוויי זיצען ביים טיש און עסען זיך געמיטהליך.

— וואו איז מאַשאַ? — האָט דער אָנקעל געפרעגט נאָך זייענדיג ביי דער טהיר. בעפאָר ער האָט נאָך „גוד איוונינג“ געזאָגט, האָט ער דערזעהן, אז מאַשאַ איז ניטאָ ביים טיש.

— האַלאָ, מאַזעס! (צײַט דער אָנקעל איז אַ חתן געוואָרען. האָט איהם ראָזע אויפגעהערט צו טיטולירען מיט „אָנקעל“.)
 נור גערופּען איהם ביים בלוזען נאָמען מאַזעס, וועלכער האָט זיך אויסגעדאַכט, אז עס פּאַסט זיך מעהר פאַר אַ חתן־כּחור). האַלאָ, מאַזעס — האָט זיך ראָזע אָבגערופּען, מאַשאַ האָט אַ קאַפּ שמערצען. האָט זי זיך אָביסעל צוגעלעגט בײַ זיך אין צימער. — און אײדער דער אָנקעל האָט נאָך צײַט געהאַט זיך אוועקצוזעצען, האָט זי שוין אַרײַנגערופּען אין צווייטען צימער:

— מאַשאַ, מאַשאַ, זעה נור ווער עס איז דאָ!

— וואו איז זי געווען, וואָס דער קאַפּ טהוט איהר וועה? — האָט דער אָנקעל געפרעגט.

אהרן איז בלייב געוואָרען און דערשראָקען, ווי יעדעס מאָל, ווען עס מאַכט זיך איהם עפעס ניט גלאַט, ווערט ער באלד צומישט און פּערלירט זיך. ראָזע אָבער האָט זיך ניט פּערלירען:

— זי איז געווען אין קוני אײלאַנד זיך אויסבאַדען, אזעלכע היצען, אַהיים געקומען אַ ברוגז'ע. מאַזעס, — האָט זי געוואונקען מיט די אויגען צום אָנקעל, „זאָל ער צוגעהן זי ארויסרופּען; וועמען זי וועט אָבזאָגען, אָבער איהם...“ — האָט די אידענע קאָקעטיש צוגע-וואונקען.

אהרן איז נאָך בלייבער געוואָרען, געשראָקען זיך. ראָזע האָט איהם בערוהיגט מיט אַ וואונק. דער אָנקעל איז ווייטער געבליבען זיצען ביים טיש, גלייכגילטיג, געזאָגט ווי פאַר זיך:

— אז זי וויל זיך ברוגז'ען, זאָל זי זיך ברוגז'ען. — ארויס-גענומען אַ דיקע ציגאַר פון גאַלדענעם ציגאַרען־טאַש, אײנע צונע-וואָרפען אהרן'ען, די אנדערע אָבגעביסען, אויסגעשפּיגען, און געקײט זי אין מויל און געפרעגט אהרן'ען:

— איך וועל ניט חתונה האבען מיט'ן אַנקעל, איך וועל ניט, איך וועל ניט! ...

טאַטע־מאַמע האַבען זיך אַנגעקוקט, ווי דער אונגליק אליין וואַלט מיט'ן דונער אריינגעקומען.

— וואָס רעדסטו? וואָס זאָגסטו? מאַשעלע, וואָס טהוט זיך מיט דיר?

— אי דאָנט וואָנט איט, אי דאָנט וואָנט איט! — האָט מאַשאַ געטאַפּעט מיט די פיס.

— שאַ, שטייל, וועה איז מיר, דער אַנקעל וועט דאָך באַלד אריין. מאַשאַ האָט צוגעקלאַפּט די טהיר פון איהר צימער, הינטער די עלטערען.

— איז וואָס וועט יעצט זיין? דאָזע, איך ווער דאָך משוגע, איך ווער דאָך משוגע, איך געה דאָך פון זינען אראַב! — אהרן האָט מיט אַמאָל דערזעהן די גרוב פון אַרימקייט, פון וועלכער ער האָט זיך אַרויסגעקריגען, און די געפּאָהר ווידער אין איהר אַריינצופאַלען. ער האָט זיך צוריק געזעהן אַן אַפּערייטאַד — ער האָט פּערצווייפּעלט. נור ווי אימער איז אזא פּאַל, ווען אהרן האָט זיך פּערלאָרען, האָט אויך איצט דאָזע גענומען די לאַגע אין איהרע הענד אריין:

— אהרן, געה אוועק, זעץ זיך צום טיש עסען. דער אַנקעל וועט באַלד אַנקומען... — האָט זי געזאָגט מיט אַ בעפעהלענדען טאָן. אהרן האָט געפּאַלגט, זיך אוועקגעזעצט ביים טיש און גענומען ברעכען די הענד:

— וואָס וועט יעצט זיין, וואָס?

— אהרן, הער אויף, דער אַנקעל וועט אַנקומען — ער דאַרף גאָר ניט וויסען, ער דאַרף גאָר ניט אַנזעהן. אהרן האָט אַיינגעזעהן, אַז דאָס ווייב האָט רעכט, האָט אויפגע־הערט און געפּראַווט רוהיג זיצען.

— וואָס איז געשעהן? גאָר ניט איז געשעהן. געפּאַהרען מיט'ן באַי נאָך קוני אַיילאַנד האָט זיך איהר דער קאַפּ פּערדרעהט. זי וועט אַיבערשלאָפּען די נאַכט, וועט זי זיך אויסניכטערען. אהרן האָט אַיינגעזעהן, אַז דאָס ווייב האָט רעכט, איז ער שוין גאָר רוהיג געוואָרען.

אריינצולויפֿען מאַשאַ. טאַטע־מאַמע האָבען פֿריי אויפֿגעאַטהעמט. אין איהרע אויגען איז געווען אַ גלאַנץ פֿון טרעהרען און כּעס. זי האָט זיך אַ מינוט אָבגעשטעלֿט אין מיטען שטוב און אָנגעקוקט טאַטע־מאַמע מיט אַ רחמנות און וויינענדיגען בליק, דאן איז זי ארויס אין אַ הויכען געוויין און איז שנעל אַריין צו זיך אין שטיבעל אַריין.

— ראָזע, וואָס איז דאָס? — האָט אהרן געפרעגט.

— איך ווייס וואָס דאָס איז? וואָס פרעגסטו מיך? קום אַריין

צו איהר.

טאַטע־מאַמע זיינען צו צו מאַשאַ'ס צימער, האָבען אָבער גע־פונען די טהיר פֿערשלאָסען. דער טאַטע האָט זיך געבעטען הינטער דער טהיר:

— מאַשאַ לעבען, וואָס איז דיר? זאָג מיר, ביזט הלילה קראַנק?

אפשר שיקען נאָך אַ דאָקטאָר?

— מיר פאלען דאָך פֿון לעבען, מאַשאַ; וואָס איז דיר, מאַשאַ?

— האָט זיך די מאַמע געבעטען.

מאַשאַ איז אָבער שטום געבליבען הינטער דער פֿערשלאָסענער

טהיר.

— איז וואָס וועט יעצט זיין, ראָזע? — האָט דער מאן געפרעגט.

ווי דאָס ווייב וואַלט נור אליין אין דעם אונגליק שולדיג געווען.

— איך וועל אהין געהן, צו די שנאָדערס, און די אויגען זיי

אויסדראָפֿען, דער מאַמאָן מיט'ן זוהן. וואָס האָבען זיי צו אונז,

וואָס פֿערגינען זיי אונז ניט אונזער שטיקעל אַדים גליק — האָט

ראָזע געזאָגט. מיינענדיג טישאַרלי'ן מיט זיין מוטער.

— אָבער הער אויף, הער שוין אויף! — שרייט דער טאַטע

— מאַשאַ, מאַשאַ לעבען, שרעק אונז ניט; דו שרעקסט דאָך אונז

— האָט זיך דער טאַטע געבעטען הינטער דער טהיר.

פֿון מאַשאַ'ן איז קיין אַנטוואָרט ניט געקומען.

— און וואָס וועט יעצט זיין? דער אַנקעל וועט דאָך באַלד קו־

מען. ער האָט אָנגעקלונגען, אז ער קומט מיט די מאַשין דיר אַרויס־

נעהמען.

דאָ האָט זיך פֿלוצים מאַשאַ'ס טהיר אויפֿגעפֿראַלט, און דאָס

מיידעל מיט ברייט־אויפֿגעריסענע אויגען האָט געשריען צו טאַטע־

מאַמע:

- גען טאטע-מאמע מעהר בעאונרוהיגט וועגען די כלה — און דא איז דאך די כלה געווען מאשא.
- וואו איז זי געגאנגען, ראזע? — איז שוין אהרן געווארען אויך אונרוהיג.
- וואו, איך האב דיר געזאגט, נאך קוני איילאנד; זי האט געוואלט זיך אויסבאדען.
- און מיט וועמען איז זי דאס געגאנגען אין קוני איילאנד, ראזע?
- וואס פרעגסטו מיך? דו ווייסט ניט? זי האט דאך אָנגע-קלונגען, זי געהט מיט טשאַרלי'ן אין קוני איילאנד זיך באדען.
- מיט טשאַרלי'ן, הא? ראזע, מיט טשאַרלי'ן איז זי געגאנגען אין קוני איילאנד. און דער אַנקעל האט מיר אָנגעקלונגען, אז ער קומט באלד אריין מיט דער מאשין זי ארויסנעהמען. דער אַנקעל האט מיך היינט געפרעגט אַ מאָל צעהן אויף איהר. געה זאג איהם, אז זי איז געגאנגען מיט טשאַרלי'ן אין קוני איילאנד. געה זאג איהם מיט טשאַרלי'ן. יעצט וועט ער באלד אריינקומען, זי ארויסנעהמען מיט'ן אויטאָמאָביל, און זי וועט ניט זיין — איז געגאנגען מיט טשאַרלי'ן אין קוני איילאנד — הא, ראזע, שעהן זעהסטו אויס, הא?
- וואס בין איך שולדיג? איך האב זי דען געזעהן? אויפ-געכאפט זיך אין דער פריה און איז אוועק. וואס האב איך געזאָלט טהאָן?
- געה זאג דעם תירוץ דעם אַנקעל. געה, זאג איהם, ער וועט דא באלד זיין, וועסטו דאס איהם זאָגען.
- אהרן, וואס שרעקסטו מיר, אהרן?
- נור אהרן האט זיך באלד אויך דערשראָקען פאר דער שרעק, וואס ער האט אָנגעוואָרפען. האט ער זיך געפרוּאווט ארויסנעהמען פון דער שרעק.
- ראזע, לאָז מיך אָפּ, ראזע. דאס קינד איז זיך געגאנגען באַ-דען, וועט באלד צוריקקומען — וואס מאכסטו חתונות?
- איך מאַך חתונות? — דו מאכסט חתונות!
- ראזע, לאָז מיך אָפּ, ראזע.
- נור באלד זיינען זיי בעפרייט געוואָרען פון דער שרעק, וועלכע זיי האָבען איינס אויפ'ס אַנדערע אָנגעוואָרפען. אין שטוב איז געקומען

ליכען הייליגען גלאַנץ און יעדער איינער האָט אין האַרצען געבענשט און געדאנקט די הייליגע וואונדער־שטאָרט קוני איילאנד וואָס ברענגט פריד, זעליגקייט און שפיעלעריי צו מיליאָנען...

.11

די כלה וויל נישט.

מאשא'ס עלטערען זיינען אונרוהיג געוואָרען אין דער היים, וואָס מאשא איז אוועק אין קוני איילאנד און מען זעהט זי ניט. עס איז שוין געווען שפעטלעך אויך, סאפער־צייט, דער טיש איז גע־דעקט געווען, די געשליפענע גלאַז־וואַרג וואָס אהר'ס ווייב האָט זיך אָנגעקויפט אין שטוב, צייט עס איז איהר גוט געגאנגען, האָט געפינקעלט פון גלעזער־שענקעל ארויס, און מאשא'ס מוטער ראָזע איז געזעסען ביים געדעקטען טיש אַן אונגעדולדיגע, אַמאָל געקלימ־פערט מיט אַ גאַפּעל, אַמאָל אוועקגעשארט אַ טעלער, און געקלאַפּט מיט די ליפּען:

— נאָ דיר אַ קוני איילאנד.

אהרן, וועלכער איז געווען אַהן אַ ראָק, איז געשטאַנען ביים אָפּענעם פענסטער און ארויסגעקוקט אונגעדולדיג אויף מאשא'ן. דאָס קלאַפען מיט'ן ווייב'ס ליפּען האָט איהם דענערווירט, ווארים כאַטש עס איז ניט געווען קיין אויסערגעווענהליכעס אין מאשא'ס זאַמען זיד, דאָך האָט זיי מאשא'ס פערשפעטיגען אויפגערגוט. וואָס פאַר אַ קלייניגקייט עס האָט זיך ניט געטראַפּען מיט מאשא'ן, האָט זיי באַלד בעאונרוהיגט. ווי מען בעאונרוהיגט זיך שטענדיג ווענען אַ גרויסען אוצר — האָט אהרן אָפּגעבויגען דעם קאַפּ פון פענסטער און געברומט:

— ראָזע, לאָז מיד שוין געהן, ראָזע.

די איבעריגע קינדער זיינען ניט געווען אין שטוב, געווען געהאט ארויסגעפאָהרען אויף זומער־וואַהנונגען. נור טאַטע־מאַמע זיינען איבערגעבליבען מיט מאשא'ן, צוליב דעם אויסשטייער. עס האָט טאַקע געהאַלטען קורץ פאַר מאשא'ס חתונה. אין אזעלכע פעלע זיי־

נעהמען זיך וואָס זיי ווילען, עסען, טרינקען, און שפיעלען, און טאַג-צען — דאָס ליכט גיסט זיך וואָס ווייטער אין גאס אריין, די גאנצע גאס ווערט בעגאַסען אין ליכט, און אלעס ווערט פערשטעלט, און עס דאכט זיך, אז מען לעבט אין גאַר אַ קינדערשע וועלט, אין די כּשורף-וועלט פון די קינדער־יאָהרען, אַלע, אלע, די גאנצע וועלט זיינען צוריק קינדער געוואָרען — גרויסע קינדער. מיר אלע שפיעלען זיך ווי קינדער, און מיר אלע האָבען זיך געפונען אין די קינדער־וועלט וואָס הייסט קוני איילאנד.

אז זיי זיינען געזעסען אין וואגאן צוריק אַהיים צו פאָהרען, האָבען זיי זיך ביידע ווי אויפגעוואכט פון חלום וואָס זיי האָבען געלעבט — ווידער זיינען זיי זיך פאַרגעקומען פרעמד. זי האָט גע-פיהלט אַ שנור אויפ'ן האַלז, וואָס עס האָט איהר ווער פּערוואָרפען. און טשאַרלי'ן האָט זיך געדאכט, אז ער האָט גערעדט אַ גאַנצען טאַג נאַרישקייטען. און צו וואָס? און פאַר וועמען? נור דאָר האָבען זיי ביידע געפיהלט ווי עפעס האָבען זיי דורכגעלעבט צוזאַמען, עפעס אַזעלכעס וואָס האָט זיי אויף אַ מינוט זעהר נאָהענט צונויפגעבראכט צוזאַמען, און דאָס וואָס איז געשעהן קען שוין ניט אַבגעווישט ווערען — אַן עראַינערונג פון אַן אַנגענעהמען חלום האָט פּערוועבט זייערע מיעדע מוחות. זיי און דער גאַנצער וואגאן מענשען האָבען געכאַפט אַ לעצטען בליק אויף קוני איילאנד. פון דערווייטענס האָט זיך גע-וויווען דער אינזעל ווי אַן אויסמערישע ערשיינונג פון דער נאַטור, ווי אַ וואונדער. הויכע פייערדיגע טורעמס האָבען זיך געהויבען אין דער הויך איינער נאָכ'ן אנדערען. פייער ברענענדיגע רעדער האָבען זיך געדעהט אין דער לופטען, און זיי האָבען זיך געהאַלטען אין חלל ווי דורך אַ נס. שטאַלץ און אונגעוועהנליך שעהן און ווי גאַר ניט פון דער וועלט האָבען זיך געוויווען די פייער ברענענדיגע טורעמס פון די פייער ברענענדיגע הייזער, און זיי האָבען אויסגעזעהען ווי קור פאַלען און מורעמס פון הייליגע געטליכע טעמפלען, וועלכע זיינען פון הימעל אראָפּגעפאלען. עס האָבען אויסגעזעהן די רעדער, אין די ברענענדיגע גאַסען אין דער לופטען, און די ברענענדיגע שפיצען פון די טורעמס, ווי טעמפלען געטליכע, ווי אַ „מעקא“, ווי אַ ירושלים, און זיי האָבען געצויגען צו זיך מיט זייער מאיעסטעטישען וואונדער-

דער גרויסער הימעל, קוני איילאנד מיט די מיליאָנען מענשען, דער ים מיט מענשען און דער ים מיט וואסער אונטער זייערע פיס.

זיי הויבען זיך העכער — פֿלוצים פֿאלען זיי מיט אימפעט אריין אין אַ טיעפען טהאַל מיט'ן קאַפּ אַראָפּ אין אַ אונטער־גרונד, אַ וואַסער אונטער זייערע פיס — דער טויט פאר די אויגען, און ווייטער שווימסטו אין דער הויך, דו פליהסט העכער, העכער, פֿערגעסען דאָס לעבען, פֿערגעסען די וועלט.

און שכור פון כּשור געפינען זיי זיך באַלד אין געלכ־פיאַלעטען וואַלקען, וואָס הילט איין די וואונדער־שטאַרט ווי אין אַ פּאַנטאַסטישען חלום. קוני איילאנד האָט זיך אָנגעצונדען. עס פֿליסען די טייכען ליכט פון די הייזער, פון די טורעמס און דעכער אַראָב, ווי שטראַמען וואסער. עס דרעהען זיך די רעדער מיט ליכט איבער די טורעמס, פֿליהען אוועק פון די הייזער, שווימען אריין אין די לופט, און עס דאכט זיך, אַז איבער דער וועלט האָט זיך דער הימעל נעהענטער אַראָב גערוקט, און עס האָט זיך בעוויזען דאָס שיינענדע ליכט פון די שטערען מיט די קאמעטען. קוני איילאנד איז פֿערוואַנדעלט געוואָרען אין אַ חלום, ווי אַ לעגענדאַרע שטאַרט, פון די קינדער־ביכלעך אַרויס. די קינדער יאָהרען זיינען צוריק אויפגעשטאַנען לעבעדיג, און אלעס איז אין דער וואָהר געקומען. אלע מעשיות זיינען ריכטיג געוואָרען, און מענשען, גרויסע מענשען, לעבען ווי קינדער, האָבען לעבעדיג געמאַכט אַ קינדער־שטאַרט פון די מעשה־ביכלעך אַרויס, און לעבען אין איהר. איבער קוני איילאנד הענגט אַ גאַלדענער רויטליכער נעבעל, און אלע לעבען אין דעם נעבעל, געהען און וואַקלען זיך ווי שכור, ווי זיי וואַלטען געלעבט אין אַ חלום. פון די געוועלכער אַרויס גיסען זיך טייכען ליכט, רויטע, געלבע. עס זיינען געמאַכט די געוועלכער ווי גרויסע קינדער־הייזלעך און פאר די געוועלכער שטעהען גרויס גע־שניטענע פופען און האַלטען טראַמפּייטען אין די הענד און שפּיעלען. אַ הויכע פופען־דאַמע, אָנגעטהאַן ווי אַ קעניגין אין גאַלד און זילבער, שטעהט פאר די פופען־מוזיק מיט אַ שטעקען אין האַנד, און זי איז די קאַפּעל־מייסטערין. אַנדערע פופען זיצען זיך אויף פופען־פֿערד און רייטען, און מענשען דרעהען זיך צווישען זיי. די מענשען זיינען אויך ווי פופען, נור שכור־לאַך געהען זיי פון איין ליכטיג געוועלכ איז אַנדערען.

האָבען זיך פאר זיי אויפגעפּענט די געהיימניסען פון אינדיע. די פּערבאַרגענישען פון מצרים און די סודות פון די זייטע פּער'כשוף'מע אראַביע. עס האָט זיך זיי געדאַכט, אז זיי לעבען אין דער צייט פון „טויזענד און איין נאַכט“, ווען דער וועג נאָך אינדיע איז נאָך ניט געפונען געוואָרען, און זיי זיינען זיך אין די פּער'כשוף'מע לענדער פון אלטען אַריענט. זיי האָבען געזעהן די טעמפלען פון כינאַ, און די טעניץ פון אינדיע, און די פּרינצען פון אינדיע האָבען זיי נביאות גע- זאָגט וועגען דעם גורל פון זייער צוקונפט, און די אלאדינס פון אראַביע האָבען זיי אמוזירט מיט די קונסט פון זייערע צויבערייען. און איר בעראַל האָט זיך געפונען דער פראַכט און גלאַנץ פון דעם פּערבאַר- גענעם אלטען אַריענט.

אז זיי זיינען ארויסגעקומען פון די כשוף-פאלאצען, האָבען זיי זיך ביידע געפיהלט ווי שכור. זיי האָבען זיך אויסגעזעצט אויף צוויי פּערד, בעקליידעט זיינען געווען די פּערד מיט רייכע מאַנטלען, ווי די פּערד פון אַן אראַבישען אַנפיהרער. גרויסע טהייערע שטיינער בריי- ליאַנטען און רויטע שמאַראַגדען און סאַפיר שטיינער און אנדערע טהייערע שטיינער, רויב פון געפאנגענע פּרינצעסינס און פון אין מלחמה געפאלענע כאַליפען, זיינען געהאנגען אויף די פּערד, און פון אַ טהייר ערע אראַבישע בלוטראַסע זיינען די פּערד געקומען, פון די ברייט ציטערענדע נאָזלעכער האָט געשלאָגען אַ רויך און פון איידעל דעלי- קאַטען מויל-שניט האָט געשלאָגען אַ שוים, און אַ פּרינץ מיט אַ פּרינצעסין זיצען האַנד אין האַנד אויף די פּערד, מאַשאַ און טשאַרלי און פאר זיי אנדערע פּרינצעסינס, און אויף דעם רייך-כעפּוצטען קאָוטש זיצען איידעל-קעניגליכע קינדער און זיי פאַהרען אויף די פּערד, יאַגען איינס דאָס אנדערע און קענען זיך קיינמאַל ניט כאַפּען. וואוּר הוין רייטען די פּרינצען? אין דער לאַנד פון חלום, אין דער איי- ביגער פּרייד, אין יוגענד אַרין.

אַ מינוט די רייזע. פון האַלץ זיינען די פּערד, אַ ראַד-שפּאַן דער מהלך. אָבער וואָס איז דער חילוק? די ווירקליכקייט — אַ מינוט, אייביג — דער חלום.

און באַלד זיצען זיי אין אַ פליה-קאַרב. עס הויבט זיך דער קאַרב אין די לופטען, העכער און העכער. עס ענטפּלעקט זיך פאר זיי

זיי האָבען בעצאָהלט צו פינף סענט און אָנגעקוקט „די זיעבען וואונדער פון דער וועלט“, וואס מ'האָט געבראכט פאר זיי פון אלע עקען פון דער וועלט, וואו די נאטור בעשאפט עפעס אויסטערישעס, מעג עס זיין אויף די פערבארגענע ווייטסטע אינזלען, געפינט מען עס אויס און מען ברױנגט עס נאך קוני איילאנד און מען ווייזט עס פאר פינף סענט. עס האָט זיך זיי געדאכט, אז קוני איילאנד איז דער צענטער פון דער וועלט. אין אַן אנדער ארט האָט מען פערשפראכען צו ווייזען די כּשׁוֹף־מאַכעריי פון עגיפטען, געטריבען פון כּאַלִיף פון מצרים, און אלס צייכען, אז מען זאגט אמת, האָט דער גרויסער טונקעלער כּאַלִיף פון מצרים געהאלטען אַ כינעזישען אינגעל — ער האָט איהם געלייגט שלאַפען אויף אַ בעזים, און האָט איהם געמאכט רוחען אין דער לופטען, און האָט איהם געהויבען אין דער הויז, נור אלצדינג וואָס דער כּאַלִיף פון מצרים האָט געהאט צו ווייזען, האָט ער געוויזען אין דרויסען, בחינם, פאר אלע מענשען. די וועלכע האָבען בעצאָהלט אַ ניקעל און זיינען ארוינגעגאנגען — האָבען אינעווייניג שוין גאָר ניט געזעהן.

פאר נאָך פינף סענט האָבען זיי זיך געפונען אין כינא, און גע־זעהן די שלאַפענדע כינעזישע פּרינצעסין מיט איהרע קליינע צו־נויפגעקוועטשטע פיסעלעך, מיט די גאָלדענע פּאַנטאַפעלעך אויף די פיסעלעך. און פאר נאָך אַ ניקעל האָבען זיי זיך געפונען אין אלאַדין'ס כּשׁוֹף־לאָמפּ, וואו דער גרויסער שטאַרקער אלאַדין, דער אָבגעברענטער אראָבער מיט די אוידינגלאַך אין אויער, מיט די רויטע שטאַרקע לײַ־פען, איז אויפגעשטאַנען פאר זיי. פון זייערע קינדער־חלומות, פון די ביכלעך ארויס, איז ער לעבעדיג געוואָרען. אָט שטעהט ער פאר זיי, אלאַדין פון „טווענד און איין נאַכט“, רייבט דעם כּשׁוֹף־לאָמפּ און עס בעווייזט זיך אין דער לופט אַ טיש געדעקט מיט גאָלדענע און זיל־בערנע כליים. אַלאַדין נעהמט אַ קרוג אין האַנד אריין און גיסט פון איהם וויין ארויס; אַלאַדין רייבט דעם כּשׁוֹף־לאָמפּ און עס קומט צו־פליהען אַ ווייסע טויב, אַ דיענערין פון דעם לאָמפּ און שטעלט זיך אויף זיינע פלייצעס, און רוימט איהם איין אַ סוד אין אויער אריין. אַ שליחות פון אַ געהיימער, פער'כּשׁוֹף־מער וועלט.

זיי זיינען געגאנגען פון איין כּשׁוֹף־פּאַלאַץ צום צווייטען. עס

מאשא האָט איהם באַלד אַבער געמאכט אַן אלצדינג פּערגעסען.
מיט אַ ווייכע שטים, מיידלישע ווייבליכקייט, מיט וועלכען עס איז
שוין פול געווען איהר גאנץ וועזען. האָט זי זיך אַנגערופען:

— דו, טשאַרלי, גיב מיר צוהאַלטען דאָס קאַרדפּעיר, פאַר'ן איבער-
ריגען וועלען מיר האָבען אַ נייע טיים, אַז ניט וועלען מיר אלעס גאָר
אויסגעבען און ניט האָבען מיט וואָס אַהיים צו פאַהרען.

דאָס זאָגענדיג האָט זי אַראַבגענומען פון איהר געלד אַ קוואַדער
און קאַקעטיש איינגעבונדען אין טיכעל — שמייכלענדיג צו טשאַרלי'ן,
די איבעריגע האָט זי אַריינגעשטעקט טשאַרלי'ן:

— נאָ, צושטייער.

— וואָס ווילסטו זעהן?

— עורטיטהינג. — איך וויל האָבען אַ ריעל גוד טיים.

— אַלל-רייט, קום! און הונגעריג ביזטו ניט? — איך'ל דיר

זאָגען דעם אמת — איך בין זעהר הונגעריג — האָט טשאַרלי געזאָגט
אין פּערלעגענהייט.

— איך אויך — האָט מאַשאַ געלאַכט — נור מיט עקאָנאָמיע.

איך וויל האָבען פּאָן.

— וואָס?

— קרעקער-דזשעקס.

טשאַרלי איז אַבער געווען פאַר מעהר סאַלידעס, און האָט פאַר-
געשלאָגען „פּראַנקפורטער“. עס איז געבליבען אי דאָס ערשטע אי דאָס
צווייטע, וואָס זיי האָבען ביידע געגעסען אויף דער גאָס שטופּענדיג
זיך צווישען דעם טייך מענשען וואָס האָט געשטראַמט איבער די
טראַטוואַרען, און געלאַכט זיך אין פנים אַריין.

דאָס ערשטע וואָס זיי האָבען געטראַפּען זיינען געווען „די זיעבען
וואַונדער פון דער וועלט“. מען האָט געוויזען אַ קוה מיט צוויי קעפּ,
געבראַכט פון אינדיע; אַ צונויפגעוואַקסענער צוויילינג (מיידלאַך),
געבראַכט פון כינאַ, און צוויי קליינע ליליפוטען: איינעס אַ יאַפּאַ-
נעזער, דעם צווייטען אַ ניגער; די דיקסטע מיידעל פון דער וועלט,
וואָס האָט געוואויגען העכער פון פינף הונדערט פונט; אַ מאַן מיט
אַ פנים פון אַ לייב, אַ יונגע מיידעל מיט גרויע האָהר; אַ נעגער-
פּרוי וואָס קריכט ווי אַ בער, און אַ ווילדען אינדיאַנער, וואָס אַ קאַ-
פיטאן האָט ערשט ענטדעקט.

זיי בעפרייען. מיר אלע זיינען קינדער פון שקלאפען. זיינען אונז
זערע עלטערען ניט געווען קיין שקלאפען? מיין טאטע, דיין טאטע.
און האט דיר דיין טאטע ניט אוועקגעגעבען צו זיין ברויט-געבער
ווי מען גיט אפ א שקלאפען-קינד?

— סטאפ, ווארים איד'ל... — האט מאשא געזאגט און איז רויט
געווארען. איהרע פולע וויינטרויב-אויגען זיינען פול געווארען מיט
פערל-טרעהרען. נאך ביי זיך האט זי שוין בעשלאסען טשאַרלי'ן
ניט צו לאזען זעהן, אז עס האט איהר עפעס אַנגעריהרט. און אויס-
צולאכען די גאנצע זאך, האט זי זיך אַבגערוּפּען:

— האָסט עפעס געלד, טשאַרלי?

— איד מיין ארום א דאלאר. ער האט שוין גענוי געוואוסט

די סומע געלד וויפיעל ער בעזיצט, נור געמאכט מעשה רייכער.

— און איד א האַלבען. דאָס וועט סטייען.

— אויף וואָס?

— איד וויל האַבען אַ נייע טייט, מיר זיינען דאָך אין קוני

איילאַנד.

— דאָס איז רעכט. — שרייט אויס טשאַרלי.

— נו, געה דיר אַנטהאַן, איד אויך. מיר וועלען זיך טרעפען

אין דרויסען.

און ער איז פלינק אוועק.

טשאַרלי האט ערשט יעצט זיך דערמאָנט וואָס ער האט גע-

זאָגט און איז געבליבען שטעהן אַ פערשעהמטער מעהר פון איהר

שטייבעל, איידער פון די אומגעלומפערטע רייד, וואָס ער האט אַזוי

אונגעשיקט ארויסגעערעמט.

10.

„טויזענד און איין נאַכט“

נאָכ'ן באַרען האַבען זיך ביידע געפיהלט פריש און פול מיט

ענערגיע. זיי זיינען בערייט געווען אויף אלסדינג. טשאַרלי האט זיך

צוריקגעהאַלטען פאַרלעגען, עס איז איהם געווען אונבעקוועם איבער

דעם, וואָס ער האט דערמאָנט מאַשא'ן פון אַנקעל.

האָפּקײַנס סטריט, ווי זי לױפּט צום בוטשער ער זאָל אײַהר באַרנען פּלײַש. „פּאָ ארבייט“ — און דערנאָך דעם אָנקעל, און אײַהר לאַגע אײַצט. זי אײַז טרויעריג געוואָרען און האָט אױפּגעױבען אײַהרע שוואַרץ־געדיכטע ברעמען און אײַהרע פּולע וויינטרויבען־אױגען צו טשאַרלײַן:

— און דו וואָלסט ניט געוואָלט זײַן געבוירען אין אַמעריקאָ ?
 — נײַן — האָט טשאַרלײַ געענטפּערט — אײַך בײַן גלײַך וואָס אײַך בײַן אַ נײַו יאָרקער, אַ פרעמדער געבוירענער, מיט בענקשאַפּט נאָך רוסלאַנד, ווי אַלע דאָ אײַן דער פרעמד געבוירען. און מײַר אַלע דאָ אײַן דער פרעמד וועלען מאַכען אַמעריקאָ אַ שעהנע, אַ פּרױע, אַ גרויסע אַמעריקאָ. יעדער אײַנער וועט בריינגען דאָס שעהנע פּון זײַן לאַנד און וועט עס געבען צו אַמעריקאָ. זײַ בריינגען דאָס מיט אױף די שיפּען פּון זײַערע לענדער. די אײַטאַליענער, די רוסען און די טשעכען מיט די אונגאַרען, און די סקאַנדינאַווער מיט די אראַבער — אַלע, אַלע בריינגען מיט דאָס שעהנסטע פּון זײַער לאַנד, דאָס בענק־שאַפּט פּון זײַער קינדהײַט, און וועלען דאָס אױועקגעבען אַמעריקאָ. אײַנער ברענגט זײַן שעהנהײַט, זײַן קונסט, זײַן גלױבען. אַנדערע זײַער גלױבע דענקען, זײַער עהרליכקײַט. אַלעס שעהנסטע און בעסטע פּון דער גאַנצער וועלט — אַלעס וועט זײַך צוזאַמענלייגען און מײַר אַלע וועלען זײַן דאָס גרויסע, דאָס פּרױע, דאָס נײַע אַמעריקאָ !
 — און וואָס וועסטו געבען, טשאַרלײַ אַמעריקאָ ? — האָט מאַשאַ לאַכענדיג געפרעגט.

— וואָס אײַך וועל געבען ? אײַך וועל געבען דאָס, וואָס אַלע קינדער פּון אײַדען וואָס קומען פּון רוסלאַנד. אַ, מײַר זײַנען זעהר פּיעל שולדיג אַמעריקאָ, און מײַר דאַרפען אײַהר פּיעל געבען. אַמע־ריקאָ האָט אונז אַלעס געגעבען, אונז אַנדערש געמאַכט פּון אונזערע עלטערען. פּיעל זײַנען מײַר שולדיג אַמעריקאָ פאַר די פּרױהײַט, וואָס זי האָט אונז געשאַנקען. און מײַר וועלען אײַהר געבען דאָס, וואָס די אײַדען האָבען געגעבען רוסלאַנד — אונזער רעוואָלוציאַנערען גײַסט זײַנען מײַר פּערפּליכטעט אַמעריקאָ, אונזער אײַביגען פּראָטעסט, אונזער אונזער פּערפּריעדענהײַט. מײַר זײַנען פּערפּליכטעט אַמעריקאָ אַנדערש צו זײַן ווי אונזערע עלטערען. אונזערע עלטערען זײַנען אראַפּגע־קומען, זײַנען זײַ געוואָרען שקלאַפען אײַ אַמעריקאָ, און מײַר מוזען

ווער עס וואָלט נעכען איהם געגאנגען, מיט דעם וואָלט ער זיך מיט זיינע געפיהלען געטהיילט.

— קוק, מאַשאַ, קוק, ווי ווייט און ברייט עס איז דער ים מענשען. זעה, די גאנצע וועלט איז זיך צוזאמענגעקומען. כ'האָב לייעב די ניו יאָרקער מאַססע. אז מען זעהט אַ ניו יאָרקער מאַססע, זעהט מען די גאנצע וועלט פאר זיך. אין אלעמענס אויגען ליגט אַ בענקשאַפט פון אַ יוגענד, פון אַ קינדהייט, וואָס זיי האָבען ערגעץ אנדערש וואו, אין אַן אנדער לאַנד איבערגעלעבט. דאָס איז ניו יאָרק. מיר אלע זיינען ניו יאָרקער. איד, דו — די אלע וואָס ליגען דאָ — מיר אלע האָבען אונזער קינדהייט פערבראכט ערגעץ אנדערש וואו. און אַ ניו יאָרקער צו זיין הייסט, צו האָבען אין די אויגען אַ בענקשאַפט צו אַן אנדער וואַסער, פּעלד און זון. יעדער איינער פון אַט די האַט זיך אויפגעצויגען אין אַן אנדער לאַנד. פיעלע קומען דאָ פון די ברייטע סטעפּס פון רוסלאַנד און פיעלע וועלכע געדענקען דעם ליכטיגען הימעל פון איטאליע, פון די רייךקאלירטע און בילדערישע פּעלדער פון אונגאַרן און גאליציען, פיעלע וועלכע געדענקען די אראבישע וויסטע, און אזעלכע, וועלכע האָבען זיך אויפגעצויגען אויף די בעמאַהלטע רייזפּעלדער פון כינאַ און יאַפּאַן, און ווער אויף די הויכע בערג צוויי שען שעפּסען און קיה, און אזעלכע, וועלכע האָבען נאָר געזעהן דאָס קליינע אידישע שטעטלע מיט די פּערשנעטע דעכער אין ווינטער — דו געדענקסט, מאַשאַ, אונזער שטעטלע קומזין אין ווינטער? איד געדענק עס ווי אין אַ חלום: די קליינע שוהל, מיט אַ פּענדעלע פון דאך אראָפּ, אַן אויסגעדריעהט פּענדעלע. דער טאטע האָט מיר געפיהרט אין שוהל אריין, אויף די פליצעס האָט ער מיך געשלעפט, און איד האָב געהאלטען אַ סדור מיט אַן עפּעל אין דער האַנד, און אויף דער שוהל איז געווען אַ פּענדעלע. און מיר אלע דאָ ליגען נאָקעט ביי איין ברעג פון קוני איילאַנד.

מאַשאַ איז טרויעריג געוואָרען און פּערקלעהרט. טשאַרלי'ס זוערטער האָבען איהר געבראכט צו קלעהרען וועגען איהר לאַגע. זי האָט זיך אויך דערמאָנט אַן קומזין און האָט געזעהן איהר קינד הייט ווי אין אַ חלום ווי זי ציהט זיך אויף ביים זיידען. זי האָט געדענקט אַן אלטען אידען, וואָס האָט איהר געגעבען לעקעכלעך, און דערנאָך האָט זי אלעס פּערגעסען און ווידער זיך דערמאָנט אַן

ער האָט גערעדט צו איהר ווי צו אַ פריינד אַ אינגעל, און ער האָט זי פאר אַזעלכע געהאלטען. ער האָט געשטיפט מיט איהר, גע-וואָרפען זיך אויף אַן אַנדער, אָנגעריהרט די דעליקאטסטע טהיילען פון איהר קערפער, און עס האָט ביי איהם קיינע זינדיגע געפיהלען ניט ערוועקט. ער האָט זי געריסען ביים האַנד און געשלעפט זי ביים ארעם איבער'ן זאמד, וואו די זון האָט זיי ביידען בעגאַסען מיט ליכט און ווארימקייט.

— קום, מאַשא, וועלען מיר זיך לאָזען אין דעם ים פון די מענ-שען — קוק, זעהסט ווי גרויס דער ים מענשען איז — קום, איד האָב ליכט צו טראָגען זיך אין אַ ים מענשען.

און ווירקליך איז דער גאַנצער ברעג פון ים ווי ווייט דאָס אויג האָט נאָר געקענט פּערזאָפּען, אָנגעפילט געווען מיט נאַסע, באַר-וויסע און נאַקעטע מענשען. לייבער, לייבער און לייבער. דאָס ביסעלע קליידער, סיי מענליך, סיי ווייבליך, האָט זיך פּערלאָרען אין די נאַקעטע הענד, העלזער, בריסטען, פיס און רוקענס. עס איז געווען ווי דער ים וואָלט ארויסגעוואָרפען פון זיך כוואַליעס מיט מענ-שען-לייבער: ווייבער, מענער, קינדער, אינגלאַד און מיידלאַד, אלע אויסגעמישט, צוזאַמענגעפאַרט, צוזאַמענגעקנאַטען.

מאַשא און טשאַרלי, יונג און נאַקעט, מיט נאַקעטע פיס און נאָ-קעטע הענד, זיינען געגאַנגען צווישען די האַלב נאַקעטע לייבער. עס איז געווען ווי די גאַנצע וועלט וואָלט זיך צונויפגעקומען צום ברעג פון ים, אראָפּגעוואָרפען פון זיך די זינדיגע בעפּלעקטע קליידער, און געמאַכט אַ נאַקעטע שטאַדט. עס האָט נור געשטערט אין דעם ים-נאַקעטקייט דאָס רעשטעל פון אָנגעטהועכס, וואָס די מענשען האָבען געמוזט טראָגען פאר „אַנשטענדיגקייט“... אזוי זיינען זיי ביידע גע-גאַנגען האַנד אין האַנד, און זייערע נאַקעטע שטיקער לייבער האָבען זיך אָנגעריהרט און געריבען אַן פּרעמדע, אָן אונבעקאַנטע. מען האָט מיט אַמאָל דערפיהלט דעם טעם פון אַ פּרעמדען לייב. עס האָט זיך געדאַכט, אַז אַ גרויסער משיח איז געקומען און האָט אלע פּער-באַטען אויפגעלעזט, אלעס מעג מען, און די גאַנצע וועלט מישט זיך אויס איינער מיט'ן צווייטען...

טשאַרלי האָט געהאַט דאָס בעדערפעניס צו רעדען. די בע-גייסטערונג פון די אלגעמיינע פרייד האָט איהם אָנגעשטעקט — און

אידישע אינטעליגענטען, וועלכע זיינען דאָ טהעטיג געווען אין דער ארבייטער בעוועגונג. פון זיי האָט ער געהערט פון דער ארבייטער בעוועגונג אין רוסלאַנד, פון דער רעוואָלוציע, פון דעם רוסישען אידע-אליזם — פון סיביר, פון טורמע. רוסלאַנד, די רעוואָלוציע, איז ביי איהם געווען ווי א פערצויבערטע לעגענדע, ווי אַ הייליגקייט, אַ ארץ ישראל און די רוסישע אידישע אינטעליגענץ איז ביי איהם געווען ווי אַ הייליגע. ער איז שטאַלץ געווען, וואָס ער קומט פון רוסלאַנד, פון לאַנד פון רעוואָלוציע און אידעאליזם, וואָס ער איז דאָרט גע-בוירען געוואָרען. און ער האָט זיך מיט זיין גאנצער אונשולדיגער יוגענד קראפט אריינגעוואָרפען אין דער בעוועגונג דאָ. און געדענ-קענדיג און פיהלענדיג דאָס לעבען פון די אידישע עמיגראַנטען, האָט עס ביי איהם געוועקט דער פראַטעסט, זיין פראַטעסט, פון אַ גע-זונטען גלייכבערעכטיגטען, ערצויגענעם אינגעל צום ערנדיריגטען לע-בען פון זיינע עלטערען. און פילייכט איז אין דעם שולדיג געווען זיין פאָטער'ס רעליגיעזע פרוּמקייט, וואָס ער האָט ניט געזוכט, ווי טויענדער, טויענדער זיינס גלייכען, זיין אייגענע פערזענליכע פער-בעסערונג פון זיין לאַגע, נור ער האָט זיין גאנץ ענערגיע, גלויבען און האַפנונגען אוועקגעשאַנקען די פארטיי, וועלכע, ער האָט געגלויבט, וועט אלעמענס לאַגע פערבעסערען און פערלייכטערען.

מיט זיינע איין-אין-צוואַנציג יאָהר איז טשאַרלי נאָך געווען די אונטער אליוו, און זיין בעציהונג צו מאַשאַ'ן איז געווען ווי די מעהרסטע פון די אמעריקאנער ערצויגענע יוגענד צו מיידלאך — אַ בעציהונג פון אַ קאָמעראַד אַ באַי צו אַ קאָמעראַד אַ גוירל. זיין יונגער קערפער, וועלכער איז פון די פאַבליק סקוהל אָן געוואָרען אויסגימנאַסטריט און געהאלטען זיך אין איין ברעכען אין בעוועגע-איז געווען צו נישטער פאר קערפערליכע ליידענשאַפט. ער האָט ניט קיין צייט געהאַט צו זאַמלען זיין ענערגיע פאר לוסט, ווארים זיין ענערגיע איז יעדעס מאָל אַנגעווענדעט געוואָרען אויף בעוועגונגען און ברעכען זיך, אויף שפרינגען און באַלל כאַפּען. קיין מיידעלשער קערפער האָט ביי איהם גאָר ניט קיין בעזונדערעס ערוועקט. ער האָט זיך געבאָדען מיט מאַשאַ'ן, געפיהלט איהר קערפער אויף זיך, גע-לעגען יעצט נעבען איהר איז די זון אויפ'ן זאַמד, געזעהן די ליניען פון איהר יוגענד, וואָס שניידען זיך ארויס פון איהר באַדע-קלייד און

געטהאָן? זי האָט זיך אָנגעהויבען אַ ביסעל צו זשענירען פאר איהם, ווייל זי קען אזוי ניט רעדען ווי ער; און עס האָט איהר ארומגענומען אַ געוויסע שטאַלצקייט אויף איהם, און זי האָט איהם גערן געהאט, פאר וואָס ער רעדט אזוי.

טשאַרלי'ן האָט עס ניט אויסגעמאכט, אויב מאשא פערשטעהט איהם יא אָדער ניט. ער האָט מעהר גערעדט פאר זיך, ווי פאר איהר. איבריגענס האָט ער געמיינט, אַז אַלע דענקען אזוי ווי ער, און אַלע טראַגען זיך ארום מיט די געדאַנקען וואָס ער. טשאַרלי איז געווען פון יענער וואַקסענדער יוגענד אין אמעריקא, וואָס זייער גלויבן בען אין אידעאליזם איז נאָך אזוי יונג און פריש, אז עס שמעקט פון איהר דער טוי פון וואַקסען. ווי אלצדינג אין אמעריקא איז אָנגעזאפט מיט ענערגיע פון אַ יונגער שפראַצענדער פרוכט, אזוי איז אויך דער אַמעריקאַנער אידעאליזם, דאָרט וואו ער ווייזט זיך ארום יונג און פול מיט גלויבען. מיט סקעפטיציזם און ספקות איז ער נאָך ניט בעפֿלעקט. ער ווייסט ניט פון זוכעניש אין מיסטישער פערבאַרגעניש. נור דער גאַנצער אידעאליזם איז אָנגעווענדעט אויף פראקטישעס און בעקוועמליכקייט און ווערט געטריבען פון אַז ענער גישען אָפטימיסטישען לעבענס־לוסטיגען שטראָם פון אַ יונגען שפראַך־צענדען שטאַם. דער זעלבער ענערגישער שטראָם פון די יונגע שפראַך־צענדע קראפט וואָס בויט די הימעל־קראַצער און וואַרפט מיילען־לאַנגע בריקען איבער טהאַלען און טייכען — טרייבט אויך די דענ־קענדע קראפט פון אמעריקא צו פראקטישען און ניצליכען אידע־אליזם... טשאַרלי האָט בעלאַנגט צו אַן ענגען קרייז פון אידישע שטודירענדע יוגענד, וועלכע האָט ניט געלערענט פאר קאריערע, נור זיי זיינען געווען אַרומגענומען פון אַט דעם יונגען אַמעריקאַנער אי־דעאליזם. דער אָפטימיזם, וואָס האָט געשטעקט אין זייער בלוט פון זייער אלטער אמונה, האָט אונבעוואוסט געפאָדערט אין זיי דעם פראקטישען אידעאליזמוס. דער געדאַנקען־גאַנג זייערער איז ניט ארויסגעגאַנגען פון די גרענעצען פון היינטיגען, דעם וועלטליכען לעבען. האָט זיך ניט פערבלאַנדזשעט אין קיין אנדערע וועלטען, און האָט גע־זוכט אַ פראַקטישען ענטפער אויף אַלע פראַבלעמען — אין די גרענעצען פון היינטיגען, אין דעם וועלטליכען לעבען.

טשאַרלי האָט זיך אויך געהאט בעקענט מיט אַ גרופע רוסישע

זיינען גליקליך, אלע פרעהען זיך — איד ליעב די מאסען; אז איד בין אין אזא ים מיט מענשען, דאכט זיך מיר, איד וואָלט אויף אלעס פע- היג געווען, אויף גרויסע זאכען. עס זיינען דאָ דעמאָקראַטען, סאָ- ציאַליסטען אפילו, וועלכע ליעבען ניט די גרויסע מענגע, די מאססע איז פאר זיי צו גראָב, אונקולטורעל — און זי בעליידיגט זייערע עסטע- טישע געפיהלען. אפּטמאָל איז מיר אויסגעקומען צו הערען פון מיינע קאמעראַדען, אז זיי פיהלען זיך איינזאם אין דער מענגע. זיי פערשטעהען ניט, די נאַראַנים, די אידעע פון א מענגע. זיי מיינען, אז די מאססע איז אַ צוזאמענהאַנג נור פון פיעלע איינצעלנע, גראַבע, אנוויסענרע איינצעלנע. זיי ווייסען ניט, אז די מאססע איז אַ קער- פער, אַ נשמה, אַ בעשעפענים פאר זיך אליין — מיט איהר אייגענע אינדיווידואליטעט. אז איד געפין זיך אין אַ מענגע, איז ווי איד וואָלט זיך געפונען אין דער אונגענדליכקייט. אין דעם געהיימנים פון אונ- זער עקזיסטענץ, וואָס אלס איינצעלנער קען מען עס ניט דערגעהן און פיהלען. מאַשאַ, דו ווייסט וואָס אַ מאַססע איז? אַ מאַססע איז דאָס גרויסע אייביגע לעבען, וואָס איז געווען פאר אונז און וועט זיין נאָך אונז. מיר וועלען שטאַרבען, יעדער איינצעלנער וועט שטאַרבען, די מאַססע וועט לעבען, זי האָט אייביג געלעבט, אין אלע דורות, אין אלע פאָרמען. מיר דאכט זיך, אז גאָט האָט ציערשט בעשאַפען ניט דעם איינצעלנעם, נור די מענגע; אז איד געפין זיך צוזאמען אין אזא ים מיט מענשען, בין איד זיכער, מיר דאכט זיך, אז איד האָב זיך אויפגעלעזט — איד בין אַ טהייל פון דעם גרויסען אייביגען.

מאַשאַ איז שטיל געווען און האָט איהם אַנגעקוקט פּערוואונ- דערט און פּרעמד. פיעל פון זיינע ווערטער האָט זי ניט פּערשטאַ- נען, און זי האָט איבערהויפּט קיינמאָל פון קיינעם ניט געהערט אזוי ריידען. נור נאָך מעהר פון די רייד איז איהר פּרעמד פּראַגע- קומען טשאַרלי אליין. דורך דעם יאָהר, וואָס זי איז אַ כּלה מיט'ן אַנקעל און זי האָט טשאַרלי'ן ניט געזעהן — דערקענט זי איהם ניט טשאַרלי פלעגט שטענדיג פּערשעהמענדיג שווייגען איז די געזעל- שאַפט פון די מיידלאַך. די מיידלאַך האָבען פון איהם חוּזק געמאַכט, און ער האָט אַבגעענטפּערט מיט אומגעלומפּערטקייט, זיינע וויצען האָבען קיינמאָל ניט אויסגענומען — וואָס איז עס געוואָרען מיט טשאַרלי'ן? וואו איז ער געווען דורך דער צייט? וואָס האָט ער

משפחה — די גאנצע וועלט איז איין משפחה געווארען און זיי געפינען זיך צווישען די משפחה.

— איר האָב ליִעב צו זעהן די מענגע אין פרייד — האָט טשאַרלי געזאָגט צו מאַשאַ'ן — איר האָב ליִעב צו זעהן ווי אַלע פּרעהען זיך און זיין מיט זיי אין דער פרייד. עס זיינען דאָ אזעלכע, וואָס האָבען ניט ליִעב קוני איילאנד, ווייל קוני איילאנד איז דער פּלאַץ פון די רויהע מאַסען. זיי פּערשמוצען דעם ים מיט די רעשטלאַך פון עסען און בעלייגען דעם ברעג מיט זייערע אומגעלומפּערטע מיאוס'ע קער-פּערס — און מיר דוכט זיך, אַז פרייד און צופריעדענהייט און גליק ליכקייט קען מען נור האָבען מיט אַ מענגע, מיט אַ גרויסע, רויהע מאַסע אין איינעם. מיר וואָלט לאַנגווייליג געווען צו האָבען פרייד און פּערגעניגען אליון. מיר וואָלט לאַנגווייליג געווען צו זיין איינער אַ גליקליכער, אָדער צו זיין מיט בלוין גליקליכע, מיט אויסדערוועהלמע וואָס האָבען די מעגליכקייט צו האָבען פּערגעניגען. פּערגעניגען קען מען נור האָבען אַט דאָ, ווען מ'זעהט ווי די גרויסע ברייטע מאַסען האָבען פּערגעניגען. עס דוכט זיך דאָן, אַז עס איז גאָר ניט מעהר דאָ קיין שלעכטעס און קיינע ליידען אויף דער וועלט; אַז דאָס פּערגעניגען איז אויסגעשפּרייט פאַר אַלעמען. דאכט זיך, אַט דאָ קען מען טיעף און שטאַרק הנאה האָבען פון פּערגעניגען. דאָס פּערגעניגען בעשאַפט אינערליכען און אמת'ן פרייד — מען ווערט אַנ-געשטעקט מיט דער אַלגעמיינער פרייד.

מאַשאַ האָט געקוקט אויף איהם. זי האָט ליִעב געהאַט צו הערען איהם רעדען. טשאַרלי האָט ניט געקענט רעדען רוהיג, טשאַרלי האָט געקענט נור רעדען מיט בעגייסטערונג, מיט פּלאַמענדיגע אויגען און מיט מאַכען מיט די הענד — עס איז געווען ווי ער וואָלט איבערגע-נומען פון פּאַטער, דעם פרומען חסיד, די רעליגיעזע בעגייסטערונג, און האָט ער זי ניט געהאַט אויף וואָס אויסצולאָדען, האָט ער זי אויסגעגאַסען אויף זיינע איבערצייגונגען. און די איינגעבוירענע בע-גייסטערונג און התלהבות פון זיין פרומען טאַטען האָט אַפילו די אַמעריקאנער פּאַבליק סקוהל ניט געקענט ביי טשאַרלי'ן אויסלעשען. — קוק זיך אַרום, מאַשאַ — האָט טשאַרלי געשפרונגען פאַר פרייד — זעה ווי גרויס, ווי ווייט, ווי לאַנג ווייט עס ציהט זיך אויס די מענגע — טויענדער און הונדערט-טויענדער — זעה, אַלע

לעבען און איינגעהאלטענעם ווילען וואָס שלומערט אין דעם קאלטען האַרטען, וואָס ער האַלט אויף זיינע הענד — נור לאַנג טראַכטען און בעטראַכטען האָט ער ניט געקענט — דער ים האָט זיך געשפּיעלט מיט זיי און די לויפענדע פּרישע וועללען האָבען געבראכט דעם קאלטען סוד פון ווייטען טיעפען ים צו זיי — יעדעס מאָל האָבען זיי דער-פיהלט צווישען זיך אַ דריטען קערפּער, דעם קאלטען פּרישען געהיימ-ניספּאַלען קערפּער פון טיעפען ווייטען ים — וואָס איז געווען ווי דער קערפּער פון אַן אונבעקאַנטער פרעמדער פּרוי. זיי האָבען זיך גע-שראַקען פאר דעם פרעמדען קערפּער — און אַרומגענומען זיך און געטוליעט זיך איינס צום צווייטען, און דער קאלטער פרעמדער וואַ-סער-לייב האָט זיך געטוליעט צו זיי, געוואַלט זיך אַנוואַרימען אין זיי-ערע יונגע לייבער און מיט-זיין מיט זיי אין זייער פּערבאַרגענער געהיימניס, און פּערשטעלען זיי פון פרעמדע מענשענ'ס אויגען...

9.

זיי זיינען ביידע געלעגען אויפ'ן זאמד און איין זון האָט זיי ביידען בעדעקט. נאָך קיינמאָל זיינען זיי נישט אַזוי נאָהענט געווען צוזאַמען. און זיי האָבען ניט געוואוסט, אז מענשען, יונגע מענ-שען, מעגען ליגען אַזוי צוזאַמען אַהן זינד און אַהן שעהם.

די זון האָט זיי ביידען צוזאַמען געווארימט און זיי זיינען ביידע אַנגעשטעקט געוואָרען פון די פּרייד און צופּריעדענהייט וואָס האָט געהערשט צווישען די מענגע נאַקעטע גליקליכע מענשען אויפ'ן זאמד-ברעג. זיי האָבען ניט געקלעהרט, אז זיי זיינען יונג, און זיי האָ-בען ניט געוואוסט ביידע, אז זיי האָבען זיך לייעב, נאָר זיינען גליק-ליך געווען וואָס די זון ווארימט זיי און ווארימט אלעמען אויפ'ן ברעג. עס האָט זיך זיי געדאַכט, ווי די גאַנצע פּערשיעדענפאַרביגע מענגע וואָס פּערנצינקען דעם ווייטען ברעג פון ים, מיט די נאַקעטע הענד און פּערשיעדענפאַרטימע בעדעקענס אויף די קעפּ — זיינען איין

א כוואליע פון ים איז זיי געקומען אנטקעגען צושווימען און זי האָט געטראָגען אין איהרע פאלדען אַ מענגע מיט מענשען-לייבער און וואסער-לייב, און אָבענגאַסען טשאַרלי'ן מיט מאַשאַ'ן מיט ים-וואסער און מענשען-לייבער. עס האָט געדויערט אַ ווילע ביז די צוויי, האַלטענדיג זיך ביי די הענד, האָבען געקענט זיך אַרויסכאַפּען פון וואסער און אַרויסקריגען זיך פון די מענשען-מאַסע בעגאַסענע און אָבערונענע; אַ נאַסער האָט טשאַרלי אַרויסגעלאַכט פון וואסער. — אַה, מאַשאַ, און געכאַפּט זי ביי דער האַנד און ווייטער זי געצויגען אין ים אַריין.

אַ צווייטע כוואליע איז אָנגעקומען און האָט די צוויי יונגע פאַר צוזאַמענגעוואַרפען, אַיינגעקנאַטען אַיין לייב אין אַנדערען. מאַשאַ האָט געפיהלט אויף זיך טשאַרלי'ס יונג-ביינענדיגען האַרטען קער-פער, זיינע שטאַרקע יונגע הענד אַרום איהרע בריסטען, און צווישען זיינע נאַקעטע הענד און איהרע בריסטען איז גאַר ניט געווען — נור עס האָט גערונען וואסער — און טשאַרלי האָט געפיהלט ווי מאַשאַ'ס לייכטער קערפער לייגט זיך אויף איהם, און עס איז איהם אָנגענעהם געווען — ווי דאָס קאַלטע מיידעל-לייב, בעקליידט אין נאַסען ווייכען לייגט זיך אויף איהם. ער האָט זי געצויגען ביי דער האַנד טיעפער אין וואסער אַריין — מאַשאַ האָט מוראַ געקראָגען, געשריען פאַר פרייד און פאַר שרעק און אָנגעהאַנגען זיך מיט ביידע הענד אויף טשאַרלי'ס יונגען שטאַרקען האַלז. טשאַרלי האָט זי גע-האַלטען מיט ביידע הענד און דאָס וואסער האָט איהם מיטגעהאַלפּען. ער האָט געזעהן ווי איהר יונגער שטאַרקער קערפער שניידט זיך אַרויס מיט אַ נאַסע וואסער ליניע פון איהר קלעפּענדיג באַרע-קליי-דעל, דער שוואַרצער נאַסער זיידענער שטאַף האָט אָנגענומען די זעלבע ליניע וואָס עס האָט איהר קערפער. ער איז געפאלען אויף איהר קערפער און ער האָט בולט געמאַכט יעדען צוטהייל פון איהר יונג מיידלישעם לייב, ס'האַט אַרויסגעקוקט יעדע ליניע, איהרע יונגע אַב-שפּרינגענדע בריסטען האָבען זיך ווי צוויי שטאַרק-האַרטע באַרנעס אַרויסגעשניטען פון איהר נאַם קליידעל, און איהר רונדיגער שטאַר-קער בויף האָט זיך אַרויסגעשניטען ווי אַן איידעלער פאַרצעלאַן טע-לער פון איהר נאַסען סוט — ער האָט ליעב געהאַט צו זעהן די ליניען פון איהר קערפער, און גערן געהאַט צו פיהלען דאָס שלאָגענדע

און באַדען זיך, וואָסען און שווימען — און אלעס מעג מען אויף דעם יום־טוב.

ער האָט זיך געפרעהט אין איינעם מיט די גרויסע מענגע מענ־שען. ער האָט לייעב געהאט צוצוזעהן ווי מענשען האַבען פּערגעניגען. קיינמאָל נאָך האָט ער ניט געזעהן אַ מענגע מענשען זאָלען האַבען פּער־געניגען צוזאמען און פּרעהען זיך צוזאמען. שטענדיג האָט ער גע־זעהן ווי מענשען אַרבייטען צוזאמען, ווי מענשען ליידען צוזאמען, טרויערען און וועהטאָגען צוזאמען, דאָ — די גרויסע ברייטע מענגע מענשען, האַלב נאָקעטע, מענער מיט פּרויען צוזאמען, אויסגעמישט מיט די קינדער — עסען צוזאמען, באַדען זיך צוזאמען, פּרעהען און לאַכען און שפּיעלען זיך צוזאמען — און אלע האַבען פּערגעניגען. דאָס האָט איהם אַנגעשטעקט, עס האָט געוועקט זיין לעבענס־לוסט און זיין יוגענד. ער האָט פּלינק געוואָלט זיין אין מיטען דער פּרייד, מיט שפּיעלען און מיטפּרעהען זיך מיט אַלע, און געוואָלט וואָס אַם שנעל־סטען אין וואַסער אַריין, אויסמישען זיך צווישען דער פּרעהענדער מענגע, וואָס זייערע פּריידענס־געשרייען ברומען אַרויס פון ים — און דאָ זעהט מען ניט מאַשאַ'ן... ס'האָט זיך איהם געדאַכט, אַז ער איז פּערליעבט אין מאַשאַ'ן; ס'האָט זיך איהם געדאַכט, אַז ער איז געקומען מיט מאַשאַ'ן אויף דעם פּיקניק, אויף דעם יום־טוב פון פּרייד־הייט און נאָקעטקייט, אין ער וויל וואָס אַם שנעלסטען נעהמען אַני־טהייל אין דעם יום־טוב.

דערווייל האָט איהם מאַשאַ אַרומגעזוכט צווישען די מאַסען. טישאַרלי האָט ניט בעמערקט. ווי פּערציקט פון דער פּרייד, פון די מענשען, איז ער געגאַנגען פון איין טישפּחה צו אַן אנדערע און צוגע־זעהן ווי זיי עסען — מענער און ווייבער און קינדער עסען צוזאמען נאָקעטערהייט און וואַרפען אַז דאָס עסען אַרום זיך, און ער האָט מיט פּרייד צוגעזעהן ווי מענער און ווייבער און קינדער טוליען זיך און וואַלגענען זיך לייב אַז לייב אין זאַמד — און מאַשאַ איז איהם נאָכ־געגאַנגען צווישען די מענגע, ביז זי האָט איהם קוים דערקאַפט ביי דער האַנד:

— וואו ביזטו? איך זוך דאָך דיר אַרום!

— אַ, מאַשאַ, קום, קום פּלינקער! — און ער האָט געכאַפט דאָס

מיידעל ביי דער האַנד און געפּלויגען מיט איהר אין וואַסער אַריין.

די ווערטער האָבען מאַשא'ן געבראכט צו קלעהרען וועגען זיך און איהר גאנצע סיטואַציע — מעהר ווי פון אלע זיינע רייד. זי האָט זיך פערטיעפט אין איהרע געדאַנקען, איז שטיל געווען איבער'ן גאַנצן צען וועג, כאַטש איהרע אויגען האָבען אויף איהן מינוט ניט אויפ'געהערט צו שמייכלען און צו גלאַנצען, אזוי ווי זיי וואָלטען געוואָלט טשאַרלי'ן אונטערהאַלטען קאָמפּאַניע אַנשטאַט איהרע רייד.

8.

קוני איילאַנד.

אין קוני איילאַנד ביים ביטש האָט טשאַרלי פּערגעסען אין דעם ערנסטען געשפּרעך וואָס ער האָט געפיהרט מיט מאַשא'ן, און איז געוואָרען אַ „אַמעריקאַן באַי“. קוים איז ער אריינגעקומען אין בייטהינג סוט און זיינע נאַקעטע הענד און פיס האָבען דערפיהלט די לופט פון ים, האָט עס איהם געטראָגען ווי אַ ווינד. ער האָט אונט'געדולדיג געווארט אויף מאַשא'ן, וועלכע האָט געדארפט ארויסקומען פון די פרויען-אַבטהיילונג. דער ביטש איז געווען בעליינט מיט מענ'שען, און עס האָט זיך אויסגעוויזען, אַז ער איז אַ פאַרזעצונג פון ים, און אַפּטמאָל האָט ער קאָנקורירט מיט'ן ים — די מענשען אויפ'ן ברעג האָבען אויסגעזעהן ווי מעהר און פיעלער פון ים. נור דער ים מיט די מענשען האָט טשאַרלי'ן ניט געשטערט. טשאַרלי האָט זיך שטענדיג גוט געפיהלט צווישען די מענגע. ער האָט ליעב געהאַט די מאַסען און דעם רעש פון זיי — און די פּערשיעדענע קאָלירטע מאַסע מענ'שען וואָס האָבען פּערטרונקען דעם ברעג פון ים האָבען אין איהם ערוועקט אַ פרייד און אַ לעבענס-לוסט. די האלב-נאַקעטע ווייבער מיט רויט בלויע און קאָלירטע קאָפּיבעדעקענס, און די גאַנץ נאַקעטע קינדער, וואָס זיינען אַרומגעלאָפּען מיט פריידען-געשרייען און מיט עסען אין די הענד — די האַרענדע פאַמיליעס אַרום די קינדער, האָבען אין איהם דערמאָנט ווי ער וואָלט זיך געווען געפונען אויף אַ פּיק-ניק פון אַ פרייהייטס יום-טוב. די מענשען וואָלטען זיך צוזאַמען גענומען צו פייערען אַ גרויסען יום-טוב. אלע זיינען נאַקעט, אלע עסען

מעגליכקייט פון געלד, די אלע פערשיעדענארטיגסטע געפיהלען און מעגליכקייטען קענען ניט קומען צו דעם געפיהל, וואָס מען האָט, ווען מען איז אַן אַרימאָן. צו מייַן געפיהל וואָס איך האָב, ווען איך וואָהן אַט אונזער גאָס און איך זעה די אַרימע מענשען, די ברויען, די קינדער — צו דעם געפיהל וואָס איך האָב, וואָס איך טראַכט אזוי וועגען רייכע — מיר איז גוט, איך בין אַן אַרימער, איך וואָלט געוואָלט שטענדיג זיין אַרים — אַט אזוי זיין, ווי איך בין אצינד.

מאַשאַ האָט געשוויגען. ביז איצט איז דער געשפרעך געווען אזוי זיך. עס האָט זיך מאַשאַ'ן געדאַכט, אַז ער וויל זיך ווייזען פאַר איהר מיט זיין געלערענטקייט — הורד דעם רעדט ער אזוי. אָבער די לעצטע ווערטער האָבען זי פּלוצים אָנגעריהרט. עס האָט זיך איהר געדאַכט, אַז ער מיינט זי, און ער פיהלט אזוי ווי ער מיינט — און די ווערטער האָבען איהר געבראַכט צו קלעהרען אויך, ווען זי איז געווען אַ קינד, און פון „האַפּקינס סטריט“.

— יעצט פערשטעה איך שוין.

— וואָס פערשטעהסט דו ?

— יעצט פערשטעה איך פאַר וואָס דו האָסט מיך פיינד — איך ווייס דו האָסט מיך פיינד, און דיין מאמע האָט מיך פיינד, און אלע האָבען מיך פיינד, אלע אַרימע און גוטע לייט האָבען מיך פיינד, צייט איך בין אַ כלה געוואָרען פאַר'ן אַנקעל.

מאַשאַ האָט אויפגעוויבען איהרע גרויסע אויגען און געלאָזט זיי הענגען אויף טשאַרלי'ן. איהרע אויגען זיינען געווען לענגליכע און גרויסע, דער שניט פון אַ גוטע קוואַליטעט שפּאַנישע טרויבען, און אויף אזוי פול ווי אַ וויין-טרויב. דער ווייס-עפּעל איז געווען העל-העל — לויכטענדיג און זי האָט געשמייכעלט, געשמייכעלט ווי אַ קינד, נור טשאַרלי האָט געמיינט, אַז אַט אין אַ מינוט צוואוויינט זי זיך, און דער גאַנצער זאַפט פון וויין-טרויב אויגען וועט זיך צו-ניסען. ער האָט מורא געהאַט, אַז די וויין-טרויב אויגען זאָלען זיך ניט צוגיסען — האָט ער אויך געזאָגט מיט דעם זעלבען שמייכעל :

— דאָס איז ניט דיין שולד, איך ווייס עס.

אנטהייל נעהמען אין וועלט. דורך דעם איז דאָ דער צאר פיעל גע-
פעהרליכער, איז פיעל שווערער צו בעקעמפפּען ווי אין רוסלאַנד, ווייל
דאָ ווערט יעדעס מאָל דאָס צארענטהום געשטאַרקט דורך נייע פּרישע
בלוטקוועלען וואָס ער קרינט. ער ווערט בעזעצט יעדעס מאָל פון
שטאַרקערע ענערגישע מענער, און ווערט בעשיצט פון זיין מאַיעסטעם,
זיין הייליגקייט, דער אָבנאַט דעמאַקראַטי.

— איך פּערשטעה דיר ניט אין גאַנצען, טשאַרלי, נור פון אלע
דיינע רייד דערפיהל איך, אַז דו האַסט שטאַרק פּינד די רייכע.
מוז דען יעדער רייכער זיין אַ שלעכטער מענש, קען מען ניט זיין אַ
רייכער און אַ גוטער אויך — האַט מאַשאַ געזאָגט, ווי זי וואָלט עפעס
געוואָלט פּערענטפּערען.

— יא, מאַשאַ, האַסט רעכט, איך בין זיך מודה, אַז איך האָב
אינסטינקטיוו פּינד יעדען רייכען. דעם גוטען נאָך מעהר ווי
דעם שלעכטען. וואַרים רייכקייט אליין פאַר זיך איז אַ געמיינהייט,
רייכקייט איז אַ בעווייז פון פּערברעכען, פון רויבעריי — עס איז ניט
קיין אונטערשיעד אויף וואָס פאַר אַ וועג דו קריגסט עס, נור אַז דו
האַסט מעהר וויפיעל דו בעדאַרפסט, בערויבסט דו אַנדערע — און
דאָס איז געמיין. און ניט נור בלויז צוליעב דעם — נור אויך צוליעב
אַ גאַנץ אַנדער זאך, איך מיין אַז אַ רייכער מענש איז אַ מיאוס'ער
מענש, ער קען ניט האַבען קיין שעהנע געפיהלען. איך ווייס ניט פאַר
וואָס איך קלעהר אזוי, פילייכט איז מיין ערציהונג שולדיג — אין די
אַרימקייט אין וועלכע מיר האַבען געלעבט — נאָר איך האָב אינ-
שטינקטיוו פּינד אַ רייכען.

— דו זאָגסט נאָר אזוי, ווייל דו ביזט ניט רייך — אָבער ווען
מען גיט דיר געלד...

— איך האָב וועגען דעם געקלעהרט, איך האָב מיר געפרואוונט
פאַרשטעלען אין מיין פאַנטאַזיע — ווען מען קומט צו מיר און מען
גיט מיר געלד, אָדער איך ווער מיט אַמאָל רייך: שעהנע פאַלאַצען,
פּערד, זומער-וואַנהונגען, אַ רייזע נאָר יוראָפּ — איך קען אויסהעל-
פען אונזער סאַסייעטי פון „פאַריינערס“ — איך וועל דיר שפּעטער
דערצעהלען פון אונזער סאַסייעטי — ניין, איך וואָלט ניט געוואָלט,
מיר דאכט זיך, אַז די אלע געפיהלען וואָס מען קען האַבען דורך די

— זיינען דען אין אנדערע לענדער ניטאָ קיין רייכע מענ־
שען, וואָס האָבען גרויסע פּאלאצען?

— יא, נור אין אנדערע לענדער, גלויב איך, איך ווייס ניט,
נור איך גלויב אזוי, האָט דאָס אייגענטהום־רעכט אַ געוויסע בעגרענ־
צונג. די מאכט פון גאָלד אין בעגרענעצט אויף געוויסע רעכט. דאָרט
וואו עס ריהרט ניט אָן די אינטערעסען פון כלל. דאָ אין אמעריקא
האָט דאָס גאָלד אַן אונבעגרענעצטעם רעכט. אלסדינג מעגסטו קויפען
פאר גאָלד. און דער בעסטער בעווייז דערפאר זיינען אַט די פּאלאצען
— ניט די פּאלאצען, נור די פּלעצער אויף וועלכע זיי שטעהען — די
פּלעצער, וועלכע וואַלטען אין אנדערע לענדער געווען געהערט צום
פּאָלק — צו אלעמען, וועהרענד דאָ, אין אמעריקא, פּערקויפט מען עס
פאר געלד צו איינצעלנע. דאָס איז דאָס רעכט פון די פּערשלאָסענע
ברונעס. און דאָס איז אזוי כאַראַקטעריסטיש אַמעריקאניש.

— פאר וואָס?

— אַמעריקאניש — הייסט דעמאָקראַטיש. די דעמאָקראַטיע
איז, נאָך מיין מיינונג נאָך, דער גרעסטער פיינד, וואָס איז אויפגע־
שטאנען אויף די מענשהייט צייט די וועלט עקזיסטירט, ווארים דע־
מאָקראַטיע, אזוי ווי זי ווערט פּערשטאנען דאָ ביי אונז אין אמעריקא,
גיט אַ רעכט יעדען איינצעלנעם וועלכער בעזיצט אַ בעגאבונג צו פּער־
שקלאַפען פאר זיין אייגענטהום אונבעגרענעצטע גיטער, סיי אין טויטען
מאָטעדראַל און סיי אין אינדיווידועלע לעבעדיגע ווילענס. די דעמאָ־
קראַטיע איז דער צאָר — אין אינקאָגניטאָ. אָבער בעסער וועלען
מיד דאָס אַנרופען אנאָנימער צאָר. מען האָט גענומען דעם צאָר'ס
קרין אראָפּ פון קאָפּ פון אַן אינדיווידום, וועלכע איז געווען נור
פאר איין פּערזאָן און זי כעשטימט פאר די, וואָס זיינען אַם מעהר־
סטענס פּעהיג צו רויבעריי און פּערברעכענס. און דורך דעם איז דער
צאָר אין אמעריקא צוברעקעלט אויף פיעל קליינע צארעלאַך. ווער
עס איז פּעהיג, דער פּערקאָפּט אַ גרעסערען שטיק צאָר. דעמאָקראַטיע
אַהן בעגרענעצטע רעכט אויף אייגענטהום — איז אַ גאלאפּעריי, אַ וועט
אויף הערשאַפט. טאַקע אַ דעמאָקראַטישע וועלט, מען שטעלט קיינע
בעגרענעצונג ניט, קיין ראַסען אונטערשיעד, ווער עס האָט נור אין קאָן
ארוינצוגעבען: כיטרעקייט, פּערברעכערישע פּעהיגהייט — דער מען

טראטאָר. עס איז שטיל געווען אין דער גאס. א יוסטוב'דיגע שטילקייט האָט געהערישט וואָס די בוימער און גרינס האָבען פֿער־שפּרייט ארום זיך, קיין לעבעדיגער הויך האָט זיך ניט געהערט פון די הייזער, טהיר און פענסטער זיינען געווען פֿערמאכט און פֿער־שלאָסען — אזוי האָבען זיך געצויגען פֿערשלאָסענע פֿלעצער איבער גאסען ווייט, געגענאיבער דעם געזונדסטען צענטראַל פֿארק — און קיין לעבעדיגער נפש האָט דערפון קיין נוצען געהאט.

טשאַרלי האָט זיך אָנגערופֿען מיט אַ שמייכל:

— די הייזער זיינען דער בעסטער בעווייז פון די אונענטוויקלונג פון דער אמעריקאנער קולטור.

— ווי אזוי מיינסטו דאָס, טשאַרלי?

— די הייזער זיינען דאָ אַ שרייענדער בעווייז פון די אונ־גערעכטיגקייט פון אונזער אָרדנונג אין וועלכער מיר לעבען. מיר זעהען דאָס טאָג־טעגליך — מיליאָנען מענשען זעהען דעם שריי־ענדען בעווייז, און מיר שווייגען.

— איך פֿערשטעה דיר ניט, טשאַרלי — זאָגט מאַשאַ.

— שמעל דיר פֿאַר, עס וואָלט ווער אריינגעקומען אין אַ שטאָדט אריין און וואָלט אויפגעקויפט דאָס גאנצע ברויט פון שטאָדט און דאן עס פֿערשלאָסען אין גרויסע שפייכלערס פֿאַר זיך. אָדער ער וואָלט אָבגעקויפט אלע ברונעמס פון שטאָדט און פֿערשלאָסען עס פֿאַר זיך — די מענשען וואָלטען דאָך אזאַ איינעם פֿערשטיינט. פֿאַר וואָס איז דאָס בעסער פֿאַר ברויט און וואַסער? די שטאָדט בעזיצט גע־וויסע געזונדע פֿלעצער געגענאיבער די פֿאַרקס, געגענאיבער דעם ריווער סיד, און די געזונדע שעהנע פֿלעצער האָבען רייכע מענשען אָבגעקויפט פֿאַר זיך און פֿערבויט מיט רייכע פֿאַלאַצען, און פֿער־שלאָסען זיי איבער'ן זומער, ווען די מענשען נויטיגען זיך אַס מעהר־סטען אין אזעלכע פֿלעצער, און זיינען אוועקגעפֿאַהרען. ניט זיי האָבען עפעס דערפון, ניט קיינער האָט עפעס דערפון. און דאָס זעהען מענ־שען טאָג־אויגן, טאָג־אויס, טויענדער און טויענדער מענשען זעהען דאָס און מען שווייגט. איך גלויב, אז דאָס איז נור מעגליך אין אמעריקא.

אן אלטען קאסטען, ווער אין א הערינג טון, און ווער עס האט דער פאקט אן אלטען ראָד פון א וואַגען און האט דארויף איינגעלאדעט אלע זיינע פריינד פון גאס פאר א „רייד“ איבער דער גאס. און די שמוץ פון די אונגעקעהרטע גאסען האט זיך אויפגעהויבען פון דער בעוועזיגונג און געלייגט זיך אויף די געזיכטער און הענד, אויף די שטיינער און פענסטער פון דער גאס, ביו עס האט דערגרייכט אויף די נאָקעטע ברוסטען פון די מוטערס, וועלכע האָבען דעם שמוץ פון גאס איינגעקארמעט אין זייערע קינדער אין איינעם מיט זייערע מוטער'ס מילך...

טשאַרלי מיט מאַשאַן האָבען שטום דורכשפאַציערט די גאס און מיט גרויס מיה זיך געמאכט א וועג דורך די קינדער, וואָס עס האָט זיך געדאַכט, אז זיי זיינען געבוירען געווארען מיט רעדלאַד אויף די פיס, צווישען די פערד, פראכטזוועגען און קויהלען-טראַנקס, וואָס האָבען געהאַט זייער ראַיט איבער דער גאס. מען האָט קיין וואָרט ניט געקענט הערען איינער פון צווייטען פון שטויב און גערויש און פון די היץ, וועלכע האָט זיך געדאַכט אין אויף אזוי רוישענד און שרייעדיג, אזוי ווי זי וואָלט געווען דורכגעפאַהרען די ניו יארק קעך גאסען אויף קינדישע אייזערנע רעדלעך... נור וואָס ווייטער זיי זיינען געקומען אין גאס ארויף, אלץ שטילער אין די גאס גען וואָרען, אלץ ריינער, שטילער און אנגענעהמער די הייזער, און באלד אין דער רויש אין גאַנצען פערשוואַנדען. זיי זיינען אַנגעקומען אויף די ענדע פון דער זעלבער גאס, וואָס ציהט זיך צום פאַרק צו, ביי די פינפטע עוועניו.

די הויזער, וועלכע זיינען געשטאַנען גענענאיבער דעם פאַרק, זיינען געווען פּערהילט אין שאַטען פון בוומער, גרויסע פענסטער האָבען ארויסגעקוקט אין גאס אריין, נור די פענסטער זיינען געווען בלונד, פערמאַכט, בעצויגען מיט טונקעלגרינע טערימס, ארום די הויזער אין געווען קיחל און שטיל — נור אין די הויזער האָט קיינער ניט געוואָהנט, און זיי זיינען געווען פּערשלאַסען אויפ'ן גאַנצען זומער. לאַנג זיינען זיי גענאַנגען איבער דער גאס, וואָס האָט זיך גען צויגען גענענאיבער דעם פאַרק. דאָ איז געווען אנגענעהם צו געהן. די גאס איז געווען געהילט אין דעם בלעטערדיגען בעוועגליכען שאַטען, וואָס די גרויסע בלעטער פון די בויער האָבען געווען איבער'ן

— „אי פלעדוש אלידזשענס טו מאי פלעג“ — האט די אי-
דענע קוים ארויסגעשטאמעלט די ווערטער, וואס טשאַרלי האט זי
געלערענט ווען ער איז אַ קינד געווען און אין סקוהל גענאנגען.
— אַט אזוי. און יעצט געה אראפ, אַלד טשאַפ — האט טשאַרלי
פאַרויכטיג די מוטער אראַבגעזעצט פון זיינע פלייצעס אויף אַ שטוהל
ארויף.

— זעהסט, מאַשאַ, ווי מיין זוהן בעהאנדעלט מיד, — האט די
אידענע זיך בעקלאַגט. — אַ ליאדע וואָס, זעצט ער מיד ארויף אויפ'ן
אַקסעל — איך האָב דען כח צו איהם?
— נו, יעצט קום, מאַשאַ. האָו דו יו דו? — האַט טשאַרלי זיך אַנד
גערופען צו מאַשאַ'ן, ווי ער וואָלט זי פלוצים דערזעהן.

די מוהמע האַט געוואָהנט אין האַרלעם, אויף איינע פון די אַרימע
אידישע גאַסען. אַז זיי זיינען אַרויס אין גאַס, האַכען זיי ערשט
דערפיהלסט די היץ. עס איז געווען איינער פון יענע טעג אין ניו יאָרק,
ווען די היץ צולייגט זיך איבער דער שטאָדט פון פרייה-מאַרגען אַז.
אַ לאַנגווייליגע און אַ פייכטע, אַהן אַ האַפנונג אויף אַן אַברוה אין
לעבען. פון פרייה-מאַרגען אַז ווערט עפעס דאָס לעבען אזוי לאַנגוויי-
ליג. פון די אַפענע פענסטער קוקען אַרויס שמוציגע בעטגעוואַנד,
און אויף די פייער-עסקייפס טריקענען זיך שטיקלעך וועש; אויף
די פענסטער פערדארטע טעפלאַך מיט נעכטיגען עסען. און איבער די
טרעפּלעך פון די הייזער, אויף די שוועלען ביז טיעף אין די גאַס
אריין, וואַלגערען זיך אַרום, ווי אַרויסגעוואַרפענע שמאַטעס, ווי אַרויס-
געוואַרפען צובראַכען מעבעל, פרויען און קינדער. האַלב-נאַקעטע,
האַכען זיי זיך געגליטשט איבער די טרעפּלאַך פון די הייזער, אויף די
טראַטואַרען אַרויס. די מוטערס האַכען געפרוואוּט אַפּצונאַרען די
קינדער מיט פעניס, וועלכע די קינדער האַכען יעדען אויגענבליק
פערוואַנדעלט אין לאַלאַ-פאַפּס. די לאַלאַ-פאַפּס זיינען צוגאַנגען אין
זייערע הענטעלעך און בעשמירט זייערע געזיכטער, און די ווייס-נע-
פרעסטע העמדלעך, די מוטער'ס אַרבייט פון ביינאַכט, האַכען געקלעפט
זיך פון דעם צוגאַסענעם צוקער. די קינדער זיינען אַבגעשפּרונגען
פון דעם בריהענדען טראַטואַר, וועלכער איז אַנגעוואַרימט געוואָרען
פון די ברענענדע היץ און געכאַפט זיך אַ רעטונג אויף דעם ברייטען
גאַס-וועג. און אלעס איז געפּאַהרען, ווער אויף רעדלעך, ווער אויף

וואונדערט, וואָס מאַשאַ טהוט אין אזעלכע היצען אין שטאָרט און פּאָהרט ניט אַרויס אויף זומער־פּלעזשור, און איז גענאָנגען טרעפּען. אז עס איז אַודאי איבער דעם אויסשטייער וואָס זי בעדאַרף זיך מאַכען, וואָרעם זי האָט געהערט, אז מאַשאַ געהט באַלד חתונה האָבען.

— מען האָט דאָך מיר געזאָגט, אז עס האַלט שוין גאָר נאָהענט דערביי. נו, זאָל עס דיר זיין מיט מול.

מאַשאַ האָט ניט אָבגעענטפּערט. זי איז רויט געוואָרען און גע־שוויגען. נור פּלוצים האָט זי זיך אָנגערופּען ווי מיט אַן עקשנות, קוקענדיג אויף טשאַרלי'ן:

— עס איז דאָ אין שטאָרט אזוי פּיעל צו טהאָן פאַר דער חתונה, און דער אָנקעל — נור וואָס דער אָנקעל, האָט זי ניט געענ־דיגט. זי איז רויט געוואָרען און אָבגעהאַקט אין מיטען. און אַני שטאַט עקשנות אָדער גדלוּת, וואָס דאָס וואָרט „דער אָנקעל“ האָט געזאָלט אַרויסרופּען, האָט עס אַרויסגערופּען עפעס מיטלייך צו איהר. טשאַרלי האָט רחמנות געקראָגען איבער איהר — און עס האָט איהם באַנג געטהאָן, וואָס ער איז אזוי קאַלט צו איהר, האָט ער זיך אָנגערופּען צו דער מוטער:

— דו האָסט רעכט, אַלד טשאַפּ, האָט ער געקלאַפּט די מוטער אויף די פּלייצעס — עס איז הייס, קוב, מאַשאַ, איד געט דיר אַרויס־נעהמען פאַר אַ שוויים.

— זעהסט, מאַשאַ, ווי מיין זוהן רופּט מיר. אלטע שקאַפּ, אין דער הייט רופּט מען אזוי אַ פּערד, שקאַפּ. אין אמעריקא רופּט מען די מאַמא אזוי.

— אַה, דו אַלד פּול — האָט טשאַרלי אויפּגעהויבען די מוטער אויף די הענד און זי אַרומגעטראָגען איבער דער שטוב.

— לאַז מיר אַראַפּ, געדענק אין גאַט, לאַז מיר אַראַפּ, וועסט מיר עפעס שלעכטס טהאָן — האָט זיך די אידענע געבעטען.

— נישט פּריהער ביז דו וועסט זאָגען אַלד טשאַפּ. נישט שקאַפּ, נור טשאַפּ, טשאַפּ.

— וואָס איז דער חלוק טשאַפּ, שקאַפּ! לאַז זיין טשאַפּ, אבי לאַז מיר אַראַפּ, וועסט מיר נאָך חלילה עפעס שלעכטס טהאָן.

— און יעצט דעם „סאַלוט“. נישט פּריהער ביז דו וועסט אַני זאָגען דעם „סאַלוט“.

בין די מאמע האט איהם דערמאנט אין וואס פאר א הולך ער געפינט זיך :

— טשאַרלי, וואָס טהוסטו ?

איז טשאַרלי פערשוואונדען אין דעם צווייטען צימער און מאַשאַ האָט געלאַכט. די מוטער האָט איהם פערענטפערט :
— עס איז דען אויסצוהאלטען פון די היצען ? מען וואַלט נאָקעט אויך ארומגעגאנגען.

די מוטער האָט אריינדערלאַנגט טשאַרלי'ן דאָס העמד מיט די הויזען, וואָס האָבען זיך געטריקענט אויפ'ן פייער-עסקיפּ, ווארים טשאַרלי האָט זיי פריהער אויסגעוואשען ווען ער איז אהיים געקומען פון די נאכט-ארבייט.

— איך בין געקומען ארויסנעהמען טשאַרלי'ן פאר א „וואק“ אין פארק אריין — זאָגט מאַשאַ.

— פאָהרט לייעבער נאָך קוני-איילאַנד, און באַרט זיך אויס אין ים — עס איז דאָך אזוי שטיקענדיג. איך יאָג איהם שטענדיג נאָך קוני-איילאַנד, נור ער איז אזא פוילער, מאַשאַ, ליגט אַ גאַנצען טאָג אין שטוב, איבער די ביכער — דערצעהלט די מאַמא.

— די מאַמא האָט רעכט, טשאַרלי. מיר פאָהרען נאָך קוני-איילאַנד, אויפ'ן וועג וועל איך אַבטרעטען אין דער היים נאָך מיין בייטהינגיסוט. נעהם דיינעם, טשאַרלי.

טשאַרלי איז יעצט אַרויסגעקומען פון דער צווייטער שטוב און אויסגעפונטער, אין אַ פריש געוואשענעם העמד מיט די אויסגע-וואשענע הויזען, וועלכע זיינען נאָך ניט געווען אין גאַנצען טרוקען. די הויזען האָבען זיך געקלעפט און פון די שווארצע האַהר האָבען גע-רונען גרויסע טראָפּענס וואסער איבער'ן פנים פון דעם, וואָס טשאַרלי האָט געהאלטען דעם קאָפּ אונטער'ן קראַן.

— איך בין געקומען דיר ארויסנעהמען נאָך קוני-איילאַנד פאר אַ שוויס — זאָגט מאַשאַ — נעהם דייך בייטהינגיסוט.

טשאַרלי האָט ניט ארויסגעוויזען קיין גרויסען חשק. ער האָט געשמייעלט און געזאָגט, אַז ער דארף עפעס בעזאָרנען אין שטאָרט, און האָט קיין צייט ניט. מאַשאַ איז געבליבען קאלט אַבענאָסען פון זיין אַנטוואָרט און זי האָט זיך שוין געקליבען אוועקצוגעהן. די מאַמא

פייפערס צו די קאסטומערס שלאפט טשארלי אין פריהען טאג. עס האט זיך איהר געוואלט טשארלי'ן ארויסנעהמען אויף שפאציער איבער די פינפטע עוועניו אין צענטראל פארט — ווי זיי פלעגען עס אפט טהאן פאר יאָהרען בעפאָר זי איז נאָך אַ כלה געווען. ווען טשארלי איז צו זיי ארוינגעגאנגען. עס איז איהר נייגעריג געווען צו זעהן צי ביי טשארלי'ן זיינען שוין די וואַנסעס גרעסער אויס־געוואקסען, און צי ער גאָלט זיי ניט — ווי ער האָט איהר אַמאָל אין שפאס פערשפראכען. און שעהמען האָט זי זיך אויך ניט וואָס — טשארלי ווייסט דאָך ניט, אַז זי וועט סיי ווי סיי ניט חתונה האָבען. ער ווייסט ניט, אַז זי וועט באַלד שטארבען.

.7

טשארלי מעלניק.

מאַשא האָט געפונען טשארלי'ן שלאָפענדיג. די מוחלע האָט זי אויפגענומען מיט איבערראשונג.

— טשארלי, טשארלי, גיב נור אַ קוק ווער עס איז דאָ.

טשארלי איז ארויסגעקראַכען פון צווייטען צימער מיט אַ צור־שויבערטען קאָפּ האַהר, אין וועלכען עס האָבען געשיטעקט פּעדערען. די שוואַרץ־פיייערדוגע אויגען זיינען געווען בריוט אויפגעריסען. מאַשא האָט דעכט געהאט, די וואַנסעס האָט טשארלי ניט געגאָלט — זיי זיי־נען געווען אזוי קליין און דין, אַז עס איז אייגענטליך נאָך ניט געווען וואָס צו גאָלען. נור דערפאר וואָס די יונגע הערעלעך זיינען געווען סאַדעס־שוואַרץ — האָבען זיי געגעבען זיין קינדיש־אינגליש פנים אַ מענליך אויסזעהן. טשארלי איז פּערשעהמט געוואָרען דערזעהענדיג דוג פּלוצים מאַשא'ן, זיין אינגליש פנים איז בענאָסען געוואָרען מיט בלוט, און זיין גאַנץ נאַקעט לייב, אויף וויפּיעל עס האָט זיך ארויס־געוויזען פון די קליידער, איז בענאָסען געוואָרען מיט בלוט — און ארויסגעוויזען האָט זיך זיין יונגער קערפּער פון זיינע קליידער אַ גרויס שטיק, וואָרים טשארלי איז געווען אין בלויען יונאַז־כּוט. אַ מיר נוט האָט טשארלי ניט געוואוסט וואָס צו טהאָן פאר איבערראשונג און איז געבליבען אזוי שטעהן מיט זיינע נאַקעטע פיס און נאַקעטע הענט.

— ליסטען, אהרן, אי לייק, אז מאשא האט „פאן“. איד האט נאך ניט געגען אויסגעהן מיט טשארלי'ן, ניט מעהר. וואטש, אהרן, וואטש.

— וואס דערט דער אַנקעל, דאס קינד געהט אויס נאכ'ן אַנ-קעל, — האט אהרן איהם פּערויכערט.

און מיט אמאָל האָט טשארלי אויפגעהערט אריינצוקומען. „פא“ זאָגט, אז טשארלי האָט זיך אריינגעלאָזט אין פּאַליטיקס — ער איז געוואָרען אַ סאַשעליסט, און רעדט אין סטריט אויף די קאַרנערס. און „פא“ זאָגט, אז סאַשעליזט איז ניט קיין גוטע פּאַליטיקס ווייל זיי האָבען געווער אַ טשענס צו געווינען אן עלעקשאָן. ווען שוין יא פּאַ-ליטיקס, האָט זיך טשארלי געדארפּט אָבגעבען מיט די דעמאָקראַטען, זאָגט „פא“, אָדער מיט די רעפּובליקאנער, וואָלט ער כאַטש דערפאַר געקענט דעם קאָלעדזש בעצאָהלען און דערנאָך געהאַט אויסזיכט אויף אַ גוטען דזשאַב, אָבער ביי די סאַשעליסטס קען טשארלי קיין טשענס ניט האָבען, ווייל זיי וועלען געווער געווינען אן עלעקשאָן.

טשארלי האָט זיך ניט געוויזען און מאַשא האָט ניט געקלעהרט זעגען איהם. נור זייט מאַשא איז אַ כּלח געוואָרען, ווילט זיך איהר טרעפען מיט טשארלי'ן. זי האָט אַביסעל מורא פאַר איהם. מורא? ניי. אָבער שעהמען טהוט זי זיך דאָך. דאָס האָט זי צוריקגעהאַלטען אויפצוזוכען טשארלי'ן; אָבער וואָס האָט זי זיך אייגענטליך וואָס צו שעהמען? און זי וואָלט זיך אזוי דאָך געוואָלט זעהן מיט איהם... איהר דאכט זיך, אז זי האָט איהם עפעס זעהר וויכטיגעס וואָס צו זאָגען, כאַטש זי קען זיך ניט דערמאָהנען וואָס זי האָט אַזעלכעס צו זאָגען.

און איינמאָל, אין אַ פּריהמאָרגען, האָט זיך מאַשא אויפגעכאַפּט נאָך אַ נאַכט ניט שלאָפען און עס האָט זיך איהר געדאַכט, אז זי האָט זיך שוין ניט פאַר קיינעם וואָס צו שעהמען. אפילו פאַר טשארלי'ן אויך ניט. זי וועט דאָך סיי ווי סיי אין אַ פּאַר וואָכען אַרום שטאַר-בען. פאַר וואָס האָט זיך איהר געדאַכט אז זי וועט שטאַרבען — האָט זי ניט געוואוסט. נור עס האָט זיך איהר אויסגעוויזען אז עפעס וואָס וועט געשעהן מיט איהר — און איז באַלד פּריהמאָרגענס אַוועק צו דער מוהמען. זי האָט געוואוסט, אז זי וועט טרעפען טשארלי'ן אין דער היים, ווארים נאָך דער אַרבייט ביינאַכט, צוטהיילענדיג די

זיין א מענטש — ניט בלויז א שניידער, — האט די אידענע „געשטאָד
 כען“ די גאנצע משפחה דערפאר, וואָס זיי זיינען געוואָרען דאָ אין
 אמעריקא אלע שניידערס.

מאַשאַ פֿלעגט זיך אָפט בעגעגענען מיט טשאַרלי'ן אין דער ער-
 שטער צייט נאָך דעם פעטער'ס אוועקפֿאַהרען. טשאַרלי פֿלעגט אַרויפֿ-
 קומען צום פעטער אַהרן און פֿלעגט אָפט אַרויסגעהן מיט מאַשאַ'ן
 אויף אונטערנעהמונגען, צו געמיינזאמע פֿריינד, אויף לעקטשורס,
 אָדער אמאָל אין טהעאטער, ווען עס איז געווען געלד. מאַשאַ האָט
 זעהר געגליכען צו קוקען אויף טשאַרלי'ן ווי עס שניידט זיך איהם
 א פֿאַר וואַנסעס און ווי די באַקען ווערען בעוואַקסען מיט שמאַלע,
 קוויטשפֿראַצענדע באַקען-כערד, ווי פֿאות. זי האָט געגליכען איהם
 צו הערען רעדען וועגען ביכער וואָס ער האָט געלעזען, וועגען זיין
 קאַלעדזש, וועגען סאַשעליוז, מיט וועלכען ער האָט זיך שוין דאָן
 אינטערעסירט, און טשאַרלי רעדט דאָכט זיך אזוי קלוג — נור ווען
 די מיידלעך הויבען אָן צו מאַכען אויס איהם „פֿאַן“, ווערט ער רויט
 און ווייסט ניט וואָס צו ענטפֿערען. זי האָט געגליכען צו זעהן דענסט-
 מאַל, ווי טשאַרלי שטעהט אין פֿערלעגענהייט, און צילי, איהר חבר'טע,
 לאַכט איהם אויס, מאַכט „פֿאַן“ פֿון זיינע וואַנסעס וואָס וואַקסען
 איהם ניט אויפֿ'ן ריכטיגען אָרט — און טשאַרלי שמעהט מיט די
 גרויסע לאַנגע הענד, איז רויט, און שמויכעלט פֿערשעהמט.

— געווער-מיינד, אַז ער וועט גרויס ווערען, וועט ער זיך
 גאַלען די וואַנסעס — האָט איהם א פֿריינדין אַרויסגענומען פֿון
 טראַבעל.

— טשאַרלי, פֿליען, גאַל ניט די וואַנסעס — האָט זיך ביי איהם
 מאַשאַ געבעטען. אַד, ווען איד וואַלט געווען אַ באַי, וואַלט איד מיר
 געלאָזט וואַקסען אַט אזעלכע גרויסע וואַנסעס — ניט ווי דיינע, וואָס
 זעהען אויס ווי מיט סאַדעס אַבגעשמירט.

די מיידלעך צולאַכען זיך, און טשאַרלי, דער קלוגער, געבילי-
 דעטער טשאַרלי, מיט דעם פֿערייכטענעם קראַגען פֿון העמד, וואָס מען
 זעהט אָן דער מאַמע'ס לאַטע וואָס זי האָט נעכטען ביינאַכט אַרויפֿ-
 גענעהט, שטעהט אַ פֿערשעהמטער.

דער אַנקעל האָט געזעהן, אַז טשאַרלי קומט צו אָפט אַרײַן צו
 מאַשאַ'ן, האָט ער געגעבען אַ וואַנק צו איהר פֿאַטער אַהרן:

געקאכט, געוואשען און געהאלטען די שטוב פאר זיי. די אידענע, ווי אַרױם זי איז ניט געווען, האָט דאָך געזעהן מיט אַלע מעגליכקייטען דורכצוועצען, אַז טשאַרלי זאָל קענען געהן אין קאלעדזש. מיט דער זעלבער אויפאַפּפּערונג פון אונזערע פרומע מאַמעס פאר זייערע לערן־קינדער אין בית־המדרש האָט זיך די אידענע געאַפּפּערט פאר טשאַרלי'ן ער זאָל געהן אין קאלעדזש. אין דער היים וואָלט אפשר איהר גרעסטער אידעאל געווען צו זעהן טשאַרלי'ן אַ רב; דאָ איז איהר אידעאל געווען צו זעהן טשאַרלי'ן אַ געענדיגטען קאלעדזש. אַז עס איז געקומען צו בעצאָהלען פאר טשאַרלי'ן קאלעדזש־געלד פלעגט די אידענע וועלען דורכצוועצען: צו קרובים געלאַפּען, צו בעקאנטע, אַב־געשלאַגען די טהירען פון אַנקעל, און אז מען האָט גאר געדארפט — האָט די אידענע אַהיים גענומען פון אַ קליינעם קאַנטראַקטאַר צו נעהען הויזען, אָדער איז געגאנגען אליין אין אַ קליינעם שאַפּ און האָט אויף אַ פּאָר וואַכען „געאַפּערייטעט“. די אמביציע פון דער אידענע וועלטען דורכצוועצען: צו קרובים געלאַפּען, צו בעקאנטע, אַב־ריין־אידעאליסטישען גרונד. איהר איז ניט געגאנגען אזוי פיעל וועגען טשאַרלי'ס קאריערע ווי פאר די תורה אליין. טשאַרלי'ס לערנען איז ביי איהר געווען ווי ביי אונזערע אַלטע מאַמעס אַ בעצאָהלונג און אַ לויין פאר איהר פערפינסטערט וואַכעדיג לעבען. זי האָט זיך גע־טרויסט מיט איהר קינד'ס געלערענטקייט, און העכער זיך געהאלטען פון אַלע לאַנדסלייט. און אפילו איהר שוואַגער אהרן מעלניק'ס גרויסע גליק — וואָס דער אַנקעל געהט חתונה האַבען פאר מאַשאַ'ן — האָט איהר ניט געקענט אימפּאַנירען געגען דעם, וואָס איהר טשאַרלי געהט אין קאלעדזש. און אַפט איז דער מישפּחה, ווען מען האָט מקנא געווען אהרן'ען דאָס גרויסע גליק וואָס האָט איהם געטראַפּען מיט מאַשאַ'ן — פלעגט זי מיט אַ גלייכגילטיגע אַבער געהויבענע מינע זאָגען:

ווער עס זוכט עשירות, און ווער עס זוכט געלערענטקייט. איד גיב נאָך ניט אוועק מיין קינד'ס קאליש (קאלעדזש) פאר דעם גאַנצן אַנקעל'ס פערמעגען.

— איהר וועט האַבען אַ גאַלדענע שטוהל אין גו־ערן דערפאר

— האָט איהר „אַ משפּחה“ אַבגעענטפערט.

— יא אַ גאַלדענע שטוהל, ניט אַ גאַלדענע שטוהל; ווארים

וואָס איז דען די גאַנצע וועלט? אויף דער וועלט דארף מען אויך

פאנטאזיע האָט געארבייט און געמאַהלען איהר בילדער אין איהר פאר-
שטעלונג, ווי זי איז דעם אַנקעל'ס ווייב. טהיילמאָל איז זי געזעכען
נעבען איהם און דער אַנקעל האָט זי געגלעט, געדריקט צו זיה, און
דאָס ברייטע פנים זיינס האָט זיך אַנגעלאָפּען מיט בלוט, און ער
האָט פּערשפּרויט זיינע ברייטע גרויסע ליפּען מיט פּרייד, און זי
שטאַרק געדריקט צו זיך — האָט זי געשלאָגען אַנגסטען. זי האָט
זיך געלאָזט, ווייל זי איז געווען צוגעוועהנט צו איהם נאָך אַלס
קינד, ווייל דער אַנקעל האָט זי שטענדיג געגלעט — און דער אַנקעל
האָט אַלסדינג געמענט. אָבער זייט ער איז אַ חתן געוואָרען אַנגסט
זי פאַר איהם, און ווען ער נעהמט זי ארום, ווערט איהר אַזוי הייס
און אַזוי עפעס, אַז עס גלויבט זיך איהר באלד אַבצוואַוואַשען...

אין אַבענה, ווען זי איז ביי זיך אין ווייסען זויבערען צימער
געווען, וועלכעס איז שוין יעצט געווען רייך אויסמעבלירט מיט דעם
ווייסען לאַק-מעבעל, וועלכעס דער אַנקעל האָט איהר געשאַנקען שוין
לאַנג צוריק — אין דעם פּרויט-איבערגעצויגענעם בעט — האָט זי
געקלעהרט פון נאָך דער חתונה. זי האָט זיך פאַרגעשטעלט דעם
אַנקעל פּלוצים נאָקעט. זי האָט ניט געוואָלט דערפון קלעהרען, נור
עפעס איבערגעוואַלט זיינען געקומען די געדאַנקען איהר אין קאָפּ
אריין. און זי האָט געזעהן דעם אַנקעל אַ נאָקעטען, מיט דעם אַראַב-
הענגענדען פעטען בויך, מיט אַ באַרד אויף די ברויסטען, און עס האָט
זיך איהר געדאַכט, אַז דער אַנקעל געהט נאָך איהר אין בעט אַריין...
האָט זי זיך ניט געוואָלט לעגען אין בעט אַריין. גאַנצע שעה'ן איז
זי אַבגעזעסען אין אַבענד בעפאַר זי איז געגאַנגען שלאָפען, זייט
זי איז אַ כּלָה געוואָרען, און מורא געהאַט זיך צו לעגען. און זייט זי
איז אַ כּלָה געוואָרען, שלאָפט זי ניט אויסגעטהאָן, ווי זי וואָלט מורא
געהאַט, אַז עס וועט ווער ביינאַכט בעריהרען איהר לייב...

טשאַרלי, דעם פעטער בעריל'ס זוחן, האָט נאָכ'ן פּאַטער'ס
אַהיים פּאַהרען געוואָהנט מיט דער מאַמען און מיט די עלטערע
שוועסטער. טשאַרלי איז געווען בייטאַג אין קאַלעדזש און פּאַרטנאַג
האָט ער פאַר אַ צייטונגס-סטענד אַרומגעטראָגען צייטונגען צו די
שכנים. די שוועסטער האָט געארבייט ביי העטס און די מאַמע האָט

.6

מאשע ווערט אַ כלה.

גאנץ קוזמין, וואָס האָט זיך געפונען אין ניו יארק, האָט בעטראכט מאַשאַ'ן פאר דער גליקליכסטער מיידעל אונטער דער זון. האָט מאַשאַ אליין ניט געוואגט צו טראַכטען אַנדערש פון גאנץ קוזמין און האָט זיך אויך געהאַלטען גליקליך מיט דעם, וואָס זי איז אַ כלה גע-וואָרען פאר'ן רייכען אַנקעל מאַזעס. דער אַנקעל האָט זי בעשאַטען מיט מתנות, בעהאַנגען זי מיט טהייערע דושולערי — דאָס מאַד דערנאָכטע און טהייערסטע. ער האָט איהר יעדען טאָג געשיקט די שנייד-דעריי, געמאַכט איהר רייכע קליידער. אלע טאָג האָט מען פון די גרויסע סטאָרס פון די פינפטע עוועניו עפעס אַנדערש געבראַכט פאר מאַשאַ'ן. זיידענע אונטעררוועש, לאַקירטע הויכע שיד, פאַכערס, האַנד-שוהען. דאָס מיידעל, וועלכע האָט נאָך געדענקט דעם פאַטער'ס אַרימ-קייט און די וואָהנונג אין האַפּקיןס סטריט — ווי אזוי האָט זי גע-קענט וואַגען אַנדערש צו בעטראַכטען זיך ווי אלע קוזמינער לאַנדס-לייט, ווי אלע בעקאַנטע? די גאַנצע משפּחה האָט זי בעטראַכט און געהאַלטען פאר דעם גליק אליין.

דורך דער צייט, וואָס זי איז אויסגעוואַקסען אונטער דעם אַנקעל'ס גונסט, האָט זי זיך אויסגעלערענט דעם אַנקעל צו געהאַרבען. זי האָט געזעהן, אַז אלע קוזמינער לאַנדסלייט, איהר טאַטע, איהר מאַמע — אלע וואָס זי האָט געקענט, האָרבען דעם אַנקעל און וואַגען ניט איהם אַקעגענצורעדען אָדער צו טהאָן אָדער צו טראַכטען אַנדערש, ווי דער אַנקעל וויל. „דער אַנקעל האָט געהייסען“ — דאָס איז געווען דאָס הייליגסטע געבאַט, דער שטאַרקסטער אַרגומענט — און דער אַנקעל האָט געהייסען, אַז זי זאָל אַ כלה ווערען פאר איהם, דער אַנקעל וויל, אַז זי זאָל ווערען זיין ווייב, און דעם אַנקעל דאַרף מען אין אלעם געהאַרבען, אלעס נאַכגעבען וואָס ער וויל.

זי האָט אָנגעהויבען צו פיהלען וואָס עס הייסט צו ווערען דעם אַנקעל'ס אַ ווייב. זי איז שוין מעהר ניט קיין קינד געווען — און ווען זי האָט אליין קיין אייגענע פערלאַנגען ניט געהאַט, אָבער איהר

פון דער משפחה מעלניק — איז געווען דעם אַנקעל'ס אַ קאָזין, און ניט בחינם האָט ער זיך גענומען דעם אַנקעל פאר אַן אידעאל און האָט איהם אין אלצדינג נאַכגעטהאַן.

ניין, ער האָט זיך ניט געקענט אַזוי לייכט אַבזאָגען פון זיינע אַמביציעס דעם אַנקעל צו ירש'ען און אליין אַמאָל צו פערנעהמען דעם אַנקעל'ס שטעל — און ער איז בערייט געווען אויף אלצדינג, פאר נאָר נישט זיך אַבצושטעלען, נאָר דעם שידוך נישט צולאָזען: — ער וועט קינדער האָבען, דער אַלטער, — האָט זיך דער יונג געטראַכט. אַלעס פאַראַויסגעזעהן, אַלעס פערדריכט, אַז קיינע איבערראַ- שונגען און קיינע „דיסאַפּאָינטמענטס“ זאָלען זיך ניט טרעפּען, האָט אַנקעל מאַזעס בעפּוילען אהרן מעלניק די תנאים אַנצוגרױטען. אַ סך געזענעס, און ביער, און שנאַפּס אויף זיין השבון, די קוזמינער לאַנדסלייט האָט ער אַבגעלאָזט אויף אַ האַלבען טאַג, אַז זיי זאָלען קומען צו די תנאים. די קוזמינער לאַנדסלייט האָבען עס טאַקע גע- האַלטען פאר אַ קוזמינער גליק, וואָס דער אַנקעל נעהמט אַ פראַסט אַרים מיידעל פון זיינע לאַנדסלייט פאר אַ כלה. און אלע האָבען זיך דורך דעם געפיהלט געהויבען און געהאַלטען זיך פאר די מהותנים.

אויף די תנאים האָט דער אַנקעל געלאָזט וויסען די קוזמינער לאַנדסלייט, אַז די חופּה וועט ער שטעלען אין אַן אייגענער קוזמינער שוהל, וועלכע ער וועט קויפען פאר די קוזמינער לאַנדסלייט. די קווד מינער לאַנדסלייט האָבען געוואַלט איהם קושען די הענד, און זיינען איהם דאַנקבאַר געווען, וואָס ער האָט זיי איינגעלאַדען אויף די תנאים, און וואָס ער געהט פאר זיי קויפען אַ שוהל. זיי האָבען איהם בעוואונשען דעם קאַפּ מיט ברכות און געשפיגעלט זיך און געפרעהט זיך מיט זיין גליק און עשירות. זיי האָבען איהם פערגליכען צו אלע אבות — איינער צו יעקב אבינו, אַז פון איהם וועלען אַרויסקומען די שבטים, און אַז אַנדערער — צו משה רבינו, וואָס ער קויפט זיי אַ שוהל, און האָבען שוין אַ נאַמען געזוכט פאר דער שוהל, און זי אַנגעריר- מען אויפ'ן אַנקעל'ס נאַמען: „אוהל משה אנשי קוזמין“.

און דער אַנקעל איז אַרומגעגאַנגען אין אהרן'ס רומס אַ צי- שוויצטער, אַ גליקליכער און אַ גוטער, און געזאַגט:

— עסט, טרינקט, קוזמינער לאַנדסלייט, פּרעהט זיך, פּרעהט זיך, עס איז ביי מיר אַ שמחה...

פיהרען זיך בעסער, און זי זאל ניט וויינען. נאך דער חתונה וועט ער זי אויך געדענקען. און אז דער מאן איז אריינגעקומען האט ער שוין געפונען דאס ווייבעל בערוהיגט. דער אַנקעל האט דעם מאן אויך אריינגערופען אין אַ ווינקעל און איהם אַנגעזאָגט, אז ער זאל זי גוט בעהאַנדלען און אַבהיטען זי — און זיי ביידע, דער מאן מיט'ן ווייבעל, האָבען איהם געוואונשען אַלדאס-גוטס, אז ער זאל גליקליך זיין און דערלעבען נחת מיט דער ניער יונגער ווייבעל...

— זי זאל האָבען ביי דיר אַ בעסער מזל ווי איך — מאַזעס לער בען — האָט זיך דאָס ווייבעל צוויינט.

אז מאנעס מיט סעם'ען, דעם קאזין, זיינען דערנאך געקומען צו דער ווייבעל פערקלאַגען, אז דער אַנקעל געהט חתונה האָבען, האָר בען זיי געפונען דאָס פאַרעל, דעם מאן מיט'ן ווייבעל, גאָר ניט פער- וואונדערט, אדרבה, זיי האָבען זיך נאָך געפרעהט.

— פאר וואָס זאל ער נישט חתונה האָבען — האָט זיך דער מאן אַבגערופען, - און וואָס געהט אונז אָן, אז דער אַנקעל האָט חתונה?

— ער איז דאָך נאָך אַ יונגערמאַנטשיקעל, פאר וואָס זאל ער ניט חתונה האָבען? — האָט דאָס ווייבעל צוגעלייגט ווי אַ מבינ'טע. האָבען זיי ביידע, מאנעס און סעם, פערשטאַנען, אז דער אָנ- קעל איז שוין דאָ פריהער געווען פון זיי, און האָט אַלצדינג שוין פער- ריכט — האָבען זיי געשוויגען.

— סעם, האַק אָב, אַלצדינג האַק אָב, וויש אָב דאָס מויל און מאַד אַ שווייג, זעהסט דאָך עס איז פערפאלען — האָט איהם געראטהען מאנעס.

— מאַך זיך ווי די ווייסט פון גאָר נישט, און אז די וועסט עס דערהערען, פרעה זיך דערמיט. פרעה זיך זעהר, ווינש דעם אַנקעל מזל-טוב און ווער גוט מיט אהרו'ען און מיט די גאַנצע משפחה פון דער ווייבעל, חנפ'ע זיי, ריהם זיי, לעק זיי, אַלצדינג, ביזט ביי זיי אין די הענד, גוטער ברודער — האָט איהם מאנעס געלעדענט. סעם האָט געוואוסט אַליין וואָס צו טהאָן. געוויס האָט ער בע- שטימט אַזוי צו טהאָן. איז דען געווען אַן אנדער עצה? אָבער אין האַרצען האָט ער זיך אנדערש געטראכט. ער אַליין איז אַרויסגעקומען

— אַ גאַלדענעם זייגער מיט... מיט... — קלעהרט דער אידעל וואָס ער זאָל זאָגען — מיט נאָך אַ פינף און צוואַנציגער.

— דעם גאַלדענעם זייגער קריגסטו, די פינף און צוואַנציג דאלאר מיט — קיין איין סענט מיט מעהר — שרױב אונטער דאָס פּאַפּיער, אַז די קינדער זיינען דיינע, און דו האָסט גאָר מיט צו מיר.

— שױן, שױן, מיסטער מעלניק לעבען — האָט דער שוואַרץ-האַהריגער איד צוריקגעכאַפּט, מורא-האַבענדיג אַז דער אַנקעל זאָל מיט חרטה קריגען, און איז צופּרועדען געווען, וואָס ער האָט פון אַנקעל אלעס אַרויסגעקריגען וואָס עס האָט זיך נור געלאָזט אַרויסקריגען, און וועט מעהר קיין פּערדרום מיט האַבען. דער אַנקעל אַבער, וועלכער האָט פּערשטאַנען יענעםס מױן, האָט דערנאָך חרטה געהאַט וואָס ער האָט איהם די 25 דאלאר קעש מיט נאָכגעגעבען — כדי יענער זאָל זיך פּייניגען, אַז ער האָט געקענט נאָך מעהר אַרויסקריגען.

— גיטעל לעבען — האָט דער מאַן אַרוינגעשריען אין לאַנטש-רום — קום נור אַרױן.

גיטעל, וועלכע האָט געבאַמעלט מיט איהרע פּערעלדיגע אויער-רינגלעך אין די אויערען, מיט די האַלב צולאָזענע שוואַרצע האַהר, איז אַרױנגעקומען מיט אַ קאַקעטיש מינעלע, וועלכעס האָט זיך בע-האַלטען און די שטאַלצענדע הונ'עוודיגע גריבעלעך.

— פּנחס לעבען, האָסט מוֹך גערופּען — האָט דאָס ווייבעל אויס-געזונגען, דערזעהענדיג דעם אַנקעל.

— מיסטער מעלניק געהט דאָך חתונה האַבען, ווינט איהם מול-טוב, גיטעל לעבען — האָט דער מאַן געזאָגט.

גיטעל לעבען, וועלכע האָט געוואוסט פון די אונטערהאַנדלונגען מיט'ן מאַן, האָט זיך געמאַכט ווי זי ווייסט פון גאַרניט.

— וואָס געהט עס מיך אַן, וואָס מיסטער מעלניק געהט חתונה האַבען!

— און איך ווער דאָך ביי מיסטער מעלניק אַ קאַללעקטאָר פון די עסעקס סטריט הייזער. — דאַנק מיסטער מעלניק, גיטעל לעבען. אַז גיטעל לעבען האָט דאָס דערהערט, האָט זי זיך צוואוויינט. דער מאַן האָט זיך אַרויסגעמאַכט, איבערגעלאָזט זי מיט'ן אַנד קעל, אַז זיי זאָלען זיך זעגענען. דער אַנקעל האָט איהר אַנגעזאָגט, אַז פון היינטמאַל אַן זאָל זי זיין געטריי דעם מאַן איהרען און אויפ-

דאָס האָט נור דער יונגער מאן אזוי געזאָגט, כדי פון אַנקעל וואָס מעהר געלד ארגויסצוקריגען. אין האַרצען אַבער איז ער גע- ווען איבערצייגט, אז די קינדער זיינען זיינע, יענע — דעם אַנקעל און דעם צווייטען סוחר, נאָרט נור דאָס ווייבעל אָב, זי רעדט זיי איין, ווייל מען דארף דאָס צו די ביזנעס...

— און וואָס וועט זיין, אז איד וועל דיר מאַכען פאר אַ קאַללעק?

טאָר איבער די הייזער אין? עסעקס סטריט, וועט זיין אַלל-רייט?
דער יונגער מאן האָט געוואָלט צופאַלען צום אַנקעל, כאַפּען דעם אַנקעל'ס האַנד און קושען; זיין גרעסטע אמביציע אין לעבען איז געווען צו ווערען אַ קאַללעקטאָר פון טענעמענט הייזער. שמענ- דיג אונטערנגעדריקט, ליגענדיג אונטער דער ווייבעל'ס פּאַנטאַפּעל — האָט דער שוואַרץ-האַהריגער אידעל גע'חלום'ט אליין צו ווערען אַמאַל אַ הערשער, צו געוועלטיגען איבער אַנדערע. און אזוי ווי זיינע אמביציעס זיינען ניט ווייטער געגאַנגען פון עסעקס סטריט, וואו ער האָט געוואָהנט — דורך דעם האָט ער גע'חלום'ט צו ווערען אַ מושל איבער די איינוואָהנער אין עסעקס סטריט, אריינצוקומען אין אַ שטוב אריין און צו בעפעהלען: „רענט אָדער אַ מור-צעטעל!“ ארויסצואוואַרפען פאַמיליעס פון זייערע היימען, צו ווערען אַ שטרענ- גער קאַללעקטאָר, אז גאַנץ עסעקס סטריט זאָל ציטערען פאר איהם. דאָך מיט אַמאַל איינצושטימען אויפ'ן אַנקעל'ס פאַרשלאַג האָט ער מורא געהאַט, כדי ער זאָל דערנאָך קיין פּערדרום ניט האַבען, אז ער האָט געקענט מעהר ארויסקריגען, האָט ער צוגעלייגט מיט אַ פּער- שעהמט מינעלע:

— מיט הונדערט דאלאַר קעש. (מעהר האָט איהם דאָס האַרץ

ניט געלאָזט).

— מיט נאָך אַ הונדערטער — האָט דער אַנקעל צוגעשמיי-
בעלט.

דער אידעל האָט ווידער פּערדרום געהאַט, פאר וואָס האָט ער ניט געזאָגט צוויי הונדערט, אָדער גאָר פינף הונדערט — און עס האָט איהם געביסען. האָט ער אין אַ וויילע ארום ווידער צוגע- לייגט:

— מיט אַ מתנה פאַר מיר.

— וואָס פאר אַ מתנה ווילסטו?

מיט פעטע לעבערלעך צו פערבייסען האָט מען געקראָגען אין לאַנטש-
רום. און דערפאר וואָס דאָס ווייבעל איז געווען אַ הו'עוודיגע, מיט
אַ פּאַר חז'גריבעלעך, וואָס האַבען זיך געשפּיעגעלט אין איהרע פעטע
בעקלעך, האָט זי געצויגען צו זיך עלטערע ביזנעס-לייט. די ביזנעס-
לייט האַבען אויף איהר געזאָגט, אַז זי איז אזוי בע'טעס'ט, ווי די פעטע
הינטערשטע טהייל גענולעך און קאטשקעלעך וואָס מען קריגט ביי
איהר... דאָס ווייבעל איז געווען די פיהרערין פון די ביזנעס, און דער
מאָן האָט איהר ארויסגעהאַלפּען. זיין ארויסהעלפּען אין די ביזנעס
איז בעשטאַנען אין דעם, וואָס ער האָט איינגערעדט אַ פּאַר ביזנעס-
לייט וואָס האַבען געהאט אַ נעהענטערען צוטריט, אַז זיי האַבען אַן
אַנטהייל אין די קינדערלעך וואָס זיין ווייב האָט. און האָט אויפ'-
קאַלעקטירט געלד דערפאר. און אזוי ווי ער האָט ניט געהאט מעהר פון
דריי קינדער — זיינען זיינע קליענטען געווען בעגרענעצט און זיינע
איינקונפטען זיינען געווען קליין. און ווירקליך האָט ער ניט גע-
וואוסט, צו וועמען זיינע דריי קינדער, וואָס ער האָט פון זיין ווייבעל,
בעלאנגען: צו איהם, צי צום אַנקעל מאָזעס, אָדער צו אַן אנדער
ביזנעס-מאָן פון דילענסי סטריט. דאָס האָט איהם אַבער ניט גע-
שטערט צו זיין אַ געטרייער פּאַטער צו די קינדער, צו זאָרגען פאַר
זייערע רעליגיעזע ערציהונג. געאָנגען מיט זיי אין שוהל אַרײַן
דאוונען — וועלכעס ער אַליין האָט געלערענט מיט זיי.

— מיסטער מעלניק, וואָס הייסט וויפּיעל איך וויל? — עס זײַ-
נען דען מיינע קינדער? עס זיינען דאָך אייערע קינדער!

— נו, נו — האָט איהם דער אַנקעל געקיצעלט מיט אַ פינגער
— דו האָסט אויך אַ חלק אין זיי.

— מיסטער מעלניק, עס זיינען אייערע קינדער — האָט איהם
דער איד פּערזיכערט ערנסט. אַדרבה, אַדרבה, פרעגט גיטלען (דאָס ווייבעל
האָט געהייסען גיטעל), אַדרבה, פרעגט זי.

— אַז איך ווייס נישט וועלכעס איז מיין, וועלכעס איז דיין,
און וועלכעס איז דעם ביזנעס-מאָן'ס פון דילענסי סטריט — לאַכט
דער אַנקעל.

— מיסטער מעלניק, זי איז געווען אייער ווייב מעהר פאַר אַלע-
מענס, בעליוו מי — פּערזיכערט איהם דער יונגער מאָן.

און עהרליך איהם געדיענט. מאנעס האָט געפיהלט דאָס בעדערפע-
נים דעם יונג צו העלפען :

— ער האָט דאָך, דאכט זיך, געהאט צו טהאָן מיט אַ ווייבעל ?
— ער האָט פון איהר דריי, פיער קינדער, וועלכע ער האלט אויף.
— און וואָס שווייגסטו, נאָר, פיהר מיך נור אהין צו דער אי-
דענע. ער וועט שוין ניט חתונה האָבען, דער אלטער.
— מאנעס, טהו איהם נישט קיין שלעכטס, עס איז אַ רחמנות
אויפ'ן אלטען — האָט ס'עס געזאָגט ארויסגעהענדיג.
— וואָס הייסט איך וועל איהם טהאָן שלעכטס, ער איז דאָך
מיין אָנקעל אויך און עפעס אז אלטער מאַן — האָט מאנעס אַבגע-
ענטפערט מיט אַ בעליידיגונג.

.5

אָנקעל מאָזעס זעהט אלעס פאַראויס.

אָנקעל מאָזעס האָט אָבער אלעס פאַראויסגעזעהן און ווי אַ
געניטער סוחר האָט ער ליעב געהאט, בעפאָר ער געהט אַבטהאָן אַ
ביזנעס, זאָל ער זיך מיט אלעמען פערזיכערען, אז קיינע איבער-
ראשונגען, קיינע „דיסאפוינטמענטס“ זאָלען זיך מיט איהם ניט
טרעפען. בעפאָר אָנקעל מאָזעס האָט זיך געקליבען אַ תהו ווערען
מיט מאַשא'ן, איז ער אַוועק צום מאַן'ס ווייבעל, מיט וועלכע ער
האָט קינדער געהאט, און איז דורכגעקומען מיט איהם.
— וואָס ווילסטו, זאָג ?

דער ווייבעל'ס מאַן איז געווען אַ קליין, נידעריג, שוואַרץ, ברוין
אידעל, אַ שוואַרץ־האַריג בעוואקסענער, דאָס פנים, די הענד, דער
האַלז — אַלסדינג וואָס מען האָט ביי איהם ארויסגעזעהן איז געווען
בעוואקסען מיט האַהר, פון די האַהר האָבען זיך ארויסגעבלישטשעט
צוויי שוואַרצע אויגעלעך, ווי צוויי שוואַרצע מייזלעך. ער איז געווען
ביים ווייבעל אונטער'ן פּאנטאַפּעל. דאָס ווייבעל האָט געפיהרט אַ
לאַנטש־רום, אביסעל לעמבערגער שנאַפּס, זיסען, היימיש־געמאַכטען.

איז סעם געווען אַ צו „וויכטיגע פּויגעל“, אז ער זאָל זיך ניט פּרעהען מיט זיין ווייט.

— וואָס איז געשעהן? — טראָבעל? האָט מאַנעס געפרעגט. ער האָט געוואוסט, אז צו איהם קומט מען ניט אַנדערש, סיידען מען האָט טראָבעל.

— קום ארויס מיט מיר, וועלען מיר רעדען. — דאָ קענסטו רעדען ווי אין דער היים. — דאָ זיינען אלע מיינע גוטע ברידער. קענסט רעדען.

— דער אלטער געהט דאָך חתונה האָבען — האָט סעם געזאָגט זיך צורוקענדיג צו איהם.

— ווער, דער אַנקעל? — האָט מאַנעס געפרעגט אויפגערעגט. — יא, מיט אהרן מעלניק'ס קליינע מויד.

— ער וועט האָבען קינדער, דער אלטער — האָט מאַנעס געזאָגט ווערענדיג בלייד.

— וואָס, קראַנק איז ער דען, דער אלטער?

— איין אַנקעל זיינען אלע געווען פּעראינטערעסירט, אלע לאַנדס-לייט, טשפּחה ניש משפּחה — דער אַנקעל איז געווען אַ היימישע זאך. ווי אַ קעניג ביי אַ פּאַלק, אָדער אַ פּאַטער ביי קינדער. אלע זיינען זיי שטאַלץ געווען מיט זיין פּערמעגען, אלע האָבען עפעס געהאַפּט אויפ'ן אַנקעל.

— לינסט דו דאָך אין דר'ערד, איך האָב דיר שטענדיג געזאָגט: טהייק קער אָף יורסעלף. זאָג מיר, האָסטו זיך עפעס אַנגעגרייט?

— איך בין איהם געטריי געווען ווי אַ הונד, ניט קיין גראַשען קיין אייגענעם, נישט פּערגונען צו ספּענדען אַ ביקעל — איך האָב איהם געדיענט ווי אַ געטרייער הונד — יעצט וואָס? זי וועט מיר נאָך הייסען געהן אויך — וואָס בין איך ביי איהר, ווער בין איך! האָט זיך דער גרויסער סעם צורויינט פאַר מאַנעס'ן.

מאַנעס האָט געהאַט אַ ווייך האַרץ, און, ווי געזאָגט, אַ גער פיהל פאַר גערעכטיגקייט. ער האָט ניט בלוזי רחמנות געהאַט אויפ'ן יונג, ער האָט אויך איינגעזעהען די גאַנצע גערעכטיגקייט פון דעם יונג וואָס וויל ניט, אז דער אַנקעל זאָל חתונה האָבען, כדי די ירושה ניט צו פּערלירען. און דערפאַר איז ער געווען דעם אַנקעל געטריי

ריקאנער פלעג, און פון איין זייט וואשינגטאָן פאַרטרעט און פון דער צווייטער זייט דזשאָדזש גרינפעלד'ס פאַרטרעט...

דורך דעם האָט מאנעם פיינד געהאט די נייע פארטיי, וואָס איז אויפגעשטאַנען, די סאַשעליסטס. ערשטענס, וואָס זיי זיינען ניט קיין פאַטריאָטען און מאכען אַן טראַבעל, און דאָס צווייטע, וואָס זיי אַגיר טירען געגען דעם דזשאָדזש. ער האָט זיי ניט פערשטאַנען און ניט געוואוסט, וואָס זיי ווילען. די אַנדערע פארטיי האָט ער פערשטאַנען. די רעפובליקאנער ווילען האַבען זייערע לייט, כדי זיי זאלען קריגען „פול“, און מיר לאַזען זיך ניט. אַבער וואָס ווילען די סאַ-ציאָליסטען? יושר? זיי ווייט קען מען געהן מיט יושר! און וואָס וועט שוין זיין, אז עס וועלען זיין עהרליכע עלעקשאַנס, וועמען וועט דערפון א טובה אַרויסקומען? „ווער וועט עפעס דערפון האָר בען?“ פלעגט ער טענה'ען און זיין איבערצייגט אין זיינע רייד, „עס וועלען אַריינפאלען ניט קיין פאַסענדע מענשען, עפעס לאַפע-טוטעס. אַ איד וועט האַבען טראַבעל, וועט ניט זיין צו וועמען צו געהן, צו וועמען זיך צו ווענדען.“

— האָסט געהערט, יושר ווילען זיי האַבען — ווער בעדארף האַבען דעם יושר, אַז דער יושר קען נישט העלפען, צו אלדי שוואַרצע יאָהר.

און צום „גוטען ברודער“ מאנעם האָט זיך סעם געווענדעט יעצט, ווען דאָס אומגליק האָט זיך געטראַפּען מיט'ן אַנקעל. סעם איז אין אַבענד אוועק צו מאנעס'ן. מאנעס'ן האָט ער געטראַפּען אין קלוב פון די אַנטי־פּראַהיבישאַן איז סאלון אויפ'ן קאַרנער, דאָרט, וואו עס האָט זיך אויך געפונען דער פאַרטרעט פון וואשינגטאָן און פון „דזשאָדזש“. מאנעם איז געווען אַ הויכער, אַ דאַרער, מיט אַ גלאַט פערקעמטען שייטעל, ביי די פּאות האָט זיך איהם שוין געגרויעט, און די קורצע געשוירענע וואַנסלעך האַבען זיך אויך שוין געגרויעט. מאנעם האָט גלייך פערשטאַנען, אז עס איז טראַבעל. ווארים אז סעם זאָל קומען צו איהם — סעם איז געווען אַ גרויסע פּויגעל, דעם אַנקעל'ס רעכטע האַנד — אז סעם זאָל זיך פּלוצלונג בעווייזען, מוז עפעס זיין אינטערעסאַנטעס. און כאַטש מאנעם האָט ניט געהאַלטען פון סעם'ען און איהם ניט גענליכען — ווייל סעם איז אזוי געטריי דעם אַנקעל, און לאַזט ניט פּערדיענען קיין „גוטען ברודער“ — דאָך

וועג פון זיין פארטיי — צו שטיצען גוטע ברידער און אָנצונעהמען זיך פאר אַן אייגענעם — אַ פיעל נעהענטערען און גלייכערען וועג צו גערעכטיגקייט — ווי דאָס טויטע וואָרט פון געזעץ. דורך דעם איז מאַנעס געווען אַן אמת'ער, נעטרייער דיענער און איבערגעגעב' בענער צו זיין פארטיי, ווייל ער האָט זי געהאלטען פאר די בעסטע און גערעכטע. פאר'ן דושאַדזש, דעם לייעדער פון זיין פארטיי, וואָס איז נאָך דערצו געווען אַ איד, וועלכער האָט שטענדיג געגעבען מאַ נעס'ן די האַנד, ווען מאַנעס האָט איהם אָנגעטראָפּען אין גאָס, און ער פלעגט איהם זאָגען „העלאָו, אַגיטאַטאָר!“ — פאר דעם דושאַדזש וואָלט מאַנעס אוועקגעגעבען דאָס לעבען. אין דעם דושאַדזש האָט מאַנעס געזעהן אַ פערקערפּערונג פון זיין אידעאל. דושאַדזש גרינד פּעלד איז געווען זיין מענטש; אַז מען האָט עפּעס בעדראַפּט, איז ער צום דושאַדזש אַהיים געגאָנגען און זיך הורכגעשמעסט מיט איהם. פאר דעם דושאַדזש האָט מאַנעס ניט געהאַט קיין געהוימניסע. דעם דושאַדזש האָט ער געזאָגט דעם אמת, און דער דושאַדזש האָט איהם געלערענט ווי אזוי ער זאל זאָגען מאַרגען אין געריכט פאר איהם.

דושאַדזש גרינפעלד איז געווען מאַנעס'עס אידעאל, און דורך דעם וואָס דושאַדזש גרינפעלד איז נאָך געווען אַ איד, און אַ גוטער איד דערצו, וועלכער האָט יעדען שבת געדאווענט — איז ער געווען מאַנעס' שטאַלץ. און כאַטש מאַנעס אליין איז ניט פרום געווען און מאַנעס אליין האָט ניט געקעהרט פאר גאָט, דאָך איז עס איהם גע' פּעלען, וואָס דער דושאַדזש געהט דאווענען יעדען שבת און איז אַ מאַכער אין אידישע חברות. און דערפאר וואָס אין אמעריקא איז פאַראַן אַ אידישער דושאַדזש, וואָס איז אמעריקא איז פאַראַן אַזאַ פאַרטיי, ווי זיינע, וואָס טהוט פאר אַ גוטען ברודער אלעס — האָט מאַנעס לייענ געהאַט אמעריקא — דאָס לעבען. אמעריקא — מאַ קאָנטרי — פלעגט מאַנעס מיט שטאַלץ טענה'ן צו די אידיש-לייט. און מאַנעס איז געווען אַ גרויסער פאַטריוט פון אמעריקא און פון דושאַדזש גרינפעלד, ווייל דושאַדזש גרינפעלד איז געוואָרען ביי איהם דער סימבאָל פון אמעריקא. ביי איהם אין שטוב האָט געהאנגען פון איין זייט וואַשינגטאָן'ס פּאָרטרעט און פון דער אנדער זייט דעם דושאַדזש'ס פּאָרטרעט. און, איז געקומען אַן אמעריקאנער יום-טוב, האָט מאַנעס אין פּענאָטער ארויסגעהאנגען אַ גרויסע אַמע'י

די לאנדסלייט און אניטירט. מאנעס גיט טיפס. מאנעס ארבייט אויף אלע כלים. אין דעם טאג פון „עלעקשענס“ טהוט זיך מאנעס אן פאר אן איירישמען, אין א גרינעם נעקטיי און שטעלט זיך אוועק „וואַטשען“. ניט איינמאל קומט אויס צו איבערציינען די געגנער מיט הענד ארגומענטען, און אויף דעם איז מאנעס דער בעסטער אניטאטאר אין דיסטריקט. ווען מען דארף מאנעס'ן שלעפט מען איהם פון איין עלעקשאן־סטיישאן צום אנדערען, אז ער זאל דיפ־קוטירען מיט די הענד. דער באַס פון דיסטריקט האָט איהם א נאמען געגעבען „אניטאטאר“, אין קלאַב פון די אנטי־פראַהיבישאן, וואס געפינט זיך אויף דער עק גאס, וואו עס איז געהאנגען די בילדער פון אלע געוועזענע באַסעס, איז מאנעס בעריהמט אַלס דער בעסטער אניטאטאר.

פארנאכט **זיין**, אין דעם טאג פון די עלעקשאַנס, איידער די דעזולטאטען זיינען נאָך בעוואוסט, בעהענגט מאנעס דאָס גאנצע הויז זיינס מיט בעזימער, מיט גרויסע ברומס, און ער און זיין הויב און אלע זיינע קינדער האַלטען גרויסע גראַנערס אין די הענד און גראַנערען ארויס די אנדערע פארטיי...

דאָס יאָהר איז מאנעס אַלל־רייט. דער גאנצער דיסטריקט בער־לאַנגט צו איהם. דער דזשאָדזש איז זיינער און דער דיסטריקט־אַטאָרני איז זיינער און אלע קאפס זיינען זיינע. די גאנצע שטאָדט איז זיינע. דורך דעם פיהלט זיך מאנעס שטאַרק דעם יאָהר. און מאנעס איז בעריהמט ביי אלע זיינע לאַנדסלייט דאָס יאָהר. און ווען אימיצער פון די קוזמינער לאַנדסלייט האָט געהאט עפעס טראַץ בער, עפעס צו טהאָן מיט פּאָליציי, אָדער מיט דעם דזשאָדזש, איז מען געגאנגען צו מאנעס'ן, און מאנעס האָט שוין געמאכט אזוי, אז עס איז געווען „אַלל־רייט“.

און ווירקליך האָט מאנעס בעזעסען א געוויסען געפיהל צו גע־רעכטיגקייט. ער האָט פון דער נאטור ניט געקענט איבערטראַגען קיין עולה. די איינארדנונג פון דער וועלט, אין וועלכער ער האָט געלעבט, איז געווען אזא, אז ניט אלע מאָל זיינען די איינריכטונגען געגאנגען האַנד אין האַנד מיט די גערעכטיגקייט. און ניט אלע מאָל איז געווען אזוי לייכט צוצוקומען צום געזעץ און ניט אלע מאָל איז דאָס געזעץ געווען גערעכט. דורך דעם האָט מאנעס געפונען דעם

זיך. די מויד, וואָס האָט אויפגעשעפּענט די טהיר, האָט ער געגעבען אַ פּאָר הונדערט רובעל נדון, חתונה געמאכט זי מיט'ן חתן, און דאָס גאנצע שטעדטעל האָט זיך געפרעהט און געמאנצט אויף דער חתונה.

די לעדיגע קאמאד האָט מאנעס די צווייטע נאַכט געבראכט צופיהרען צו יואל'ן און זי אוועקגעשטעלט הינטער דער טהיר. אזוי האָט מאנעס אמאָל בעפרייט גאנץ קוזמין פון אונטער יואל פּראָצענטניק'ס שווערען יאָד. די קוזמינער לאַנדסלייט דער-צעהלען נאָך ביז היינטיגען טאָג דעם נס פון דער בעפרייאונג און בענשען איהם די הענד.

אז מאנעס איז אראָבגעקומען קיין אמעריקא (געמוזט אַנט-לויפּען, טאַקע צוליעב דער גנבה), האָט ער לאנג אין שאַפּ ביים אַנקעל מאָזעס ניט געקענט איינזיצען. מאנעס איז געווען דער ערשטער, וואָס האָט זיך בעפרייט פון אַנקעל מאָזעס' שאַפּ און האָט דאָ אין אמעריקא געפיהרט דאָס זעלבע לעבען, וואָס אין דער היים. ער האָט באַלד דערכאַפּט די אמעריקאנער לופט און איינגעזעהן, אז אויב ער זאָל לעבען לויט'ן געזעץ, וועט ער לאנג ניט דערלעבען, און ווארטען ביז עס וועלען אנדערע, בעסערע געזעצע געמאכט ווערען, קען ער דערווייל ארייננוואקסען אין קבר אריין. האָט זיך מאנעס געוואַנט, אז מען דארף זיך אָן עצה גלעבען. האָט ער באַלד איינגעזעהן, אז אין אמעריקא איז דער עיקר גוטע ברידער, אַ סך גוטע ברידער צו האַבען, און איינער זאָל דעם אַנדערען געבען אַ „שאַו“. אין מאנעס באַלד געוואָרען אַ מעמבער פון אַ סך סאַסייעטיס. נאָר דער טהעטיגסטער מעמבער איז ער אין דער סאַסייעטי צו קעמפּען גע-גען פּראָהיבישאַן. מאנעס האָט שוין אייריש-לייט פאַר גוטע ברידער, אידען האָט ער פיינד — וואָהנען וואָהנט ער צווישען די איירישע, ניט ווייט פון די יאַטקעס. געוואָרען איז ער אַ קאָנטראַקטאָר ביי הייטער, האַלט אַ פּאָר פּוילישע שקצים מויערערס, פיינטערס, און גוטע ברידער שאַרען אונטער אַרבייט. מאַכט זיך טראַכעל, קומט מען צום קעמפּען אליין. אז נישט — צום באַס, צום פּאָליטישען באַס פון דיסטרוקט. דערפאַר, אז עס קומט צו די „עלעקשענס“, איז מאַ-נעס „אַלל-רייט“. דאָס גאנצע פענסטער איז ביי מאנעס'ען בע-האַנגען מיט פיקטשורס פון זיינע „לייטע“. מאנעס לויפט ארום צו

ריכט, נאָר ער האָט געהאט זיין אייגענעם געריכט, ער איז געווען דער שופט און ער האָט בעצאָהלט פאר אונרעכט. גאנץ קוזמין גע- דענקט נאָך דעם שפיצעל, וואָס מאנעם האָט אָבגעטהאָן צו יואל פראַ- צענטניק.

ווען מאנעם איז אהיים געקומען פון סאַלדאטען, האָט ער געפיר- נען, אז דאָס שטערטעל קוזמין איז געווען אין נאנצען פערשולדיגט צו יואל פראַצענטניק, וועלכער איז געווען דער רייכסטער מענש פון שטאָדט. אלע הייזער זיינען געווען פער'משכונ'ט צו יואל'ן, אלע כלה-מתנות, חתונה-געשאנקען ליגען אין אַ גרויסען קאמאָד ביי יואל פראַצענטניק. דאָס שטערטעל קרעכצט אונטער דעם שווערען יאָד פון צינזען, וואָס יואל פראַצענטניק האָט אויף די איינוואָהנער ארויפ- געלייגט. אלע ארבייטען פאר איהם. און אז יואל געהט ארום יעדען פריה-מאָרגען איבער די הייזער אויפמאָהנען זיינע צינזען — פאלט אָן אַ שרעק איבער די איינוואָהנער. מאנעם האָט ניט געקענט איבערטראַגען די עילח. האָט ער זיך מיישב געווען מיט'ן סטאַרשי סטראַזשניק וואָס צו טהאָן. ביי יואל'ן האָט געדיענט אַ מויד — האָט זי געוואוסט וואו די אלע משכנות זיינען בעהאַלטען. די מויד איז אָבער געווען געטריי יואל'ן און ניט געוואָלט ארויסגעבען. האָט מאנעם איהר צוגעשארט אַ יונג פון זיינע יונגען פאר אַ חתן. דעם חתן האָט מען צוגעזאָגט נדון, האָט ער ארויסגעקראָגען פון דער מויד. אז יואל האלט די משכנות פערשטעקט אין גרויסען שופליאָד און די שליסלען אונטער'ן קישען. האָט ער אָבגעמאכט מיט דער מויד, אַז זי זאָל ביינאַכט די טהיר עפענען אין דער שטיל. ביינאַכט איז מאַי נעם צוגעפאָהרען מיט אַ פוהר פאר יואל'ס הויז, ארויסגענומען מיט נאָך אַ יונג די גאנצע קאמאָד פון שטוב, ארויפגעלייגט אויף דער פוהר און אוועקגעפיהרט צום וואסער. די וועקסלען האָט מאנעם צוריקגעשיקט יעדען בעל-הבית אין שטוב אַרײַן. די אַרימע משכנות, די זילבערנע לייכטער, חופה-קרושין פינגערלאָד, אויפרינגלאָד, יע- דען איינעם אָבגעגעבען לויט דעם נאָמען, וואָס איז געשטאנען אויפ' געשריבען אויפ'ן קוויטעל, וואָס איז געהאנגען ביי יעדען משכונ (יואל איז געווען אַן אקוראטנער מענש). די גאַלדענע זייגערס האָט דער סטאַרשי סטראַזשניק צוגענומען פאר זיך און דאָס באארע געלד, וואָס האָט זיך געפונען אין שופליאָד, האָט מאנעם צוגענומען פאר

4.

מאנעם אניטאטאָר.

אָנקעל מאָזעם האָט זיך גענומען אויף ערנסט אַ חתן צו ווערען. ער האָט בעפוילען אהרן מעלניק, אז ער זאָל צוגרייטען אַ גרויסע תנאים און איינלאָדען אלע קוזמינער לאַנדסלייט. ביער און בראַנז פֿען וויפיעל זיי ווילען אויף זיין השׁבון. און ער אליין, דער אָנקעל, איז אַרומגעגאַנגען מעשה חתן. עס איז געווען אַ פרייד און אַ לוכט צוצוועהן ווי ער פיהרט זיך אויף, ווי ער קויפט איין די כלה־מתנות, און ווייזט זיי אלעמען. די קוזמינער לאַנדסלייט האָבען זיך גע־פרעהט מיט דעם, וואָס דער אָנקעל איז אַ חתן געוואָרען, ווי מיט זייער אייגענער שמחה. זיי האָבען נור ניט פֿערגונגען אהרן'ען דאָס גליק. און ווידער האָבען זיי זיך געטראַכט, גלייכער און אייגענער זאָל אַרײַנקומען אין „שמאַלץ גרוב“, איידער אַ פרעמדער. מען קען גיכער אַ טובה קריגען. און האָבען גע'חנפֿעט אהרן מיט זיין ווייב, מיט זיינע קינדער, ווי דורך זיי וואָלט מען צוגעקומען צום העכסטען גליק.

דערווייל איז סעם, דער קאָזין, ניט געשלאָפֿען. נאָך דעם זעלבען אַבענד, ווען דער אָנקעל איז אַרויסגעפֿאַהרען מיט מאַשאַ'ן, איז סעם אַוועק צו זיין קאָזין מאַנעם — מיט איהם זיך מיישב צו זיין וואָס צו טהאָן צו פֿערהיטען דאָס אונגליק, אז דער אָנקעל זאָל ניט חתונה האָבען.

מאַנעם אליין פֿון גאַנץ קוזמין האָט געפֿיהרט דאָ אין אַמע־ריקא דאָס זעלבע לעבען, ווי ער האָט געלעבט אין דער היים. אין דער היים איז מאַנעם געווען אַ וואוילער יונג. ער האָט מלחמה געהאַלטען מיט'ן גאַנצען שטעדטעל, מיט'ן רב, מיט'ן נגיד, מיט'ן פֿראַצענטניק, מיט אלע זייערע מנהגים און פֿיהרונגען, און ער האָט געפֿיהרט זיין אייגען אַרט לעבען. מאַנעם האָט זיך אין דער היים גע'חזור'ט מיט שקצים. דער איינציגער איד וואָס האָט געהאַלטען טויבען, האָט ניט געקענט פֿערטראָגען קיין עולת, סיי געגען זיך און סיי געגען פֿרעמדע, און האָט קיינמאַל ניט געפֿלאַנט זיך פֿאַר'ן יעדן

מיט אַנקעל מאַזעס און מאַשאַ'ן. אויפ'ן פּאַרטש זיינען געוועסען דיקע אידישע ווייבער פון „אַלל־רייטניקעס“, געפּוידערט, אין באַד־קאַסטור מען אַנגעטהאַן, האָבען געשפּיעלט אין קאַרטען. וואו ניט וואו האָט זיך ביי אַ קרענצעל פּרויען אויך בעוויזען אַ יונגער מאן, אויך אין באַד־קאַסטום. נור ער איז אויך געווען אזוי פעט און אַנגעטהאַן, אַז מען האָט געמיינט, אַז ער איז אויך אַ אירענע... די בעל־הכית'טע פון האַטעל, די בעקאַנטע ידכנ'טע, מיסעס פּליישמאַן, די אייגענטהימערין פון האַטעל, איז זיי אַקעגען געקומען. די געסט אויפ'ן פּאַרטש האָבען אַ מינוט אויפגעהערט צו שפּיעלען און מיט נייגע־ריגקייט געוואַרפען בליקען אויף דער פּאַרעל וואָס איז אַנגעקומען. אַלע האָבען געקענט דעם אַנקעל מאַזעס, ער איז געווען פון זייער אייגענע משפּחה אין ביזנעס, און געוואוסט פון זיינע בעציהונגען צו מאַשאַ'ן. די ווייבער האָבען איהם אַקעגען געשריען פון די טיש־לעך:

— מר. מעלניק, ניט געזעהן מיין מאַן?

— יעס, געזעהן.

— ער קומט אַרויס?

— ער שוויצט אין שטאַרט, מיסעס — האָט דער אַנקעל ברייט

אַבגעענטפּערט.

מיסעס פּליישמאַן האָט אַנגענומען מאַשאַ'ן ביי דער האַנד און געשמייכעלט איהר אין פנים אַרײן, ניט וויסענדיג ווי זי צו בעגריסען.
— דאָס איז מיין כלה, מיסעס פּליישמאַן — האָט אַנקעל כאַ־זעם פּאַרגעשטעלט מאַשאַ'ן.

מאַשאַ איז בלייד געוואָרען און דערשראָקען, און ניט געפונען קיין כח אַ וואָרט צו ריידען.

ביי די טישלעך מיט די נאַקעטע פּרויען איז די קאַסטומיג, וואו מען האָט אין קאַרטען געשפּיעלט, איז אַרומגענאַנגען אַ גע־מורמעל ווי אין ביהנשטאַקען...

דער אַנקעל אָנגענומען ביי דער האַנד און געקוקט איהר אין די אויגען אַרײַן.

מאַשאַ האָט אָנגעהויבען מורא צו קריגען. זי האָט געשמייכעלט

קינדיש :

— דו ביזט היינט אזוי פּאַני, אַנקעל !

— פּאַני ? האַ, האַ, פּאַני, — לײַסטען, קיד, איד וועל דיר זאָר

גען היינט אַ וואָרט, אזאָ וואָרט, פּײַל, פּײַל האַבען געוואָרט אויף דעם וואָרט, — קיינעם נישט געזאָגט, און דיר וועל איד עס זאָגען.

מאַשאַ האָט מורא געהאַט צו פּרעגען וואָס פאַר אַ וואָרט, זי

האַט איבערהויפט עפעס מורא געהאַט צו רעדען, זי וואָלט נור גע-
וואָלט אַרויס, אַרויס ווי אַם שנעלסטען.

— האָרד אויס, מאַשאַ, — ווערט פּלוצים דער אַנקעל ערנסט

און געהט זי אָן ביי דער האַנד — אי נאָר, דו ביזט אַ קלעווער

גורל, און דו וועסט פּערשטעהן, דעם אַנקעל בעדאַרף מען ליעב האַר-

בען און איהם האָרבען, און רעספעקט האַבען פאַר איהם, גרויס רעס-

פעקט, דו זעהסט ווי אלע רעספעקטירען דעם אַנקעל — עס איז נישט

אומזאָנסט מיין קינד, ניט אומזאָנסט. דער אַנקעל האָט ליעב גע-

האַרבוואַטקייט, טהאַן אַלסדינג וואָס ער הייסט, דו העדסט — אַלס-

דינג, דורקט ער זי פּעסט ביי דער האַנד, נאָר נישט אַקעגען רעדען

און נאָר זיך נישט שפּאַרען. אז דער אַנקעל זאָגט, אז היינט איז

זונטאָג — איז זונטאָג, אז דער אַנקעל זאָגט, אז היינט איז מאַנטאָג

— איז מאַנטאָג, טאָג איז טאָג, נאַכט איז נאַכט. איז דער עיקר —

געהאַרבען, מיין קינד, טיעף געהאַרבען, אַלסדינג געהאַרבען, פּער-

שטאַנען, מאַשאַ ?

— יו אד אזוי פּאַני, אַנקעל — האָט מאַשאַ פּלוצים זיך צולאַכט

איהם אין פנים אַרײַן.

דער אַנקעל האָט פּערביסען די ליפּען, געשוויגען און געקלעהרט

אַ מינוט וואָס צו טהאַן. ער האָט אַכנעמאַכט זיין מיין אויף יעצט

אַכצוהאַקען דעם געשפּרעך — און איהר צייט צו געבען, לאַזען

אַרײַנדרײַנגען זיינע ווערטער טיעף אין איהר יונגער האַרץ. ער האָט

געזעהן, אז זיינע ווערטער האַבען געמאַכט אויף איהר אַן איינדרוק.

עס איז געווען אַ אידישער האַטעל פאַר אַלל־רײַטניקעס אין

דער נאָהענט פּון ים, וואוהיין עס איז פּערפּאַהרען דער אויטאָמאָביל

— טאמער דאך — פרישע אויער, יונגע רעטעכלאך מיט סוויט-
קרים — האט ראָזע איינגעלאדען.

דער אַנקעל האָט ביז אַנגעקוקט אהרן מעלניק.

— הערסט דאך, נישטאָ קיין צייט, די מאשין ווארט — האט
אהרן געוויזען מיט דער האנד צום ווייב.

— מאַשא, קאס-אָן, קאס-אָן. מיר וועלען שוין עסען אויפ'ן
וועג.

מאשא איז נאָכגעגאנגען דעם אַנקעל. טאטא-מאמא האָבען זיי
אין די טהיר נאָכגעשריען:

— עס איז אַל-דרייט — האָט דער אַנקעל ארויפגעוואונקען מיט
— האַט'ס אַ גוט טיים! אַמוזירט אייך גוט!

דער האנד.

— נו, מאשא, יו לייק איט? — האָט דער אַנקעל אַנגענומען
מאשא'ס האנד, ווען דער אויטאָמאָביל האָט זיי געפיהרט איבער די
גאסען אויפ'ן וועג ארויס.

— סוירטענלי אי דו! — האָט דאָס מיידעל אַבגעענטפערט.

— אי עם גאָאינג טו גיוו יו עי ניים טיים, קיד, — האָט דער
אַנקעל איהר געפאטשט אויף דער האנד.

מאשא האָט אַנגעהויבען מורא צו האָבען פאר'ן אַנקעל, דאָס
ערשטע מאָל האָט זי געהאט אַזא געפיהל צום אַנקעל... זי האָט איהם
אַנגעקוקט, אזוי ווי זי איז געזעסען יעצט נעבען איהם אין אויטאָ-
טאָביל און געזעהן ווי ברייט און גרויס ער איז, האָט זי זיך דער-
שראָקען פאר איהם. עס איז איהר נישט איינגעגאנגען דאָס פאַהרען
מיט'ן אויטאָמאָביל, זי וואָלט געוואָלט ארויסגעהן, אַוועקגעהן. דער
אַנקעל האָט זיך, דאכט זיך איהר, אויפגעפיהרט עפעס מאַדנע, ער
האָט זי פּלוצלונג אַנגענומען ביי דער האנד און געקוקט איהר אין
די אויגען אריין, און געזאָגט צו איהר:

— לייסטען, מאַשא, אי לייק יו! איך וויל אַז דו זאָלסט מיר
לייקען. לייקען ווערי מאטש!

— סוירטענלי אי לייק יו, אַנקעל!

— נו, נו, איך וויל, אַז דו זאָלסט מיר שטאַרק לייעבען, שטאַרק
לייעבען. דעם אַנקעל בעדארף מען שטאַרק, שטאַרק לייעבען — האָט זי

אין ווייסען געפרעסטען העמד, ערשט וואס אבגעגעסען פריה-שטיק.
ראזע אין זיידענעם אונטער-קלייד, און ביידע האבען אקענען געשמיי-
כעלט דעם אַנקעל מיט פרייד:

— רעדן, אַנקעל, רעדן!

דאס מאן און ווייב, אזוי ווי זיי האָבען זיך געהאפט איינס
דאס צווייטען אין אַרומקייט, אזוי האָבען זיי זיך ליעב געקראָגען
אין עשירות. אזוי ווי זיי האָבען זיך געהאלטען אין איין שילטען אין
טרויעריגקייט, אזוי האָבען זיי זיך געהאלטען אין איין בענשען איינס
דאָס צווייטע אין פריידען. איינער האָט איבער דעם אנדערען גע-
זאָרגט. און נור „אהרן לעבען“ און „אהרן קרוין“ און „ראזע —
זאלסט מיר געזונד זיין“, און „האַסט דאָך ניט געהאט היינט אין
מויל“, און נאָך אזעלכע ליעבליכקייטען. ביידע האָבען אָנגענומען
דעם אַנקעל אונטער'ן אַרם און אריינגעפיהרט אין שטוב אַרײַן.

מאַשאַ האָט זיך באַלד בעוויזען. אַה, זי איז דורך דער צייט
ווירקליך גרויס געוואָרען. דאָס קינד איז איהר נאָך געלעגען אויפ'ן
פנים. די מוטער'ס מילך אויף די ליפען. אָבער איהר פיגור און
איהר געשטאַלט האָבען געשלאָגען פון זיך מיט אַ ערפּרוישענדע
יוגענד און רייפּקייט. איהרע שוואַרצע געדיכטע האַהר זיינען געווען
צוזאַמענגענומען און פערבונדען די צוויי געדיכטע צעפּ אין אַ שוואַרץ
זיידענעם באַנד. אין אַ ברייטראַנדענדיגען שטרויענטס קאפּעלוש און
אין ווייסען, ווי דער אַנקעל האָט אָנגעזאָגט. אַ ווייס טולען לאַנג
קליידעל מיט אַ ווייס זיידענעם ברייטען באַנד האָט אַרומגענומען
איהר דינע יונגע פיגור און פערבונדען אין אַ שלייע. זיידענע ווייסע
זאַקען און ווייסע הויכע שיד. דער אַנקעל האָט זי אַרומגעכאַפט
מיט אַ בליק, ער האָט, ווי זיין געוואָהנהייט איז געווען, ווען ער איז
צופריעדען געווען, ביי ביונעס, נאָס געמאַכט זיינע הענד און בעגלעט
זיינע האַהר — אַ געוואָהנהייט וואָס ער האָט נאָך מיטגעבראַכט
פון דער היים פון זיינע קצב'ישע יאהרען און קען זיך דערפון נישט
אַבגעוועהנען. און געברומט זיך מיט אַ שמייכעל: גוט!

— אַנקעל לעבען, אפשר עפעס געניסען, עס שטעהט אַלץ

אויפ'ן טיש — האָט אהרן מעלניק געוואַנט.

— נישטאָ קיין צייט, די מאַשין וואַרט.

דאָס געפיהל האָט אַרױפגעצױגען אַ קלייד פֿון טרױעריגקױט און שטילקױט אױף אײהר אײדעלען מײדעלשען װעזען. און װען זי איז געװען צװאַמען מיט יונגע חבֿר'טעס און פֿרײנד אױף אַ טהעע פֿאַרטי, אױף אַ באַלל, צי אױף אַ פֿאַרטי בײ אַ יונגע פֿרײנדױן, האָט מאַשאַ טהײלמאַל ניט געקענט לאַכען אַזױ פֿרײ אַזן גליקליך, װי די אַנדערע אײהרע פֿרײנדינס. עס האָט זיך אײהר געדאַכט, אַז עפֿעס װאָס שװעבט אײבער אײהר, פֿרעמדעס און טרױעריגעס, און אַלע זעהען דאָס; אַז אײבער אײהר װײס אַטלעסען קלײדעל װעלכעס איז שעהנער און רײכער פֿאַר אַלע אײהרע פֿרײנדינס, שװעבט אַ פֿרעמדע טונקעלע גאַזע, װי מען הענגט אַרײבער אײבער אַ טױטע כּלה. עס האָט זיך אײהר געדאַכט, אַז זי האָט שױן ניט קײן רעכט צו פֿרעהען זיך און צו לאַכען אַזױ הױך און פֿרײ — װי די אַנדערע מײדלעך אײהר גלײכען...

און טהײלמאַל, איז אַ מיטען נאַכט, װען אַלע אין שטוב זײנען פֿעסט און רוהיג געשלאָפֿען, האָט זיך געהערט אַ װײנען, אַ שטיל כּליפֿענדיג װײנען, — דאָס האָט זיך מאַשאַ צװױנט ניט װיסענדיג אַלײן פֿאַר װאָס און פֿאַר װען...

3.

א ח ת ן.

אײבער די טרעפֿ האָט זיך געהערט אַנקעל מאַזעס' קױטשענדיגע נייע געלע שיד, און זײן שטימע:
— מאַשאַ, רעדי?

איז דער אַפֿענער טהיר זײנען געשטאַנען טאַטע-מאַמע. דער אַמאָליגער אַפֿערייטאַר אהרן מעלניק איז דיקליך געװאָרען. ראַזע איז אױך דיקליך און געזונטער געװאָרען. בײדע האָבען אױסגעזעהן פֿיעל יונגער און געזונדער. אהרן מעלניק האָט זיך געלאַזט װאַקסען אַ בערדעל, אַ שװאַרצן בערדעל, און ער האָט געקריגען רױטע בעקלעך און אַ רױטען קאַרק פֿון בײער טרינקען. אהרן איז געװען אַהן ראַק,

ניט נאָר בלוין צוליעב געטהאָן זיינע קאפּרוּזען, נור פּאַר'ן אָנקעל וואָלטען זיי אלסדינג געווען געטהאָן. אפילו ווען ער וואָלט געווען פּערלאַנגט פון זיי זייערע פּערבאַרגענסטע הייליגסטע אינטימסטע אייגענטהום — וואָלטען זיי איהם אַוועקגעגעבען... זיי זיינען אַי בערהויפט גליקליך געווען ווען דער אָנקעל האָט פון וועמען וואָס געוואָלט, ווען דער אָנקעל האָט וועמען בעגליקט מיט בעפעהלען איהם. און ווען דער אָנקעל האָט זיך אויסגעפּרעגט אויף וועמענס ווייב אָדער ערוואַקסענע טאכטער — איז יענער געהויבען געוואָרען אין די אויגען פון די לאַנדסלייט...

אלע לאַנדסלייט האָבען מקנא געווען און ניט פּערגונען אהרן מעלניק דאָס גליק, וואָס דער אָנקעל אינטערעסירט זיך מיט מאַשא'ן, און צוליעב דעם איז מאַשא געוואָרען דאָס ווינשפּינגעריל פון אַנ-קעל'ס האַרץ, ווי אַ לאַנדסמאַן האָט עפעס געהאַט אַ בקשה צום אָנקעל — אַ טאכטער חתונה צו מאַכען, אַ משפּחה אראַבצונעהמען, געלד אַהיים צו שיקען — איז מען געקומען צו מאַשא'ן. און וועמען ער האָט געוואָלט האָט אהרן מעלניק, איהר פּאַטער, צוגעזאָגט טובות. מען האָט גע'הנפּ'עט אהרן מעלניק ווי אַמאַל סעם'ען, און דאָזע, זיין ווייב, האָט בעשטימט דעם גורל פון די קוזמינער לאַנדסלייט, אַלין צוליעב דעם ווינשפּינגעריל מאַשא, וואָס האָט געפונען אַזאַ לייט זעליגקייט אין די אויגען פון דעם אָנקעל.

מאַשא האָט זיך אויפגעצויגען אין דער אַטמאָספּערע, און כאַטש זי האָט שוין אַנגעהויבען צו פּערשטעהן (מיט געפיהל האָט זי עס שוין לאַנג געשפּירט) די העסליכע דאָלע וואָס זי שפּיעלט, דאָך האָט זי זיך ניט געקענט העלפען. טאַטא-מאַמא, די משפּחה און אלש לאַנדסלייט האָבען עס געהאַלטען פאַר אַזאַ גרויס גליק וואָס האָט איהר געטראַפען, אַז זי האָט ניט געוואַנט קיין וואַרט צו רעדען אָדער אַנ-דערש צו טראַכטען. און ביז לעצטענס האָט זי עס ווירקליך געהאַל-טען פאַר אַ גליק. נור אין די לעצטע צייט, וואָס ענטוויקעלטער און עלטער זי איז געוואָרען, האָט זי אַנגעהויבען צו פיהלען, אַז זי וועט עפעס בעדאַרפען בעצאָהלען פאַר דעם גליק. עס איז איהר נאָך ניט גאַנץ קלאָר געווען, וואָס אַזעלכעס וועט זי בעדאַרפען בעצאָהלען, נור זי האָט זיך געהאַלטען עפעס פאַר אַ קרבן פאַר פּאַטער'מוטער, פאַר איהרע שוועסטער, פאַר איהר משפּחה, פאַר אלע לאַנדסלייט...

ער האָט נעשמיכעלט צו זיך אַליין און עס איז איהם גוט גע-
וואָרען דערמאָנענדיג זיך אָן מאַשא'ן, ווען ער איז געפּאָהרען
צו איהר, יעצט אין דעם פּרישען זומער־מאַרגען, וועלכער איז נאָך
אַבגעקיהלט געווען פון ביינאַכטיגען רעגען און האָט שוין געדישעט
מיט די שפּעטערדיגע פייכטע היטץ. ער האָט זי געזעהן אין דער
ווייס־באַטיסטענער קליידעל, פון קאַפּ ביז צו די פיס, ווי עס שפּראַצט
איהר קערפּער אונטער דער קליידעל. זייט זי איז אויפגעוואקסען גע-
וואָרען האָט דער „אַנקעל“ ליעב געהאַט מאַשא'ן צו זעהן אין ווייסען.
ווייס האָט איהם דערמאָנט אָן עפעס אנגענעהמעס... ער האָט זיך
פאַרגעשטעלט נאָך דער חתונה — ווי זי ליגט אין קינדפּעט, מיט'ן
קינד, זיין קינד — און ער געהט אַרײַן צו איהר, אַביסעל אָנגעטרונקען,
אויפגערוימט, און זי קוקט אַרויס פון בעט אין ווייסען, און איהר פנים
זעהט אַויס ווי געפייניגט, און זי קוקט אויף איהם בעטענדיג זיך ביי
איהם רחמנות'דיג. — ער איז צופריעדען געווען דאָס צו דענקען,
וואַרים זיין אינערליכע בעהאַלטענע פרייד איז געווען מאַשא'ן צו
זעהן אין קינדפּעט, און זי זאָל האַבען אַ געפייניגט בלייד פנים —
דאָס האָט איהם איהר ווייסע קליידעל דערמאָנט, צוליעב דעם האָט
ער איהר ווייסע קליידעל געמאַכט מתנות. ער האָט זי געבעטען
היינט, זונטאָג, זיך אָנצוטהאָן אין ווייסען באַטיסטענעם קליידעל, ער
האָט אַבגערעדט מיט איהר אַרויסצופּאָהרען אויף אַ גאַנצען זונטאָג
דיגען טאָג אין אַ נאָהענטען באַד־אַרט.

מאַשאַ האָט שוין געוואַרט אויף איהם, און, ווי ער האָט איהר
אָנגעזאָגט, אין ווייסען. דורך די פאַר יאָהר, וואָס דער אָנקעל האָט זיך
אינטערעסירט מיט איהר און זי אויפגעצויגען, איז זי צוגעוועהנט
געוואָרען צו איהם ווי צו אַ פאַטער. זי האָט זיינע קאַפּריזען צוליעב
געטהאָן ווי אַ קינד, ווי אַ קלוג קינד טהוט אַפּטמאָל צוליעב אַ צו-
לאַזענעם טאַטען. זי איז אויפגעצויגען געוואָרען דעם אָנקעל צו
האַרצען און אַלסדינג צוליעב טהאָן. איהר פאַטער, איהר מוטער,
איהר גאַנצע משפּחה און אלע לאַנדסלייט האַבען זי אזוי געלערענט.
און ניט נור געלערענט, נור אלע האַבען דעם אָנקעל געהאַרצט. און

געהאלטען. ער האָט שוין געהאט אזוי פעסט אַבגעמאַכט אין זיין מיין חתונה צו האַבען מיט מאַשאַ'ן, מיט דער אַכטצעהר־יעהריגער מיידעל, וועלכע ער אליין האָט ערצויגען, חתונה צו האַבען און קינדער צו האַבען אויף דער עלטער, קיינעם ניט אויף לַהכעיס, נור פאר זיך אליין, פאר זיין אייגענעם פּערגעניגען אין לעבען. ער האָט זיך גע- האַלטען אזוי בערעכטיגט דערצו, אז ער האָט ניט פּערשטאַנען דעם הווק וואָס מען מאַכט אויס איהם. דאָס פראַנטעווען זיך אין ביי איהם געווען אַ מיטעל צו געווינען דאָס נאַרישע האַרץ פון דער יונגער מיידעל. מילא, אז זי וויל עס — דאָרף מען דאָס טהאָן. און אין די קורצע שטאַלע הייזלעך מיט'ן ענגען צוגעצויגענעם ראַק אויף זיין דיקען בויך, מיט די קורץ וואויל־אינגעלשע פּערשורענע גרישבע, האָט אַנקעל מאָזעס אַבגעמאַכט ערנסטע געשעפטען. געדונגען זיך מיט סוהדים, פּערקויפט און געקויפט הייזער, בייגעוואָהנט מיטינגען פון וואַהלטהעטיגע אינסטיטוציעס, אַנגעיאַגט מיט זיינע בליקען קוזמין צו דער ארבייט, ווי ער וואַלט גאָר ניט געווען בעמערקט קיין לע- כערליכעם אין זיין פראַנטעווען זיך, אין זיין אינגעלשען אַנטהאַן זיך, אין זיין פארבען און פּוידערען זיך די באַקען... און ער איז געווען דער זעלבער שטרענגער „אַנקעל מאָזעס“ אין זיינע האַלב־אינ- געלשע פּערשטעלטע קליידער, ווי ער איז געווען אין זיין אלטען טעגליכען לעבען.

דריי יאָהר האָט אַנקעל מאָזעס מיט געדולד געוואַרט אויף די פּערצעהר־יעהריגע מאַשאַ ביז זי וועט אויסוואַקסען. יעדע פאַר טעג איז ער געקומען צו אהרן מעלניק בעטראַכטען זיין צוקונפֿט־גליק, און געקויקט זיך אין פּערבאַרגענע זיסע פאַנטאַזיעס — וועגען די גליקזעליגקייטען וואָס שטעהען איהם פאַר. ער האָט זי בעטראַכט, ווי מען בעטראַכט אַ וואַקסענדע אייגענטהום. אז מאַשאַ איז אלט געוואָרען זעבעצען מיט אַ האַלב יאָהר, האָט זיך אַנקעל מאָזעס גע- נומען זיין טיעף־געפּייניגטען זיס־תּאוה'דיגען געפּיהל אויסצופּיהרען. ער איז יעצט געפּאַהרען מאַשאַ'ן ארויסצונעהמען — ארויסצונעהמען, ניט מעהר ווי ער האָט זי ביז איצט ארויסגענומען אַלס קינד, נור ווי אַן ערוואַקסענע, פּערשטענדיגע מיידעל, וועלכע פּערשטעהט דאָס גרויסע גליק וואָס איז איהר בעשערט — און זיך צו בעציהען צו איהר מענליך — און ווייזען איהר זיין קראַפט...

פון אלע זיינע בעקאנטע און ערניעדריגט זיין ווירדע ביי די קוזמינער לאנדסלייט. אַנקעל מאָזעס האָט זיך אָנגעהויבען אויסצופראַנטעווען אויף דער עלטער ווי אַ ניינצעהן יאָהריגער באַיטשיק. אָנגעטהאָן שמאַלע קורצע הויזלאַך, און עס זאָלען זיך ארויסזעהן די ווייסע זאָקען. ער האָט אָנגעהויבען צו טראָגען הויכע שמאַלע שטייפֿע קראַנענס וואָס האָבען איהם געפייניגט, אַנקעל מאָזעס האָט זיך בעגאַבען מיט פאַרפּוּמען... בייים „גאַליציאַנער“ צום לאַנטש, וואו דער אַנקעל האָט לייעב געהאַט צו עסען די פעטע געבראַטענע אונטערטוהילל־געזלעך און קאַטשקעלעך — האָבען ביזנעס־לייט פון דער בויערי גע־קוקט אויף איהם און געלאַכט אין די פּוּיסטען. דער נייער סיילעס־מאַן, דער וואַרשעווער יונגערמאַנטשיק, וואָס האָט זיך ערשט וואָס אויפגעפּענט אַ נייעם ציגאַרען סטאָר אין שכנות מיט'ן אַנקעל און איז שוין געווען בעקאַנט אין גאַנצער שכנות'שאַפט פאַר אַ „וואַרשעווער“, אַ ספּאָרט, אַ שטיפּער — האָט אָבגעטהאָן דעם אַנקעל אַ שפּיצעל: ער האָט בעשטעלט ביי די גאַליציאַנערין, ביי דער וויי־בעל וואָס האָלט דעם ביזנעס לאַנטש־רום — אַ דרייעקענדיגע קנישע אין פאַרם פון „אַ האַרץ“, און האָט אין מיטען אַרײַנגעקלאַפט אַ קאַלירט בילדעל פון אַ מיידעל מיט רויטע בעקלאַך, אָבגעריסען פון אַ ביליגע שאַקאַלאַך קעסטעל — און עס צוגעשיקט צום אַנקעל. אַנקעל מאָזעס האָט געזעהן און געהערט ווי מען לאַכט איהם אויס, פּער־שטאַנען דעם שפּאַס, זיין רויטער קאַרק איז אָנגעלאַפּען מיט בלוט, אָבער ער האָט זיך ניט געקענט העלפּען. ער האָט געמוזט קאַנקורירען מיט אַ יונגער־מאַנטשיק, מיט אַ ניינצעהן־יעהריגען קאַלעדזש באַי־טשאַרלי, וועלכער איז אין די לעצטע צייט געוואָרען זעהר און אָפּטער גאַסט ביי אהרן מעלניק און איז אויסגעגאַנגען מיט מאַשאַ'ן. אַנקעל מאָזעס האָט זעהר מורא געהאַט פאַר דעם ניינצעהן יעהריגען קאַלעדזש באַי, ער האָט איבערהויפּט מורא געקראָגען פאַר אלע, וואָס זיינען אינגער פון איהם. נור זיין איינציגע טרייסט איז געווען, וואָס דער ניינצעהן־יעהריגער קאַלעדזש באַי טראַגט אַ פאַר אויסגעגעסענע הויזען מיט אויסגעטראָגענע קאַמאַשען, און שטאַרבט פאַר אַ סעלַט, און ער קען זיך אַנטהאַן ווי דער לעצטער ספּאָרט. אַנקעל מאָזעס האָט פּערשטאַנען ווי לעכערליך ער איז אין דעם, און ווי אַרים עס איז זיין פאַרטוהיל גענען טשאַרלי, נור אַנקעל מאָזעס האָט מלחמה

— דו געהסט חתונה האָבען מיט מיין מאן, מיט דעם פּאָטער פון מייןע קינדער!

אָה, וועט דאָס זיין אַ חתונה — האָט דער יונג נקמה גענומען אין זיינע געדאַנקען.

און דער „אַנקעל“? דער אַנקעל וועט זיין אַנגעטהאָן אין אַ פּראָק — ער וועט פּערשעהמט ווערען! ער האָט אַ מינוט רחמנות געהאַט אויפ'ן אַנקעל. ער האָט זיך איבערלענט, אָבער זיין אייגענע צוקונפט האָט זיך ווידער געשטעלט פאַר זיינע אויגען. ער האָט זיך דערמאַנט אָן ראָזע'ן, זיין אייגענע כּלה, און דער יונג האָט פּער-ביסען די שאַרפּע צייהן אויף זיינע ליפּען און געזאָגט צו זיך:

— כאַפּט איהם דער שוואַרץ-יאָהר; ער וועט קינדער האָבען, דער אַלטער!

מיט דעם נקמה-געפיהל איז ער צוריק אריין אין סטאָר. זיין פנים האָט אַנגענומען די שטרענגע בעפעהלערישע מינע, וועלכע ער האָט זיך אויסגעלערענט פון „אַנקעל“. זיין קין איז געוואָרען שטאַרק, און אונטער דעם לאַנגען פּליישיגען נאָז האָט זיך פּערצויגען די משפּחה'שע גרימאסע, פאַר וועלכער די לאַנדסלייט האָבען אזוי מוראַ געהאַט. ער האָט געגעבען אַ ברום אונטער דעם נאָז, נאַכמאַכענדיג דעם אַנקעל:

— שניידען קעש וויפיעל עס לאָזט זיך, באַים!
דער זונטאָג האָט זיך שוין געהאַט אַנגעהויבען אין מעלניק'ס סטאָר.

2.

מ ש א.

עס איז עפעס געשעהן מיט אַנקעל מאָזעס. אַז אַנקעל מאָזעס וואָל איבערלאָזען די סטאָר אין זונטאָג און ארויספאַהרען פאַר פּלעץ ושר אויף אַ גאַנצען טאָג מיט אַ מיידעל שפּאַצירען! און ווירקליך איז אַנקעל מאָזעס אויף דער עלטער יונג געוואָרען און זיך גענומען צו אזעלכע זאַכען, וואָס האָט איהם לעכערליך געמאַכט אין די אויגען

„מען דארף אין אווענד אריינגעהן צו מאנעס'ען. ער, מיט זיינע לאיערס, מיט זיינע טעמעני האַלל דושאָדזשעס, וועט שוין אויס-געפינען עפעס א פלאן. דעם אַנקעל טאָר מען ניט דערלאָזען חתונה האָבען מיט אַט דער שניידערשער טאַכטער, מיט דעם אַט אהרן גאָרגעל, וועלכער וועט דאָ ווערען דער מחותן, און דער חתן פון דער חתונה. אַז ניט — זיינען אלע אין דר'ערד; די גאַנצע משפּחה איז אין געפּאהר...“

סעם האָט זיך גוט איבערנעלעגט אויב ער זאָל דאָס טהאָן. זיין געטריישאַפּט צום אַנקעל האָט איהם נאָך ניט דערלאָזט דעם אַנקעל שלעכטס צו טהאָן. ער האָט איהם צופיעל פּערגעטערט. ער האָט איהם אַזוי ליעב געהאַט, אַז אלע זיינע טהאַטען זיינען איהם גע-פּעלען. סעם האָט זיי פּערשטאַנען און ער האָט זיך געגרויסט מיט זיי. אפילו זיין וועלען חתונה האָבען מיט מאַשא'ן, איז סעם'ען אויף געפּעלען, און, וואָהרשיינליך, ווען עס וואָלט ניט געגאַנגען געגען זיינע אינטערעסען, וואָלט ער דעם אַנקעל דערצו געהאַלפּען. סעם'ס אַמביציעס פאַר זיין צוקונפּט זיינען אַבער שוין ריף געוואָרען, און ער איז שוין געווען מענליך אויף אַזוי פיעל, אַז ער זאָל שוין קענען מקריב זיין זיינע סענטימענטען:

— כאַפּט איהם די כאַלעריע, דעם אלטען, קינדער וועט ער האָבען! — האָט ער זיך געטראַכט, דענקענדיג אַז זיין אייגענער צוקונפּט.

קיין כעס האָט ער ניט געפיהלט צום אַנקעל. דעם כעס האָט ער געהאַט צום יונגען „שנעק“, צו מאַשא'ן, און צו איהר פאַטער אהרן מעלניק, וועלכע האָבען זיך אריינגע'גנב'עט אין דער „משפּחה“. זיי האָט ער בעטראַכט פאַר קאַנקורענטען.

— איהר, דעם „שנעק“, דער כלה זיינער, דארף מען אריינשיקען דאָס ווייבעל פון רעסטאָראַן, דעם רעסטאָראַטאָר'ס טאַכטער מיט די פינף קינדער וואָס דער „אַלטער“ האָט איהר אַנגעמאַכט. זאָל זי זיך אויס'טענה'ען מיט דער כלה.

אַד, וועט דאָס זיין אַ חתונה, ווען דאָס גאַליציאַנער ווייבעל וועט אריינקומען צו דער כלה אין טאַג פון דער חתונה! די כלה וועט זיין אַנגעטהאָן צו דער חופּה צו געהן, און די וועט פאַרשטעלען די קינדער פאַר איהר:

גענים געגאנגען ווען מען וואלט געדארפט, ער וואלט אויך א מענשען גע'הרג'עט. און אלעס האט ער געטהאן דערפאר, ווייל ער האט גע'האפט אַמאָל אליין צו פערנעהמען דאָס אַרט פון „אַנקעל“.

די געטריישאפט צום אַנקעל איז ניט געווען אויס חניפה. עס איז געווען א פערגעטערונג צו דעם מענשען, וועלכען ער האט גענומען אלס פאַרבילד, אלס אידעאל — צו וועמען ער וויל אַמאָל אליין עהנליך זיין. אין די פערגעטערונג צום אַנקעל און די געטריישאפט צו איהם איז געלעגען די געטריישאפט צו זיך אליין און צו זיין אייגענער צוקונפט — ווען ער וועט זיין דער „אַנקעל“. און מיט אַמאָל זאל זיך פון דעם נאָר ניט אויסלאָזען! דער אַנקעל געהט חתונה האַבען מיט דעם „שנעק“, מיט דעם „אהרן גאַרגעל'ס“ טאַכטער, וואָס האָט איהם אַרוינגעקריגען אין די הענד אַרוין. זי וועט האַבען מיט איהם קינדער — איינס, צוויי, דריי, אלעס וועט איבערגעהן צו די קינדער. זי וועט שוין מאַכען, אַז זי זאל האַבען קינדער. און ווען מען וועט דאָר-פּען, וועט זי איהם קענען צושארען א פּרעמד'ס אויך, אַבי זי זאל די יורש'טע זיין. און זי פּרשטעקט עס שוין היינט. איינציגווייז זעצט זי אַרוין אין סטאָר „איהר משפּחה“: א קלענערע שוועסטער — שוין א בוכהאַלטערין; דעם פאַטער איהרען, אהרן מעלניק, „גאַרגעל“ פון דער היים — געמאַכט פאַר א קעשיער. איז וואָס וועט פון איהם, סעס'ען ווערען? מען וועט איהם נאָך אַמאָל אַרויסוואַרפען אויך. סעס האָט זיך דערמאַנט אַן די געלעגענהייטען, וואָס ער האָט געהאַט געלד צו מאַכען ביים אַנקעל. זיין קאַזין מאַנעס, וועלכער איז אַמאָל אויך געווען ביים אַנקעל, בעפאַר סעס איז אַנגעקומען — דעם „אַנקעל'ס“ דעכטע האַנד — האָט איהם געוואַרענט ניט איין מאַל:

— זעה, סעס, פאַר מאַרגען זאל גאָט זאַרגען; דו זאַרג פאַר היינט. וואָס דו האָסט אין באַנק, דאָס איז דיינס. דאָס איבעריגע — א נעכטיגער טאַג. דו קענסט ניט דעם „אַנקעל“. ער וועט זיך נעהמען א יונגע מויד אויף דער עלטער. געדענק וואָס איך זאָג דיר. סעס האָט זיך דערמאַנט אַן די ווערטער פון מאַנעס'ן. מאַנעס איז עלטער פון איהם און ערפאָהרענער, און ער האָט איהם ניט געוואַלט האַרבען. אלץ זיך פּערלאַזט אויפ'ן אַנקעל, געוואַלט אלעס אַריי-קריגען — און יעצט האָט ער.

סעם האָט געפיהלט די בליקען הינטער זיך און פערשטאַנען דאָס לאַכען. ער האָט זיך אומגעקוקט אויף די יונגען. זיין בליק און זיין פנים האָבען אָנגענומען דעם זעלבען אַנשטעל וואָס דעם אָנקעל'ס. און ווירקליך איז ער עהנליך געווען צום אָנקעל. שאַרפע אויגען, אַ שפּיר ציגע נאָז און אַ שטאַרקע מענליכע קיין. די יונגען האָבען זיך דער-שראַקען פאַר איהם און געמאַכט זיך רעדען וועגען ביזנעס.

ער האָט אויסגעשפּיגען און איז אַרויס פאַר דער טהיר, נאָכ-קוקען דעם אָנקעל, וועלכער איז שוין געווען לאנג פערשוואונדען. ער האָט שאַרף פערביסען די צייהן איבער די ליפּען. זיינע הענד האָבען זיך געביילט צו פּויסטען, און אַ קללה איז צוקריצט געוואָרען צווישען זיינע שטאַרקע ווייסע צייהן.

האָט ער דאָס צוליעב דעם אזוי געטריי געדיענט דעם אָנקעל, פון פערצעהן יאָהר אָן. זייט ער האָט איהם אַראַבגעבראַכט פון דער היים, איבערבלייבענדיג אַ יתום נאָך דעם פאַטער'ס טויט? געווען איז ער דעם אָנקעל אַ געטרייער הויז-הונד. דער אָנקעל האָט איהם צו אַלצדינג בענוצט, געמאַכט אויס איהם זיין לייב-שקלאַף, זיין שפּיר-הונד. ער האָט געשפּיאַנעוועט ביי די לאַנדסלייט, ביי דער משפּחה, וואָס האָבען געאַרבייט ביים אָנקעל, און אויסגעפונען ווער פון דער משפּחה איז געטריי דעם אָנקעל און ווער ניט, און עס איבער-געגעבען דעם אָנקעל. דער יונג האָט געטהאָן פאַר'ן אָנקעל זאַכען, פאַר וועלכע ער האָט געקענט אַריינפאַלען און פערפאַלען ווערען אויפ'ס לעבען לאַנג. ווי דענסטמאַל ווען מען האָט געכאַפט די גנבה'יע סחורה פון דער פינפטער עוועניו, וואָס ער האָט זי אַיינגעראַבען אין קעלער, די רעק און די הויזען, אויף וועלכע דער אָנקעל האָט אַרויפ-גענייהט זיין לייבעל — האָט דאָס סעם גענומען אויף זיך, און קוים מיט צרות וואָס מען האָט איהם אַרויסגענומען פון „טראַבעל“. ווען עס האָט זיך געמאַכט „טראַבעל“, האָט עס סעם גענומען אויף זיך. דענסטמאַל, ווען מען האָט פּלוצט דעם „אָנקעל“ גערופען צום דיסט-ריקט אַטוירני וועגען דער פּוילישער שיקסע וואָס דער אָנקעל האָט זי טראַגעדיג געמאַכט, אַדער מען האָט געדאַרפט „סעטלען“ מיט דער ווייבעל פון דעם גאַליציאַנער רעסטאָראַן, איהר צאָהלען חודש-געלד — אַלעס האָט סעם גענומען אויף זיך. ער האָט פאַר'ן אָנקעל דאָס לעבען זיך אַיינגעשטעלט, און פאַר'ן אָנקעל וואַלט ער ניט בלוין אין געפענ-

— אלעס אַלל־דרייט?

— יעס, אַנקעל — האָט ער אָבגעענטפערט.

— וואָס טהוט „קוזמין“? — האָט ער געוויזען מיט'ן פינגער

אויפ'ן בוידעם, מיינענדיג די לאַנדסלייט.

— ניי העזן די ווינטער רעק נומער 58.

— גוט, זעה זאָלען שניידען, קוזמין שוויצט און שלאָפט נור.

זעה צו מאַכען קעש. שנייד, ברודער, וויפיעל דו קענסט, און מאַד קעש.

— אַלל־דרייט, אַנקעל.

— איד וועל ניט זיין אַ גאַנצען טאַג. סעס, ניב אַכטונג. אלס-

דינג אַלל־דרייט?

— יעס, אַנקעל.

אַנקעל מאַזעס האָט געגעבען צו זיין קאַזין אַ וואונק מיט די

אויגען, ווי ער וואָלט איהם געוואָלט פּערגיטיגען, און ווידער געוואָרפען

ארום זיך אַ בליק:

— באַיס, זונטאג היינט, אַ הייסער זונטאָג — שניידט'ס די

איטאַליענער און די טשייניזער — קעש מאַכט'ס, קעש — און ער

איז ארויס פון סטאָר קוויטשענדיג מיט זיינע גרויסע גלאַנצענדיגע

געלע שיד.

די משפּחה האָט פריי אָבגעאַטהעמט, ווען זיי האָבען איהם

שוין אָנגעקוקט פון הינטען. זיי האָבען געוואַנט אַרויסצוגעהן פון

סטאָר און געזעהן ווי דער אַנקעל זעצט זיך אויף אויפ'ן געדונגענעם

אויטאַמאָביל, וואָס האָט געוואַרט פאר איהם פאר דער טהיר, און אַ

שמיבעל האָט זיך בעוויזען אויף זייערע ליפּען...

אלע האָבען געוואוסט, וואוהין דער „אַנקעל“ פאַהרט, און גע-

וואָרפען הינטער-ארום בליקען אויף סעם'ען, און געשטופט איינער

דעם אנדערען, מאַכענדיג מיט די אויגען אויף סעם'ען:

— ער האָט געמיינט, אַז ער ירשנ'ט איהם שוין! — האָט איי-

נער אריינגעלאַכט אין די פויסט אַרײַן, וויזענדיג מיט'ן פוס אויף

סעם'ען.

— נאָר איינער, ער קען נאָך האָבען צוועלף קינדער, וואָס

מיינסטו, ער קען ניט? ווי דער אלטער פעטריק אין דער היים.

— האָסט געזעהען אַ קאַרק? — ברומט אַ צווייטער.

צווייטער טהייל

1.

ער וועט האָבען קינדער.

אַנקעל מאַזעס איז אַרײַנגעקומען פּריהמאַרגען אין זײַן סטאָר אַרײַן און אױסגעפּוצטער אין אַ װײַסען שײַס אַנצוג, און פּערשמעקט אַ האַלבען סטאָר מיט קאַלגײט'ס ראַזען-פּאַרפּיום, װאַס האָט זיך געהערט פון איהם פון דערווייטענס. זײַנע געלגעפּוצטע שיד האַבען געפּינקעלט פון דערווייטענס און אױסגעזאַגט מיט זײַער קװעטשענ-דיגען קװײטש — ער געהט! זײַן ברײַט, דיק געזיכט האָט געגלאַנצט פון דעם „קלײן שײַוו“ װאַס ער האָט ערשט װאַס גענומען. װי אַ חײה פּיש װאַס מען האָט נור װאַס פון ים אַרױסגעצױגען. ער האָט אַראַב-געכאַפט זײַן שטייפּען הױכען פּאַנאַמאַ העט און געװישט זיך דעם צושװיצטען קאַפּ און הײסען אַבגעקאַכטען קאַרק מיט אַ װײַס באַ-טײסטען טאַשענ-טיכעל. די מענשען אין סטאָר האַבען זיך פאַר אײמה געגעבען אַ כאַפּ אַרײַן אין די װײַנקעלעך און געמאַכט זיך זײַן פּער-נומען מיט פּאַנאַנדערלײגען די אַנצוגען, די הױזען, די רעק. ער האָט זיך אַבגעשטעלט אין מיטען סטאָר, און געגעבען זיך אַ קוק אַרום אױף אלע פּיער זײטען פון געשעפּט, בעטראַכט די „משפּחה“ װאַס האָט געאַרבייט בײַ איהם אין בײַזנעס. זײ האָט זיך געדוכט, אַז דער בליק געדױערט אַ יאָהר. ער האָט געגעבען אַ װײַט מיט צװײ פּינגער צו סעם'ען, צום יונג-משפּחה, צו װעלכען ער האָט אַם מײסטען צו-טרױען געהאַט, און געגעבען אַ פּרעג:

— נא, דאָס האָסטו „אמעריקא“! זיי געהט דען עפעס אָן?
זיי ווייסען דען פון עפעס? פאָהרט אַ טאטע אהיים, שטעהט ער
מיט אַ מיידעל און לאַכט.

— זיי זיינען גאָר פון אַ גאַנץ אנדער וועלט, גאַנץ אנדערע
מענשען, וואָס ווילסטו פון זיי? — האַבען די משפּחה זיך געזאָגט.
אַנקעל מאָזעס האָט אויף בעמערקט טשאַרלי'ן און מאַשא'ן,
וועלכע זיינען געשטאַנען די גאַנצע צייט און האַבען געלאַכט איינס
צום אנדערען. ער איז טרויעריג געוואָרען און בעטריבט געוואָרפען.
אַ בליק אויף די אַבשווימענדע שיף מיט די „טויטע“ און אַ מינוט
געצווייפעלט ביי זיך: צו וועלכע וועלט ער געהערט — צו די וואָס
פאָהרען יעצט שטאַרבען, אָדער צו די, וואָס שטעהען אויפ'ן זונענ-
דיגען ברעג און בלישטשען מיט זייערע צייהן און לאַכען מיט די
אויגען...

(ענדע פון ערשטען טהייל).

פון זיינע אייגענע ארבייט — געקלימפערט מיט'ן געלד און געשריען צום זוהן:

— איד בעדארף דיר שוין אויף אלדע שווארצע יאהר, פרעה מלך מצרים, מיט דיין גאנץ קעניגרייך אמעריקא פון הודו ביז כוש. אויף קבורהגעלד האָב איך אליין מיר אָנגעזאמעלט. אויסגעארבייט, מיט מיינע אייגענע הענד אויסגעריבען אויפ'ן קאשע־מיהלעכעל, און אויף וואָס און צו וואָס בעדארף איך דיר? ...

— קום, בעריל, קום צוריק נאָך קוזמין — האָט ער געריסען בערלען ביים אַרבעל — בלייב געזונד, פרעה מלך מצרים — האָט ער דעם זוהן צוגעשריען — און איהר, לאַנדסלייט, עבדים היינו, געהט צוריק צו פרעה מלך מצרים ארבייטען!

אז די שיף איז אָבגעגאנגען מיט די „צוויי טויטע“, זיינען די לאַנדסלייט שטעהן געבליבען און נאָכגעקוקט מיט בענקענדע בליקען און ניט איינער האָט מקנא געווען די „טויטע“ וואָס פאַהרען רוהען אויף קוזמינער גוטען אָרט, איידער צוריקצוגעהן צו פרעה מלך מצרים.

אלע זיינען טרויעריג געווען. אפילו אַנקעל מאָזעס איז טרוי־עריג געוואָרען און נאָכגעקוקט די אָבגעהענדע שיף מיט די „טויטע“. יעדער איינער לאַנדסמאַן האָט זיך דערמאַנט אַז זיין אייגענע ענדע, ווען ער וועט אַהיים פאַהרען מיט דער שיף...

נאָך אָבגערוקט פון אלע זיינען געשטאַנען מאַשאַ און טשאַרלי, די צוויי דערוואַקסענע קינדער, וואָס האָבען זיך ערצויגט שוין דאָ אין אמעריקא. זיי האָבען געפאַסט איינע צו די אנדערע, אין איין וואַקס, אזוי ווי זיי וואָלטען צוזאַמען אַרויפגעשאַסען אין דער הויך מיט זייערע שטאַלצע און יונגע קעפּ. זייערע ביינערדיגע בריסט האָבען דערגרייכט איינס צום צווייטען. די צוויי יונגע מענשען האָבען זיך צום ערשטען מאָל ביי דער „לויה פון די אַלטע“ בעגעגענט, אַלס ערוואַקסענע. און די יוגענד האָט געצויגען איינס צום אַנדערען. זיי האָבען ניט געזעהן די אָבגעפאַהרענע שיף מיט די „טויטע“. זיי האָבען גערעדט עפעס פאַר זיך, און האָבען הויך געלאַכט, ווייזענ־דיג איינס ס'אנדערע די ווייסע יונגע שטאַרקע צייהן. די לאַנדסלייט האָבען דערהערט זייער לאַכען, האָבען זיך אומגעקוקט, און איינער האָט געזאָגט צום אנדערען:

געליעבט, ווייל די מוטער האָט זיך פאר איהם אָנגענומען און פֿלעגט איהם בעשיצען געגען די שוועסטער. אָבער צום פאַטער מיט זיין לערנען און דאוונען און פרומקייט — וואָס האָט ער געפיהלט צום פאַטער ?

דערווייל זיינען די איידימס געשטאַנען אין אַ ווינקעל און האָר בען זיך גע'סוד'עט, און האָבען זיך צונויפגעלייגט געלד און דער עלטסטער איידים, דער נאליציאַנער, האָט עס צוגעטראָגען בערלען : — שווער, דאָס וועט איהר האָבען „אויף נאָך הונדערט און צוואנציג יאָהר“ אז מען וועט בעדארפען, זאָלט איהר ...

— אויף נאָך הונדערט און צוואנציג יאָהר בעדארה איד ניט ; האָב איד מיר אליין, גאָט צו דאַנקען, אָנגעגרייט פון מיון ארבייט — וויינט דער פעטער בעריל אויפ'ן טאַרבעלע מיט'ן געלד וואָס ער האָט אויפ'ן האַרץ אָנגעבונדען — נאָר ביז צו די הונדערט און צוואנציג יאָהר זאָלט איהר מיך ניט פערלאָזען. לאנג וועלען די הונדערט און צוואנציג יאָהר שוין ניט געהמען... איד פיהל שוין... — שמייכלט דער פעטער בעריל.

אז עס איז געקומען זיך געזעגענען מיט דער ווייב. האָט דאָס פאַר פאַלק ערשט פערשטאַנען וואָס אמעריקא איז געווען פאַר זיי. אראַכגעבראכט האָבען זיי קיין אמעריקא זייערע קינדער. די קינדער האָט אמעריקא צוגענומען. און זיי שפייט אמעריקא אויס, ווארפט זיי אוועק ווי אן אומווירדיגע, אונניצליכע שמאַטע. אמעריקא האָט זיי צוטהיילט אויף די אלטע יאָהרען. פון די אלטע מאַמע ציהט זי נאָך אַביסעל נוצען. דעם אלטען טאַטען שיקט זי אַהיים שטאַרבען. — דער טויט האָט אונז ניט געקענט צושיידען, און אמעריקא האָט אונז צושיידט — האָט די אידענע געשריען און ניט פערשטאַנען וואָס זי מיינט דערמיט, נאָר עפעס געפיהלט אַ גרויסע קללה פאַר דעם לאַנד, וועלכע האָט פון איהר אלעס אוועקגענומען — איהרע כחות, איהר לעבען און איהרע קינדער, און שפייט אויס דאָס, וואָס זי בעדארה ניט מעהר...

נאָר באלד איז פּרעהליך געוואָרען ביי דער שיף. אָנקעל מאַזעס איז אראַכגעקומען מיט'ן צווייטען „טויטען“, דער אלטער מעלניק איז טויט שכור געווען. אין דער האַנד האָט ער געהאלטען דאָס זע- קעל מיט'ן געלד וואָס ער האָט זיך אָנגעזאַמעלט אויף קבורה-געלד

ביי דער שיף האָט עס אויסגעזעהן ווי אַן אמת'ע לִוּיָהּ. די קינד-
דער האָבען געוויינט, געפאלען דעם פּאַטער אויפ'ן האַלז און גע-
בעטען מחילה:

— טאַטע, זיי אונז מוחל, טאַמער האָבען מיר דיך ניט בע-
האנדעלט ריכטיג.

— טאַטע, מיר וועלען דיך קיינמאָל ניט פּערגעסען. אזוי לאַנג
ווי דו וועסט לעבען, וועלען מיר דיר געלד שיקען.

— לאַנג וועל איך שוין ניט בעדארפען אייער געלד — האָט
דער פּעטער בעריל רהויג און גוטמוטהיג געשמייכעלט — בלייבט
געזונד, מיינע קינדער, און געדענקט אין גאָט.

און ער האָט אוועקגערופען טשאַרל'ס, זיין ברייחיד, אין אַ
ווינקעל, און געזאָגט צו איהם אזוי:

— איין זאך פּערלאַנג איך נאָר פון דיר. מילא, איך האָב אַנ-
דערש געוואָלט — איך קען ניט העלפען. אָבער דאָס זאָג מיר צו, גיב
דיין האַנד תקיעת כף דערויף, אז דו וועסט עס האַלטען: אז ווען דו
וועסט הערען, אז עס איז שוין נאָך אלעמען, וועסטו דעם קדיש
אַכהיטען. זאָג מיר צו, מיין זוהן...

אַלע לאַנדסלייט זיינען געשטאַנען און האָבען צוגעזעהען די
סצענע, אַלע האָבען געוואוסט וואָס דער פּאַטער פּערלאַנגט יעצט פון
זיין קינד, און אַלע האָבען זיך דערמאַנט אַז זייערע אייגענע קינדער.
ווי ווייט און פּרעמד זייערע קינדער זיינען פון זיי אין אמעריקא.
די לאַנדסלייט האָבען אָנגעהויבען צו קרעכצען. דאָ און דארט האָט
ווער אַ טרעהר געווישט און איינער האָט גערוימט דעם צווייטען
אין אויער אריין:

— און מיינער איז בעסער? און דיינער איז בעסער?

טשאַרל'ס, וועלכער איז דורך די פּאַר יאָהר אויסגעוואקסען אַ
הויכער און אַ דאַרער בחור, מיט אַ פּאַר שטאַרקע הענט, מיט אַ
שטאַרקע ביינערדיגע ברוסט, איז געשטאַנען אַ פּערשטיינערטער.
ער האָט פּערשטאַנען, אז דער פּאַטער פּערלאַנגט פון איהם עפעס
הייליגעס און טהייערעס. ער האָט רחמנות געהאַט אויף איהם און
צוגעשאַקעלט מיט'ן קאָפּ. אָבער ער האָט קיין וואָרט ניט גערעדט.
ער האָט דעם פּאַטער גאָר ניט געקענט זאָגען. וואָרים ווירקליך
איז איהם דער פּאַטער געווען אַ פּרעמדער. די מוטער האָט ער

ניק און דער פעטער בעריל, זיינען געזעסען פון אויבען-אן טיש און געטרונקען „לחיים“ צו די לאַנדסלייט, און די משפּחה, די טעכטער מיט די איידימס מיט די אייניקלעך, האַבען זיך מיט זיי געזעגענט. זיי האַבען געוויינט, ווי מען בעוויינט טויטע. די לאַנדסלייט האַבען מחילה געבעטען ביי זיי.

— וואָס איז דער חילוק? אַלע וועלען מיר אהיים פאַהרען. אַלע וועלען מיר פאַהרען וואוהין זיי פאַהרען! — האָט זיך אָנגערופען אַ לאַנדסמאַן, אַן אלטער איד, וואָס האָט זיך אויך פערבענקט נאָר'ן קוזמינער גוטען אָרט.

— ר' בעריל, גריסט זיי דאָרטען.

— אַז איהר וועט זעהן דאָרטען „מיינע“, ר' מרדכי, גריסט זיי...
—

— איהר זאָלט זיך מיהען פאר אונז — האָט אַ אידענע אָנגע-
הויבען צו וויינען.

נאָר די „טויטע“ אליין זיינען זעהר פרעהליך געווען. זיי האַבען גאַרניט געפיהלט, אַז זיי פאַהרען שטאַרבען. פעטער בעריל'ס אויגען האַבען געלויכטען און ער האָט זיך אויסגעקעמט די באַרד. עס האָט זיך געדאַכט ווי דער איד קומט צו צו דעם גליק, אויף וועלכען ער האָט געווארט זיין גאַנץ לעבען, אַז יעצט געהט ער אַכנעהמען דעם שכר פאר זיין גאַנצע האַרעוואַניע. און אַ רעהיגקייט און אַ שטילע פרעהליכקייט האָט אַרויסגעזונגען פון אַלע זיינע בעוועגונגען.

דער אלטער מעלניק איז אויך פרעהליך געווען און מיט יעדען געטרונקען ל' ייב און ווערטלעך גערעדט:

— אַז איד וועל זעהן דיין טאַטען, דעם אלטען חיים אויף יענער וועלט, וועט ער דאָך מיר פּרעגען: וואָס מאַכט עפעס מיין זוהן איז אמעריקא? וועל איד איהם ענטפערען: דיין זוהן פּרעסט טרופות און איז מחלל שבת, דורך דעם וואַרפט עס דיך אזוי פון דער ערד אַרויס — וועט ער קומען צו דיר און וועט דיר צודישען ביינאַכט. וועסט דאָך אַ שוואַרץ יאָהר זיך אויסריכטען — אוי, וועסטו זיך אַ שוואַרץ יאָהר אויסריכטען!

האַבען אַלע לאַנדסלייט זיך צולאַכט פון'ם „טויטען“, וועלכער זאָגט ווערטלעך.

טאקע די קוזמינער לאנדסלייט א נאָמען געגעבען אסתר; אַנקעל מאַזעס — אַחשוּרוש און אהרן מעלניק — מרדכי היהודי.

און לכבוד די „צוויי טויטע“, וועלכע האָבען זיך געקליבען אויף יענער וועלט, איז זיך צוזאמענגעקומען גאנץ קוזמין, בעגלייטען זיי צו דער לעבעדיגער לויף. פעטער בעריל האָט ניט געהאט וואָס מעהר צו טהאָן אויף דער וועלט. פון וואנען צו לעבען אויף ניט. ער האָט פערלאָרען זיינע „באַרדערס“ — די קינדער זיינע. זיי האָבען התונה געהאט. איינציגווייז זיינען זיי גרויס געוואָרען און געקראָגען חתנים, און התונה געהאט. טשאַרלי, דער באַי, איז אויך דערוואַקסען גע- וואָרען און האָט זיך ניט מעהר גענויטיגט אין די שוועסטער'ס הילף. זומער האָט ער געוואַשען עפעס אין אַ זומער האָט ער און פערדיענט זיך אויפ'ן ווינטער; און ווינטער האָט ער געהאַלפּען אַ צייטונגס-סטענד פארטאָג צו פערטהיילען די צייטונגען צו די קאָסטומערס. פון דעם האָט ער זיך פערדיענט פאר זיך צו לעבען און צו בעצאָהלען פאר'ן קאלעדזש, וואו ער האָט זיך שוין געלערענט אַלס לאַיער. די מור כער'ס הילף האָט ער שוין ניט געדארפט. די אינגערע טאכטער, די העט דרעסערין, האָט אויך געקראָגען אַ באַי — און מיט אַמאָל האָבען זיך טאַטע-מאַמע ארומגעקוקט און דערזעהן, אז זייערע קינדער'ס גליק איז פאר זיי געווען אַן אונגליק... זיי זיינען געבליבען אַהן קינדער, אַהן „באַרדערס“ — און עס איז ניטאָ ווער עס זאָל דאָס הויז אויסהאַלטען. די מאַמא האָט געקענט קריגען „אַרבייט“ — איהר האָט געוואָלט צונעהמען די עלטערע טאכטער, אָבער דעם פאַטער האָט קיינער ניט געוואָלט „צונעהמען“. און עס איז ניט געווען וואו איהם אהינצוטהאָן. צו ארבייטען איז ער שוין שוואַך געווען; אויס- צוהאַלטען איהם — האָט איין קינד אַבגעלייגט אויפ'ן אנדערען. און איבעריגענט האָט פעטער בעריל ניט געוואָלט בלייבען אין אמעריקא. ער האָט גע'טענה'ט, אז שטאַרבען וויל ער דוקא אין קוזמין, און רוהען וויל ער דוקא אויפ'ן קוזמינער גוטען אָרט. האָט מאַשאַ גע'פועל'ט ביים אַנקעל מאַזעס, אז ער זאָל געבען דעם פעטער געלד — אַהיים צו פאַהרען „שטאַרבען“...

לכבוד די „צוויי טויטע“ זיינען זיך אַלע קוזמינער לאנדסלייט צונויפגעקומען, אַ נאַכט בעפאָר די שיף געהט אַב, צום פעטער בעריל זעגענען זיך מיט „די טויטע“, די „צוויי טויטע“, דער אַלטער מעל-

אויסבראקירטע סחורות, מיט פערלענגענעם סטאק. ער האָט געלעבט מיט אַ יונג מיידעל, וואָס האָלט אין וואַקסען און ענטוויקלען זיך פון אַ קינד צו אַ פרוי. יעדע ענדערונג וואָס איז פאַרגעקומען אין מאַשאַ'ן האָט ער בעמערקט... און אז ער האָט זי געזעהן פון איין שבת צום אַנדערען, האָט ער זי גוט בעטראַכט, און איינגערעדט זיך, אַז איהרע האַר זיינען דורך די וואָך געדיכטער געוואָרען, איהרע צייהן שאַרפער און שטאַרקער. ער האָט זיך געפרעהט מיט די ענט-וויקלונג פון איהר פיגור, מיט דעם וואַקס פון איהר הויף, מיט די פילונג פון איהר קערפער. יעדען שבת האָט ער אין איהר נייעם בע-מערקט, האָט ענטדעקט אין איהר אַ נייעם רייז וואָס ענטוויקעלט זיך.

ער איז בעסער געוואָרען צו זיינע מענשען. זיינע אויגען זיי-נען קלעהרער געוואָרען און ארויסגעהויבען זיך פון דעם בעפאַ-לענעם פעטס פון זיין פנים. ער האָט געשמייכעלט, און טאַמער האָט ווער ניט געטהאָן זיין פליכט, אזוי ווי עס בעדארפט זיין, האָט ער אַנשטאַט ביזערען זיך, געשמייכעלט. קיינער האָט ניט פערשטאַנען די ענדערונג וואָס איז געוואָרען אין איהם. כאַטש אַלע האַבען גע-פיהלט און געוואַוכט, אַז די אורזאך דערפון איז מאַשאַ, און זיי האַ-בען אויסגענוצט מאַשאַ'ן פאַר זייער טובה וועגען. אזוי ווי אמאַל האַבען די אידען בענוצט אַסתר'ן אויסצובעטען טובות פאַר זיי ביי אַחשוורוש'ן, האַבען די קוזמינער לאַנדסלייט אויסגענוצט מאַשאַ'ן פאַר אַנקעל מאָזעס. האָט אַ לאַנדסמאַן געדארפט האַבען אַ שיפס-קאַרטע פאַר זיין משפּחה, האָט מען געשיקט מאַשאַ'ן צום אַנקעל בע-טען. האָט ווער בעדארפט אַ טאַכטער חתונה צו מאַכען, גאַלדענע צייהן אין מויל זיך אַריינשטעלען, אַז אַפּעריישאַן צו מאַכען — פאַר אַלסדינג האָט מען געשיקט מאַשאַ'ן צום אַנקעל בעטען. מאַשאַ'ן האָט דער אַנקעל קיינמאַל ניט אַבגעזאָגט. קוים האָט זי זיך געוויר-זען פאַר איהם, זיינען זיינע אויגען קלעהרער געוואָרען, דאָס פעטס פון זיין פנים האָט זיך בעהאַלטען און איז צוריקגעגאַנגען אויף זיין אַרט, און זיין גאַנץ אויסזעהן האָט דענסמאַל געקראַנען אַ מענ-שליכעם געשטאַלט און מען האָט פערשטאַנען דאָס פנים זיינס, וואָס איז אַן אַנדערס מאַל געווען אונפערשטענדליך... ווי אַלץ האָט מאַשאַ גע'פּועל'ט ביי איהם, אזוי ווי אַסתר ביי אַחשוורוש'ן, האַבען איהר

זיצט די, וואס האָט איהם ליעב, וואָס לעכט מיט איהם און קלעהרט וועגען איהם.

ער האָט שוין ניט געוואָלט, אַז זי זאָל זיין זיין קינד. ניין... דעם פאָטער האָט ער אָנגעהויבען גוטס צו טהאָן צוליב איהר. גע- העכערט איהם די וויידזשעס און אראַכגענומען פון דעם שאַפ און אַוועקגעשטעלט איהם אַלס קעשיער. צו מאַשא'ן האָט ער געשיקט אַ מוזיק-לעהרער זי לערנען פיאַנאָ שפּיעלען, געשיקט איהר מתנות און פלעגט יעדען שבת און זונטאָג אַרויסקומען זי זעהן.

די ערשטע זאָך האָט ער געמאַכט, אַז דער פאָטער איהרער זאָל זיך איבערציהען אין אַ גרעסערע וואָהנונג און מאַשא זאָל זיך לערנען און פיעל געהן שפּאַצירען. שבת און זונטאָג איז ער אַרויס- געקומען צו אהרן מעלניק אויף בעזוך. צו דער פּערוואַונדערונג פון אַלע זיינע מענשען, האָט מען בעמערקט, ווי אָנקעל מאָזעס האָט זיך אָנגעהויבען די לעצטע צייט צו פּוטצען. וואָס ערוואַקסענער און רייפער מאַשא איז געוואָרען, אַלץ מעהר האָט אָנגעהויבען אָנקעל מאַ- זעס די האַהר זיך צו פאַרבען, זאַרגזאַם שטענדיג צו זיין ראַזירט, יאָנגמען צו קליידען זיך און פון פּערפּיומען צו שמעקען, אַזעלכע זאַכען וואָס קיינער האָט ביז איצט ניט בעמערקט אין אָנקעל מאָזעס. און דאָס פּייניגען זיך פון אָנקעל מאָזעס צוריק יונג צו ווערען, האָט ביי אַלעמען אַרויסגערופּען אַ רחמנות און אַ מיטלייד צו איהם. הינטער זיין רוקען האָט מען שוין אָנגעהויבען צו לאַכען אויס איהם און ווערטלעך צו זאָגען איבער איהם, אַ זאָך וואָס איז קיינמאָל ניט גע- שעהן. אָבער איז אָנקעל מאָזעס' געגענוואָרט האָט מען דרד-אַרץ גע- האט און גאָר זיך ניט געמאַכט זעהען און בעמערקען.

אָנקעל מאָזעס האָט אָבער אויף גאָר ניט געקוקט. ער האָט אָנ- געהויבען צו לעבען ווי אין אַ פּאַנטאַזיע, ווי אין אַ צווייטער וועלט. עס איז געווען, ווי אָנקעל מאָזעס האָט געלעבט אַ פּערקעהרטעס לעבען. אין זיין יוגענד האָט ער זיך אָכגעגעבען בלוזיט מיט ביזנעס און זיין האַרץ איז געווען טויט, ווי דאָס האַרץ פון אַן אַלטען מאַן. און אויף זיינע אַלטע טעג איז אָנקעל מאָזעס יונג געוואָרען און האָט אָנגעהויבען צו לעבען צוריק זיין יוגענד וואָס ער האָט פּערלאָזען. אָנקעל מאָזעס האָט שוין ניט געלעבט מיט זיינע געשעפטען, ניט מיט

צײַט מען איז געוואָהר געוואָרען, אז דער אָנקעל האָט צולײַעב אײַהר געהעכערט דעם פּאָטער'ס ווײַדזשעס אויף גאַנצע פּינף דאלאַר אַ וואָך. די טאַטע-מאַמע האָבען פאַר אײַהר אָנגעהויבען דרד-אַרץ צו קריגען, ווי עס וואָלט אויף אײַהר געפאַלען אַ שטראַהל פּון די גרויסקײט און שטאַרקײט וואָס בעקלײַדט ווי אַ זון דעם אָנקעל מאָזעס אין די אויגען פּון די לאַנדסלײַט... מאַשאַ איז געוואָרען אין די אויגען פּון דער מיטפּהה ווי אַ וואַנדער-קינד, וואָס בעצויבערט. מען האָט זי שוין נײַט געלאָזט ארבייטען אזוי שווער, און די מאַמא האָט שוין מורא געהאַט צו שרײַען אויף אײַהר. זי איז עפעס געוואָרען מיט אַמאַל ווי אַ יום-טוב קינד. מאַשאַ האָט נײַט פּערשטאַנען וואָס ס'איז גע-שעהן.

11.

אַכטער און אַחשורוש.

מאַשאַ האָט זיך ערצױגען אונטער די זוניגע שטראַהלען פּון אָנקעל מאָזעס'עס גאַדע. דורך אײַהר, איז אויף אײַהר פּאָטער, מוטער, אײַהר גאַנצע מיטפּהה ערהויבען געוואָרען. וואַרים מאַשאַ איז גע-וואָרען דאָס ווינש-פּינגערעל דורך וועלכען מען קומט אָן צו אָנקעל מאָזעס'עס האַרץ.

עס איז עפעס געלעגען אין דער קלײַנער מיידעל וואָס האָט דעם אָנקעל מאָזעס געמאַכט פּערגעסען אָן אלע זײַנע ביזנעס און קאַפּ-רעהענישען און געבראַכט אײַהם צו קלעהרען נור וועגען זיך. און דערפאַר האָט אָנקעל מאָזעס אזוי געצױגען צו דעם קינד. ער פלעגט לײַגען בײַנאַכט און נײַט קענען שלאָפען. אין קאַפּ האָבען זיך אײַהם געפלאָנטערט געשעפטען, קאַנקורענטען, בעל־יחובות. ער האָט זיך פּאַרגעוואָרפען: צו וואָס? פאַר וועמען? וואָס פּערברענג אײַך מײַן גאַנץ לעבען מיט זיי? קױם אָבער איז אײַהם געקומען מאַשאַ אין זײַנען ארײַן, איז אײַהם לײַכטיגער געוואָרען אין די אויגען. ער האָט זיך געזעהן אַ יונגער מאַן מיט לעבען, מיט אַ ווײַלען. ער האָט זיך געזעהן בײַ זיך אין דער הײם, בײַ אַ געדעקטען טיש, נעבען אַיקס

כער בהור און וועט חתונה האבען מיט א פיין קוזמינער מיידעל.
 ארויסגעהמען א קינד פון א בעל־הבתיש הויז און חתונה האבען...
 זיין לעבען איז אמעריקא איז ביי איהם נישט געווען פעררעכענט.
 ער האָט דאָ ניט חתונה געהאט, ניט געפיהרט קיין בעל־הבתישקייט.
 דאָ האָט ער זיך ארויפגעארבייט און געלד פערדיענט. און יעצט
 ערשט בעדארף ער חתונה האבען און פיהרען אן אנשטענדיג בעל־
 הבתיש לעבען ווי עס פאסט פאר א מאן ווי ער איז, פאר'ן אַנקעל
 מאָזעס. די יאָהרען זיינען אָבער געלאָפען און ער איז געווען פער־
 נומען איז ביזנעס און פערנעסען זיך, און ווען ער האָט ערוואַכט,
 און איז שוין בערייט געווען אַנצוהויבען דאָס נייע לעבען, האָט ער
 איינגעזעהן, אז צוריקפאָהרען נאָך קוזמין איז ער שוין צו אַלט...

מאשא האָט צוריק בעלעכט זיינע האָפנוגען. אַנקעל מאָזעס
 האָט דערפיהלט די עלטער און האָט מורא געהאט חתונה צו האָבען
 מיט אַ ווילד פרעמדע... פערלאָזט האָט ער זיך קיינמאָל נישט איז
 זיין לעבען אויף אַ צווייטען. צו קיינעם האָט ער קיין צוטרויען ניט
 געהאט, נור צו זיך אליין — און יעצט אויף דער עלטער, ווען ער
 האָט בעדארפט ליעבע אן געטריישאָפט — זיך פערלאָזען אויף אַ
 פרעמדע, האָט ער מורא געהאט — דאָך דאָס יונגע, קוים רייפע מייד־
 דעל, וועלכעס האָט איהם אזוי שטאַלץ געקוקט אין די אויגען ארויז
 און געזידעלט איהם „ביעסט“, האָט ביי איהם ערוועקט אַ געפיהל פון
 אַכטונג צו אַ צווייטער פערזענליכקייט, און דאָס געפיהל פון אַכטונג
 האָט אַנקעל מאָזעס ניט געהאט צו קיינעם פון זיינע לאַנדסלייט, וואָס
 זיינען געווען מיט איהם אַ גאַנצען טאָג צוזאמען.

דערנאָך האָט ער געהאלטען מאַשא'ן פאר ס'זייניגע, פאר עפעס
 אזעלכעס, וואָס בעלאַנגט צו איהם, אַ טאַכטער פון זיינס אַ משפּחה,
 וואָס ארבייט ביי איהם, וואָס מאַכט אַ לעבען פון איהם — און וואָס
 זיין גורל איז אַבהענגיג פון איהם. און אלע וואָס מאַכען ביי איהם
 אַ לעבען, האָט אַנקעל מאָזעס געהאלטען, בעלאַנגען צו איהם, זיי מיט
 זייערע פרויען און זייערע קינדער. מאַשא איז אויסגעוואַקסען פאר
 איהם, ער בעדארף נור זעהן, אז אַנשטאָט פיינט האָבען, זאָל זי פער־
 געטערען דעם אַנקעל מאָזעס. און פערגעטערען וועט זי איהם ווען
 ער וועט איהר גוטס טהאָן.

מאשא איז זעהר דערהויבען געוואָרען מיט אַמאָל אין דער היים,

האַט אַ קוזמינער פּלוצים אין אַ ווינטער־אָבענד ענטדעקט די לבנה, וואָס האָט דורך אַ שפּאַרע הימעל אַריינגעקוקט אויף אַ מינוט אין עפעקס סטריט, איז עס ביי איהם געווען אזא חידוש, ווי אַ נייער לאַנדסמאַן וואָלט פון קוזמין אַריבערגעקומען. . . האָט זיך די קוזמינער געבענקט נישט וויסענדיג אַליין נאָך וואָס זיי בענקען. זיי האָבען געבענקט נאָך דעם קוזמינער הימעל, נאָך דער לבנה, נאָך פּעלדער און נאָך די קוזמינער סעדרער, און ווען זיי זיינען זיך צונויפגעקומען, האָט מען גענומען קוזמין אויפ'ן טיש ארויף. ווארים קיין אנדער לעבען האָבען זיי ניט געהאט, נור דאָס לעבען וואָס זיי האָבען הינטער זיך איבערגעלאָזט אין דער אלטער היים.

אַנקעל מאָזעס איז געווען אַ קוזמינער לאַנדסמאַן. און כאָטש ער איז געווען זייער באַס, זייער הערשער, זייער געוועלטיגער, איז ער געווען דער זעלבער לאַנדסמאַן וואָס זיי. זיין לעבען איז ניט אַנדערש געווען פון זייערס. זיין קינדהייט און זיין יוגענד און זיינע שעהנע טעג האָט ער פּערבראַכט אין קוזמין. זיינע שעהנסטע ער־איגערונגען זיינען פון דעם קליינעם שטעדטעל, און פּלעגט מען איהם דערמאָנען אָן קוזמין, אָן אַ מענשען, וועלכען ער האָט געקענט אין זיין יוגענד, אָדער אָן אַן אַרט און פּלאַץ אויף וועלכען ער פּלעגט זיך שפּיעלען מיט די קצבים־יונגען — האָט עס איהם אזוי געריהרט, אַז עס האָבען זיך באַלד בעוווּזען טרעהרען אין זיינע אויגען. ער פּלעגט אָפטמאָל אַריינפאלען צו די קוזמינער, ווען זיי האָבען פּער־בראַכט שבת אין אָבענד ביי אַ לאַנדסמאַן און צוהערען זיך צו די קוזמינער מעשיות. נאָר ווען דער אַנקעל מאָזעס פּלעגט זיך בע־וווּזען, זיינען די קוזמינער פּערשטומט געוואָרען, מורא געהאט אַ וואָרט אויסצורערען און האָבען געהאַלטען אין איין חנפ'ענען און טכבד זיין דעם אַנקעל און צוהערען זיך צו איהם. ער האָט געפּיהלט, אַז ער האָט פּערטריבען די פּרעהליכקייט פון זיי מיט זיין אַריי־קומען. האָט ער זיי פּערלאָזט.

וואָס עלטער אַנקעל מאָזעס איז געוואָרען, אלץ מעהר האָט ער אָנגעהויבען צו בענקען נאָך קוזמין. עס האָט זיך איהם געדאַכט, אַז ער איז נאָך אַ בחור, אַ יונגער מאַן, און האַלט נאָך ביי אַ שידוך טהאַן. ער איז אוועקגעפּאַהרען אין דער פּרעמד זיך אַרויפאַרביימען און געלד מאַכען און יעצט וועט ער אהיים פּאַהרען נאָך קוזמין אַ ריי־

דאָס הייסט אָבער ניט, אז מען האָט ביים אָנקעל מאָזעס ניט געארבייט אין שבת. פערקעהרט, שבת איז אין סטאָר ביים אָנקעל מאָזעס געווען דער מעהרסט פערנומענער טאָג. די פרומע לאַנדס־לייט האָבען דעם טאָג טאָקע פערבראכט אין די קאָנגרעגיישאַן, אין דער היים מיט זייער משפחה. די ניט־פרומע לאַנדסלייט, דעם יונגען עלעמענט, האָט אָנקעל מאָזעס איינגעלאדען שבת, אז זיי זאָלען קומען אין סטאָר אריין העלפען פערקויפען אָדער צופיקסען, ווען מען דארף צופאסען עפעס אַ קאָסטומער. שבת איז געווען דער טאָג וואָס מען האָט אַם מייסטען געלייזט. און די לאַנדסלייט, דערפאַר וואָס זיי האָבען ניט געקראָגען בעצאָהלט פאר זייער ארבייט, האָבען זיי די קלייניגקייטען ניט געהאלטען פאר אַן ארבייט, נור פאר אַ געטריי־שאַפט צום אָנקעל. דערפאַר אָבער שבת ביינאַכט פלעגען זיך די על־טערע לאַנדסלייט צונויפקומען ביי איינעם פון דער משפחה און פער־ברענגען דעם אבענד מיט עראינערונגען וועגען קוזמין. מען האָט געשיקאָ נאָך קענליך ביער און מען האָט זיך אמוזירט מיט אַלט־קוזמין.

מעהרסטען פון די קוזמינער לאַנדסלייט זיינען דאָך געווען מענ־שען, וואָס האָבען זיך ערצויגען אויף דער פרייער נאַטור. קוזמין אַליין איז געלעגען ביים ברעג פון דער ווייכסעל און איינגעטונקט צוויי־שען פלוימען־כוימער און גרינסען. און אז עס איז געקומען פסח־צייט, האָבען זיך שוין געטראָגען אין דער קוזמינער לופט די לייכטע ווינ־טעלעך, וואָס האָבען געבלאָזען פון די פרייע פעלדער און האָבען יעדעס האַרץ יונג געמאַכט. עס זיינען דאָך געווען צווישען די קוז־מינער לאַנדסלייט אַזעלכע אידען, וואָס האָבען העלפט פון זייער לעבען פערבראכט אין סעדרע; פישערס וואָס זיינען געשוואומען איבער טייכען און סטאווען, ווינטער אויפגעהאקט דאָס איין פון גע־פרוירענע יעזשערעס. אידען שווייגערס, וואָס האָבען אין דער היים געהאט צו טהאָן מיט מעל־קען קיה, מיט מילך, מיט גרינסען, מיט אויבסט, און דאָ זיינען זיי אלע געווען אָבגעשניטען פון דער נאַטור, פערבראכט זייערע טעג אין אַ פערשטויכטען שאַפ. צי די זון האָט געשיינט, צי אַ רעגען האָט געגאָסען, האָבען זיי גאַרניט מעהר געזעהן נור די פארביילויפענדע באַהן. זעהר זעלטען האָט איינער פון די לאַנדסלייט די מעגליכקייט געהאט דאָס הימעל צו זעהן בייטאָג. און

שווער ווי איהר. איהר זעהט עס אליין. און פאר וועמען? פאר מיר בעדארף איד עס ניט! אלעס נור פאר איד. איד וועל צושליסען מיין שאפ און זוכט איד ערגעץ ענדערש וואו ארכייט. אז איהר וועט בעדארפען א פאָר דאלאר, וועל איד איד סיי ווי סיי געבען. האָט ניט קיין מורא, נור מעהר צו טהאָן מיט דעם וויל איד נישט.

— וואָס רעדט דער אַנקעל? וואָס רעדט דער אַנקעל זיך איין, וואָס אַ ליאדע יונג זאָגט דאָרט? — הויבען זיך אָן די לאַנדס־לייט בעמען ביים אַנקעל מאָזעס.

— צוליעב איהם זאָלען מיר אלע ליידען? — צוקאָכט זיך אהרן־מישה, דעם אַנקעל'ס אַ משפּחה. — איז דער היים איז ער געווען אַ דאָרפֿס־געהער, געוועהנט געווען מיט'ן ווינד און וועטער און דאָ איז ער אַ פרעסער. לאָזט מיר נאָר צו צו איהם, וועל איד איהם דער־לאַנגען אַ יוניע — שרייט דער איד מיט דער האַנד אויסגעשטרעקט. — ש־ש־טעה. ביי מיר שלאָגט מען נישט — האַלט איהם דער אַנקעל מאָזעס איין. — נור וועמען עס געפעלט ניט ביי מיר, דער קען זיך שאַפען ערגעץ אנדערש וואו בעסער. סעס, זעה וואָס קומט איהם און בעצאָהל ביז איין גראַשען. און נא, דאָס האַסטו דאָ נאָר אַ פּאָר דאלאר מיט אויפ'ן זועג.

אַנקעל מאָזעס גוטסקייט האָט אַלעמען געריהרט. אַנקעל מאָזעס האָט געפּאָנגען די הערצער פון די קוזמינער לאַנדסלייט מיט די פרייע האַנד זיינע. ער האָט קיינמאָל קיין לאַנדסלייט ניט אַבגעזאָגט. און דער „רעוואָלוציאָנער“ אליין איז געריהרט געווען פון אַנקעל מאָזעס' רייד, און פון זיינע פּאָר דאלאר, און האָט חרטה געהאט אויף זיינע ווערטער.

— בעט איבער דעם אַנקעל מאָזעס. די מינוט בעט איבער דעם אַנקעל מאָזעס — האָבען די קוזמינער לאַנדסלייט געשריען.

— קושען אין האַנד לאָז ער. קוש דעם אַנקעל מאָזעס אין דער האַנד — האָט אהרן־מישה, דער דאָרפֿס־געהער און דאָ דער פרע־סער, געשריען אויף דעם „רעוואָלוציאָנער“.

דער סוף איז געווען, אז אַנקעל מאָזעס האָט זיך ניט געלאָזט קושען אין דער האַנד. דעם לאַנדסמאַן האָט ער ניט אַבגעזאָגט פון דער ארכייט. דאן, פאר זיין נאַרישקייט, האָט מען איהם אַ צונאַמען געגעבען „דער יוניע מאן“.

געבען געריכט־שפרוכען איבער זיי ווי א פארצייטיגער פאטרוארד
איבער זיינע משפחה־אנגעהעריגע. זיי זיינען געווען געטריי אַנקעל
מאָזעס, און טאָמער האָט ווער געפרואוּט זיין אונצופריעדען און
דערמאָנען אַ וואָרט עפעס וועגען אַ יוניאָן, האָבען עס די לאַנדסלייט
באַלד איבערגעגעבען אָנקעל מאָזעס. דער אָנקעל מאָזעס איז אַרויפ־
געקומען אין שאַפּ אַרײַן, אויסגעזוכט דעם „רעוואָלוציאָנער“, אַבגע־
שטעלט זיך נעבען איהם און צום ערשטען איהם לאַנג און גענוי בע־
טראַכט, אַזוי, אז עס איז פון יענעם דאָס חיות אַרויס.

— סעם, ווי האָט מען איהם גערופען אין דער היים? — פרעגט
ער זיין גובערנאַטאָר, ווייזענדיג אויפֿ'ן „רעוואָלוציאָנער“, וואָס האָט
א יוניאָן.

— משה גרויס — ענטפערט סעם אַב קורץ

— אַזוי, דאָס ביזטו משה גרויס. דאָס ווילסטו האָבען אַ יוניע
ביי מיר. נישט ביי מיר, גוטער ברודער. ביי מיר אַרבייט מען נישט
שבת, נישט יום־טוב. ביי מיר איז נישט קיין שאַפּ, וואָס מען זאָל דאָ
אַרײַנגעזען יוניע לײַט. ביי מיר זיינען לאַנדסלייט, משפּחה. וואָלט
ביי מיר געווען אַרבייטער און אַ שאַפּ, וואָלט מען ביי מיר געווען גער־
אַרבייט אין שבת און אין יום־טוב, אפילו אין ראש השנה און יום־
כפור, ווי אין יעדען יוניע שאַפּ. איך בעדאַרף דאָס ניט, ווייזט ער
אויף זיין שאַפּ. איך לייג געלד צו דערצו. איך האָלט נור דאָס אויף
צוליב אייך, אז מיינע לאַנדסלייט זאָלען קענען מאַכען אַ לעבען.
וואָס וואָלט איהר געטהאָן אָהן מיר? ווער האָט אייך געבראַכט אין
אַמעריקא? צו וועמען זייט איהר געקומען נאָך אַ שיפֿט־קאַרטע,
נאָך געלד, אז איהר האָט בעדאַרפט אייערע משפּחות אַהער ברענגען?
צו וועמען קומט איהר, אז איהר האָט טראַבעל? אז ס'ווערט ווער
פון אייך חלילה קראַנק? — האָט אָנקעל מאָזעס זיך צושריען הויך
אויפֿ'ן קול, אז די לאַנדסלייט האָבען געציטערט — צו וועמען קומט
איהר? אלעס צום אָנקעל מאָזעס, הע? איז עס אַזוי? און דער
ווייל ביי מיר איינפיהרען אַ יוניע. ניט ביי מיר, ברודער! קיינער
וועט מיך ניט נויטען, אז מען זאָל ביי מיר אַרבייטען אין שבת, אין
יום־טוב. ביי מיר זיינען קיין אַרבייטער ניט. ביי מיר זיינען לאַנדס־
לײַט. מיין משפּחה מאַכט ביי מיר אַ לעבען, און איך אַרבייט אַזוי

— נאָט מיינער! — האָט זי די מוטער נעכאפט און געוואָלט זי פערשטעקען.

אַבער דער אַנקעל מאַזעס האָט זי שוין בעמערקט.
— ווער איז דאָס?

— גאָר ניט, אַ קינד — האָט זיך אהרן פערענטפערט.

— און וואָס קענסטו? — האָט דער אַנקעל געפרענט.

— מואוויעס שפיעלען, — האָט ציליע ארויסגעוואונקען מיט איהרע אויגעלאך און שמוציג פנים'על, אונטער דער מוטער'ס יום-טוב'דיגער קלייד.

— מואוויעס שפיעלען — דאָס איז שעהן, קאם-אַן, קאם-אַן — יא, דאָ האָסטו דו...

אַבער די מוטער האָט שוין געהאט פערשטעקט די אַרימקייט אין אַ ווינקעל, נור די „אַרימקייט“ האָט פון דאָרט ארויסגעוויינט...

10

קוזמינער לאַנדסלייט.

אַנקעל מאַזעס' שאַפ איז געווען אונמעגליך צו אַרגאניזירען אין אַ יוניאָן שאַפ. וויפיעל די אידישע ארבייטער אַרגאניזאטאָרען האָבען נישט געפרוואוט צו יוניאָניזירען די לאַנדסלייט פון אַנקעל מאַזעס שאַפ, האָבען זיי זיך שטענדיג אַנגעשלאָגען ווי אין אַן אייזערנע וואַנד. די אורזאכע דערפון איז געווען, וואָס די בעציהונגען צווישען אַנקעל מאַזעס און זיינע לאַנדסלייט איז ניט געווען קיין ביזנעס בעציהונג, נור אַ משפחה בעציהונג. אַנקעל מאַזעס איז געווען פאר די קוזמינער לאַנדסלייט ווי אַ הויפט פון אַ משפחה, ווי אַ רעגירער פון אַ קליין קעניגרייך. די קוזמינער לאַנדסלייט זיינען שטאַלץ גע-ווען מיט אַנקעל מאַזעס פערמעגענס. אַז זיי זיינען דורכגעגאנגען דורך אַ הויז, וואָס האָט געהערט צום אַנקעל מאַזעס, האָבען זיי זיך דערמיט געגרויסט, ווי עס וואָלט געווען זייער הויז. אַנקעל מאַזעס האָט זיך אַריינגעמישט אין זייערע פאַמיליען-אַנגעלענענהייטען. זיי האָבען זיך געלאָדענט פאר איהם, און אַנקעל מאַזעס האָט אַרויסגע-

— נעהם, נעהם, קינד וואָס טהוסט דו? — האָבען איהר אלע צוגעשריען.

מאשא האָט צוגענומען די טשאַקאלאַד.

— עפען אויף, וועסטו עפעס געפינען.

— עפען אויף, מאשא, עפען אויף — האָבען איהר אלע צוגע-

שריען.

מאשא האָט אויפגעעפענט דעם טשאַקאלאַד מיט ציטערדיגע

הענד. פון די פודלע איז ארויסגעפאלען אייניגע צעהן דאלאר שטי-

קער און שטיקלאך דזשולערי.

— די דאלאר שטיקער איז פאר די מאָ, און די דזשולערי איז

פאר דיר — דערפאר וואָס דו האוסט מיך גערופען „ביעסט“ — האָט

דער אַנקעל געזאָגט מיט אַ שמייכל.

מאשא האָט אויפגעהויבען איהרע פולע שווארצע אויגען, ווי קינד

דיש זיי זיינען נאָך געווען — אזוי זאפטיג זיינען זיי שוין געווען.

און זי האָט זיי רוחען געלאָזט אויפ'ן אַנקעל מאַזעס — אַ קאָקער

טעריי איז געקומען און דעם בליק וואָס האָט פערראטהען די צו-

קונפטיגע פרוי, מערהילט איז נאָך געווען די קאָקעטעריי מיט אַ הילע

פון קינדישער פערשעהמקייט...

דעם אַנקעל מאַזעס איז דער בליק געפעלען. ער האָט אין זיך

געשמייכלט.

— דאנק דעם אַנקעל!

— גיב אַ קויט אין האַנד! — האָבען איהר אלע נאָכגעשריען.

מאשא האָט זיך פערלאָרען. זי האָט געוואלט טהאָן וואָס

אלע האָבען איהר געהייסען. דער אַנקעל האָט זיך אָבער ניט געלאָזט

קוישען אין האַנד. דער אַנקעל האָט זי ארוכגענומען ביים קאָפ און

איהר געקוישט אין די האַתר. אלע זיינען גליקליך געווען, אין פיעלע

אויגען האָבען געגלענצט טרעהרען — און טאַטע-מאמע זיינען געווען

אויפ'ן זיעבעטען הימעל.

— איך קען אויך, איך קען אויך — אין פלוצלונג ציליע גע-

געבען אַ פאל אריין אין מיטען דער חתונה אַ האַלב נאָקעטע און ניט אַ

אבגעוואשענע. דאָס קינד האָט צוגעקוקט די כצענע דורך די קיטשען

און איז געהאַרען אויפערזיכטיג און האָט זיך ניט געקענט איינ-

האַלטען.

געהט עסען. נור קיין פרוכטען האָט ער ניט גענומען. ער האָט בעטראַכט די גלאָז און געזאָגט ווי צו זיך ;
— קאט-גלעז, עס איז אַלל-דרייט.

ער האָט זיך געהייסען ווייזען די קינדער. אהרן האָט איהם געוויזען די קינדער. ער האָט זיי בעטראַכט.

— און וואו איז מאַשא? אַי לייק טו סי מאַשא!

נור מאַשא איז אין ערגעץ ניט געווען צו געפינען. זי האָט זיך ערגעץ פּערשטעקט. דער טאטע, די מאמע און די גאנצע משפּחה זיינען אַרומגעלאָפּען זי זוכען. מען האָט ניט געוואוסט וואו זי איז. ענדליך האָט מען זי געפונען ביי אַ שב׳טע. דער פּאָטער האָט זי געשלעפט ביי דער האַנד, און דער פעטער בערלי האָט איהר געבוי געשריען:

— נאַריש מיידעל, געה אריין! וואָס טהוסטו דאָ? — עס איז דאָך דאָ דער אָנקעל...

— מאַשא, דו מאַכסט דאָך מיך אונגליקליך, אויפ'ן לעבען אונגליקליך — האָט זיך דער פּאָטער געבעטען.

מאַשא איז געווען אָנגעטהאָן אין איהר נייע קליידעל, אין אַ נייעם שירזעל, מיט איהרע לאַנגע צוויי שוואַרצע אויפגעצויגענע זעפּ... איהרע בעקלעך האָבען געשלאָגען מיט פייער — זי האָט פּערביסען איהרע קליינע יונגע ליפעלעך מיט איהרע קליינע ווייסע צייהן — אין געברומט:

— אַי דאָן וואָנ'ט מו סי היים!

לאַנג האָט זי דער אָנקעל בעטראַכט און געשמייכעלט:

— שיי איז דהוי גורל — וואָס האָט מיך גערופּען „ביעסט“.

— אַ נאַריש מיידעל, זי ווייסט דען וואָס זי רעדט — האָט דער פעטער בערלי געפרוואווט פּערענטפּערען.

— נאטחינג, אַי לייק אים. נו, דערפאר וואָס דו האַסט מיך גערופּען „ביעסט“. האַסטו טשאַקאלאַד. סעם! — האָט דער אָנקעל גערופּען סעם'ען.

סעם האָט שטומיג דערלאַנגט אַ פּורלע טשאַקאלאַד דעם אָנקעל. דער אָנקעל האָט עס איהר געגעבען.

— יא, דאָס האַסטו פאר „ביעסט“.

מאַשא האָט ניט גענומען.

געהערט שוין צו זיי. עס איז זייער אַנקעל — און יעצט קומט די „משפחה“ אביסעל לעקען פון דעם צוקער, וואָס געהערט זיי. דער אַנקעל האָט געלאָזט לאנג אויף זיך ווארטען. אזוי ווי ער וואָלט זיי ניט געווען פּערגונען דאָס גליק — האָט ער עס געלאָזט זייער ווערען... די קינדער האָבען דערווייל די קליידלעך שמוציג גע- מאַכט, און די שכנ'טעס זיינען מיעד געווען די אויגען זיך אויסקוק קענדיג אויפ'ן אַנקעל... איינער האָט געפרעגט דעם אַנדערען: וואו איז ער? אין די אויגען פון דער משפחה האָט זיך שוין בעוויזען דאָס פייערעל פון נקמה. און די שוועגערין דוואַשע האָט שוין הויך געלאַכט, און גערוימט זיך מיט'ן מאַן אין אויער:

— אז מעהר האָט ער ניט בעסערס צו טהאָן, ווי נור אהער צו קומען.

און ווי אויף צוזעצעניש די שונאים, איז דער אַנקעל דוקא יא געקומען. אריינגעפאלען אין קיטשען מיט סעם'ען פּלוצלונג. אַב-געשטעלט זיך אין קיטשען און ניט געוואָלט ווייטער געהן, ווי ער וואָלט זיי ניט געוואָלט פּערגינען דאָס פּערגעניגען, אז ער זאָל זעהן די פּאַרלאָר, האָט ער זיך אוועקגעזעצט אויף דעם ערשטען בעסטען שטוהל אין קיטשען, נישט דעם ראַק און נישט דעם העט אויסגעטהאָן. נור מיט'ן שטעקען אין האַנד האָט ער זיך אַרומגעקוקט אין קיטשען אויף די לאַנדסלייט און די משפחה וואָס זיינען אלע געשטאַנען פאַר איהם מיט שרעק; און געזאָגט ווי צו זיך:

— עס איז אַלל'רייט דאָ, מינע לאַנדסלייט וואָהנען זיך זעהר שעהן.

ער איז צופריעדען געווען פון זיך, וואָס ער גיט זיינע לאַנדס-לייט צו מאַכען אַ שעהן לעבען, אז זיי זאָלען זיך קענען וואָהנען אַני-שטענדיג און אַנטהאָן זיך אַנשטענדיג — איז ער בעסער געוואָרען. ער האָט זיך געטראַכט, אז אייגענטליך איז ער אַ גוטער מענש — און דאָס האָט איהם געבראַכט אין אַ גוטען הומאָר. ער האָט אַנגע-הויבען צו שמייכלען און אויפגעהויבען זיך און געגעבען אַ טריט אין פּאַרלאָר. דער פּאַרלאָר איז איהם נאָך מעהר געפּעלען געוואָרען, געזעהן די שעהנע שטוהל מיט דעם שעהנעם טיש, וואָס איז געווען סערווירט מיט קייק און פּרוכטען. ער האָט אויסגעשטרעקט די האַנד צו די פּרוכטען, און אלע זיינען דערפּרעהט געוואָרען וואָס דער אַנקעל

שוין געהערט פון דעם גרויסען גליק וואָס האָט געטראָפּען די מעל-
 ניקס נעקסט־דאָר, אַז דער אַנקעל האָט זיי געהעכערט גאַנצע פינף
 דאלאַר אַ וואָך צוליעב אַ קינד, אַ מיידעל, און דער אַנקעל מאָזעס
 קומט אַליין זיי בעזוכען, האָבען אלע געוואָלט מיטהעלפּען צו געווינען
 דאָס גרויסע גליק, דעם אַנקעל מאָזעס גענאָדע. אהרן מעלניק האָט
 אָנגעקוקט זיין פרוי, זיינע קינדער, זיין היים. ער האָט זיינע אויגען
 ניט געגלויבט. קיינמאָל נאָך אין אמעריקא האָט ער ניט געזעהן
 זיין פרוי אַזאַ שעהנע, אַזאַ אויסגעפּוצטע, זיינע קינדער אַזעלכע ריינע
 און זיין היים אַזאַ רייכע און אנגענעהמע. און ער איז דאַנקבאַר גע-
 ווען דעם אַנקעל מאָזעס פאַר דעם גליק. ער האָט שוין דעם אַנקעל
 אלעס מוחל געווען, מוחל געווען די פּערשקלאַפּונג און פּערשעהמט-
 הייט. ער האָט נור געזעהן דאָס גוטס וואָס דער אַנקעל האָט איהם
 געטהאַן. ער האָט איהם געהעכערט גאַנצע פינף דאלאַר מעהר אַ וואָך.
 און אַז דער אַנקעל אינטערעסירט זיך מיט זיינע אַ קינד, זיינס אַ
 קינד האָט געפּונען ביי איהם גענאָדע, און דער אַנקעל קומט אַליין
 צו איהם אין שטוב אַריין. ער איז געוואָרען אַ הייסער אָנהענגער פּון
 אַנקעל, ער האָט נור געזעהן אין איהם גוטס — און ער איז איהם
 ווירקליך דאַנקבאַר געווען פאַר דעם גליק וואָס ער האָט איהם גע-
 שאָנקען.

די „משפּחה“, דער ברודער בעריל מיט די שוועגערין, זיינען
 אויך געקומען דעם אַנקעל עמפּפאַנגען. די שוועגערין האָט זיך אויס-
 געפּוצט, ווי זי וואָלט אין טהעאַטער געגאַנגען, אין איהרע קינדערס
 יום־טוב. נור די מאָדערנע יונגע קליידער האָבען אַזוי קאַמיש אויס-
 געקוקט אויף איהר. דער העט מיט די גרויסע פּעדערען און דאָס
 טרויעריגע מאַמעדיגע געזיכט! און דער סוט געשניטען קורץ, און די
 קאַמאַשען מיט די הויכע אויסגעקרימטע אַבסאַצען, וואָס די אידענע
 איז געגאַנגען אין זיי ווי אויף שטאַלצען. דאָס האָט אַזוי געשמעקט
 מיט טהעאַטער, אַז עס איז געווען אַ רחמנות צו קוקען אויף דער אי-
 דענע. אלע האָבען געהערט פּון דעם גרויסען גליק, און אלע האָבען
 זיך געוואָלט וואַרימען אין דער זון... מען האָט יעצט שוין גע-
 חנפּ'עט אי אהרן און אי זיין ווייב ראַזען. נור ראַזע און אפילו אהרן
 זיינען נאָך ניט צופריעדען געווען פּון דעם בעזוך וואָס די „משפּחה“
 האָט זיי יעצט אָבגעשטאַט. י"ב האָט זיך זיי געדאַכט. אַז דער אַנקעל

שטוב פערלאזען און איהרע נייע שיד האָבען בעשיכט איהר אינגערע שוועסטערעל גאַלדעלען. און ציליע האָט דוקא געוואָלט זיין ווען דער אַנקעל וועט קומען. אין איהר פּאנטאזיע האָט זיך שוין אַבגע־שפיעגעלט דאָס בילד, ווי זי וועט פאר'ן אַנקעל פּאַרשפיעלען אַ „מואוויע“. און דער אַנקעל, וועלכער איז אזוי רייך, אַז אַלע מואַ וויעס פון גאַנץ ניו יאָרק און אַלע אייזיקריעס פּאַרלאָרס מוזען אוראיי בעלאנגען צו איהם, און ווען ער וויל נור, קען ער אריינקומען אין די מואוויעס אָדער זיך שוועקזעצן אין אַן אייזיקריס פּאַרלאָר און עסען פּערשיעדענע אייזיקריס, וואָס זיין האַרץ געלוסט זיך נור, אַלע „זאָג־דעם“ און אַלע „שאַרט קייקס“ (אנדערש האָט זיך ציליע ניט געקענט פּאַרשטעלען דעם אַנקעל), און ער גיט איהר אַרויס אַזאַ קאַרד, וואָס ווי זי קומט נור און ווייזט די קאַרד, אזוי עפענען זיך אַלע טהירען פון די מואוויעס, פון די אייזיקריס פּאַרלאָרס פאַר איהר, און מען גיט איהר אַלעס וואָס זי ווינשט נור. זי האָט זיך געמוזט יעצט פון די גליקליכע פּאנטאזיע אַבזאָגען און בענוגענען זיך נור מיט אַ בליק דורך אַ שפּאַרע אין פּאַרלאָר אַרייַ, וואו דער אַנקעל וועט זיצען (אַז מען וועט זי נור לאַזען).

אויף ראָזע האָט זיך דערמאַנט אַז איהרע יונגע יאָהרען. זי האָט געוואָלט דעם אַנקעל געפעלען. זי איז געווען שטאַלץ אויף איהר קינד מאַשאַן, וואָס איהרע אַ קינד האָט אזוי פיעל חן געפונען אין די אויגען פון אַנקעל — און וואָס דורך איהר וועלען אַלע גליקליך ווע־דען. איהר קינד'ס חן איז געווען איהר אייגענער. זי האָט אויסגע־זוכט פון קאַכטען וואָס נור זי האָט געקענט געפינען, וואָס האָט זיך איהר געדאַכט, אַז עס וועט פּערשטעלען איהר אַרימקייט אין די אוי־גען פון אַנקעל. זי איז געווען אַ בעל־הבית'טע פון דער היים, אַ בעל־הבית'ישע טאַכטער, און אַלס אזעלכע האָט זי געוואָלט ערשיינען פאר'ן אַנקעל. זי האָט בעפוצט און בעשיינט איהר היים, איהרע קינדער און זיך אליין. שכנים האָבען פּערשטאַנען די וויכטיגקייט פון דעם בעזוך, און האָבען געהאַלפּען מיט אַלעס וואָס זיי האָבען נור געקענט. זיי האָבען ראָזען אַרויסגעבאַרגט פון זייערע הייזער זייער אייגען אַרימקייט. איינע האָט געבאַרגט אַ שטיקעל געשניטען גלאַז אַ חתונה־מתנה, און אוועקגעשטעלט אויפ'ן טיש, אַז אַנדערע — צי סערוויס, אַ דריטע — אַ צוויי נייע שטוהלען. ווארים אַלע האָבען

.9

אהרן מעלניק איז געבליבען זיצען א צוטומעלטער און דער שראָקענער. דער אַנקעל וועט ארויסקומען צו איהם זונטאג זעהן מאשא'ן. דער אַנקעל צו איהם אין שטוב אַרײַן. דער אַנקעל אליין — צו איהם אין שטוב זעהן מאשא'ן?!

אהרן מעלניק און זיין ווייב ראָזע האָבען אויסגעפּוצט דעם „פּאַרלאָר“ צום פעטער'ס עמפּפּאננ. מען האָט ארויסגעשלאָפּט דאָס גרויסע בעט פון פּראַנט צימער, אין וועלכען „אַלע“ זיינען געשלאָפּט פּען און צולייגט עס אין אַ ווינקעל. דעם טיש פון קיטשען, „איבער געמופּט“ אין „פּאַרלאָר“ אַרײַן, אויסגעשפּרייט מיט דעם פּסח טיש-טוד. די פּאַטאַגראַפיע פון אהרן מיט ראָזען אַלס התּזכּרה אונטער דער חופּה — פון אײַן זײַט, די מַהוּתנים — טאַטע-מאַמע פון בײַדען זײַמען; צוויי פרומע אידען מיט בערד, און צוויי גוטע אידישע ווייבער מיט שײַטלען — שעהנע קוזמינער בעל־יבּתים, וועלכע האָבן בען שײַן געפונען זייער רוה אויף דעם קוזמינער גימען אַרט — אויפֿ געהאנגען אויף דער צווייטער וואַנד. די דרשה מתנות וואָס האָבען זיך נאָך אויפגעהאַלטען אין דער פּאַמיליע: דאָס בּשמים-באַקסעל. צוויי קליינע זילבערנע בעכערלאך און אליהו הנביא'ס גלעזערנעם כּוס אויסגעוואשען, אויסגעפּוצט, אז זײ זאָלען פינקלען און אוועקגע-שטעלט אויפֿן שפּיעגעלע. די קינדערלעך אָבגעוואשען, אויסגעצוואר גען די קעפּלעך ווי אויף פּסח צום סדר. יום־טובֿ'דיג אַנצוטחאָן פאַר אַלע איז אָבער נישט געווען. האָט אײַנס געהאַט אַ פּאַך גאַנצע שיד. האָט עס קיין קליידער נישט געהאַט. האָט דאָס אַנדערע אַ קליידעל געהאַט, האָט עס אָבער קיין גאַנצע שיד ניט געהאַט. איז געבליבען אז מען זאָל צוויי „פּערלייקענען“. פּערלייקענען נישט — נור בע-האַלטען, פּערשטעקען, אוועקשיקען פון שטוב ארויס דורך דער צײַט ווען דער אַנקעל וועט אין שטוב זײַן, און מיט די גוטע רעשטלאַך פון זייער אָנגעטוכס זאָל מען זיך בענוצען פאַר די אַנדערע קינדער. דער גורל איז אויסגעפּאלען אויף ציליען, ציליע האָט נעראָד געמוזט די

דער אלטער האָט נאָכגעשריען :

— וואס פאר אַ פּרעה ביזטו געוואָרען ? ווער ביזטו יוער ?
דעם אלטען מעלניק'ס אַ זוהן. האָסט אַ פּאָטער אַ שיכור, יאָס איז
מיט דיר דער יחוס ? — האָט דער פּאָטער געזידעלט דעם זוהן.

קוזמין האָט נישט געוואגט צו הערען. אָנקעל מאָזעס איז ארום-
געגאנגען ארום די ניייה-מאַשינען און בעטראַכט די ארבייט. ער איז
זעהר ערנסט געווען און פערטראַכט. זיין ערנסטקייט האָט אַ שרעק
אָנגעוואָרפען אויף די לאַנדסלייט און עס האָט זיך זיי אפילו ניט
פערגלוסט צו פּרעהען זיך פון דעם אלטענ'ס זידלערייען. אז ער
איז אָנגעקומען צו אהרן מעלניק'ס טיש, איז ער געבליבען שטעהן.
אריינגעשטעקט די הענד אין די קעשענעס און אַ מינוט איהם בער-
טראַכט :

— דו וועסט איבערלאָזען סעם'ען דעם אדרעס. איך וועל צו
דיר זונטאג ארויסקומען — האָט דער אָנקעל געזאָגט ווי פאר זיך
און איז אוועקגעגאנגען מיט אַ שמייכל אין זיך און איז צוגעגאנגען
צום פּאָטער.

— נו, טאַטע, יעצט וועסטו שוין געהן מיט מיר ? קוט דאון-
סטערז מיט מיר, טאַטע.

— איך וועל ניט געהן — האָט דער אלטער נאָכאַמאַל אָנגע-
הויבען צו שרייען, — וואס פאר אַ פּרעה ביזטו געווארען אין אמע-
ריקא. איך האָב נישט קיין מורא פאר דיר. נא, זעה דעם פּרעה מלך
מצרים... ווער ביזטו, ווער ?

— אַלל-דייט, ווען דו ווילסט שטעהן, שטעה, שטעה... — זאָגט
ער צו זיך — העי, סעם, נעהם דעם אדרעס פון דעם, ווי רופט מען
איהם, גאָרנעל, איך וועל ארויסגעהן זונטאג זעהן מאשא'ן. אַי לייק
דחי קיד — זאָגט ער פאר זיך אראַכגעהענדיג די טרעפּען.

— טאַטע, דו שטערסט זיי צו ארבייטען. זיי בעדארפען זיין אליין, קום אראפ מיט מיר, — האָט דער זוהן ווייך אָנגענומען דעם פּאַטער'ס האַנד.

— איך וועל נישט געהן. איך האָב נישט קיין מורא פאר דיר. וואָס ביזטו פאר אַ ניער פרעה, פאר אַ קייסער? איך האָב פאר'ן סאַמע נאַטשאַלניק נישט קיין מורא. איך האָב פאר קיינעם נישט קיין מורא. איך בעדארף דיר נישט. וואָס האָסטו געוואָלט האַכען פון מיר? וואָס האָסטו מיך אַראַבגעבראַכט? שיק מיך צוריק, איך וויל צוריק פאַהרען אַהיים.

— דו וועסט צוריקפאַהרען. וועסט צוריקפאַהרען. קום אַראַב, טאַטע, שטער זיי ניט.

— איך וועל ניט געהן — האָט דער אַלטער געשריען — איך בעדארף דיר צו אַלרע שוואַרצע יאָהר — האָט זיך דער אַלטער צו קאַכט — דורך מיט דיין גאַנץ אַמעריקאַ. צו דיר אויף קבורה-געלד וועל איך ניט אָנקומען. אַט אַ דאָ האָב איך אַבגעשפּאַרט פון מיין אייגענע פראַצע.

ער געהט אַרויס אַ זעקעל וואָס הענגט איהם אויף דער נאַ-קעטער ברוסט.

— אַדאַ האָב איך אויך קבורה-געלד, פון מיין אייגענע פראַצע, פון דיר וויל איך נישט. שיק מיך צוריק. זאַס האָסטו מיך דאָ, ווי פרעה די אידען אין מצרים? שיק אונז צוריק, לאָז אונז אַרויס פון מצרים, איך וויל דאָ ניט זיין.

אַנקעל מאַזעס האָט געטראַכט וואָס צו טהאָן. דעם פּאַטער האָט ער זעהר געאַכטעט. דאָס איז געווען ביי איהם אַן עהרע-זאַר. אָבער פערשעהמט ווערען פאר זיינע לאַנדסלייט, פאר וועלכע ער איז שטענדיג אַרויסגעקומען מיט זיין גאַנצער הערשאַפט (דאָס איז געווען זיין קראַפט), האָט ער נישט געקענט. ער האָט זיך אָבער באלד גע-פונען און געענדערט דעם טאָן:

— אז דו ווילסט נישט געהן, דאַרף מען נישט. אַלל-דייט, בלייב דאָ מיט דייןע לאַנדסלייט, רעדט וועגען קוזמין, וועגען אַלמען שררה, דעם מלך אביזן וואָס האָט פערמאַגט זיעבצעהן מיט אַ האַלבען דאלאַר אַמעריקאַנער געלד. בלייב דאָ, בלייב דאָ, אי לייק אים, אַז דו זאַלסט זיך ענדשויען — און איז אוועק פון פּאַטער.

גובערנאטאר קען זיך אברעכענען, האבען זיי געשטופט איינער דעם אנדערען און געוואונקען מיט די אויגען.

— ווי האָט מען איהם גערופען אין דער היים? אַבלאַף, העי דו אַבלאַף איינער, האָט דער אלטער נאַכגעשריען סעם'ען פון די טרעפּען אַראָפּ. די מאמע דיינע האָט דאָך גע'גנב'עט גרויפּען ביי מיר אין געוועלבעל. איך האָב דאָך זי אמאל אַליין געכאַפּט ביי דער האַנד, און דאָ אין אמעריקא ביזטו געוואָרען אַ גאַנצער פרעה — הע, אז אויסגעריסען זאָלסטו ווערען מיט מיין זוהן, מיט אמעריקא אין איינעם.

קוזמין האָט זיך געפרעגעלט אין נחת, האָט געצויגען די אַקסלען און געשטופּט איינער דעם צווייטען:

— דו זעהסט די מפּלה?

— אויף אלע אידען-פיינד געזאַגט געוואָרען.

— די מאמע זיינע האָט דאָך פּלייש גע'גנב'עט אין די יאטקעס.

ווי האָט מען זי דאָס גערופּען? נעכא האָט מען זי גערופּען... און מ'האָט זיך אָנגעהויבען צו דערמאָנען אין אלטען קוזמין און אויסגעגראָבען מעשיות פון פּערצייטענס.

נור באלד איז אלעס פּערשטומט געוואָרען. קוזמין איז פּער ציטערט געוואָרען, פּערשטיינערט, פּערגליווערט. קוזמין איז געוואָר דען איין מאַשין וואָס האָט געהאלטען אַ נאָדעל אין דער האַנד און האָט גענייהט. אין די געווערקשטעל האָט זיך בעוויזען אַנקעל מאָזעס אַליין, מיט די גרויסע שער אין האַנד, אַהן ראַק, נור די קייט פון זיין גער האָט פּערנומען די גאַנצע ברייט פון זיין דיקען בויך און האָט צוגעגעבען זיין פיגור אַ וויכטיגקייט. ער האָט נאָר געשוויגען, נאָר אויפגעפּענט די אויגען און זיך אַרומגעקוקט. קוזמין האָט געצויגען די קעפּ צו די הויזען און גענייהט. אַנקעל מאָזעס איז צוגעגאַנגען צום פּאָטער און האָט איהם אָנגענומען ביים אַרים:

— טאַטע, קום אַראָפּ.

— איך וויל ניט. וואָס וועסטו מיר טהאָן, וואָס? איך האָב

ניט קיין מורא פאַר דיר. — האָט דער אלטער מעלניק געשריען און געקלאַפּט מיט'ן שטעקען מיט קוראזש וואָס ער האָט שטענדיג גע'קראָגען נאָך אַ שנעפּסעל מאַכען.

געפונען, וואָס האָבען דעם אַלטען געוואָלט „טריטען“, איז דער אַלטער שטענדיג שיכור געווען. קיין בעקאנטע האָט ער ניט געהאַט. זיינע זאַלע לאַנדסלייט האָבען געארבייט ביי זיין זוהן אין שאַפּ — האָט ער ליעב געהאַט אַרויפצוקומען אין שאַפּ און צו פערברענגען מיט זיי, און מיט זיי שמועסען וועגען קוזמין. אָפּטמאָל האָט זיך דעם אַלטען אויך פּערגלױסט צו ניי הען הויזען, געזעהן, אָז אַלע זיינע חברים פון קינדער יאָהרען, אַלע שעהנע בעלי־בתים, פאַר וועלכע ער האָט אין דער היים דרך־ארץ געהאַט, ניי הען ביים זוהן הויזען. פאַר וואָס זאָל ער ניט ניי הען? — פּלעגט ער זיך אַרויפצוקומען אין שאַפּ און מיטהעלפּען ניי הען. דעם אַנקעל מאָזעס איז אבער ניט אַנ־געשטאַנען, אָז זיין פּאַטער זאָל זיצען אין שאַפּ. און אז דער פּאַטער איז אַרויפגעקומען אין דער געווערקשטעל האָט ער קוזמין געשטערט צו אַרבייטען, ער האָט פּערפיהרט שמועסען מיט די לאַנדסלייט פון דער היים, פון אַלטע שררים, פון דאַרפֿס־געשעפטען, פון רב און חזן — און אָפּטמאָל האָט זיך קוזמין אזוי אַריינגעלאָזט אין די שמועסען פון דער היים, אָז זיי האָבען זיך צוקריגט איבער אַ חזן אָדער אַ שוחט — און פּערגעסען זיך, אָז זיי זיינען שוין ניט קיין בעלי־בתים פון קוזמין... נור דאָס רעדען אַליין האָט זיי פּערגעניגען פּערשאַפּט, און דעם אַלטען האָט עס אַהין געצויגען צו דעם זוהן'ס שאַפּ. אַנקעל מאָזעס האָט אָנגעזאָגט סעם'ען, אז ער זאָל דעם פּאַטער ניט אַרויפ־לאָזען אין שאַפּ אַרײַן, נור, אז דער אַלטער מעלניק האָט זיך אַנ־גע'שכור'ט האָט ער קיינעם ניט געהאַרכט, פאַר קיינעם קיין מורא געהאַט. סעם'ען געשלאָגען מיט'ן גאַלדענעם קאַפּ פון שטעקען און אַריינגעלאָפּען אין שאַפּ.

— אזא טויבען־כאַפּער איז דאָס. אזא ימ־שמו'ניק, אזא קצב־יונג, ער וועט מיך ניט אַריינלאָזען. מײן זוהן'ס פּראַצע איז דאָס, און ער וועט מיך נישט אַריינלאָזען — האָט ער אוועקגעיאָגט סעם'ען מיט'ן שטעקעל און איז אַרײַן אין שאַפּ, מיט'ן קאַפּעלושעל פּער־דרעהט אָז אַ זײַט, און געפּאַכעט זיך מיט'ן רױטען טבעל. אַרויס פון דאַנען, ימ־שמו'ניק, אַרויס, אַרויס — האָט ער אַרויסגעטריבען סעם'ען פון שאַפּ.

קוזמין האָט זיך געפּרעהט אויף דעם „גובערנאַטאַר'ס“ מפּלה. הויך צו פּרעהען זיך, הויך צו לאַכען האָבען זיי מורא געהאַט. דער

דעם אלטען חזו'ס ננון טראַגט איבער קוזמין אין דער אלטער שוהל אריין, און עם דערמאָנט זיך זיי דער שעהנער שבועות'דיגער שבת ווען יעדער בעל-הבית איז געזעסען אין זיין שעהנע „שטאָרט“ מיט'ן טלית און גאָלדענע עטרה בעפוצט, און געקוואַלען זיך מיט'ן חזו'ס נגונים, און היינט זיצט קוזמין מיט הויזען אין די הענד...

באלד אָבער פערשווינדט די אלטע שוהל, און דער שעהן-פרייה מאַרגענדיגער שבת און דאָס בענקשאַפט און די ליעבע נאָך קוזמין, עם בלייבען איבער בלויז הויזען און נאָדעל.

סעם בעווייזט זיך אין דער טהיר פון דעם שאַפ און גיט אַ געשריי:

— נא, זעהט קוזמין זינגט! אזוי איז גוט. איהר וועט זיך דא אַ שוואַרץ יאָהר אויסריכטען פון מיר. איך רופ באַלד ארויף דעם אַנקעל כאָזעס צו אייך.

און איין קוזמינער בעל-הבית שרעקט דעם צוויימען:

— שווייג, שווייג, דער „גובערנאטאָר“ איז דאָ.

סעם'ען רופט קוזמין „גובערנאטאָר“ און דעם אַנקעל „דער קייסער“.

און פאר'ן גובערנאטאָר האָט מען נאָך מעהר מורא זיי פאר'ן

קייסער.

קוזמינער בעל-הבתים ווערען פערשטומט, דערשראָקען פאר דעם קליינעם שגיץ סעם, וואָס אין דער היים איז ער געווען אַ קצב-אינגעל, און דאָ איז ער דער „גובערנאטאָר“ פון קוזמין...

אָבער קוזמין האָט אַ גרויסען מליץ יושר. דאָס איז דער אלטער מעלניק, אַנקעל מאָזעס פאָטער, וועלכען דער זוהן האָט אַראַבנער בראַכט קיין אמעריקא. דער אלטער רעהט זיך אום מיט דעם גאָל-דענעם שטעקען, וואָס דער זוהן האָט איהם געשאַנקען אַ מתנה, און דאָס שטייפע קאפּעלושעל, צו וועלכען ער איז ניט געוואָהנט, פייניגט איהם. פעררוקט ער עם אַז אַ זייט. ער לאַנגווייליגט זיך דאָ אין אמע-ריקא און בענקט נאָך דעם קאשע מילעכעל, און פאר לאַנגווייליגקייט האָט ער אַנגעהויבען צו טרינקען. אַ שנאָפּסעל האָט ער ליעב געהאַט פון דער היים, נור דאָ אין אמעריקא, וואו ער האָט זיך געקענט פּערגינען און גוטע ברידער האַבען זיך שטענדיג

ר' יואל חיים, דער דאָזער פון דער שוהל און איטשע דער שוסטער-יונג, און יונדעל, דער וויבערשער שניידער דער גרויסער פדאנט און עלעגאנט פון קוזמין, וואָס האָט אמאָל בעצויבערט די הערצער פון די קוזמיןער וויבער, און חיים'שע דער פעלדשער, וואָס האָט די וויבער געשטעלט באַנקעס — וואָס עס האָט זיך נאָר געטראָפּען מיט אַ אידענע אין שמערטעל, האָט ער איהר געהייסען דאָס העמד אראָב-לאָזען און געשטעלט איהר באַנקעס... ביז אמאָל זיינען זיינע באַנ-קעס פּערדעכטיג געוואָרען... און חיים'שע האָט געקראָנען גוט אויס-געפאַטשט פון אַ פּאַר שענהע בעליבתיים. צוויי צייהן פּעהלען איהם פון דאמאָלסדיגע פעטש — היינט שמעלט ער שוין ניט קיין באַנקעס, נור זיצט ביים אָנקעל מאָזעס אויפ'ן „בוידים“ און נייט הייזען. אַלע נייטען זיי הייזען. אָנקעל מאָזעס האָט אויסגעגלייכט גאַנץ קוזמין. נישטאָ מעהר קיין שענהע בעליבתיים, דאָזערעס מיט אַרימע בעלימלאכות, ניטאָ קיין תלמידיהכמים מיט גראַכע יונגען. ניטאָ קיין שוסטערס, קיין כּטאַרשעס, אידען וואָס שמעלען וויבער באַנ-קעס... און אידען וואָס קיצלען וויבער הינטער די אַרעסס, ווען זיי ברענגען זיי אַנצומעסטען די קליידער, — אַלע דיענען צו איין אַב-גאַט, אַלע טהוען איין זאַך — נייטען הייזען...

נור קוזמין וויל נאָך ניט שטאַרבען. ביים אָנקעל מאָזעס אויפ'ן „בוידעס“ (גערעט) ביי דער נאָדעל לעבט ווידער דאָס אלטע קוזמין אויף מיט אַלע איהרע מערקווירדיגקייטען. יעדער אלטער שטיין, יעדעס אלטע הויז און ווינקעל ווערט מיט ליעבע און בענקשאַפט דערמאָנט פון די געטרייע קינדער פון אלטען קוזמין, וועלכע זיצען מיט די הייזען אין זייערע הענד און בענקען נאָך איהר, און וואו נישט וואו פאלט אַ טרעהר, לאָזט זיך הערען אַ קרעכץ פון אַן אַלטען אייג-וואָהנער פון קוזמין וואָס האָט זיך דערמאָנט אין איהר שענההייט... — אַנו, לייבעל, וואָס שוויגסטו היינט? לאַמיר הערען דעם אַלטען חזוֹן'ס קדושה'לע.

און לייבעל, וועלכער האָט ליעב געהאט דאָס „ברעטעל“ פון עמוד זיין גאַנצעס לעבען, און קיינמאָל אין דער היים קיין געלעגענע-הייט ניט געהאט צוצוקריגען זיך דערצו און ארויסצואווייזען זיינע חזוֹ'ישע פּעהיגקייטען — ווייזט עס יעצט ארויס פאר קוזמין, ביי דער נאָדעל און ביי די הייזען.

לאכט. דערפאר וואס איך האב בעלידיגט איהר פאטער, און ער האט
מקנא געווען אהרן מעלניק — דאס קינד וואס נעהמט זיך אן פאר
איהם...

אלעס וואלט ער אוועקגעגעבען אהרן מעלניק'ן פאר'ן קינד וואס
נעהמט זיך אן פאר איהם...

און אַנקעל מאַזעס האָט זיך נאָך געהאַלטען פאַר אַ יונגען מאַן.
אינערליך, אין זיך, האָט ער נאָך גאָר ניט געפּיהלט די אַלטקייט.
וועלכע די פעטקייט פון זיין פנים און דער שווערער קערפער זיינער
האַבען אזוי שענדליך פּערראַטען. ער האָט זיך ניט אָפּט געשפּיע-
געלט, און איבריגענס זיינען די ענדערונגען אויף זיין געזיכט און
קערפער פאַרגעקומען אזוי לאַנגזאַם, אַז ער האָט עס גאָר ניט בע-
מערקט, און עס האָט זיך איהם געדאַכט, אַז זיין פנים האָט זיך אויך
ניט געענדערט. אינערליך אין זיך האָט ער אָבער געפּיהלט נאָך
די קראַפט גאָר אויפ'ס ניי אַנצופאַנגען. יעדער נייער געדאַנק האָט
ערוועקט אין איהם נייע קוואַלען פון ענערגיע, און דער געדאַנק, וואָס
איז איהם איצט אזוי פּלוצלונג און מוט אַמאָל איינגעפאַלען, האָט
איהם געגעבען אַ צינד אָן און ערוועקט אין איהם אַ שטראַם לעבען.
„...מען דאַרף זי ערציהען, ערציהען פאַר זיך... זי זאָל זיין
מיין קינד און זיך אָננעהמען פאַר מיר אויך. און אַ נייער שטראַם
ענערגיע האָט זיך אַריינגעגאַסען אין זיינע אָדערען...“

און מיט דעם אימפעט וואָס ער איז געוועהנט געווען אויסצו-
פיהרען פּלענער ווען עס איז איהם עפעס איינגעפאַלען, איז ער גע-
גאַנגען אויספיהרען דעם פּלאַן...

8.

דער נייער פרעה.

קוזמין האָט טריי געדיענט „פרעה'ן“. קוזמין איז געוועסען
ביי דער אַרבייט און האָט גענייהט רעק. הויזען, וועסטען פאַר מענ-
שען, וואָס זיי האָבען נישט געוואוסט וואו זייער געביין געפינט זיך.
גאַנץ קוזמין איז געוועסען ביים אַנקעל מאַזעס אין דער הויז אין שאַפּ.

געקלעהרט פון נאכאמאל חתונה האָבען. ער האָט עס ניט בעדארפט. ער האָט אָנגעהאלטען ווייטער זיינע געהוימע בעציהונגען מיט דעם רעסנאראטאר'ס ווייבעל, נור, אָז ער איז נאָהענט געקומען צו די פיביציגער, האָט ער געפיהלט אַ געוויסע איינזאַמקייט אָהן אַ פאַמיליע. די ענדעדיגע צו ביזנעס האָט אָנגעהויבען אַביסעל זיך אויסלעשען ער האָט שוין קיין חשק ניט געהאט נייע הייזער צו בויען אָדער נייע געשעפטען צו מאַכען. ער האָט אָנגעהויבען בענזענען זיך מיט די אַלטע געשעפטען און אָנגעהויבען צו בענקען נאָך אַ היימישע וואַרימע שטוב; נאָך קינדער, וואָס זאָלען געהערען צו איהם, מיט וועלכע ער זאָל אַמאָל און אַ יום־טוב געהן דאוונען אין שוהל אַרײַן, און זיך ווייזען פאַר פּרײַנד. ... ער האָט געקלעהרט וועגען חתונה האָבען, און געלאָזט זיך רעדען שידוכים.

די אלע כּלֹות וואָס מען האָט איהם געדערט, זיינען איהם ניט געבעלען געוואָרען. עס זיינען געווען ווייבער אלמנות, ווייבער גרושות, ווייבער מיט זיהן, ווייבער מיט טעכטער, ווייבער מיט קלאָוקס, וויי בער מיט אַנדערע פעקטאָריס. פון לאַנגווייליגקייט האָט ער אַראָב־ געבראַכט זיין אַלטען פּאָטער פון דעם קליינעם שטעדטעל. אויסגע־ זוכט ביו צו אַ לעצטען פון דער מיטפּחה און אַראָבגעבראַכט קיין אַמע־ ריקאַ. די מיטפּחה זיינע האָט ער אָבער ניט ליעב געהאט, און געהאט צו זיי טענות פאַר וואָס זיי טויגען נור אלע צו שניידעריי, נור צו דער מאַשין אָדער צום פרעסען. קיין איין געבילדעטער מענש איז ניט געווען צווישען זיי, אָדער איינער וואָס זאָל זיין אונזאַבענגיג, וואָס זאָל האָבען אַליין זיין קאַריערע געמאַכט, וועלכער זאָל זיין גלייך מיט איהם, אָז ער זאָל קענען רעדען מיט איהם. ער האָט פּעראַכטעט זייער פּערשקלאַפּונג, וואָס ער האָט זיי אַליין פּערשקלאַפּט, ער האָט פּעראַכטעט דאָס הנפּ'ענען און בויען זיך צו איהם. ער האָט גע־ וואָלט געפינען צווישען זיי אַ מענש, אַ זעלבסטשטענדיגען, וועלכער זאָל רעדען צו איהם ווי זיין גלייכען. דורכדעם, וואָס מאַשאַ איז אַרויס פון ווינקעל און איז אַרויפגעשפרונגען אויף איהם און גערופען איהם: ביצעסט... דאָג... האָט זי אויף איהם געמאַכט אַ שטאַרקען איינדרוק. צום ערשטען מאל הערט ער ווי מען זידעלט איהם. און ווער? אַ מיידעל, אַ קינד, וואָס איהר גורל איז אין גאַנצען אַבהענגיג פון איהם. זי וויל פון איהם גאָר ניט — „שי העיטס מי“, האָט ער אין זיך גע־

ניט געוואוסט פאר וואָס זי איז קראַנק, ער האָט זיך קיין עצה ניט געקענט געבען, פֿלעגט ער שרייען אויף איהר :

— וואָס איז דיר ? פֿאר וואָס געהסטו ניט צו אַ דאָקטאָר ? פֿאר וואָס ביזטו קראַנק ?

אַ פֿאַר יאָהר פֿאַר איהר טויט האָט ער שוין קיין ווייב ניט געהאט... דאָס האָט איהם געבראַכט, אז ער זאָל מעהר קלעהרען וועגען דעם און אָנהויבען צו קוקען אויף פֿרויען... געפֿעלען איז איהם דוקא אַ ווייבעל פֿון אַ אידישען רעסטאָראַן, וואו ער פֿלעגט עסען לאַנטש. דאָס ווייבעל איז געווען אַ ברונעטקע, מיט שאַרפע שוואַרצע ברעמען, געפֿעלען זיינען איהם די שוואַרצע הערעלעך, וואָס זיינען געוואַקסען ווי פֿאות אויף איהרע באַקען. אמאָל האָט ער זי געזעהן הינטער'ן בופעט אין אַ ווייס קאפּטענדעל אין אַ שיריז, קליימד פֿערנדיג מיט די שליסעלעך אין די הענד און האָט עפעס בעפֿוילען די קעלנערס, האָט זי איהם דערמאַנט אַז אַ אידישע בעל־הבית'טע אין דער היים, האָט ער אָנגעהויבען מאַכען הנ'דעלאַך צו איהר, בע־טען זי מיט איהם אויסצוגעהן. אלע האַבען זיך פֿערוואונדערט אויף מאַזעס מעלניק, נור דאָס ווייבעל איז זעהר גוט געווען צו איהם. דער מאַן איהרער האָט יא געזעהן, ניט געזעהן — געמאַכט ניט ווי סענדיג זיך. ער האָט געלעבט מיט איהר אין געהיים, און דאָס וויי־בעל האָט געהאט יעדעס יאָהר אויף זיין חשבון אַ קינד... ער האָט ניט געוואוסט, אויב דאָס זיינען זיינע קינדער אָדער איהר מאַן'ס... דער מאַן איהרער פֿלעגט קומען ציהען ביי איהם געלד, שרעקען איהם מיט סקאַנדאַלען, האָט אָנקעל מאַזעס געגעבען. די געשעפטען האָט ער פֿערטרויט סעם'ן, און סעם האָט איהם פֿון אלע זאָרגען אַרויסגע־נומען. אלעס שוין פֿאַר איהם פֿערזאָרגט.

זיין לעבען מיט אַז אַנדער פֿרוי האָט זיין אייגענע שוואַכע פֿרוי אין גאַנצען רואינירט. און אין אַ קורצער צייט איז זי געשטאַרבען, אָהנע איהם איבערצולאָזען אַ קינד. און אָנקעל מאַזעס האָט איי־גענטליך קיין יודיש ניט געהאַט. די קינדער פֿון דעם רעסטאָראַך ווייבעל זיינען אַפיציעל געווען דעם רעסטאָראַטאָר'ס, און ער איז גאָר ניט זיכער געווען צי זיינען זיי זיינע אייגענע... צעהן יאָהר איז ער אַן אלמן געווען. אלע האַבען געזאָגט, אז ער איז נאָך אַ יונגער מאַן, און שדכנים פֿלעגען איהם די שוועלען אַבשלאַגען. ער האָט ניט

געלעגען געבען איהם ביינאכט אויפ'ן געלענער און האט געבענקט נאך לאסקעס, נאך צערטליכקייטען, צו טוליען זיך צו איהם. זי האט גע- בענקט נאך גלעטען, פיעסטשען זיך ווי א קינד, און ער איז געלעגען אומגעדריעהט מיט זיין שווערען קערפער צו דער וואנד, און אדער ער האט הויך געשנארבעט אדער ער איז געווען פערנומען קלעהרענדיג וועגען ביונעס. שטענדיג איז זיין קאפ פול געווען מיט רעק, הויזען, וועסטען, קנעפלאך, ליווענט, סחורה — שטענדיג האט ער געטראכט וועגען דעם, און גאָר ניט געזעהן ארום זיך, און האט פון איהם די נאטור פערלאנגט דאס איהריגע האט ער עס אויסגעפיהרט גראב, אהן סענטימענטען, ווי מען עסט אַב אַ מיטאג און מען ווישט זיך אַב די ליפען און מען געהט אוועק פון טיש... אזוי האט ער זיך באלד אויפ- געדריעהט אויף דער צווייטער זייט און איז איינגעשלאפען... דאס ווייבעל האט אבער ניט געהאט קיין פערלאנג נאך געשלעכטליכעס לע- בען, זי האט געבענקט נאך ליעבע, נאך לאסקעס, נאך ווארימקייט... און דאס האט ער ניט געהאט צו געבען און ניט געקענט געבען. ער האט ניט פערשטאנען וואָס זי פערלאנגט פון איהם, און געוואונדערט זיך פארוואָס זי האט קיין קינדער ניט. און אמאָל, אז ער איז געווען ביי זיינעם אַ פריינד, אן עלטערען מענשען, ביי אַ זילבערנע חתונה, און געזעהן ווי די קינדער פון זיין פריינד האָבען די עלטערען צו- געטראָגען אַ טאָרט מיט אַנגעצונדענע ליכטלעך, און געפרעהט זיך מיט זיי, איז ער אהיים געקומען אַ בייזער און געברומט צו דער ווייב :

— קינדער... פארוואָס האַסטו קיין קינדער ניט?... געה צו אַ דאָקטאָר.

נאָר דאָס ווייבעל האט ניט געבענקט נאָך קינדער, זי האט גע- בענקט נאָך ליעבע, און אין דעם דורשט נאָך ליעבע איז זי אויסגע- גאַנגען. זי איז וואָס אַ טאָג שוואַכער געווארען און קראַנקער. געוויס האט ער אויף איהר רחמנות געהאט. ער האט שוין קיין פערגעניגען ניט געהאט פון זיין לעבען. אז ער איז אויסגעגאנגען מיט גוטע פריינד אמאָל לעבען, פערברענגען ערגעץ וואו אן אבענד, האט ער זיך פארווירפּע געמאַכט וואָס ער האט זי איבערגעלאָזט אליין אין דער היים. ער האט דאן אוועקגעוואָרפען די געזעלשאַפט און איז אהיים געקומען, אַבער דער ווייבעל האט ער נאָר ניט געקענט געבען. ער האט

א זומער-פלאץ, נור איז געשטאנען אין געוועלכ צווישען די בעשטויבטע אָננעלעגטע מלבושים, שווער געאָטהעמט און געקיהלט מיט'ן שטיי-פען העט זיין צושוויצטען פנים, געווישט זיך דעם צוהיצטען, שיטער-געוואַקסענעם קאָפּ מיט אַ טיכעל און ניט געוואַלט זיך פּערלאָזען אפילו אויף סעס'ען, צו וועלכען ער האָט צוטרויען געהאט. עס איז געווען עפעס מעהר פון געלד — עס איז געווען ווי ער וואַלט פּערשקלאַפט געוואָרען צו זיין אונערשעפטע ענערגיע, און די ענערגיע יאָגט איהם ווי אַ ניט-גוטע קראַפט און ער מוז בלינד אויספיהרען די בעפעהלען וואָס זי בעפעהלט איהם.

וואָרים אָנקעל מאָזעס האָט ניט געהאט פאר וועמען צו אר-בייטען און וועמען זיין געלד איבערצולאָזען. אָנקעל מאָזעס איז געווען אַן אלמן. קינדער האָט ער יא געהאט, נור ניט מיט זיין פרוי, מיט אַ פרוי פון אַן אנדערען מאן, און ער האָט ניט געוואוסט אויב די קינדער זיינען זיינע אָדער ניט... יעדענפאלס האָט ער זיי ניט ליעב געהאט.

עס איז אזוי געווען: ווען אָנקעל מאָזעס איז יונג געווען, און האָט געוואַלט איבערגעהן פון לאַנטש-רום צו אַ געוועלכ מיט אויס-בראקירטע מענער קליידער, האָט ער חתונה געהאט מיט אַ שותף'ס אַ טאַכטער. דאָס חתונה האָבען איז געווען אויסגערעכענט מעהר אויס געשעפטליכע גרינדע ווי אויס ליעבע. אָנקעל מאָזעס האָט ניט גע-וואוסט אין זיינע יונגע יאָהרען פון ליעבע. ער איז געווען אזוי פּערנומען אין זיינע ביזנעס, אַז ער האָט קיין צייט ניט געהאט אָב-צוגעבען אָדער אַבצושטעלען זיך אויף אַזעלכע זאכען... דאָס יונגע ווייבעל, וועלכע איז געקומען פון גאליציע און האָט געהאט אַ סענ-טימענטאַלעם געפיהל, אַ שוואַכע און אַן ערדלע, האָט איהם דוקא יא ליעב געהאט. ניט פּערזענליך איהם — יעדען איינעם, וואָס וואַלט מיט איהר חתונה געהאט וואַלט זי ליעב געהאט, ווייל זי איז גע-בוירען געוואָרען ליעב צו האָבען און צו פּערגעמערען און זיין פּער-שקלאַפט אונטער וועמען עס איז... זי האָט אַרויפגעקוקט צו איהם ווי צו אַ גאָט, זי האָט דרד-ארץ געהאט פאר זיין ברייטען מענליכען קארק, זי האָט מורא געהאט פאר זיין ערנסט פּערזאָרגט געזיכט און האָט בעוואונדערט זיין ענערגיע און זיין טהעטיגקייט. נור ער האָט זי ניט געזעהן. ער האָט זי געהאלטען פאר אַ זאך... אַפּטמאָל איז זי

משוגעת. וואו ער האט דערזעהן א לעדיגען פלאץ, האט ער איהם געוואלט פערבויען מיט הויכע טענעמענט-הייזער... ער האט אָנגע- הויבען צו בויען דוקא דענסמאל, ווען ער איז געווען צום ענגסטען אין געלד, דוקא דענסמאל ווען ער האט געהאלטען פאר א קריזיס. געשטאנען פאר א גרוב — דוקא דענסמאל האט ער זיך גענומען אויסצופיהרען די גרעסטע אונטערנעהמונגען. עס איז געווען ביי איהם ווי א שפיעל, ווי א וועט — ווי ער וואלט געוואלט אליין מעסטען זיינע אייגענע כוחות.

ניט די בעדערפניסע האָבען איהם געטריבען צו דעם אייביגען יאָגעניש נאָך געלד. אָנקעל מאָזעס אליין האט געהאט די קלענסטע בעדערפניסע. פאר זיך האט ער גאָר ניט געדארפט. עס איז איהם ניט געווען קיין אונטערשיעד אין וואָס פאר א וואָהנונג ער וואָהנט, אין וואָס פאר אַ בעט ער שלאָפט. עס האט זיך איהם זעהר אָפט פערבענקט נאָך יעצט צו שלאָפען איז אַ בייסמענט, און ער האט אייגענטליך גאָר קיין הנאה ניט געהאט פון דעם ליכטיגען צימער מיט דעם ווייכען בעט און מיט דעם דעליקאטען געשניצטען מעבעל, איז וועלכען ער האט מורא געהאט זיך ריכטיג אוועקצוזעצען... און נאָך היינט פלעגט ער אָפט, אין לאַנט-ש-צ-י-ט, אַר-י-ב-ע-ר-ג-ע-ה-ז מיט זיינע ארבייטער אין'ם בילדיגען לאַנטש-רום, און אריינכאַפען שטעהענדיג, אין איילעניש, שטופענדיג זיך, אַ סענדוויטש, אַ פאַר טייטא, אַ קאַפע קאַפע און ניט געוואלט געהן מיט די ביזנעס-לייט עסען אין דעם ביזנעס רעסטאָראַן, ניט דערפאַר ווייל ער איז געווען קאַרג, נור דערפאַר, ווייל צו דעם אַרימען לעבען, אין וועלכען ער האט אָבגעלעבט די גרעסטע העלפט פון זיין לעבען, איז ער געווען מעהר צוגעוועהנט און האט דערפון מעהר הנאה געהאט ווי פון דעם רייכען לעבען. עס איז געווען עפעס מעהר פון געלד וואָס האט איהם אין די קאלטע ווינטערס אזוי פריה פון בעט ארויסגעיאַגט צו זיין דער ערשטער אין געוועלכ און אַבווארטען צו זעהן צי די ארבייטער קומען צו דער ריכטיגער צייט צו דער ארבייט; מעהר פון געלד איז עס אויך געווען, וואָס האט איהם בעוואויגען אין די זומערדיגע הייסע חדשים צו בליבען אין שטאָדט — און וויפיעל ער האט ניט געליטען פון דער היץ, וועלכע האט אזוי פיינדליך געווירקט אויף זיין פעטען קערפער, האט ער דאָך ניט געוואלט אוועקפאַהרען ערגעץ וואו איז

נעמענט הייזער, אין וועלכע די קוזמינער לאנדסלייט וואהנען ביי זייער לעבען. א פאך בעטלעך טראגען זיין נאמען אין האַספיטאל ביקור חולים, אין וועלכע די קוזמינער אידען ליגען קראנק ווען זיי ווערען אלט, און „מאזעס מעלניק“ פינקעלט זיך מיט גאלדענע בוכ׳ שטאבען איבער דעם טויער פון „שער רחמים“ ביים אריינגאנג פון דער סעמעטערי, אויף וועלכען די קוזמינער רוהען נאך זייער טויט.

אַכער וואָס האָט ער פון זיין לעבען? טהיילמאָל דאכט זיך איהם, אז אויך ער, ווי זיינע ארבייטער, איז זוי דער פאָדים וואָס אין אייננעפערעמט אין דער נאָדעל. די מאשין לויפט און די נאָדעל נעהט, נעהט, צי זי וויל יא, צי זי וויל ניט... אלע אין אמעריקא זיינען אייננעפערעמט אין דער נאָדעל, און אויך ער, פון ערשמען טאג אָן. צייט ער האָט די ערשמע פלאַשען ביער אבגעטראגען פון דעם סאלון. אין וועלכען ער האָט געפונען ארבייט דעם ערשמען טאג פון זיין קומען, ביז'ן היינטיגען טאג, שטעקט ער אין דער נאָדעל, און ער האָט קיין איין מינוט צייט ניט געהאט זיך אַבצושטעלען און איבער צוקלעהרען. די ענערגיע האָט איהם געטריבען ווי אַ משונע'נע מאַשין און האָט איהם אויף איין מינוט ניט אַבגעלאָזט. גאנצע נעכט איז ער געלעגען אויף זיין געלעגער און אויסגעארבייט פלענער, בויענדיג זיך זיין קאריערע.

פערשידענען זיינען געווען די געלעגערס אויף וועלכע ער איז געלעגען אין זיין לעבען. אויף שמוציגע מאַטראַצען אין פינסטערע בייסמענטס; אויף בעסערע בעמען אין ליכטיגע שטובען — ער האָט אין אלע בעמען פערבראכט די נעכט נור מיט געדאנקען וועגען ביז נעם פלענער, מיט פלענער ווי צו עפענען אַ לאַנטש רום אין אַ ווינקעל גאס, ניט ווייט פון אַ פעקטאָרי, וועלכען ער האָט אָנגעהאלטען אַ פאך יאָהר אין די ערשמע צייט פון זיין קומען, בעפאר ער האָט חתונה געהאט. דערנאָך האָט ער איבערגעטוישט דעם לאַנטש רום אויף אַ סטאָר פון אויסבראקירטע מענער-מלבושים, וואָס ער האָט אַבגעקויפט פון גרויסע פאבריקען און אוועקגעשיקט אין די סאוטה צו פערקויפען. פון דער סטאָר איז אויסגעוואקסען אַ שניידער-פעקטאָרי פון מענער קליידער. שטענדיג איז דער קאָפּ געווען פערנומען מיט פלענער וועגען דער צוקונפט. דערנאָך זיינען אויסגעוואקסען די פלענער פון בויען הייזער. דאָס בויען הייזער איז געקומען איבער איהם ווי אַ

7.

אנקעל מאזעס לעבען.

אין דער לעצטער צייט האט אנקעל מאזעס זעהר פיעל געקלעהרט וועגען זיך, וועגען זיין לעבען, זיין פערגאנגענהייט און זיין צוקונפט. א זאך צו וועלכער ער איז גאר ניט געוועהנט געווען. און אויך יעצט, נאך מאשא'ס אוועקגעהן, האט אנקעל מאזעס זיך פערקלעהרט. דאס קינד מאשא האט אויף איהם געמאכט א שטארקען איינדרוק.

קיין קינדהייט האט אנקעל מאזעס ניט געהאט. אנקעל מאד זעס איז אויפגעצויגען געווארען ביים פאטער, דעם קאשע-מאכער. דער פאטער האט געריבען קאשע פאר די פויערים און זיינע קינדער אליין האבען געהונגערט. פון קליינערהייט אן האט ער געמוזט אר-בייטען און פערדיענען פאר זיך: שלעפען פעקלעך פון מארק אהיים נאך א בעל-הבית'טע, לויפען אין שלאכטי-הויז אריין א הוהן שחט'ען. און אין שלאכטי-הויז האט ער זיך בעקענט מיט די קעביס-יונגען און שוין ניט אפגעטראטען פון זיי. געהאלפען בהמות בינדען. אמאל פון א גע'שחט'ען שעפסעל דאס פעלכעל אראפגעצויגען. אזוי האט ער זיך פערדיענט זיין שטיקעל ברויט, ביז ער איז אויסגעוואקסען אליין פאר זיך. קיינעם האט ער ניט געהאט און האט ניט בעלאנגט צו קיינעם. אז ער האט בעדארפט זיך שטעלען צו סאלדאטען און מורא געהאט אז מען זאל איהם ניט פערשיקען, איז ער אנטלאפען פון שטערטעל, גע'גנב'עט דעם גרענעץ און מיט אן אקסען-שיף איז ער דעם וואסער דורכגעפאָהרען, אָהן געלד, נור פאר ארבייט וואָס ער האט געהאלפען די אַקסען פֿיטערען אויפ'ן וועג. מיט אונטערנעשלאַג גענע זייטען, וואָס די מאַטראַסען האָבען איהם געשלאָגען איבער'ן וועג, און מיט צוויי הובעל רוסישע געלד, האט ער דעם באַדען בע-טראַטען — און היינט איז ער מאזעס מעלניק, דער מאנאפּעקטשורער פון דער בויערי גאס, פּרעזידענט פון דער קאנגרעגיישאַן אנשי קוץ-מין, בעשעפטיגט האַלב קוזמין ביי דער ארבייט, די שעהנסטע אי-דען פון זיין שטאָרט זיינען ביי איהם פּרעסערס, אַפּערייטאָרס און זיי 'גיטערען פאר איהם און זיי הנפ'ענען איהם; א בעל-הבית פון טע-

— איד וואָלט געוואונשען, אז דו זאָלסט זיין מיין מאַכטער.
מאָשאַ האָט איהם געקוקט אין פנים אַרײַן. אויף די הערלעך
פון איהרע הייטלאַך זײַנען ווידער טראָפּען טדעהרען געהאַנגען, און
זי האָט איהם אָפּגעענטפערט:

— אי העיט יו!

דער אָנקעל האָט געשמייכעלט. זײַנע גרויסע פליישיגע ליפּען
האַבען זיך אויפגעעפּענט און ער האָט געוווּזען זײַנע געזונטע ווייסע
צייהן, אָנגענומען דעם גאַלדענעם קײטעל פון זײַן זײַגער און דערמיט
געבאַמבעלט און אויסגערופּען:

— סעם!

— יעס, אָנקעל — איז דער יונג צוגעלאָפּען.

— ווי האָט מען איהם גערופּען אין דער היים? — האָט ער אָנגע-
וווּזען אויף אהרן'ען.

— גאַרגעל.

— נעהם דעם גאַרגעל ארויף אין דער הויף און ניב איהם אַר-
בייט. וועסט איהם געבען פינף דאלאַר מעהר אַ וואָר ווידושעס,
פאַר דער גוירל (אָנווייזענדיג אויף מאַשא'ן).

דער פעטער בעריל, אהרן, סעם און אלע מענשען אין געוועלכ
האַבען אויפגעעפּענט זייערע אויגען און מײלער און אָנגעקוקט דעם
אָנקעל אויב ער מײנט עס ערנסט.

— זעהסט, זעהסט, דאנק דעם אָנקעל, גיב אַ קוש אין די האַנד,

— האָט דער פעטער געשריען אויף מאַשא'ן.

מאָשאַ האָט געקוקט אויפ'ן פּאָטער. וואָס וועט פאַ טהאַן.
זי האָט געזעהן ווי פאַ איז מיט פרייד ארויפגעשפרונגען די טרעפּען
צו די ווערקשטעל נאָך סעם'ען, און דער אָנקעל האָט איהם נאָכגע-
שריען:

— געה, גאַרגעל, געה.

פאַ האָט גאָר ניט אָפּגעענטפערט, נאָר צוגעשמייכעלט.

דאָס מײדעל איז פלינק ארויסגעלאָפּען פון געוועלכ און די טרעהר
רען האָבען זיך ווי ליכטיגע רונדיגע פּערעל געקײקעלט איבער איהרע
צוגליהטע בעקלעך.

איז עס איהר געווען א וואונדער, וואָס דער פאָ לאַזט זיך אזוי, וואָס דער פאָ שווייגט. דערנאָך האָט עס איהר אָנגעהויבען וועה צו טהאָן. זי האָט געוואָלט וויינען, שרייען. זי האָט זיך איינגעהאלטען. איינ- געדערט זיך: זיי זיינען גרויסע, ווייסען זיי וואָס צו טהאָן. נאָר ווען זי האָט געהערט ווי מען רופט איהר פאַטער „גאַרגעל“, איז זי אויפֿ- געשפרונגען פון איהר ווינקעל, וואו זי האָט זיך בעהאלטען די גאַנצע צייט און צוגעגאַנגען צום פאַטער און אָנגעהאלטען זיך ביי דער האַנד, און גרויסע טראַפענס טרעהרען האָבען אַרויסגעשפּראַצט אויף די הער- רעלעך פון איהרע אויגעלעך:

— קום, פאָ, אהיים. זיי נישט דאָ, פאָ. זיי זיינען שלעכטע מענ- שען... זאָרג זיך ניט פאָ — מיר וועלען שוין לעבען. מיר וועלען זיך שוין אן עצה געבען... נעהם נישט קיין געלד פון איהם (זי ווייזט אָן אויפֿ'ן אָנקעל מאַזעס). — דו ביזט אַ שלעכטער מענש — זאָגט זי צום אָנקעל מאַזעס — אַ ברומאַל, אַ ביעסט — אַ דאָג, — דאָס ביזט דו.

— מאַשאַ, געדענק איז גאָט, וואָס טהוסט דו? דעם אָנקעל בעט איבער, וואָס האָסטו געזאָגט?

— איך וויל ניט איבערבעטען דעם אָנקעל. קום, פאָ, אהיים, קום, פאָ. איך וויל נישט דו זאָלסט דאָ זיין.

— שאַט אָפּ, טייק האָר אוועק, — האָט סעם געשריען צו אהר'ען און צו בערלען, און אָפּגעשטופט זי פון אָנקעל

דער אָנקעל מאַזעס האָט אויפֿגעהויבען זיינע ברעמען. עס האָ- בען זיך אַרויסגעוויזען זיינע פייכטע בלאַהליכע אויגען, אוועקגעלעגט די שער פון דער האַנד, פערלעגט די הענד זיך אויפֿ'ן בויד און אַנ- געקוקט די מיידעל, וואָס האָט געהאלטען דעם פאַטער ביי דער האַנד און איהם אוועקגעשלעפט. ער האָט איינגעביסען זיינע אָפּגעגאַלעטע ליפען און געזאָגט ווי צו זיך:

— איי לייק דהים קיד.

אז סעם האָט דערהערט דעם אָנקעל'ס שטימע, האָט ער אַב- געלאָזט די מיידעל. אַ מינוט האָט דער אָנקעל געקוקט אויף דער מיידעל, און מאַשאַ האָט איהם אָנגעקוקט. דער אָנקעל האָט געטרייעט איהר צו קוקען גלייך אין די אויגען אריין. דער אָנקעל איז ערנסט געוואָרען, פערביסען די ליפען און געזאָגט צו מאַשאַ'ן:

נומען, איהם מיט די בעבעכעס, געשיקט געלד, שיפס-קארטען נאך זיי, און ער וואגט דעם אַנקעל אַקעגען צו רעדען. אַה זיין גליק איז וואָס איך בין נישט געווען אין סטאַר. איך וואָלט איהם געוויזען דעם אַנקעל אַקעגען צו רעדען — האָט זיך סעם פּלוצים צוקאַכט פאַר'ן אַנקעל.

— מילא, מען זאָגט, האָט ער געזאָגט. ער ווייסט דען, מישטיינס געזאָגט, וואָס ער רעדט? עס איז איהם שלעכט, רעדט ער — גאָט איז דאָך אויך מוחל — ער האָט גערעדט נאַרישקייטען. זאָל איהם דער אַנקעל...

— נאַרישקייטען, — ביי מיר רעדט מען נישט קיין נאַרישקייטען; ביי מיר רעדט מען גאָר ניט. ביי מיר שווייגט מען. גע- הערט? מען שווייגט! — האָט דער אַנקעל אויפגעהויבען די ברעמען — ווי האָט מען איהם גערופען אין דער היים, סעם?
— אהרן גאַרגעל.

— גאַרגעל האָט מען איהם גערופען — האָט דער אַנקעל זיך הויך פאַרנאנדערגעלאָכט. — גאַרגעל, גאַרגעל איז נוט — נור דאָ איז אַמעריקא גאַרגעלט מען נישט, אין קוזמין גאַרגעלט מען, נישט דאָ אין אַמעריקא.

אהרן איז געשטאַנען די גאַנצע צייט אראָפּגעלאָזט דעם קאַפּ, איינגעגראָבען דעם בליק אין דר'ערד. ער האָט געלאָזען פאלען איבער זיין קאַפּ אלע שפאַמערייען וואָס מען האָט געזאָגט איבער איהם און געשוויגען. ער האָט געוואָלט וואָס שנעלער צוריק ארויפקומען אין דער הויך ארויף צו דער מאַשין, און ווידער זיין איינגעשפאַנט אין דעם לעבען.

— זאָל דער אַנקעל רחמנות האָבען, ווען ניט אויף איהם, איז אויף זיין ווייב און קינדער. — וואָס זיינען זיי שולדיג, אז ער רעדט נאַרישקייטען? ער וועט שוין נישט רעדען, ער וועט עס שוין געדענ- קען אויפ'ן גאַנצען לעבען...

— נאַטהינג דואינג. —

מאַשא איז געשטאַנען אין אַ ווינקעל און צוגעזעהן און צוגע- הערט ווי מען שפאַט און בעליידיגט איהר פאַטער. איהרע בעקלעך האָבען געברענט און איהרע הענטלעך האָבען געציטערט. צוערשט

פאר דעם געלרנעהמער. קיינער האָט ניט געטאַרט נעהמען קיין געלר, ווען ער האָט עפעס פערקויפט, נור סעם. סעם'ען האָט דער אַנקעל ליעב געהאט, ווייל ער איז געווען עהנליך צו איהם, ווען דער אַנקעל אַליין איז נאָך געווען א קצביונג אין דער היים. סעם האָט געקענט ביים אַנקעל אלעס אויספיהרען, און אלע לאַנדסלייט וואָס האָבען בעדארפט עפעס צום אַנקעל, האָבען זיך צום ערשטען געווענדעט צו סעם'ען, אָז ער זאָל זיין זויער מליץ'יושר.

— סעם, בעט פאַר איהם. וועסט טהאָז אַ מצוה. סעם, טהו אַ טובה אהרן'ען. טהו אַ טובה — האָט בעריל געבעטען ביי סעם'ען פאַר זיין ברודער.

סעם איז צוגעגאנגען צום אַנקעל און געזאָגט:

— אַנקעל, אהרן מעלניק פון קוזמין איז צוריקגעקומען צו דער ארבייט — איהם צוריקנעהמען?

— נאטחינג דואינג — האָט דער אַנקעל זיך אָנגעהויבען בער שעפטיגען מיט דער שער, וואָס דאָס איז געווען אַ צייכען, אָז „אלע טהירען זיינען צוגעשלאָסען“ — זאָל ער געהן מיט'ן ברודער נאָך בהקלון ישיבתם ניהען מיט איטאליענישע שיקסעס — איך בער דארף איהם ניט מעהר. פאַר מיר איז ער שוין צו־אַלט.

סעם האָט געוויזען צום ברודער בעריל מיט דער האַנד און פערר צווגען די ליפען. עס הייסט, אָז ער קען גאָר ניט מאַכען.

— אַנקעל, האָט רחמנות אויפ'ן... — האָט דער עלטערער ברור דער בעריל געוואַגט צו טרעטען אַ טריט נעהענטער פאַר'ן אָנ־קעל. — ער האָט דאָך אַ ווייב מיט קינדער, זאָל דער אַנקעל רחמנות האָבען אויף זיין ווייב מיט קינדער. דער אַנקעל וועט זיך אַ גרויסע מצוה פערדיענען. אַ גרויסע מצוה.

— איך טהו ניט קיין מצוות. איך האָב שוין גענוג געטהאָן מצוות, אָז מען זאָל מיר דערנאָך שולטען דערפאַר, זירלען דערפאַר. וואָס האָט ער געזאָגט אויף מיר? זאָג סעם, וואָס ער האָט אויף מיר געזאָגט, ווען ער איז אַראָפּגעלאָפען פון דער הויך?

— האָט דער אַנקעל אַ זאָרג וואָס ער האָט געזאָגט, ווער עס האָט געזאָגט. שנאָרערס, אָז ווען ניט דער אַנקעל, וואָלטען זיי דאָך אלע געווען געפּוילט אין קוזמין. דער אַנקעל האָט איהם אַראָפּגע-

דער אַנקעל מאָזעס האָט אויפגעוויבן זיינע אויגען. ער האָט געוואָלט עפעס זאָגען דער מיידעל נור אז ער האָט דערזעהן די נאַסע צוויי שוואַרצע צעפּ און דאָס ווייסע שירצעל, איז איהם די מיי- דעל געפּעלען. ער האָט צוריק אראַבגעלאָזט די אויגען און געזאָגט: — גאָ האָם, קינד, גאָ צו מאַמאָ. איך וועל זעהן, וואָס איך קען טהאָן.

— וועסט דו באַרגען פאַ הונדערט דאלאַר, אָז ער זאָל געהן אין ביוזעס, אַנקעל? יעס?
— אַלל־רייט, גאָ האָם. איך וועל שוין זעהן וואָס איך קען טהאָן.

די מיידעל איז נאָך געשטאַנען פאַר'ן אַנקעל, און איז דער טהיר האַבען זיך בעוויזען איהר פאַטער אהרן מיט דעם עלטסטען ברודער זיינעם, בעריל. די אידען זיינען אריינגעגאַנגען מיט מורא, און גע- שלעפּט זיך מיט שרעק צום אַנקעל.

— אָט איז פאַ — האָט מאַשאַ אויסגערופּען, דערזעהענדיג דעם פאַטער. — ווייסט פאַפּאָ, — אַנקעל מאָזעס האָט געזאָגט, ער וועט דיר באַרגען געלד צו געהן אין ביוזעס.

— וואָס טהוסטו דאָ? — אַהיים געה. געה אַהיים — האָט זיך אהרן פערשעהמט פאַר די מענשען איבער דעם, וואָס זיין קינד איז אריינגעקומען בעטען פאַר איהם.

מאַשאַ האָט זיך אָפּגערוקט אין אַ ווינקעל.

— ווהאַט איז דהי מעטער? — האָט דער אַנקעל צוגעשריען נאָך פון דערווייטענס, ווען ער האָט דערזעהן די אידען אריינקומען. און דער „ווהאַט איז דהי מעטער“ האָט די אידען אָפּגעשטעלט. סעם, אַ שטאַרקער יונג פון אַ יאָהר עטליכע און צוואַנציג, איז צוגעלאָפּען צו די אידען, זיי אָפּגעשטעלט אין עפעס גערעדט מיט זיי.

סעם איז געווען דעם אַנקעל מאָזעס' ליבעלינג. ער איז געווען זיין שוועסטער'ס קינד, וועלכען ער האָט אַראָפּגעבראַכט קיין אמע- ריקאַ, און גענומען איהם צו איהם אין געשעפט אַרײן. סעם איז גע- ווען דעם אַנקעל זעהר געטריי, און אָפּגעהיט דעם אַנקעל'ס אינטערע- סען. דער אַנקעל האָט געוואוסט דערפון און ער האָט געהאַט צו דעם יונג מעהר צוטרויען ווי צו אַלע אנדערע. ער האָט איהם געמאַכט

— אַנקעל מאַזעס איז ניטאָ. וואָס ווילסטו פֿון אַנקעל מאַזעס?
 — איד ווייס שוין וואָס איד וויל — איז די מיידעל ווייטער גע-
 גאנגען און געפרעגט אָן אַנדערען יונג.

— איד וויל זעהן דעם אַנקעל מאַזעס

דער אַנקעל מאַזעס וועלכער איז נאָך אַלץ געשטאַנען מיט די
 גרויסע שניידער שער אין דער האַנד (פון וועלכער ער האָט זיך ניט
 געקענט אָפּגעוועהנען זיין גאַנץ לעבען) איז פּראַנט פון זיין גער-
 שפּט, ביי דער טהיר פון זיין פּריוואַט אָפּיס און ביים אַרויפגאַנג
 פון די טרעפּען, וועלכע האָבען געפיהרט צו די אויבערשטע שטאַקען
 פון די געווערק־שטעלען, האָט דערהערט ווי דאָס מיידעל פּרעגט זיך
 אויף איהם. האָט ער געפרעגט פון דערווייטענס, ניט אויפהויבענדיג
 די אויגען:

— ווהאַט איז דהי מעטער?

איז דעם מאָן האָט דאָס מיידעל דערקענט, אָן דאָס איז דער
 אַנקעל מאַזעס, איז זי פּלינק צוגעגאַנגען צו איהם און געזאָגט אין
 אַ בעמענדען קינדישען טאָן:

— פּליען, אַנקעל מאַזעס, בי גוד טו מיי פּאַטהער. דו קענט
 איהם העלפּען. פּליען, העלף איהם.

— וועמעס איז דאָס? — האָט דער אַנקעל געפרעגט די מענשען
 זיינע.

די יונגע האָבען געצויגען מיט די אַקסלען, ווי זיי וואָלטען געווען
 בענוצט בעוועגונגען אָנשטאַט ווערטער.

— ווהאַט איז יוד נעים? — וועמעס ביזטו?

— מאַי נעים איז מאַשאַ. איד בין אהרן מעלניק'ס טאכטער.
 דו ביזט זיין אַנקעל. אי נאָ, דו ביזט אַנקעל מאַזעס — דער פּאָ-
 האָט דאָס געזאָגט.

— דו ביזט דעם'ס, אַה. איד ווייס שוין. אי נאָ — וואָס
 ווילסטו?

— איד וויל, אָן דו זאָלסט אויסבאַרגען פּאָ הונדערט דאָלאַר.
 פּאָ וויל געהן אין ביזנעס. ער האָט נישט קיין געלד. דו האָסט יאָ.
 פּליען, באַרג איהם הונדערט דאָלאַר. פּליען, אַנקעל.

— דאָנט בי עפרעיד, דאָנט בי עפרעיד, אַל סעל יו דהי בעסט
סוט.

און איידער דער גוי האָט זיך נאָך צייט געהאט אַרומצוקוקען.
האַבען איהם שוין צוויי יונגען געכאַפט און געגעבען א ציה אַראָפּ פון
איהם די הויזען, אַרויפגעצויגען אַ פאַר אַנדערע, קורצע, די נאָט
האָט געפלאַצט הינטער איהם. אַרויפגעשלעפט אויף איהם אַ צו-
קורצען רעקעל, פון וועלכען דער גוי האָט אַרויסגעשטעקט אַ פאַר
לאַנגע הענד, וואָס ער האָט ניט געוואוסט פון וואַנען זיי האָבען זיך
איהם גענומען — איינער האָט איהם געצויגען דעם ראק פון הינטען,
אַ צווייטער פון פאַרענט, אויסגעשטעלט איהם די ברוסטען, אַרויס-
געקלאַפט איהם די פלייצעס און באַלד האָט שוין אַ דריטער אויך צו-
געטראָגען צו איהם אַ שפיעגעלע און געשפיעגעלט דעם גוי:

— דאָנט הי לוק לייק ע דזשענטלמען? סעם, קום נאָר אַהער,
גיב נאָר אַ קוק אויף דעם גוי — האָט דער יונג וואָס האָט דעם איטאָ-
ליענער אָנגעמאַסטען דעם אנצוג צוגערופען אַז אַנדערען: — דאָנז'ט
הי לוק לייק ע דזשענטלמען?

— שור, אַזאַ יאַהר אויף זיין מאַמען, — האָט סעם איבערגע-
גלעט מיט זיין גרויסע האַנד דעם גוי'ס אנצוג אויף זיינע פלייצעס.
— הי איז אַלל-דרייט.

אין דעם געוועלב האָט זיך בעוויזען אַ מיידעל. איהרע צוויי
שוואַרצע צעפּ זיינען געווען ערשט געצוואַנגענע און פערקאמטע און
אַראַכגעלאָזט זיך מיט רויטע בענדלאַך פערקניפט איבער איהרע פליי-
צעס. דאָס ברוינע אויסגעוואקסענע דזשעקעטעל, וואָס זי האָט גע-
טראָגען, כאַטש אויסגעריבען און אויסגעוואַקסען, דאָך איז עס גע-
ווען ריין. מען האָט געשפירט דערפון אַ שטאַרקען גערוד פון עסיג.
מיט וועלכען דאָס מיידעל האָט די פלעקען אַרויסגענומען. פון אונטער
איהר דזשעקעטעל איבער'ן קליידעל האָט זי געטראָגען אַ ווייס-שיר
צעל ווי זי וואָלט גענאנגען אין סקוהל צום עקזאַמען.

— איד וויל זעהן דעם אַנקעל מאַזעס. קען איד זעהן דעם אָן
קעל מאַזעס? — האָט דאָס מיידעל געפרעגט דעם ערשטען אָנגע-
טראָפענעם מענשען אויף דער שוועל פון דער טהיר.
דער מאַן האָט זי אָנגעקוקט.

די אידען ביי די טישען מיט די קליידער האבען אויפגעלאַכט, ווי געוואַלט צופרעדענשטעלען דעם אַנקעל — אַבער צו לאַכען האָר בען זיי ניט געוואַנט. דער „אַנקעל“ האָט אויפגעהויבען זיינע אויגן גען, די שיטערע געלע ברעמען זיינען פערטרונקען געוואָרען אין די פעטס פון זיין פנים, און אז די יונגען האָבען נעזעהן דעם אַנקעל'ס „נאַקעטע“ אויגען, וואָס זיצען אין זיין ברייט־פעט פנים, זיינען זיי פערשטומט געוואָרען.

— קום נאָר אַהער, יאָנג מען — האָט דער אַנקעל געוואונקען צו א יונגען מאן, אויף וועלכען זיין רונדיג געשירען בערדעל האָט ערות געזאָגט אז ער איז א פרוּמער, און וועלכער איז אריינגעקומען שפעטער פון אלע. ערשטענס, ווייל ער איז געווען דעם אַנקעל'ס אַ קאָזין, האָט ער זיך דאָס ערלויבט, און צווייטענס, ווייל ער איז ניט לאַנג געווען נאָך דער התונה, און אויף זיינע ווייכע בעקלאָד, וועל־כע זיינען געווען אויסגעקענטען פון שלאָף, האָט זיך נאָך געפיהל־ט דער טעם פון קושען, וואָס דער יונגער מאן האָט גענאַסען ביי נאַכט...

— יאָנג מען, מען לעגט עס אָפּ אויף שבת, וועט עס זיין פאר דיין געלד — ניט אויף אין מיטען דער וואָך. אויף אין מיטען דער וואָך איז עס פאר מיין געלד — פערשטאַנען?

דער יונגער מאן וועלכער האָט זיך געהאלטען פאר אַ מורנו מעהר ווי אלע ארבייטער, ווייל ער איז געווען דעם אַנקעל'ס אַ קאָזין, האָט אַנגעקוקט דעם אַנקעל און ניט פערשטאַנען וואָס ער מיינט. ער האָט זיך ערלויבט צו פרעגען:

— וואָס מיינט דער אַנקעל?

— שלאָפען מיט דער ווייב.

אַ רויטער שטראָם בלוט האָט בענאַסען דעם יונגען מאַן'ס פנים, און ער האָט ניט גענאַוסט וואו די אויגען אהינצוטהאָן. און די יונג גען ביי די טישען האָבען ארויסגעפלאַצט מיט אַ געלעכטער, וועל־כען דער אַנקעל האָט ווירער אייגעשטילט מיט אַ בליק פון די אויגען און מיט אויפהויבען די שיטערע ברעמען.

— הערים, כאַפּ איהם אויפ'ן פיעדעל — האָט אַ יונג געגעבען אַ געשריי אריין פון דרויסען און אריינגעוואָרפען אין געוועלכ אריין אַ הויכען איטאַליענער מיט זיין ווייב.

.6

דער „אמעריקאנער“ אין אמעריקא.

איז געוועלכ פון קליידער איז געשטאנען דער „אמעריקאנער“. דער אַנקעל מאַזעס, אַהן אַ ראַק, און האָט מיט אַ גרויסע שניידערשע שער זיך אבגעשוירען די נעגעל פון די פינגער. איבער דער גאנצער לענג פון געוועלכ זיינען געשטאנען לאנגע, ברייטע טישען, אויף וועלכע עס איז געווען אנגעלעגט ביז אין האלבען באלקען אריין קופעס מיט קליידער פון אלער ארט: רעק, מארינארקעס, הויזען און וועסטען.

ביי די טישען האָבען זיך אַרומגערעהט שטאַרקע יונגען, ברייט־בייניגע מיט שטייפע אַרויסגעשטעלטע ברוסטען, און האָבען גע־שוויגען פאַר אים, פאַר'ן „אַנקעל“. נור פון צייט צו צייט האָט אײַנער געוואונקען דעם צווייטען מיט די אויגען. עס איז נאָך געווען זעהר פריה אין מאַרגען, און די שניידער אַרבייטער זיינען ערשט אַריינגעקומען צו דער אַרבייט.

— קוזמין קריכט — לוק, לוק ווי קוזמין קריכט — האָט דער אַנקעל מאַזעס געוויזען מיט די גרויסע שער אויף די אַריינגע־קומענע אידען, אַ טײל מיט בערד, אַ טײל אַהן בערד, אַ טײל אַלטע, שוין אײנגעהויקערטע, אַ טײל יונגע מיטעל־יעהדיגע וועלכע זיינען מיט אַ געוויסע פּוילקײט אַריינגעקומען אין געוועלכ אַרײן און אַרויס־געלאָזט זיך אויף די טרעפּ אויף די אויבערשטע שטאַקען וואו עס זיינען געווען די געווערק־שמוהלען.

— לוק, לוק ווי קוזמין קריכט — העי, דו, גרינער נאַטע! ווי האָט מען איהם גערופען אין דער היים? נאַטע פּוטערמילך — האָט ער אבגעשטעלט אײנעם פון די אַרבייטער, אַ מיטעל־יעהדיגע איד, וועמעס אויגען עס זיינען נאָך געווען האַלב פּערוועבט אין שלאָף און די פּאות נאָך נאַס פון וואשען, און איז געגאנגען פּוילענדיג זיך. — וואָס קריכסטו? — וואָס מײנסטו דאָ אין קוזמין? אין קוזמין איז מען געקראַכען, אין אמעריקא לויפט מען. האַררי־אפּ, פּערשטאַנען? — הויב די פיס, דו אונגערקע!

א שטיקעל מכותנ'שאפט און דערוויזען עס אין בריעה און געבעטען א שיפסקארטע. דער אמעריקאנער זאגט ניט גיב. און דאָס שטעד' טעל ווערט איינציגווייז אויסגערונען. די „שטעדט" אין דער קאלטער שוהל ווערען שיטערער, גאנצע משפחות ווערען פערשוואונדען. שבת נאָכ'ן דאוונען, ביים דיינ'ס הומשילערנען, ווערט דער יעולם וואָס אמאָל ווינציגער, אין שטעדטעל זעהט מען מעהר ווייבער ווי מענער, מעהר עלטערען ווי קינדער, מעהר קליינע און אלטע ווי ערוואקסענע, אלע זיינען זיי נאָך נאָכ'ן „אמעריקאנער". אפילו דער אלטער קאשע' מאַכער האָט אויף דער עלטער פערשלאָסען זיין בודקעלע — און דאָס וויינען פון די מיהל'שטיינער האָט אויפגעהערט בינאָכט אין צאלטען כאַרק — און אין אראַבנעפּאָהרען נאָך דער „אמעריקא" צו זעהן זיך מיט זיינע קינדער בעפאָר ער שטאַרבט. אזוי פּאָהרען זיי נאָך נאָך דעם „אמעריקאנער", ווי ער וואָלט זיי מיט אַ כּישוף אהין געצויגען, ביז'ן היינטיגען טאָג...

אין „אמעריקא" האָבען זיך די איינוואָהנער פון שטעדטעל צוריק געפונען. אויף די בויערי אין געשטאַנען אַ דריי־שטאַקיגע הויז, פערשטויבט און שמוציג, וואָס די עלעוויטעדס האָבען אָנגע' טראָגען דערויף דעם שטויב פון די גאסען. און אין די אויבערשטע שטאַקען אין געזעסען דאָס גאנצע שטעדטעל קוזמין... און האָט גענעהט מלבושים ביים אמעריקאנער. און ווער אין אויף דער בויערי ניט געזעסען! די למדנים פון שטעדטעל, די יחסנים צוואמען מיט בעלי־מלאכות און גלאַט גראָבע יונגען פון דער היים — אלע זיינען זיי געזעסען אויפ'ן הויכען פלאַך אין דער בויערי, און האָבען גענעהט און גענעהט. און די וועלכע זיינען דאָרט אַרײַנגעפּאַלען — זיינען געבליבען אויפ'ן לעבען לאַנג. זיי האָבען מעהר ניט געוואוסט ווי נאָר איין וועג: אין דער פריה צו דער בויערי, אין אבענד פון דער בויערי — אַהיים. און ביים אַרײַנגאַנג פון דער הויז אויף דער בויערי אין געשטאַנען אַ קליין פערשטויבט שילדעל, וועלכעס האָט געטראָגען דעם אמעריקאנער'ס נאָמען: „מאָזעס מעלניק".

נור ווען קיינער האט זיך שוין מעהר ניט אינטערעסירט מיט דעם „אמעריקאנער“, האט זיך דער אמעריקאנער אָנגעהויבען צו פֿער־ אינטערעסירען מיט די איינוואָהנער פון שטעדטעל. אויסגעפֿרעגט יעדען בעקאנטען פון וואָס ער מאכט אַ לעבען, וויפֿיעל ער פֿער־ דיענט אַ וואָך, און וויפֿיעל ער בעדארף אַ וואָך. אריינגעקומען אין פרעמדע שטובען און געזעהן ווי מען וואָהנט און ווי מען לעבט, וואָס מען עסט און אויף וואָס מען שלאָפט, און אז מען האָט איהם גע־ פרעגט צו וואָס בעדארף ער דאָס וויסען, אויב ער וויל געבען פרנסה, האָט ער געשמייכעלט:

— אַ מענש דארף אלסדינג וויסען. עס איז גוט צו וויסען.

אין אַ געוויסע צייט ארום איז דער אמעריקאנער פֿערשוואַנדען פון שטעדטעל, מיטגענומען אַ אינגערען ברודער מיט זיך, איבער־ געלאָזט דעם פֿאַטער, זאָגט מען, אַ פֿאַר הונדערט רובעל דאָס מיהלע־ כיל צו פֿערגרעסערען. און אזוי ווי ער איז געקומען פון דער „אמע־ ריקא“, אזוי איז ער פֿערשוואַנדען. צוערשט האָט מען עס אפֿילו ניט בעמערקט. נור דערנאָך, אז מען איז געוואָהר געוואָרען, אז דער „אמעריקאנער“ איז אוועק, האָט מען גערעדט אין שטעדטעל אז עס האָט גאָר אנדערש ניט געקענט זיין. ווייל דאָס אמעריקא איז אַ כּישר וואָס לאָזט ניט רוהען. און דער וואָס האָט נור די שוועל איבער אמעריקא איבערגעטראָטען, וועט שוין ניט קענען איינזי־ צען אויף אנדערע ערד, מעג עס זיין אייגענע געבוירענע, ווייל עס ציהט איהם צוריק — אזוי ווי דעם נגב צו דער תּלִיה...

נור נאָך דעם „אמעריקאנער“ האָט זיך דאָס שטעדטעל אַנג־ געהויבען צו לאָזען קיין אמעריקא. קיינער האָט אין אַנפֿאַנג ניט בעמערקט, ווי דאָס שטעדטעל ווערט ביסלעכווייז, ביסלעכווייז שיר־ טערער און שיטערער. די אלטע געהען אויפֿן בית־עולם און די יונגע ווערען פֿערשוואַנדען אין „אמעריקא“... צוערשט האָט דער אַמע־ ריקאנער איבערגענומען זיינע אייגענע: די ברידער, דערנאָך די מיטפּחה, די ברידער'ס קינדער, די פעטערס, די איידעמס און די זיהן פון די פעטערס. דערנאָך האָבען זיך אָנגעהויבען צו ווענדען צו איהם קינדער פון מחותן, בעקאנטע און גלאַט אזוי „לאַנדסלייט“ נאָך שיפֿס־קארטען. עס האָבען זיך אָנגעהויבען צו יחסנ'ען צום „אמע־ ריקאנער“ גלאַט פֿרעמדע אידען, געזוכט אַבי נור אויסצוגעפינען

פון שעהנע אָרענטליכע בעלי-בתים'ס טישען צו יוסף קאַשענ-מאַכער'ס שטוב, מכבד צו זיין דעם גרויסען גאַסט, דעם „אַמעריקאַנער“.

גערעדט האָט מען, אז דער אַמעריקאַנער איז אַראָפּגעקומען אין שטעדטעל אַרײַן גרויסע געשעפטען מאַכען, אז באלד נאָך שבת שטעלט ער זיך מאַכען אַ גרויסע קאַשע-מײַהל, און ער האָט שוין אָפּגעקויפט ביים שררה פון שטעדטעל די פעלדער הינטער דער שטאָרט. אידען האָבען זיך געמאַכט חשבונות, אז זיי וועלען גליק-ליך ווערען דורך איהם. און נאָך שבת זיינען אַרײַנגעקומען צו יוסף'שי קאַשע-מאַכער פּערשיעדענע בעלי-בתים, אידען מעקלער און אידען סוחרים, און האָבען אָנגעהויבען אַנצושלאָגען פּערשיעדענע געשעפטען. אײנער — אַקסען, דער צווייטער — וואָלל און אַ דריי-טער — אַ הלואה דעם שררה פון שטאָרט אויף גוטע פּראָצענטער. אַנדערע זיינען ווייטער און טיעפּער געגאַנגען און אָנגעהויבען זיך ערעל צו אינטערעסירען מיט האַרץ-אַנגעלעגעהייטען. ווארים געהערט האָט מען, אז דער אַמעריקאַנער איז נאָך אַ בחור. דער אַמעריקאַנער האָט אַלין אויסגעהערט זעהר ערנסט, מיט אַלעס זיך אינטערעסירט, אויף אַלעס זיך נאָכגעפּרעגט און די אײנצעלהייטען פון אַלעס גע-וואָלט וויסען, און האָט אַלעמען אָפּפּונגען געגעבען, און עס האָט זיך אויסגעדאַכט, אז אָט שוין-שוין געהט ער טהאַן דאָס געשעפט. גור קיין געשעפטען אין שטעדטעל האָט ער ניט געמאַהן.

אין אַ פּאַר וואָכען אַרום, אז דער אַמעריקאַנער האָט זיך אַרום-גערדעהט אין שטעדטעל פּוסט-און-פּאַסט, געוואָהנט אַלין ביים פּאַטער דעם קאַשע-מאַכער, קיין מיהלען האָט ער ניט אויפּגעמויערט און קיינע געשעפטען האָט ער ניט געמאַכט און? קיין גראַשען האָט מען ביי איהם ניט פּערדיענט — האָט ער זיין גאַנצען רײַך פּערלאָרען. קיינער האָט זיך שוין מיט איהם ניט אינטערעסירט. די אַמעריקאַנער געקעסטעלטע הויזען האָבען קיין בעוואונדערונג מעהר ניט אַרויסגע-דופּען, אפילו זיינע גאַלדענע רינגען מיט די גאַלדענע מתנות. יוסף קאַשע-מאַכער איז געוואָרען אויס מחותן. מען האָט ווייטער גע-הערט אַ גאַנצע נאַכט די שטיין-מיהלען אַרויסוויינען פון געוועלבעל אַרויס און בייטאַג געזעהן אַ שלאָפּעדיגען פּערמעהלטען אידען. יע-דער האָט געהאַט צו טהאַן מיט זיינע אײגענע געשעפטען. אַ „אַמע-ריקאַנער“ האָט מען מעהר ניט גערענקט.

טעל האָט ביי פיעלע אַרויסגערופען זכרונות פון די יוגענד. זיי האָבען דערקענט אין דעם פרעמדען זייער יוגענד פריינד, זייער חדר-חבר, און זיינען צוגעגאנגען צום פרעמדען און האָבען איהם אָבגעגעבען דעם ברייטען שלום-עליכם. באַלד איז דאָס גאנצע שטעדטעל געוואָהר געוואָרען פון דעם „אַמעריקאַנער“, וואָס איז צוריק אַהיים געקומען פון די ווייטע, ווייטע מקומות. און אין אַבענד איז יוסף קאַשענר מאַכער'ס שטיבעל בעלאַגערט געוואָרען פון קרובים, נאָהענטע און ווייטע, פון שכנים און גלאַט איינוואָהנער פון'ם שטעדטעל, וועלכע זיינען געקומען נאָכפּרעגען זיך נאָך זייערע וואָס זיי האָבען אין אַמעריקא. האָט אַיינער געהאַט אַ זוהן אין אַפריקא, אין בראַזיליען אָדער אפילו אין לאַנדאָן — ענגלאַנד, איז מען געקומען זיך נאָכ-פרעגען אויף איהם ביים אַמעריקאַנער. ווייל וואָס דאָס איז אַמע-ריקא אַזעלכעס האָט מען נאָך ניט גאַנץ גוט געוואוסט אין שטעד-טעל, און אלעס האָט געהייסען דענסטמאַל אַמעריקא — פון יענער זייט גרענעץ אָן, האָט זיך אויסגעוויזען, איז איין-אַיין גרויסע שטאָדט, און די שטאָדט הייסט אַמעריקא.

באַלד האָט דאָס שטעדטעל אָנגעהויבען צו קליינגען פון דעם „אַמעריקאַנער'ס“ רייכטהום. מען האָט דערצעהלט פון אַ שטעקען מיט אַ גאַלדענעם קאַפּ, וואָס ער האָט געבראַכט דעם פּאַטער זיינעם, און פון מתנות, גאַלדענע זייגערס און קייטען, וואָס ער האָט גע-בראַכט די ברידער און די גאַנצע משפּחה. און האָט ער זיך נור שבת אין גאס אַרויסגעוויזען אין אַ נייעם געקעסטעלטען אַנצוג, אַן אויבער-דאָק מיט אַ זיידענעם אונטערשלאַק, און ביי דער שעהנער עליה וואָס מען האָט איהם געגעבען, האָט ער פאר'ן פּאַטער געלאָזט מאַכען אַ מי שברד און געשאַנקען אַ גאַנצען רובעל — האָט דאָס אַרויסגערופען אַזא רויש, אז דאָס גאַנצע שטעדטעל האָט זיך געטראָגען אין וואַל קענס פּאַנטאַזיע פון דער לעגענדע פון „אַמעריקאַנער'ס“ רייכטהום. יוסף'שי קאַשענר-מאַכער, וועלכער איז געווען אין שטעדטעל ניט קיין זעהר אָנגעזעהענער בעל-הבית, אַ איד, וואָס האָט אַ גאַנצע נאַכט געמאַהלען קאַשע אין אַ קליין געוועלבעל און שטענדיג אַרומגעגאַנגען בייטאָג אַ פּערשלאַפּענער, איז מיט אַמאָל געוואָרען אַזא אַנעזעהענער בעל-הבית, ווי ער וואַלט דאָס גרויסע געווינס געווינען. און אַ גאַנ-צען שבת האָט מען געהאַלטען אין איין טראָגען קוגעל און טשאַלענט

— אויב אזוי, צו וואָס טויג דאָס גאנצע לעבען? צו וואָס
לוינט עס זיך?

— „צו וואָס לוינט עס זיך“ — האָט אהרן נאַכגעזאָגט דעם
ברודער'ס ווערטער אין זיין געדאַנק, און טאַקע נישט געוואוסט צו וואָס
עס לוינט זיך — אַז קיין אנדער לעבען ווי אויף דער וועלט האָט ער
נישט געהאַט. און דאָס לעבען איז געווען אַן אַרימעס, אַ מיאוס'עס
— און אַ לאַנגווייליגעס... און דאָך איז ער געגאַנגען נאָכ'ן ברודער
צום אַנקעל מאָזעס בעטען זיך, אַז מען זאָל איהם לאָזען פאַרטועצען
דאָס לאַנגווייליגע לעבען...

5.

אנקעל מאָזעס.

פאַר אַ שטיק, שטיק צייט פריהער, בעפאָר אונזער געשיכטע
פאַנגט זיך אָן, האָט זיך אַמאָל אין אַ קליין שטעטלע אין פּוילען
פּלוצלונג בעוויזען אַ פרעמדער, אַנגעהאַן אנדערש ווי אלע איינ-
וואָהנער פון שטעטלע, קורץ געקליידעט, דייטש, אין מאָדנע גע-
קעסטעלטע הויזען, געמאַכט אויס אַ ווייבערשע כּחורה מיט אַ ברייט
שטייף קאַפּעליושעל און אַ ווייסען ווייט אויסגעשניטענעם קראַנעז.
אַ פּאַטער-מערדער, ווי מען האָט עס דענסטמאָל גערופּען. גרויסע
גאָלדענע רינגען אויף די הענד און אַ גאָלדענע קייט אויף די סאַמעט-
געקעסטעלטע וועכט; אַ מענש אַהן וואָנסעס, נור מיט אַ בערדעל.
דער פרעמדער האָט אַרויסגערופּען אַזאַ ערשטויען, אַז ווען ער וואָלט
ניט געגאַנגען אין גאַס מיט אַ גוט-בעקאַנטען איינוואָהנער, מוז
יוספ'שי קאַשען-מאַכער, וואָלט מען זיך פאַר איהם דערשראַקען.
נור אלטע איינוואָהנער האָבען באלד אין דעם פרעמדען דערקענט
יוספ'שי קאַשען-מאַכער'ס עלטסטען זוהן, וועלכער איז אוועק מיט
יאָהרען צוריק אין די ווייסע מקומות. יונגע מענשען האָבען גאַר ניט
געוואוסט, אַז יוסף קאַשען-מאַכער האָט אַ עלטסטען זוהן, און די,
וועלכע האָבען יא געדענקט, האָבען געמיינט, אַז ער איז שוין לענגסט
געשטאַרבען. זיין בעווייזען זיך פּלוצלונג אין די געסלאָך פון שטער-

— אָבער, בעריל — שמייכעלט אהרן — ווי קענסטו דאָס... אהרן האָט געוואָלט עפעס זאָגען און אַבגעהאַקט אין מיטען. — נאָר, עס איז שוין נעהענטער ווי ווייטער. איד האָב גאָר ניט צו פערלאַנגען פון דער וועלט. איד בין שוין צופריעדען. אהרן האָט ערשט יעצט פערשטאַנען פאַר וואָס דער ברודער ביי דער גאַנצער פערשקלאַפונג האָט נישט פערלירען דעם מוטה און האָפנונג. ער האָט ניט געוואוסט ביז איצט פאַר וואָס דער ברודער איז אזוי רהיני און גליקליך; פארוואָס זיינען זיינע אויגען אזוי קלאָהר און רייני געבליבען. יעצט האָט ער עס געזעהן. דער ברודער האָט אַ גלויבען איז יענער וועלט, און וואָס נעהענטער ער איז גע- קומען צו יענער וועלט, אַלץ גליקליכער און רהיגער איז ער געוואָ- רען. עס האָט זיך איהם געדאַכט, אזוי ווי ער זעהט דעם ברודער צופאַהרען צו אַן אינזעל, וואו עס ווארטען פאַר איהם אָנגעגרייט אוצרות וואָס ער האָט אָנגעזאַמעלט דורך דעם גאַנצען לעבען און ער פאַהרט אָבנעהמען זיין פערמעגענס. וואָס נעהענטער ער קומט צו צו דעם אינזעל, אַלץ רהיגער און גליקליכער ווערט ער. דער גלויבען אין דער צווייטער וועלט האָט דעם ברודער געגעבען כח איבערצו- טראַגען אזוי רהיג, מיט געדולד, די נויטען פון דער וועלט. און דעם ערשטען מאָל האָט אהרן מקנא געווען דעם ברודער זיין גלויבען. און ער האָט אָנגעהויבען צו זוכען אין זיין לעבען עפעס אזעלכעס, וואָס זאָל עהנליך זיין צום ברודער'ס גלויבען, און ער האָט גאָר ניט גע- פונען. זיין לעבען איז געווען פּוסט — און נור אַרימקייט, וואכעדיג- קייט און טרוקענע שקלאפישע ארבייט פאַר דעם אַרימען טאַג'טעג- ליכען ברויט...

— קום, אהרן, מיט מיר.

— וואו אהין?

— איד וועל דיר צוריקפיהרען צום אַנקעל מאָזעס. איד וועל בעטען פאַר דיר, אז ער זאָל דיר צוריקנעהמען אויפ'ן פלייס. מן הסתם איז דאָך שוין אונזער מזל אזוי... מיר מוזען אַברייכטען גלות. געהייסען פון אויבען... אפשר אויף דער אַנדערער וועלט... ווער ווייסט? זאָג מיר, אהרן, דו דאווענסט אַמאַל?

— איד האָב קיינמאַל נישט געקלעהרט. וועגען דעם — האָט אהרן צו זיך אַליין געזאָגט.

וואָרט ניט געהאַט אויסצוריידען, ניט נאר זיינען זיינע קינדער פּערווייז
טערט געוואָרען פאַר זיינע אויגען, נור זיין אייגען ווייב, מיט וועלכער
ער האָט קינדער געהאַט און געלעבט אדורך זיין לעבען, איז איהם דאָ
איז אמעריקא פּערפּרעמדט געוואָרען. די איינזאַמקייט האָט דעם
פּרומען אידען אריינגעטריבען אין רעליגיעזער התפעלות. ער האָט
געזוכט זיין לעבען אין זיין רעליגיאָן. די וועלט האָט ער שוין ניט
געהאַט — האָט ער געוואָלט, אַז די צווייטע וועלט, וואָס ער גרייט
זיך אָן, זאָל זיין וואָס רייכער און הערליכער... ער האָט ניט גע-
געסען פון דעם זעלבען ברויט וואָס זיין משפּחה. מוצאי שבת איז
ער געגאנגען צו אַ בעקאָנטען אידען, אין אַ אידיש נעסעל, וועלכער
האַנדעלט מיט כשר'ע פּוטער און קעז און וועלכען ער האָט געקענט
אַלץ אַן עהרליכען אידען. ער האָט געדאווענט מיט איהם אין איין
שטיבעל — און האָט זיך געקויפט אַ האַלב פּונט פּוטער און אַ קעזעל
און פון דעם האָט ער געלעבט פון איין וואָך צו די אַנדערע... און
פון דעם כשר'ען עסען האָט ער יעצט געגעסען.

אין אַ פּערטעל שעה ארום איז שוין גענענדעל'ס שטיבעל געווען
ליידיג און שטיל — אַלע זיינען אַוועק צו דער ארבייט.

אַ אַהרן מיט בערלען זיינען ארויסגעקומען אויף דער גאַס
ארויס — האָט אַהרן אָנגעקוקט זיין ברודער און ערשט יעצט האָט
ער געזעהן ווי דער ברודער האָט זיך פּערעלטערט דורך דער קורצער
צייט וואָס ער איז אין אמעריקא. ער איז שוין געווען אַן אַלטער
מאַן מיט אַ גרויע באַרד און אַן איינגעהויקערטען רוקען. און ווי
לאַנג איז עס גאָר, ווי אָט דער אַלטער מאַן איז געווען בעריל חסיד
פון קוזמין, מיט אַ שוואַרצע באַרד און מיט בליהענדע רויטע באַקען
און מיט גלאַנצענדיגע שוואַרצע אויגען? בעריל חסיד, וועלכער
פלעגט זיך קאַכען אין קהל'שען טאַפּ, אַ איד אַ ברען, אַ סוחר פון
אַמאָל, געפּאָהרען נאָך גער צום רבי'ן — אַ וואוילער לערנער — דאָס
איז ער? אַהרן'ען האָט זיך געדאַכט, אַז ער האָט צוויי ברידער,
אַז יענער בערעל חסיד איז איבערגעבליבען אין דער היים, איז'ס
קליינעם שטעדטעל, און דער, דאָ, איז אַן איינגעהויקערטער אַלטער
אַפּערייטאַר, אַ קלאַגענדער צובראַכענער איד...

בעריל האָט בעמערקט ווי אַהרן קוקט איהם אָן, און פּערשטאַנען
וועגען וואָס ער קלעהרט.

— וואָס נו, האָט שוין נו, — האָט גענענדעל גענומען דעם באַי'ס היטעל און אָנגעהאָן איהם אויפ'ן קאָפּ — געה, טשאַרלי, זאָג קריאת-שמע.

דער זיבעצהעריגער באַי האָט געהאָן וואָס די מאמע האָט איהם געהייסען. גענומען דעם טאַטענ'ס טלית ביי די ציצית, געמורמעלט אַ פאַר ווערטער, אַ קוש געגעבען און אוועקגעזעצט זיך עסען.

— גענענדעל! — האָט בעריל געברומט ביין.

— וואָס איז? שוין, דו דאווענסט פאַר איהם. דו דאווענסט פאַר אלע. איז אמעריקא האָט מען ניט קיין צייט צו דאוונען.

אהרן האָט אָנגעקוקט די שוועגערין און האָט זי ניט דערקענט. איז דאָס די פּרימע אידענע, ו'עלכע פלעגט אין דער היים זיין די זאָ-גערין אין דער שוהל און לויפען יעדעס מאָל אין ביתהמדרש אריין מיט אַ לעפעל, מיט אַ טעפעל אַ שאלה פרעגען? שטענדיג האָט זי געהאט שאלות צו פרעגען. וואָס איז דאָס געוואָרען מיט איהר דורך דער קורצער צייט וואָס זי איז אין אמעריקא!

נור גענענדעל, ווי געזאָגט, איז אין אמעריקא געוואָרען „ליבע-ראל". דאָס הויז ביים פעטער בעריל איז געווען צוטהיילט אין צוויי פארטייען. איין פארטיי איז געווען דער פאַטער מיט די עלטסטע צוויי טעכטער, דבורה, די פערזעפענע, און אַ אינגערע, וואָס האָט התונה געהאט פאַר אַ גאַליציאַנער, וועלכע האָבען געדענקט דעם טאַטען פון דער היים, ווען ער איז געווען גוט-אָב, און רעספעקט געהאט פאַר איהם. די אנדערע פארטיי, די מאמע מיט די אינגערע צוויי קינדער, טשאַרלי און קלאַרא, וועלכע האָבען זיך האַלב דאָ ערצויגען. זיי האָ-בען די מוטער לייעב געהאט און די מוטער האָט זיי לייעב געהאט. און די רייבונגען פון די „פארטייען" האָט זיך געפיהלט ביי יעדען מאָלצייט.

בעריל האָט אויך נישט פערשטאַנען וואָס איז געוואָרען אין אמעריקא מיט זיין ווייב, נור ער איז געוואָרען צוגעוועהנט דערצו. ער האָט אזוי פיעל זאכען נישט פערשטאַנען דאָ אין אמעריקא — און איז געוואָרען צוגעוועהנט, און גאָר ניט מעהר געפרעגט. דער איד האָט געלעבט די צוועלף יאָהר, וואָס ער איז אין אמעריקא, איינזאָם, אַליין, אין מיטען קרייז פון זיין פאמיליע. ער האָט מיט קיינעם קיין

אויך שוין אָנגעמאָז אין העט און מאַנטעל. זי איז געווען מיט יאָהרען אינגער פון דער שוועסטער, האָט פּערכאָפּט אַ יאָהר פּאַבליק סקוהל און אַרבייט שוין ביי אַ בעסערען טרייד, ביי ליידיעס העטס, אַלס אַ סייַלס־ליידי, און די עלעגאַנץ, וועלכע נויטיגט זיך ביי איהר טרייד, האָט מען אָנגעזעהן אָז איהרע קליידער און איהר בעוועגונג.

— עני־האו, מאַמאַ, זי איז דאָך נישט די גאַנצע בעל־הבית'טע דאָ איז שטוב, מיר גיבען דאָך אויך צושטייער צום שטוב. איז נאָט סאַ, מאַמאַ?

די שוועסטער האָט אַבער שוין נישט געהערט קלאַראַ'ס ווערטער. זי איז שוין געווען הינטער דער טהיר.

— נעהם שוין צונויף דינע תּפּילין, מיט'ן תּהילים, מיט'ן טלית, נעהם שוין צונויף, אַלעס איז איבער דיר. אז עס קומט אין דער פּריה צולייגט ער זיך אַזוי — אז די קינדער האָבען ניט וואו ברעק'ן פעסט צו עסען, האָט גענענדעל אויסגעלאָזט איהר ביטער האַרץ אויפ'ן מאַן.

בעריל האָט זיך געשעהמט פּאַר'ן ברודער, האָט ער געשמויך בעל־ט מיט זיינע קלאָהרע קינדישע אויגען.

— גענענדעל, עס איז דאָך ווער דאָ איז שטוב, נענענדעל.

גענענדעל האָט זיך גאָר ניט אָנגערופּען. שטיל געגרייט צום טיש. איז אַ מינוט איז דער געבעט־טיש געוואָרען פּערוואַנדעלט אין אַן עס־טיש. בעריל האָט זיך געוואָשען און געשטופּט דעם ברודער צום טיש.

אהרן, וועלכער האָט זיך שרעקליך געפּיהלט ביים ברודער, האָט שוין לאַנג געוואַלט אַרויסלויפּען פון שטוב, נור ער האָט גרויס רחמנות געקראָגען אויפ'ן ברודער, און ער האָט איהם זעהר ליעב גע־קראָגען, זעהענדיג זיינע ליידען, האָט ער אָנגעמאָז אַ כּח איבער זיך, געוואָשען זיך (כאַטש ער האָט עס קיינמאַל ניט געטהאָן) און אוועקגעזעצט זיך ביים טיש מיט'ן ברודער עסען.

אז דער באַי איז צוגעקומען צום טיש אַהן הוט, אומגעדאָר־ווענט און אומגעוואָשען, עסען, האָט בעריל, וועלכער האָט דענסמאַל געהאַלטען פּאַר דער המוציא און ניט געטאַרט מ'פּסיק זיין, געברומט צום יונג: נו—נו—נו.

זי האָט ניט פּערזאָנלעך וואָס איהרע אינגערע ברידער און שוועסטער האָבען נאָך פּערזאָנלעך די פּאַבליק סקוהל, איינער אַ יאָהר, דער אנדער־דער צוויי. זי האָט געמוזט געהן באלד אַרבייטען — האָט זיך איהר אַלץ אויסגעראַכט, אַז זי, די איינציגע, האָט געאַרבייט פאַר דער שטוב. כאָטש איהרע ברידער און שוועסטער האָבען שוין לאַנג געאַרבייט און פּערזאָנלעך געלד, נור אַס מעהרסטען האָט זי ניט פּער־גונען דעם אינגערען באַי, טשאַרלי, וועלכער איז געקומען קיין אמע־ריקא נאָך אַ קינד, און ער האָט פּערזאָנלעך געהאַלטן סקוהל ווי די איבריגע קינדער, און כאָטש היינט איז ער שוין ערוואַקסען, דאָך געהט ער ניט אַרבייטען „סטעדי“, נור האַלט זיך אין איין לערנען אין די אַבענדען אין „פּריפּערעטאָרי סקוהלס“, און בייטאַג אַרבייט ער ביי וואָס עס מאַכט זיך, אַמאָל יא, אַמאָל נישט. די שוועסטער האָט איהם ניט פּערזאָנלעך, וואָס דער באַי וועט באַלד אַריינקומען אין קאַז לערזש, און אַפּשר וועט ער זיך דערשלאָגען צו אַ לאַיער, צו וואָס ער שטרעבט. עס האָט זיך איהר אַלץ אויסגעראַכט, אַז דאָס האָט זי אויף איהם אַזוי שווער געאַרבייט אין דער יוגענד, און דאָס צוליעב איהם זיינען איהרע ליפּען און הענד געוואָרען אַזוי גראַב און איהר האַלץ דין און בעצויגען מיט בלאַהע אַדערען... צוליעב איהם איז זי איבער־געבליבען אַן אַלטע מיידעל...

— עני־הא, מיין ברעקפּעסט וועט ניט פּערפאַלען ווערען. עס איז דאָ ווער עס זאָל עס אויפּעסען — האָט זי געוואַרפען אַ בליק אויפֿן באַי.

דער באַי האָט פּערשוויגען די שוועסטער. ער איז געווען צו־געוועהנט צו אַזעלכע סצענעס פון זיין יוגענד אָן. ער האָט די שוועסטער פּערשטאַנען און רחמנות געהאַט אויף איהר. און ווי אַ שולדיגער, וואָס ער האָט זיך אויפּגעצויגען אויף איהר חשבון, האָט ער זיך אַנגעטאַהן אין שווייגען.

— וועל, וואָס איז, וויעדער די בעל־הבית'טע? האָט זיך גע־הערט קלאַראַ'ס שטימע פון צווייטען שטוב. זי איז אַרויסגעקומען — קוקסט מיר אַן, דערקענסט מיר ניט — שמייכלט דער על־טערער ברודער גוטמוטיג — יענער בעריל איז געשטאַרבען. דאָ בין איך נאָך אַמאָל געבוירען געוואָרען. איך געדענק שוין אַליון ניט יענעם בעריל. דאָ איז אַ גאַנץ אַנדערער.

וואָלט אויסגעבראַכען, ארומגעקוקט זיך פּערוואונדערט. באלד זיך גע-
פונען אין דער לאַגע, אויסגעריבען זיך די אויגען און גענומען זיך
אַנטהאַן לאַנגזאַם.

— מאַמא, דער ברעקפּעסט נאָך ניט פּערטיג? אי דאָ קער, וועל
איך עסען ברעקפּעסט אויס-סייד. איך האָב ניט קיין צייט צו וואַר-
טען, אז דער פּאַרמאַן זאָל מיר אַראַברעכענען פון דער פּעי.

— אָבער דבורה, אַט שוין, די קאווע שטעהט שוין אויפ'ן טיש.
דער טאַטע האָט זיך נור פּערשפּעטיגט אַביסעל מיט'ן דאוונען. דער
פּעטער איז געקומען, זעהסט, אַט שוין, וואָס ווילסטו? — איז די
מוטער פלינק צוגעלאָפּען צום קיכעל.

— עס איז ניט מיינ ביזנעס, יאָ פּעטער אָדער ניט פּעטער, אז
איך קום אַרויס דאַרף מיינ ברעקפּעסט שטעהן אויפ'ן טיש. איך קען
מיד ניט פּערשפּעטיגען צוליב מיינ פּעטער.

— דבורה'לע, — האָט זיך דער פּאַטער אַנגערופּען צונויפליי-
גענדיג די תּפּילין — דבורה'לע!

דבורה'לע, וועלכע האָט נאָך גוט געדענקט דעם פּאַטער פון דער
היים, געדענקט נאָך די גוטע צייטען, ווען דער פּאַטער איז געווען
דער אַנגעזעהענער חסיד אין שטעדטעל, און געפיהרט דאָס שעהנע
הויז; דורכגעמאַכט די ביטערע צייט, ווען דער פּאַטער איז אַרעמער
געוואָרען, איז אַנגעקומען מיט די פּאַמיליע אין אמעריקא שוין אז
ערוואַקסענע, האָט געפיהלט צום פּאַטער אַ געוויסען רעספּעקט מעהר
ווי אלע אַנדערע קינדער. דעם פּאַטער'ס רופּען „דבורה'לע“ האָט זי
דערמאָנט אָן דער אלטער היים, אין די שטוב אין שטעדטעל, ווען
פּאַטער און מוטער האָבען זי גערופּען מיט דעם זעלבען נאַמען. זי האָט
זיך אָנגעשטעלט, געוואָלט צוגעהן העלפּען דער מאַמע'ן גרייטען דעם
ברעקפּעסט צום טיש, ווי זי איז געוועהנט געווען, נור ווען זי האָט
געקוקט אויפ'ן באַי, וועלכער האָט זיך לאַנגזאַם אַנגעטהאָן, נישט גע-
אוילט, מיט אַ רוהיגקייט. האָט עס איהר פּערדראָסען.

— וועל, אז ביי אונז געהט אַלעס מיט'ן קאַפּ אַראַב.

דבורה איז געווען די ערשטע פון די קינדער וועלכע האָבען פּער-
דיענט געלד און אַהיים געבראַכט דער מאַמען. זי האָט פּערדיענט
געלד פון ערשטען טאַג אָן וואָס זי איז אַראַבגעקומען אין אמעריקא --
האָט זיך איהר געדאַכט, אז זי איז די אמת'ע בעל-הבית'טע פון שטוב.

מייקער, זיך צווישען איטאליענישע שיקסעס און נעה העמדער. איד
 בין גאָר ניט ביי מיין ווייב, ביי מיינע קינדער. ביינאַכט, זעהסטו,
 אָבער, ווען אלע שלאָפּען — בין איד ווידער צוריק בעריל, לערן איד
 מיר מיין בלאַט גמרא, מיין משניות. איד הער אויס, וואָס דער תנא
 זאגט, ווי אין דער היים. מיר דאכט זיך, אַז איד בין אין בית-המדרש
 און לערן. אמעריקא איז א פערדרעהטע וועלט. דאָ לעבט מען
 ביינאַכט, און מען איז טויט בייטאָג.

4

דער ברודער בעריל מיט זיינע קינדער.

— טשאַרלי, טשאַרלי, הויב דיך אויף, נו, ס'זיינען דאָר שוין
 אלע אַנגעטאהן — האָט די מוטער געוועקט דעם באַי, וואָס איז נע-
 שלאָפּען אין דער קיטשען אויפ'ן אויסגעשטעלטען בעט, וואו דער
 פאָטער האָט געדאווענט.

— וואָס ער שלאָפּט נאָר, דער לערן-בכור? ער מיינט, אַז ער
 איז אין דער היים. ער וועט ווידער פערלירען דעם דזשאַב, און מיר
 וועלען מוזען ארבייטען פאר איהם — האָט זיך אַנגערופען דבורה,
 בעריל'ס עלטסטע טאָכטער, אַ מיידעל פון אַ יאהר עטליכע און צוואַנ-
 ציג, וועלכע איז אריינגעקומען פון צווייטען שטוב אַנגעטאהן אין
 העט און זשעקעט גרייט ארויסצוגעהן, און פון איהר טונקעל־ברוין
 געזיכט האָבען ארויסגעקוקט אַ פאַר פרישע אויגען, נור די דיקליכע
 ליפען און די בלאָהע אַדערען ביים האַלז, וועלכע זיינען געווען זעהר
 דין, האָבען געמאכט איהר אויסזעהן רחמנות'דיג, אַן אויסזעהן, וואָס
 האָט דאָס פערעלטערטע מיידעל זעהר אויפגערעגט. און צייט איהר
 אינגערע שוועסטער, ראַחעלע, האָט התונה געהאט פריהער פאר איהר,
 איז די מיידעל געוואָרען אונערטרעגליך אין שטוב.

— שוין, זיך אויפגעהויבען, וואָס ווילסטו פון איהם? — האָט די
 מוטער זיך אריינגעמישט.

נור טשאַרלי, מיט אַ גרויסע פערפעדערטע טיטופרינע און מיט
 אַ פערוועכט פנים פון שלאָף, האָט זיך אויפגעכאפט, ווי אַ פייער

דעל איז שוין צוועלף יאהר אין אמעריקא און האַלט פינף קינדער אין באַאָרד, און מיט אַנגסטען רייסט זי פון זיי ארויס די פעי, דאָד טראַגט נאָך גנענדעל דאָס זעלבע עלעגאנטע שייטעל מיט דריי גע- קרייזע לאַקען אויף דעם גלאַנצענדיגען שטערן, אַזוי ווי זי איז גע- וואָהנט געווען אין דערהיים, אין פּוילען, ביי אַ פאַראַדנע שוהל-גאַנג אין שבת און יום-טוב. אַזוי ווי אמעריקא האָט געהאַט אַ פערניכטענ- דען עפעקט אויף איהר מאַן בעריל, געמאַכט אויס איהם אין אַ גאַנץ קורצע צייט אַז אַלטען אידען, מיט אַז אַיינגעהויקערטען רוקען, אַזוי האָט אמעריקא געווירקט אויף גנענדעלען, זיין ווייב, גאר פערקעהרט. גנענדעל איז אין אמעריקא אינגער געוואָרען. זי איז דאָ געוואָרען „ליבעראַל“. אַנשטאַט דעם צאינה וראינה, וועלכעס איז געווען איהר גייסטיגע שפּייז פון דערהיים — האָט זי דאָ געלעזען אידישע צייטונג- גען, מיט אַלסדינג זיך אינטערעסירט. די קינדער האָבען זי אַפט מיט גענומען אין אידישען טהעאַטער, פון וועלכען זי האָט גרויס הנאה גע- האַט, און ליעב געהאַט זיך צו פּוצען אין די טעכטער'ס אויסגעטרע- טענע קאַמפּאָזישען אָדער איבערגעמאַכטע קליידלאַך, אַזוי, אַז גנענדעל האָט אין אַ געוויסער מאָס אַנגעהאַלטען די „מאַדע“ נור אביסעל פער- שפּעטיגט... דעם מאַן'ס לערנען און פרומקייט, וועלכעס איז געווען איהר שטאַלץ און איהר גליק אין דערהיים — האָט דאָ ביי איהר וועניג ווערט געהאַט, און ווייל די מאַשינן האָט אויס בערל'ען אַזוי פריה געמאַכט אַז אַלטען, אַיינגעהויקערטען מאַן, האָט ער פער- לאָרען יעדען חן און אַנזעהן אין איהרע אויגען. ער האָט געהאַט ביי איהר אַ שווער לעבען אויף דער עלטער.

— נו, פאַק אייז דיין פעקעל און מאַך פּלאַץ, די קינדער דאַרפֿען ברעקפּעסט עסען (גנענדעל האָט זעהר ליעב געהאַט צו בענוצען אין איהר שפּראַך די נייע ווערטער פון די קינדער).

— שוין, שוין, עס איז שוין טאַג געוואָרען. די חברה הויבען זיך אויף — האָט בעריל געזאָגט צום ברודער מיט אַ שמייכעלע, וואָס איז געקומען פֿון זיינע ריינע קוואַלענדיגע אויגען — צוגעהמענדיג זיינע ספרים און אוועקטראַגענדיג זיי אין אַ ווינקעל אַריין — דו ווייסט, אידן, איז דער היים האַב איר געלעבט בייטאַג, מיט אַלע מענ- שען צוגלייך, ווען אַלע זיינען וואַך. דאָ לעב איר ביינאַכט, ווען אַלע שלאָפען. בייטאַג וואָס בין איר? גאַר נישט, אַ וויסטער שוירט-

צווייטען ווינקעל. בעריל האט דערזעהן זיין ברודער, האט ער אים
בערגעהאקט דעם נמראַנגון און אויסגערופען מיט פרייד, וועלכער
איז געקומען פון דעם אידענ'ס קלאַהרע אויגען ארויס, ווי אַ טויב:
— הער, זעה נור, ווער עס איז דא, אהרן, וואָס טהוסטו אזוי
פריה?

— איך בין ארויפגעקומען דיר הערען לערנען. איך ווייס אז דו
לערנסט איז דער פריה בעפאָר דו געהסט ארבייטען.

דער ברודער האט זיך אַרומגעקוקט אויב קיינער הערט ניט,
האָט ער זיך אַבגערופען אין דער שטיב:

— וואָס האָסטו דיר געמאַכט אַ ברוגז? מיט וועמען? מיט
דיין ווייב און קינד? וועלכער איד טהוט דאָס? נעכטען איז דא
געווען דיין מיידעל, מאשא, דיר זוכען. עס איז דאָ אַ רחמנות, וואָס
טהוסט דו!

— איך בעט דיר, רעד ניט מיט מיר וועגען דעם — האָט זיך
אהרן אַבגערופען שטרענג, אז ניט האָסטו דו מיר שוין מעהר ניט. איך
בין ארויפגעקומען צו דיר, געפינט זיך דאָרט, ביי דיר אין שאַפּ.
אַ פלייס, אפשר?

— וואָס, ביי שוירטס, צווישען שיקסעס? וויפיעל וועסטו פער-
דיענען? און וואָס איז די מעשה מיט'ן אַנקעל מאָזעס? מען האָט
דאָך מיר געזאָגט, אז דו לערענסט זיך פאר אַ קאָטער — און ער האָט
צוגעזאָגט.

— זאָל ער ברענען, זיין שוועל וויל איך ניט איבערטערטען
מעהר — איך בין איהם מוחל די גליקען. אויס משפחה, ארביי-
טען ביי משפחה איז ערגער ווי גיהנום. שוין גענוג, איך וויל פרואווען
ביי אַ פרעמדען.

— אָבער ביי שוירטס, צווישען אלטע אידען און שיקסעס,
להבדיל, דו, אַ טאָטע פון פיער קינדער — וויפיעל וועסטו פער-
דיענען?

— וואָס עס זאָל ניט זיין — אבי עפעס נייעס, — אבי עפעס
אַנדערש. — מיר וועלען זעהן. — מיר וועלען פאָהרען אין איינעם.
גענעדעל איז ארויס פון דער צווייטער שטוב, און כאָטש געענדעל
איז שוין געווען אַ באַבע פון אַ גאַליציאַנער אייניקעל — און גענע-

טויזענדער שויבען-ווענד האָבען אָנגעהויבען אַנטסעגען צו פינקלעך דעם מאָרגען-ליכט. דאָס מאָרגען-ליכט האָט געוועקט, און אויף דער אייזערנער ריען, דער וויליאַמסבורגער בריק, וואָס ליגט איבער'ן טייך, האָט זיך געוועקט פון שלאָף, אויסגעצויגען הענד און פיס און דאָס ערשטע שטיקעל ארבייט אָכגעטהאָן — אריבערגעפיהרט די פערשלאָפענע קאר מיט אהרן' מעלניק און אַ שלאָפענדען קאָנדוקטאָר... איבער די גאסען פון דאָרטאָן האָבען זיך אָנגעהויבען צו ווייזען די ערשטע... איינזאָמע זיינען. זיי נאָך געווען... מענשען וואָס לעבען אין דער נאכט, מילך-וועגען און בעקער-וועגען, און צייטונגס-טרע-גער... דאָס גרויסע ניו יארק וועקט זיך ערשט... דאָס ערשטע רור פּען... פון ערגעץ-וואו קלינגט אַ קאַר, קלאַפט אַן איינזאָמער עלע-ווייטעד איבער די קעפּ... איבער די גאסען זיינען נאָך פּערשפּרייט די רעשטלאַך פון נעכטיגען טאָג. קאנען אש, האלבע פּערברענטע קאסטענס וואָס אינגלאַך האָבען נעכטען אָנגעצונדען, אלטע שטי-קער מעבעל אַרויסגעוואַרפען פון אַ שטוב... אויף די ברעטלאַך פאַר די פּענסטער לופטערט זיך דאָס נעכטיגע עסען... און פּערדארטע, אויסגעטריקענטע שטיקער וועש טאַנצען ווי פּריה-מאַרגען-שדים אויף די פּיער-עסקייפּס, אויף די שניערען... די נאכט איז געוואָרען גע-כאַפט פון טאָג און ענטפּלעקט פאַר די ליכטיגקייט אלע פּערבאַרגענ-הייטען און סודות פון דער נאכט...

מיט אַ שולדיג בעוואוסטיג שמייכעלע איז אהרן אַרויף אויף די פינסטערע טרעפּ. שטיקענדע ריחות פון נעכטיגען עסען, פון שלאָפענ-דע מענשען, פון ניטגעלופטערטעם בעטיגעוואנד האָט זיך געהערט פון אלע טהירען... אין איינעם מיט די ריחות האָבען זיך פּערנומען קינדישע שטימען, וואָס וויינען פון די וויעגען אַרויס; פון אַ טהייל טהירען האָט זיך פּערנומען אַ שילטען צווישען מאַן און ווייב, און איבער זיי אלעמען, אויפ'ן לעצטען שטאַק, האָט אהרן געהערט פון דער טהיר אַרויס דעם ברודער'ס בעקאַנטען גמרא-נגון, לערנענדיג משניות.

דעם ברודער האָט ער געטראָפען אין טלית און תפילין, זיצענדיג ביים טיש, אין אַ ריין ווינקעל אין די קיטשען, און הויך לערנענדיג משניות. זיין גמרא-נגון האָט ניט אויפגעוועקט טשאַרלי'ן, דעם זוהן, פון שלאָף, וועלכער איז געלעגען אין אַן אויפגעלענט בעט אין אַ

— טאטע, וואו געהסטו? — האָט איהם מאַשא אָנגעכאַפּט ביי דער האַנד.

— דו ביזט עס, מאַשא? וואָס האָסטו דו זיך אַזוי פּריה אויפֿ געכאַפּט? צוריק אין בעט אַרײַן!

— אײַד האָב געזעהן, ווי דו האָסט זיך אָנגעטהאָן. אײַד וועל דיר ניט לאָזען געהן. אײַד האָב מורא, וועסט ניט צוריקומען.
א פּער'עקשנ'טער ביטערער שמייכעל האָט פּערקרימט אהרן'ס ליפּען:

— נאַר, געה צוריק אין בעט אַרײַן, וועסט מיר יעדען טריט נאַכגעהן? אײַד געה אַרויף צום פּעטער בעריל — אײַד בעדאַרף זיך מיט איהם אָן עצה האַלטען, מיר וועלען צוזאַמען געהן צום אָנקעל מאַזעס.

מאַשא האָט געקוקט דעם פּאַטער אין די אויגען אַרײַן.

— וועסטו אין אַכענד אַהיים קומען?

— געוויס וועל אײַך אַהיים קומען — וואו דען וועל אײַך געהן?
מאַשא האָט פּערגעסען, אז זי איז שוין „אז ערוואַקסענע“.
עס איז עפעס איבער איהר געקומען. זי האָט זיך פּלוצלונג געגעבען אַ נאַרע צו צום פּאַטער, אַרײַנגעשטעקט איהר קעפּעל אין זײַן בויך אַרײַן און האָט געזאָגט:

— האָב נישט קײַן זאַרג. — וואָס האָסטו זאַרג? מיר'ן זיך שוין אָן עצה געבען... אײַד'ל געהמען אין גראַסערי, ער וועט באַרגען... זאַרג ניט פּאַפּא, עס וועט זײַן אַלל־דײַט.

אַהרן'ען האָט עפעס פּערדראַסען די רײַד, האָט ער געמורמעלט:
— עס איז אַלל־דײַט, גוד באַי. און ער האָט פּלינק פּערלאָזט דאָס הויז.

איבער דאָן־טאָן נײַ יאָרק איז אויפגעגאַנגען די זון, ווי אַ פּרעמ דער וואָס קומט צום ערשטען מאָל אין אַ לאַנד אַרײַן, האָט זי גע־בלאַנדזשעט איבער די ווייטקײט און ברייטקײט פון הימעל און האָט פּאַראַויס פאַר זיך אויסגעגאַסען וועללען מיט ליכט, וועלכע האָבען פּערפלייצט פּעלדער־הימעל. נאָך האָט גערוהט אין טיעפען שלומער די שטילקײט פון דער נאַכט איבער די איינזאַמע הויכע שפיצען און דעכער פון די דאָן־טאָן'ער הימעל־קראַצערס. עס איז געווען, ווי זיי וואַלטען זיך געוועקט פון אַ שלאָף אויף — און די טויזענדער,

פעלקער-וואַנדערונג, פון טאַטע'ס בעט צו דער מאמע'ס און פער-
קעהרט, ביז אזוי לאַנג און ברייט, ביז זיי האָבען אַרויסגערופען דעם
„שאַטען“, זיי האָבען אויפגעוועקט די מאמע'ן.

— וואָס פאַר אַ שוואַרצע יאהר אויף זייערע קעפּ? וואָס האַסטו
טאַג געמאַכט? וועניג איז דיר דער טאַג, בעדאַרפסט נאָך די נאַכט?
די קינדער האָבען איבערגעצויגען די קאַלדערעס איבער די קעפּ-
לאַך און געמאַכט זיך שלאָפּען, שנאַרכענדיג הויך. איינס, גאָר
דאָס קליינע, האָט זיך ניט געקענט איינהאַלטען און אַרויסגעהילכט
מיט אַ געלעכטער. האָבען איהם די אנדערע גלייך נאַכגעטהאַן.
וואָס דאָס האָט פּערהילכט דאָס קליינע שטיבאַל.

אהרן האָט צוזאַמען מיט זיינע קינדער איבערגעצויגען די קאַלדערע
איבער'ן קאַפּ, אויך מורא האָבענדיג פאַר דער ווייב. און די קינ-
דער'ס לאַכען און פרייד האָבען אַרויסגערופען ביי איהם נייע שטראַ-
מזן פון ענערגיע. ער האָט מיט אַמאָל אָנגעהויבען צו פּערשטעהן
דעם געדאַנק פון הויזען-נייהען... ער האָט פּערשטאַנען זיין אַכט-
יעהריגעס לעבען, פאַר וואָס ער איז אָבגעזעסען אויף דער בויערי
ביים אָנקעל מאָזעס, און בעשטימט וויעדער זיך איינצופּעדיב'ען
אין דער נאָדעל — פאַר דעם לאַכען און פרייד פון די קינדער...

3.

פ א ר ט א ג .

עס איז נאָך געווען טיעף אין דער נאַכט, ווען די זאַרג האַט
אהרן מעלניק אַרויסגעיאָגט פון שטוב. אין די בעמען זיינען נאָך
אַלע, דאָס ווייב און די קינדער געשלאָפּען. אַהרן מעלניק האָט זיך
אָנגעטהאַן אין דער שטיל. ער איז אַריין אין דער קיך, אויפגעהויבען
דעם טאַפּ, אינטער וועלכען דאָס ווייב האָט בעהאַלטען דאַס ברייט
פאַר די קינדער, געוואַלט אַרויסנעהמען דאָס שטיק. ער האָט זיך אַז
עפעס דערמאָנט, געגעבען אַ מאַך מיט דער האַנד און איז צוגעגאַנג-
גען צו דער טהיר.

ניט געהן ארבייטען, גיט אייד אן עצה אהן מיר. לאז אייד דאכטען.
 אז איך בין געשטאָרבען, בעגראָבען, איד בין ניטאָ...
 דאָס מיידעל האָט שוין געשוויגען. אין איהר קליין קעפעל
 האָט געארבייט אַ געדאנק. זי האָט געקלעהרט וועגען אַ פלאַן ווי אזוי
 צו שאַפען דעם פּאָטער הונדערט דאלאַר, און ער זאָל פּראַווען זיין
 מזל. עס איז נאָר געווען איין איינציגער וועג, דער וועג צו אַנקעל
 מאַזעס. זי האָט נאָך דעם אַנקעל מאַזעס קיינמאָל ניט געזעהן, נאָר
 זי איז געווען זיכער אין זיך, אַז ווען זי זאָל איהם זעהן — וועט זי
 ארויסקריגען פון איהם דאָס געלד וואָס זי דארף פאַר'ן פּאָטער. און
 דעם מיין האָט זי ביי זיך אָבגעמאַכט.

דערווייל האָט מאַשא'ס קערפּערעל, וואָס איז צוגעקומען אין
 בעט אַרײַן, פּערלאַנגט אַן אַרט פאַר זיך. די פּיסעלאַד האָבען זיך
 צונויפגעמישט, און וואַרפּענדיג איינס און דאָס אַנדערע האָבען זיי
 זיך געקאַפּיעט ביז אלע דריי שוועסטערלאַך האָבען זיך אויפגעכאַפּט.
 דערזעהן די גדולה, אַז מאַשא איז אַרײַנגעקומען צו זיי אין בעט
 אַרײַן, — האָט זיך זיי ניט געגלוסט שלאָפען. די שוועסטער האָבען
 זיך אָנגעהויבען צו שפּיעלען, צו קיצלען און צו שטאַרען איינס דאָס
 צווייטע און אָנגעהויבען צו לאַכען. מאַשא האָט פּערגעסען אַז די
 גרויסע פּלענער וואָס זי האָט פאַר'ן פּאָטער אַרויסצוקריגען די הונד-
 דערט דאלאַר, וואָס איז נויטיג פאַר איהם אָנצוהויבען דאָס נייע,
 „גרויסע“, גליקליכע לעבען — און ערהאַלטענדיג אַ שטאַרד און אַ
 קאַפּיע — האָט זי אָבגעגעבען דאָס איהריגע. די שוועסטער האָבען
 אָנגעהויבען צו קריכען און געמאַכט דעם פּאָטער'ס גרויסען מענליך-
 כען קערפּער פאַר דעם לייטער, אויף וועלכען זיי זיינען אַרויף און
 אַראָפּ געגאַנגען. אַהרן האָט אויך פּערגעסען אַז אלע זאַרגען. עס איז
 איהם אָנגענעהם געווען די קיהלע קינדישע לייבעלאַך, וועלכע האָבען
 אזוי געגלעט זיין לייב. ער האָט זיך אָנגעהויבען שפּיעלען מיט די
 קינדער, יעדעס מאָל געכאַפּט איינס און אָבגעצעהלט אויף דעם אַנ-
 גענעהמסטען אָרט, וואו עס איז זיס צו פאַטשען... אזוי פּיעל פּעטש
 פאַר יעדען קינד, וויפּיעל עס צעהלט יאַהרען. דאָס פאַטשען איז די גע-
 זעצלעך האָט די קינדער זעהר אַמוזירט און זייער לאַכען און פּרייד
 האָבען אויפגעוועקט די איבעריגע קינדערלאַך, וועלכע זיינען גע-
 שלאָפען מיט דער מאַמע'ן. און עס האָט אָנגעהויבען צו ווערען אַ

עפעס אַנדערש. אַט איז ערשט ניט לאַנג געקומען אַ לאַנדסמאַן, האָט ער בשׁוּם אױפֿן ניט געװאָלט אַרײַנקומען צום אַנקעל מאַזעס אין שאַפֿ. „שטאַרבען אױף דער גאָס אײדער אַרבייטען“ האָט ער געזאָגט, גער קראַגען פֿון ערגעץ אַביסעל געלד, גיט דזשולערי אױף אױסצוצאַהלען, און ער האָט שױן אַ בײַזנעס פֿאַר זיך. װען אײהר װאָלט מיר נאָר אַביסעל אַבגעלאָזט, נאָר דעם אַטהעם כאַפען.

דאָס מײדעלע האָט זיך פֿערקלעהרט אַביסעל — זי האָט גער קוקט אױפֿ'ן פֿאַטער, און בײַם קלײנעם שױן פֿון דער געז, װאָס האָט געברענגט אַ גאַנצע נאַכט, האָט זי געזעהען דעם פֿאַטער'ס רױטע אױגען און זי האָט אױף אײהם רחמנות געהאַט. זי האָט געטראַכט און געזאָגט :

— איז װאָס װאָלט געװען, װען דו װאָלסט געהאַט אַביסעל געלד?

— װאָלט אײך געװען עפעס אײנגעקױפט און װאָלט געפֿעדעלט. אײך װאָלט דזשולערי געװען געגעבען אױף אױסצוצאַהלען, אײך װאָלט גראַסערי זאַכען צוגעשטעלט אין די הײזער, אין געפֿענגעניס װאָלט אײך ניט צוריקגעגאַנגען, אױף דער בױערי.

— און װײפֿעל בעדאַרפֿסט דו ?

— הונדערט דאָלאַר, מײן קינד, הונדערט דאָלאַר. װאָס קומט אַרױס ?

— און דער אַנקעל מאַזעס קען דיר אױסבאַרגען, אז ער װײל ? — אז ער װײל, — געװײס קען ער. װאָס קומט אַבער דערפֿון אַרױס. אַרױסגעװאַרפענע רײד, אײך װעל צוריקגעהן אױף אַ פֿלײס : אײך װעל... לאַז זי װאַרטען אַ מײנוט, — װײזט ער אױף דער װײב — בײז אײך װעל קרײגען. — צום אַנקעל מאַזעס קען אײך דאָך ניט געהן, ער װעט דאָך מײך ניט געהמען צוריק.

— האָסט דאָך געזאָגט, אז דו האָסט שױן אַ פֿלײס, אז דער אַנקעל בערײל האָט דיר געשאַפֿט.

— לײגען געזאָגט. אײך האָב אײך ניט געװאָלט די שמחה פֿער־שטערען. װי אזױ האָב אײך אַ פֿלײס ? צו אַנקעל מאַזעס קען אײך דאָך ניט צוריקגעהן. אײך האָב דאָך אײהם בעלײדיגט. אײך װעל

וויינען, נאָר אַ געוויסען־בייסענדרעם קלאַגען פון אַ חיה. — ער האָט געוויינט פון שלאָף, ווי ניט גוטע וואָלטען איהם געפייניגט. מען האָט איהם געריסען פון שלאָף, ער האָט זיך אויפגעכאפט:

— הע, וואָס, מאַשאַ?

— טאַטאָ, וואָס איז דיר? וואָס שרייסטו?

— ווער איד? גאָר ניט. וואָס האָסטו זיך אויפגעכאפט?

— האָסט אווי שרעקליך געוויינט, ווי וועד וואָלט דיר שלעכטעם געמאָן.

— גאָר ניט. קום אַרײַן אין בעט. עס איז קאַלט...

די קינדער זיינען געשלאָפען מיט די עלטערען. די קלענערע מיט דער מאַמע'ן און די גרעסערע מיט'ן פאָטער. די איינציגע וואָס איז שוין געשלאָפען בעזונדער, אויסגעבעט אויף דריי שטוהלען, איז געווען די עלטערע, מאַשאַ. נאָר ווען עס פלעגט איהר קאַלט זיין ביי נאַכט, פלעגט זי אַרײַנקומען צום פאָטער אין בעט אַרײַן. זי האָט זיך דערפֿרעהט מיט'ן פאָטער'ס איינלאַדונג. זיי האָבען פֿעררוקט די שוועסטערלאך אָן אַ זייט.

אַז מאַשאַ איז אַרײַנגעקומען אין בעט אַרײַן, האָט זיך דער פאָטער פלוצלונג אָפּגערופען:

— מאַשאַ, דו ביזט דאָך שוין אַ קלוג מיידעל, האָרד מיר אויס.

וויילסטו, אַז דער טאַטע דיינער זאָל שטענדיג זיין פֿערשקלאַפט ביי דער נעהמאַשין, ביים אַנקעל מאַזעס, און מיר זאָלען שטענדיג לעבען אין אַרימקייט? דו פֿערשטעהסט דאָך, דו ביזט דאָך אַ קלוג מיידעל, אַז איד וועל צוריקגעהן אויף אַ פֿלייס אַרבייטען — וועל איד שוין שטענדיג אַרבייטען ביי דער מאַשין, זיין אַ פינסטערער אָפּערוויטאר, אַהן האַפּנונגען אויף עפעס בעסערס. און איהר אלע, דו און די קליינע קינדערלאך, וועלען נאָך קיין צייט ניט האָבען אויפצואוואַקסען, וועט איהר שוין מוזען געהן באַלד אַרבייטען. וויילסטו אזוי? יאָ?

— איז דאָך שוין אונזער מזל אזעלכער, אַז מיר זאָלען געבוירען

ווערען ביי אַן אַרימען פאָטער, וועלען מיר אויך אַרבייטען. וואָס דען קענסטו טהאָן?

— ווען איד וואָלט נור צייט געהאַט, צייט געהאַט אַ פאָטער

דרייט, אַז איד זאָל זיך קענען אַרומקוקען עפעס אַנדערש. און, אַז איד זאָל נאָר האָבען אַביסעל געלד, אַ קליין ביסעל געלד אָנהויבען

מעוודיגע. אין א מענש אין שטוב אריינגעקומען, האט זי זיך בעד האלפטען אין א ווינקעלע און געווינט. די טאטערמאמע'ס קריעגען זיך, אין וועלכעס זי איז ערצוגען געווארען, האט אויף דעם קינד ארויפ געווארפען אזא שרעק פאר מענטשען, אז זי האט געווינט ביינאכט פון שלאף ארויס, פון שרעקליכע חלומות וואס זיינען זי בעפאלען. צייט דער פאטער איז אוועק פון דער היים, האט דאס קינד גאר מורא געהאט צו שלאפען. זייענדיג געוועהנט איינצונורען איהר קערפער רעל אין פאטער'ס שטארקע כרוסט און דערמיט זיך פיהלען זיכער, האט דאס קינד ביינאכט געזוכט דעם פאטער אויפ'ן געלעגער. היינט, דאס ערשטע מאל זינט דער פאטער איז אוועק, איז דאס קינד איינ געשלאפען רוהיג.

אהרן האט געפיהלט די צוויי קינדישע פאכעדיגע קערפערלאך, איינגעקנאטען און איינגענארעט אין איהם אריין, אזוי ווי זיי וואלן טען זיך אנגעהאלטען אן פאטער און ניט געוואלט איהם אוועקלאזען: פון זיך און געבעטען זיך ביי איהם, אז ער זאל זיך פאר זיי ווידער איינשפאנען אין דעם יאר, וועלכען ער האט אזוי פריי פון זיך אראב געווארפען...

און אין יאר זיך איינשפאנען האט ער ניט געוואלט. ער האט זיך דערמאהנט אז די יאהרען, ווי ער איז געזעסען אויף דער בויערי, און די אלע האפנונגען און חלומות וואס ער האט געהאפט ארויסצו רייסען זיך פון די בויערי און אליין ווערען עפעס א שטיקעל מענש פאר זיך קומען צו א תכלית. און די אלע האפנונגען האט ער איינ גענייהט מיט דער נאדעל אין די הויזען אריין, וועלכע ער האט אויף דער מאשיין געקלאפט... ביז אמאל האט זיך ביי איהם געפונען די קראפט איבערצורייסען, אכצוהאקען דאס לעבען און זוכען עפעס נייעס. יעצט זאל ער ווידער צוריקגעהן — צוריקגעהן אויף דער בויערי אהן האפנונגען, אז אמאל וועט אנדערש זיין, אז עס איז נאר אויף דערווייל, נאר בעגראבען זיך אליין אויפ'ן לעבען לאנג, אהן האפן נונג אויף בעסערס?...

די אונזיכערקייט און די היימלאזיגקייט האט איהם ביינאכט געפייניגט און געדויעט איהם ווי א ניט גוטער. עס האט זיך איהם גע'חלוב'ט א שרעקליכער חלום, אז ער האט אנגעהויבען צו וויינען אויס דעם שלאף ארויס. אבער ניט א בעדויערענדעס מענשליכעס

די קינדער וועלען זיך אויפהויבען און וועלען איהם געפינען אין דער היים. און דער ערוואקסענער איד, דער פאטער פון פינף קינדער, האט זיך געפיהלט ווי אמאל אין די קינדער־יאָהרען. ווען ער איז אנטלאָפּען פון חדר און ווארט אויף אַ פסק. און דאָס געפיהל האט איהם געמאכט היימלאָז און קינדיש, און אַ שעה מעוודיגקייט האט איהם אַרומגענומען פאר זיינע קינדער, וואָס טוליען יעצט די קע־פעלאַך צו איהם.

אָהרן האָט ניט ליעב געהאט זיינע קינדער צוזאמען, ווייל ער האָט אין זיי געזעהן די אַרזאכע פון זיין אונגליק, פון זיין פערשקלאָך פונג. אָבער צו יעדען קינד האט ער געפיהלט אַ בעזונדער געפיהל, און יעדעס קינד האָט געהאט אַ בעזונדערס אַרט אין זיין הארצען. ציליע, דאָס מיידעלע נאָך מאַשא'ן, האָט ליעב געהאט אַ שרעק די „מואוויעס“, און כאַטש זי איז נאָר איינמאַל געווען אין די „מוא־וויעס“, ווען דער אַנקעל לואי האָט זי אַמאַל מיטגענומען, דאָך פון דענסטמאַל אָן שפיעלט זי נאָך אלסדינג, וואָס מען האָט אין די „מואוויעס“ געשפיעלט. זי געהמט אַ קישענדעל און מאַכט זיך אַ פאַפע און הילט זיך דערמיט איין אין די מאמעס טוד, און שפיעלט דאָס שטיק: „די מאַמע מיט'ן קינד“. און ערשט היינט איז אָבער, נאָר דעם רייכען סאַפער, האָט די פאַמיליע מעלניק געפייערט דאָס איבער־בעמען צווישען טאַטע־מאַמע מיט ציליע'ס אַ פאַרשטעלונג. אָהרן האָט פּערגעסען זיין היימלאָזיגקייט און זיין ביטערקייט און ער האָט געלאַכט און געפרעהט זיך מיט'ן קינד'ס שפיעלען. און אייגענטליך איז דאָס געווען ציליע, וואָס האָט מיט איהר פאַרשטעלונג דעם טאָטען צוריקגעצויגען אין שטוב אַרײַן, איהם אַריינגעפיהרט אין דער משפּחה אַרײַן... יעצט אָבער איז ציליע צוריק געוואָרען אַ קליין קליין מיידעלע, מיט אַ שקאַציש שמוציג פנים'על, וועלכעס האָט אַפילו אין שטילען שלאָף אַרויסגעפאַדערט אַלעמען מיט דעם חוצפּה'דיגען זיכערען אויסדרוק. עס איז געווען ווי אַ זאָרג וואָלט אַראָפּ פון קינד'ס געמיטה, און מעהר זיכער שוין, וואָס דער טאַטע איז דאָ אין דער היים, האָט עס זיך ווי אַ קעלבעל איינגעטוליעט מיט די פיס, מיט די הענד, מיט'ן קעפעל אין טאַטע'ס לייב אַרײַן.

דאָס צווייטע קינד, סטעלא, איז געווען נאָר אַ גאַנץ אַנדערע פון ציליען — זי איז שטענדיג געווען אַ שרעקעדיגע און אַ שעה־

ביי די בוטשערין, אויפ'ן ערשטען פלאַך, פופציג סענט ביז דער טאָטע וועט ארכייטען. דאָס וואָס דער פאָטער איז צוריקגעקומען און דער אַנקעל לואי האָט איהם געקראָגען אַ פלייס, האָט איהר מעהר שטאַרקייט און גלויבען געגעבען אין זיך. זי איז אריין מיט דרייסקייט אין די גראַסערי וואָס איז געווען אין ווינקעל גאָס און האָט זיך געהייסען געבען ברויט און פוטער און קעז, און טאַמייטאַזופ אין קעז, און זי האָט נאָך פערלאַנגט אַ מאַרינירטען הערינג און פיקעלס. האָט זי דער גראַסערי־מאן אָנגעקוקט פערוואַנדערט. האָט זי שטאַלץ אָפגעענט־פערט: פאַפּא געהט מאַרגען אויף אַ פלייס אַנקעל בעריל האָט איהם פערשאפט. האָט דער גראַסערי מאן פערשטאַנען, און שוין גאָר ניט געזאָגט. איהר וואָרט „פאַפּא געהט מאַרגען אויף אַ פלייס“ איז גע־ווען אַ ווינש־פינגעריל, וואָס האָט פאר מאַשא'ן אויפגעעפּענט דעם גראַסערי־מאָן'ס גראַסערי, דעם בוטשער'ס שאַפּ און זי האָט גע־קראָגען וואָס זי האָט געוואָלט.

און מאַשא האָט רעכט געהאַט. קוים איז ליכטיג געוואָרען אין שטיבעל און מאַשא האָט אויפ'ן טיש דערלאַנגט דעם רייכען סאַפּער, מיט'ן מאַרינירטען הערינג און די פיקעלס, און די טאַמייטאַז־זופ, איז ניט נור מאַן און ווייב האַבען זיך אויפגעהערט צו קריגען, נור אהרן מעלניק האָט זיך דערמאַנט, אַז ער איז אַ פאָטער פון פייער טעכטער און אַ זוהן, האָט די קינדער ארומגעזעצט ביים טיש, אָננע־זאָגט זיי, אַז זיי זאָלען זיצען אַרענטליך — און אין שטיבעל ביים טיש זיינען ארום געזעסען די גליקליכסטע פאַמיליע און געגעסען זייער אַבענד־ברויט.

 2.

ק י נ ד ע ר.

אהרן מעלניק האָט אַ ליגען געזאָגט. קיין שטעלע צו ארכיי־טען האָט איהם קיינער ניט צוגעזאָגט. ביינאַכט, ווען ער איז געלע־גען איז בעט מיט צוויי קינדער פון ביידע זייטען — האָט ער זיך דער־מאַהנט אין וואָס פאר אַ לאַגע ער געפינט זיך און זיין גאַנצע משפּחה. ער האָט מורא געהאַט פאר דעם מאַרגענדיגען טאַג, ווען די ווייב מיט

— די מאמע וועט קענען געהן ארבייטען, זי קען ניט ארביי-
טען מיט די זייטען — פאר וואס מוז איד דאס? — האט ער זיך
אנגערופען פון ווינקעל ארויס.

— צו וואס האסטו איהם אהיים געבראכט? — האט ראזע אנט-
געהויבען צו שרייען אויף דער טאכטער — די קהיר וועל איד אויס-
קלאפען מיט איהם. געה ארויס פון מיין שטוב, די מינוט פון מיין
שטוב.

מאשא איז געבליבען שטעהן פערצווייפעלט. זי האט געזוכט
אין עצה, ווי צו ראטעווען די לאגע. זי איז געשפרונגען פון איינעם
צום אנדערען און געבעטען זיך מיט איהרע קינדערשע אויגען און
הענטלאך:

— מאמע, שווייג, איד בעט דיר, טאטע, שווייג, איד בעט דיר.
עס איז דאך ניט שעהן פאר די שכנים.

אין איהר קליין קעפעל איז אויפגעגאנגען א געדאנק: דער טאטע
איז הונגעריג און מיידל, און די מאמע איז הונגעריג און מיידל; אין
שטוב איז פינסטער און טרויעריג — דורך דעם קריגען זיי זיך.
ווען זי וואלט געקענט גרייטען צום טיש און אויפגעבען סאפער,
אין שטוב וואלט געווען ליכטיג, וואלטען זיי זיך ניט געקריעגט. זי
האט פלינק אנטעצונדען די געז, דאס שטיבעל איז בעלויכטען געוואר-
דען. און ווירקליך, ווי עס איז אין שטיבעל ליכטיג געווארען, האט
בען זיך מאן און ווייב אויפגעהערט צו קריעגען. זיי האבען זיך
געשעהמט איינער פאר'ן צווייטען אין דער ליכט, פאר'ן קינד'ס אויך
גען. ראזע האט אנטעהויבען צו וויינען אויף איהר ביטער מזל, וואס
דער גולן האט איהר געשלעפט אין וויסטען „אמעריקא“, „און איהר
פאטער און מוטער וועלען קיין רוה אין קבר ניט האבען, ווען זי וואלט
זיי נור אויף זייערע קברים געקענט אנטאגען אין וועמעס הענד זיי
האבען זי איבערגעגעבען.“ אהרן איז געזעסען א פארשטיינערטער
אין ווינקעל און געשוויגען. אין שטיבעל האבען זיך אנגעהויבען צו
קלייבען די קינדער פון דער גאס און אנגעהויבען צו פאדערען סאפער.
די מוטער האט זיי אפגעשיקט צום פאטער און צום טייעל, דענסט-
מאך האט מאשא איבערגעלאזט דאס קליינע קינד אויף א שוועסטער-
ריל'ס הענד און איז אליין ארויס אין גאס שאפען סאפער. זי האט
זיך אפגעזאגט פון געדאנק, וואס זי האט פריהער געהאט, צו בארגען

צו איהר פערעלטערט געזיכט, קאליע געווארענע גאלרענע צייהן, וואס האבען דא און דארט ארויסגעקוקט פון איהר מויל. זי איז געווען פערביטערט און בייז פון צרות און קלאג, און זי האט געליטען פיזישע ליידען א גאנצען טאג פון האלמען דאס קינד אויף די הענד. זי האט אָנגעקוקט איהר מאן:

— גיב נאר א קוק — ער איז דאך שוין דא. די מציאה האט זיך דאך שוין אָבגעפונען.

ראָזע האט געוואָלט עפעס ווייטער רעדען, נאר די קליינע מאשא איז אונטערגעשפרונגען, ארויסגענומען פון איהרע הענד דאס קינד, און געזאָגט:

— מאַמא, שווייג, דו וועסט ניט שווייגען?

— וואָס זאָל איך שווייגען? — וואָס, ער וועט אַנטלויפען, דער תכשיט! — האט די מוטער געזאָגט מיט מעהר דרייטקייט און מוטה, נאָכדעם ווי זי האט געהאט פרייער אָבגעאַטהעמט פון דעם קינד'ס לאַכט וואָס זי האט געפיהלט א גאנצען טאָג אויף די הענד — זאָל ער אַנטלויפען. ווער האט געשיקט נאָך איהם?

— מאַמא, דער טאַטע געהט דאָך מאַרגען אַרבייטען, דער אַנ-קעל בעריל האט געשאפט א פלייס, שווייג.

דאָס וואָרט „אַרבייט“ האט געבראַכען א ביסעל דעם אייז, און איהר טאָן איז געוואָרען א ביסעל אַנדערש.

— אזוי, ער געהט שוין אַרבייטען, ער וועט מיך שוין ניט לאָזען הונגערען מיט מיינע שוואַלבען, אַרווא, אַז איינזעהעניש.

נור אהרן האט דער ווייב ניט געוואָלט צוליעב טהאָן. די טאָג טעגליכע צרות, וואָס דאָס לעבען האט זיי געשאפט, האָבען אין מאָן און ווייב'ס הערצער אָנגעזאַמעלט אזוי פיעל ביטערניש איינער אויפ'ן צווייטען, אַז זייער איינציג ביסעל נחת איז געווען, ווען איינער האט דעם צווייטען געקענט קרענקען. דאָך האט זיי די פיינדשאַפט ניט געשמערט צו לעבען צוזאַמען פופצעהן-זעכצען יאָהר, קינדער האָבען, און עס איז געווען ווי די פיינדשאַפט וואַלט געווען דער לייב, וואָס קענט צוזאַמען זייער לעבען, און אז אהרן האט געזעהן ווי דער ווייב'ס אויגען זיינען רוהיגער געוואָרען פון דער טאַכטער'ס רייד, האט עס איהם געקרענקט.

ארויסגעגאסען פון די געוועלכער, און פאר די מאווינג פיקטשור און פאר'ן „אייזקרים פארלאך" זיינען געשטאנען קינדער און מיט זשער נע אויגען צוגעקוקט ווי „באים" און „גורלס" געהען אהין אריין און האבען „פלעזשור".

א פאך פון די קינדער האבען אין אהרן מעלניק, וועלכער איז דורכגעגאנגען, געפיהרט פון זיין טאכטער מאשא'ן — דערקענט זייער פאטער, און מיט א געשריי און א ליארם: פאפא! זיינען זיי איהם נאכגעלאפן. מאשא האט זיי בערוהיגט מיט א וואונק און מיט א ווארט, און מורא האבענדיג, אז דער פאטער זאל ניט פערשווינדען פאר דער טהיר פון הויז, האט זי זיך געהאלטען אן איהם זעהר נאך הענט. נאך וואס געהענטער אהרן מעלניק איז צו דער טהיר פון זיין הויז צוגעקומען, איז אהרן מעלניק'ס צוריקומען אלץ געווארען מעהר זיכער אי פאר איהם און אי פאר זיין טאכטער מאשא. פאר דער טהיר פון הויז זיינען אין ווארימען פארנאכט געזעסען די ווייבער, וועלכע האלב אָבגעוואשען און אנגעטהאן האבען אָבגעוורט זייערע מענער, וועלכע קומען צוריק פון דער ארבייט. די אלע שכנים וועלכע האָבען אַ לעבעדיגען אינטערעס גענומען אין די פאמיליע אָנגעלעגענדיג הייטען איינער פון אנדערען, האָבען, זעלבסטפערשטענדיליך, געוואוסט פון אהרן'ס אנטלויפען פון דער ווייב מיט די קינדער און האָבען מיט גרויס אינטערעס צו זייער אלעמענס גרויסע צופריעדענהייט, צוגעזעהן, ווי מאשא פיהרט יעצט אהיים דעם פאטער, און ווי זיי וואלטען זי אריינגענומען אין זייער ווייבערשער חברותא, האָבען זיי איהר צו געוואונקען מיט די בליקען און די מי נעם פאר די גוטע ארבייט, וואס זי האָט געטהאָן, צוריקברענגענדיג דעם טאטען.

אין דער שטוב האָט אהרן געפונען זיין ווייב ראזע מיט דאס קליינע קינד אויף דער האנד, וועלכעס אזוי ווי עס וואלט געווען גע-וואוסט, אז עס איז דער איין-איינציגער זוהן צווישען די פיער טעכטער וואס אהרן האָט געהאט מיט זיין ווייב — האָט עס קיינמאל ניט געוואלט אַראָפּ פון די מוטער'ס הענד. ראזע, וועלכע האָט מיט איהר דרייסיג יאָהר לעבען אויסגעזעהן שוין ווי אַ אידענע אין די אייניגע און פערציג, האָט נאך איין רעשט געהאט איבעריג פון איהר יוגענד און דאס זיינען געווען איהרע געדיכטע שוואַרצע האָהר, וועלכע האָבען מיט זייער יוגענדליכען גלאַנץ זיך נאך ניט צוגעפאַסט

די טאכטער, וועלכע האט גערעדט צום פאטער אזעלכע רייד, איז אלט געווען פערצעהן און א האלב יאהר און איז געווען אין 8-בי, אין פאבליק סקוהל, דאך איז זי געווען אזוי איינפערטרויט מיט אלע געהיימניסען פון איהר משפחה, אז זי האט זיך גאר ניט געשעהמט צו רעדען מיט איהר פאטער דערפון. איבעריגענס איז מאשא שוין נישט געווען א קינד. מיט איהר פערצעהן און א האלב יאהר לעבען, מיט איהר אמעריקאנישע „עקספירענס“ און מיט איהר 8 „בי“ פאבליק סקוהל איז זי קליגער און ערצויגענער געווען פון איהרע עלטער רען, וועלכע זיינען איבערגעבליבען אזוי גרין און אונערפאהרען, אזוי ווי זיי זיינען געקומען פון קליינעם שטעדטעל פון פוילען.

מאשא איז א מינוט שטיל געוואָרען. איהרע קליינע בעקעלעך זיינען רויט געוואָרען און איהרע שוואַרצע, שוואַרצע אויגעלאך האַבען נאך מעהר אָנגעהויבען צו פינקלען. זי האט זיך נלייך געמאכט איהר לאנגען שוואַרצען צאפ, דאס איינציגע ציערונג וואס זי האט געהאט אויף זיך, און וועלכער האט גאר נישט געפאסט צו איהר קליין אויס-געוואקסען קליידעל, פון די קורצע ארבעל האט זיך ארויסגעוויזען כאַשא'ס לאנגע רויטע הענטלעך. דאס מיידעל האט געהאלטען אין איין ציהען די ארבעל פון קאפטענדעל איבער איהרע הענד, נור ווען איין ארבעל האט נאכגעגעבען, האט דער צווייטער זיך ארויפגעליטשט און מאשא האט געהאלטען אין איין קעמפפן מיט איהרע ארבעל.

פון דער זייט פון ים האט געבלאזען איבער די וויליאמסבורגער בריק א קאלטער ווינד, און האט געטראגען דעם גרינעם פייכטען ריח פון ים איבער דער בריק, און האט געזאלציג געמאכט דאס מויל — דעם פאטער מיט דער טאכטער האט זיך געגלוסט עסען. דער ווינד האט צויאגט מאשא'ס האהר און געטראגען איהר צוקורץ קליידעל פון וועלכער עס האבען זיך די הויכע שעהן מיידעלשע פיס צו ווייט ארויסגעזעהן. מאשא האט געקעמפפט מיט'ן ווינד, און דא געשלעפט דאס קליידעל אראפ צו פערשטעלען איהרע פיס, און דא געשלעפט דאס קליידעל ארויף צו פערשטעלען איהרע נאקעטע הענד. און די פרייד וואס דער פאטער געהט מאַרגען צו דער ארבייט, האט זי געטראגען מיט אימפעט אהיים צו דער מאמען...

אז דער פאטער ניט דער טאכטער זיינען אָנגעקומען אין האַפֿ-הינט סטריט, איז שוין טונקעל געווען. ווארימע גאזליכט האט זיך

אונהיימליך פיעל זיינען געווען די באהנען. פון אלע עקען פון ניו יארק זיינען זיי פון די לעכער פון די ערד געקראכען און אלע זיינען זיי דורך איבער דעם רוקען פון ריעז. איינער נאכ'ן אנדערען. און צוויי מיט אמאל, און דריי מיט אמאל — און איינער האט דעם אנדערען איבערגעיאגט. איבער די ביידע זייטען פון ריעז'ס בויד זיינען געלאפען וועגען און פראכט-וועגען, אויטאמאבילען און טראמ-וואיען, ווי פליענען וואלטען זיך אנגעזעצט אויף א גרויסען קערפער. און אלעס האט אויף זיך אויסגעהאלטען דער ריעז, געקרעכצט און אויסגעהאלטען.

אביסעל אן א זייט ציהט זיך א שמאלער וועג פאר פוס-געהערס איבער דעם רוקען פון בריק, נור דער פוס-וועג איז דער איינציגער איינזאמער וועג אויפ'ן בריק — איבער איהם זיינען יעצט, אין פריהען הערבסט'דיגען פארנאכט, געגאנגען טאטע און טאכטער פון ניו יארק נאך ברוקלין — האַפּקינס סטריט — צופוס אַהיים. אונטער זייערע פיס זיינען דאָס געפּלויגען די באַהנען מיט די מענשען, און פאר זייערע אויגען האט דאָס דאון-טאון ניו יארק געלויכטען זיך אין פאר-נאַכטליכען זונען-שיין. נאָר זיי האַבען דאָס ניט בעמערקט. זיי זיי-נען פערטיעפט געווען אין זייער געשפרעד. און דער רעש פון די באַהנען האָט זייער אויפּמערקזאמקייט ניט אַבגעווענדעט.

האַבענדיג זייער וואָהנונג אונטער דעם דאָך פון דעם עלעוויי-טער איז זייער געהאַרד אזוי צוגעוועהנט געוואָרען צום געזאנג פון אייזען, אז עס האָט זיך זיי אויסגעוויזען, אז דער קוויטש פון ראד אויף דער רעלסע איז דאָס געהער פון דעם הויף פון דער לופט, וועלכע זיי אטהעמען אין זיך אריין... זייער אויג האָט זיך אויף ניט אַפּ געשטעלט אויף דעם גראַנדיעזען בילד וואָס די זונען פאַרבען שפיעלען אַב מיט די שוויבען פון די דאון-טאון'ער פענסטער. זייער אויג איז געוואָרען איינגעוואָהנט צו זעהן נור ניצלכע זאכען און ניט זיך אַבצושטעלען אויף אויסערליכע צופעליגקייטען. זייער געשפרעד איז אויף אַ מינוט ניט געוואָרען אַפּגעהאַקט. און די טאכטער האָט וויי-טער געפיהרט איהר בעלעכט וואָרט.

— שעם זיך, טאטע, צוויי טעג קומסט דו ניט אהיים, ניט גע-וואוסט וואו צו זוכען דיר, מאמא האט געוויינט, קינדער האבען גע-וויינט, געמיינט ביזט פערלירען געגאנגען. שעם דיר, טאטע!

קייט פון ניו יארקער דאז-טאון'ער הימעל. ווי זיי וואלטען גע-
וואלט פערשטעלען פון מענשעו'ס אויגען וואס דארט, אונטער די שליי-
ערס, קומט פאר. די גרויסע איינזאמע שטיינערנע קאסטענס, האבען
זיך מיט אַמאָל אָנגעצונדען. גאנצע ווענדישויבען האבען געברענט
אין בלישטישענדיגען שיין פון דער רויטער אונטערגעהענדער זון. און
דאן טאון ניו יארק, בעגאסען מיט דער אונטערגעהענדער זון, האט
זיך אויסגערוכט אויסצוזעהן ווי אַ צושטעדטער בבל. ווי אַ צופאלענע
אַלטע שטאָרט, וואָס איז צוטרינען געוואָרען פון אַלטקייט. די הויכע
איינזאמע פינקעלדיגע ווענד זיינען די חורבות פון פּערגעסענע זיי-
נער-מעמפלען פון ווילדע הימעל-שטייגענדע טהורעמס, וואָס מענשען
האָבען אַמאָל אויפגעשטעלט אין די הימעלן צו שטייגען און מיט די
געטער מלחמה צו האַלטען...

די וויליאַמסבורגער בריק איז געווען ווי אז אייזערנער לעבע-
דיגער ריען וואַלט זיך אויכגעצויגען איבער דעם איסט ריווער און מיט
זיינע הענד און פיס אָנגעכאפט די ביידע ברעגען פון טייך און איי-
בער זיין רוקען זיינען געפלויען, ווי ווילדע אייזערנע חיות מיט אַז-
געצונדענע קעפ, איין באַהן נאָר דעם אנדערען. און די חיות האָבען
געחאַט אין זייערע בויבער איינגעשלאָנגען טויענדער און טויענדער
מענשען. זיי זיינען געשטאַנען קעפ אויף קעפ און מיט ערשראָהענע
גערויטע אויגען אַרויסגעקוקט פון די פּענסטערלאַך, פון די אייזערנע
חיה'שע פּענסטער אויגען. דאָס האָבען די אייזערנע קאָסטענס, וואָס
פינקלען זיך יעצט אין דער רויטער זון, צוריקגעשיקט זייערע אייני-
וואָהנער אויף איבערנאַכט צו זייערע ווייבער און קינדער איבער דעם
טייך.

די לויפּענדע באַהנען מיט די מענשען זיינען געווען אזוי פּיעל,
און אזוי אָפט, אז דער אייזערנער ריען — דער וויליאַמסבורג בריק
האַט געקרעכצט אונטער זייער לאַסט. טהיילמאָל האָט זיך געדאַכט,
אז דער ריען וועט עס ניט אויסהאַלטען און אַבלאַזען זיינע הענד
און פיס און אַלעס וועט פאַלען אונטער איהם אין טיעפען טייך אריין.
נאָר יעדעס מאָל ווען אַ באַהן איז דורכגעלאָפען, האָט דער ריען
געגעבען אַ ציטער. זיין רוקען האָט זיך געגעבען אַ וויכען עלאַסטי-
שען בויג. און דער באַהן האָט זיך דורכגעגליטשט איבער איהם ווי
שטאַלענע גליטשערס איבער'ן איין.

ערשטער טהייל.

1.

איבער וויליאמסבורג בריק.

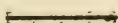
איבער דאן טאון ניו יארק איז די זון פון דער וועלט אונטער-געגאנגען. עס האט זיך געדראכט, אז פון דער גאנצער וועלט האט זי אויסגעקליבען די פערוואלקענדע הויכע קאסטענס וואס שטעהען ביים ברעג פון איסט ריווער, איבער זיי, אונטערצוגעהן. און ווי הויך די קאסטענס זיינען ניט געווען, ווי העכער איינער האט נישט געפרואווט איבער'ן אנדערען איבערצושטייגען. האט מען ערשט פון דאנען. פון דעם וויליאמסבורג בריק אנגעזעהען ווי קליין און ווי נידעריג זיי זעהען דאך אויס נעגען די הויכקייט פון הימעל, ווי פאפיערענע קארטען הייזלאך, וואס קינדער האבען אויפגעשטעלט צו שפיעלען זיך מיט זיי. נאך די קארטען הייזלאך האבען איינזאם און פערלאזט נעבלאנדזשעט אין דער ברייטער און הויכער אונענדליכקייט פון הלל, און זיינען פערשעהמט געווארען, וואס זיי האבען געוואגט זייערע קעפ אויפצוהויבען אזוי הויך פון דער ערד...

א פייערדיגע זון איז ארויס פון איהר טהויבעדעקטען רונדיגען פארם און א צובלוטיגטע האט זי זיך אויסגענאסען איבער'ן גאנצען הימעל — גאנצע טייכען האט זי פערפלייצט. און א שטארקע מעכטיגע האנד האט פון דער זייט פון ים מאטע שלייערס געצויגען און איבערגעוועבט איבער די טייכען רויט-בלום, און איבער די בלאהע פעלדער, וואס האבען זיך געצויגען איבער די ווייטקייט און ברייט-

דריטער טהייל

171	----- מאן און ווייב	.1
177	-----	.2
181	-----	.3
186	-----	.4
191	----- דער סטרייק פון די קוזמינער לאנדסלייט	.5
199	-----	.6
205	----- אויף דער צווייטער זייט	7
211	----- מענשען, וואס טהוט זיך דא ?	.8
218	----- איינזאמקייט	.9

א י נ ה א ל מ

ערשטער טהייל

זײַנע.

1. איבער וויליאמסבורג בריק — — — — — 5
2. קינדער — — — — — 12
3. פארטאָג — — — — — 18
4. דער ברודער בעריל מיט זיינע קינדער — — — — — 23
5. אנקעל מאָזעס — — — — — 30
6. דער „אמעריקאנער“ אין אמעריקא — — — — — 35
7. אנקעל מאָזעס'ס לעבען — — — — — 44
8. דער נייער פרעה — — — — — 51
9. — — — — — 58
10. קוזמינער לאַנדסלייט — — — — — 64
11. אסתר און אחשורוש — — — — — 70

צווייטער טהייל

1. ער וועט האָבען קינדער — — — — — 79
2. מאַשאַ — — — — — 84
3. אַ חתן — — — — — 89
4. מאנעס אניטאטאר — — — — — 94
5. אנקעל מאָזעס זעהט אלס פאראויס — — — — — 101
6. מאַשאַ ווערט אַ כלה — — — — — 107
7. טשאַרלי מעלניק — — — — — 112
8. קוני איילאנד — — — — — 121
9. — — — — — 124
10. „טויזענד און איין נאַכט“ — — — — — 132
11. די כלה וויל נישט — — — — — 138
12. דער טייפעל נעהמט איהם — — — — — 144
13. מאַשאַ טרעפט זיך מיט'ן אנקעל — — — — — 153
14. דאָס בלויע צימער — — — — — 160

(זעה די צווייטע זייט).

Copyright 1918
by
SHOLEM ASH
(all rights reserved)

אַנקער מאַזעס

ראמאן

אין דריי טהיילען

פון

ש ל ז ם א ש.

א מהנה פון אונדזער בוך

ארויסגעגעבען פון „פארווערטס“

175 איסט בראדוויי, ניו יארק

1918

